

קובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2004

שניתנו בבית הדין למשמעת
של עובדי המדינה בחיפה

כ"א בתמוז, התשס"ה
28 ביולי, 2005

בדח. 152-2004

לכבוד

שלום רב,

הנדון: פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה - שנת 2004

בחוברת זו מרוכזים פסקי דין שניתנו ע"י בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה בין חודש ינואר לחודש דצמבר 2004. החוברת מחולקת לפי סוגי העבירות, כאשר עבירות התקיפה לסוגיהן, של תלמידים על ידי מוריהם תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנה האמורה. עבירות נוספות של עובדי הוראה מופיעות בחוברת, נסבות על מעשי זיוף בקשר למילוי התפקיד או מחוצה לו וכן על עבירות של הטרדה מינית ועבירות אחרות, כמפורט בחוברת זו. מבנה החוברת כולל תוכן עניינים המחולק לפי סוגי העבירות, תמצית פסק הדין עצמו ולאחריו מופיע פסק הדין כפי שניתן ע"י בית הדין. יוער כי בשנת 2004, לא הוגש ערעור על פסקי דין של בית הדין למשמעת בחיפה לבית המשפט העליון.

חוברת זו של בית הדין ביושבי כבית הדין למשמעת בחיפה מתפרסמת כחוברת שלישית, כאשר מלאכת הפרסום הוחל בשנת 2002. כמו כן, החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת:

WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL באתר, מדף הבית, יש להיכנס לבית הדין למשמעת.

מובעת בזאת תודה מיוחדת למזכירת בית הדין, הגב' ז'קלין יוחאי ולמתמחת בית הדין הגב' רונית יולס, על סיוען ותרומתן בעריכתה ופרסומה של חוברת זו.

בברכה,

עו"ד תלרז יוסף

אב בית הדין למשמעת

תוכן עניינים

אלימות פיזית ומילולית

מס'	עש"מ בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 66/04	תקיפת תלמיד באמצעות סטירה על אוזנו	5
2.	בד"מ 52/04	איומים לאחר הליך פלילי	19
3.	בד"מ 47/03	הכאת תלמיד – דחיפה ומתן אגרוף בחזה	23
4.	בד"מ 34/04	הכאה על ראשו של תלמיד	60
5.	בד"מ 49/04	הסגת גבול וכניסה ללא היתר לתחומי בית הספר	72
6.	בד"מ 40/04	מתן סטירה בפניו של תלמיד	86
7.	בד"מ 17/04	פרסום לשון הרע	97
8.	בד"מ 122/03	תקיפת תלמיד – שריטות בצוואר	109
9.	בד"מ 14/04	מתן סטירה לאביה של תלמידה	122
10.	בד"מ 88/03	הכאת שני תלמידים- ברצף	134
11.	בד"מ 145/03	גרירת תלמיד בחוזקה אל מחוץ לכיתה	150
12.	בד"מ 111/02	אי הושטת עזרה לתלמידה פצועה	162
13.	בד"מ 102/03	תקיפת תלמיד בעייתי- אחיזה בחולצה ובשיער	198
14.	בד"מ 160/02	הכאת ידו של תלמיד בסרגל	209

העדרות ללא היתר

מס'	עש"מ בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 114/03	היעדרות לחו"ל ללא היתר בשל משבר משפחתי	232
2.	בד"מ 75/03	היעדרויות ללא היתר בשל יציאה ללימודים	241
3.	בד"מ 97/02	אי התיצבות לשיבוץ בבית הספר	252

מניעת כניסת מפקח לכיתה

מס'	עש"מ בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 108/03	סיכול פיקוח מקצועי	262

זיוף ודווח כוזב

מס'	עש"מ בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 138/03	גזילת כספי הורים	272
2.	בד"מ 115/03	העדר דיווח על מכירת רכב	281
3.	בד"מ 89/04	לאופן מימוש של לימודים אקדמאיים	291
4.	בד"מ 91/04	הגשת עבודות אקדמאיות ללא כל טרחה	296
5.	בד"מ 11/04	זיוף מסמך והגשתו	309

הטרדה מינית

מס'	עש"מ בד"מ	נושא הפסק	עמוד
1.	בד"מ 144/03	מעשים מגונים בקטינות	323
2.	בד"מ 15/03	הטרדה מינית כלפי תלמידה במהלך טיול	281

החלטות

מס'	בד"מ	נושא ההחלטה	עמוד
1.	בד"מ 269/99	בקשה לעיכוב ביצוע פיטורין	353
2.	בד"מ 36/02	בקשה לפסילת עדות	357
3.	בד"מ 48/04	טענת התיישנות	363
4.	בד"מ 137/03	טענת התיישנות	375
5.	בד"מ 269/99	בקשה לקיום דיון חוזר	386

בד"מ 66/04 - אלימות פיזית – תקיפת תלמיד באמצעות סטירה על אוזנו

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בכיר, בעבירות משמעת בכך שסטר על אוזנו של תלמיד בעצמה רבה.

כתב התובענה הוגש נגד הנאשם בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו כנגדו בבית המשפט המחוזי בנצרת ואשר בסיומם ובעקבות הסדר טיעון, הורשע בעבירת תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין ונדון לחודשיים מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודות שירות, ששה חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים על כל עבירה של אלימות וקנס בסך 500 ₪.

בהכרעת הדין קבע בית הדין כי קלון היה כרוך בעבירה.

התובעת עתרה לבית הדין לתת עדיפות לאינטרס הציבורי על מנת להלחם בנגע האלימות בבתי הספר, על פני הנסיבות האישיות.

גישת המשרד הוצגה באמצעות התובעת ומדו"חות הפיקוח לגבי הנאשם עלה תפקוד סביר, המשרד הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ההגנה הדגישה את אופי מעשיו של הנאשם ככשלוך חד פעמי, וכי הוא כל נעדר עבר פלילי.

הנאשם ציין כי דרכו אינה אלימה וכי מעשיו היו בגדר כשלוך יחיד בחייו.

בית הדין, לאחר ששקל את מכלול השיקולים ואת תכליתם של אמצעי המשמעת תוך איזון עם הנסיבות האישיות, הדגיש את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית וכי תפקידו של מורה מחייב מעצם מהותו סטדרט גבוה של התנהגות.

בת הדין החליט כי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת בהטלתם של אמצעי משמעת שונים מאלה שלהם עתרו הצדדים; ובסופו של דבר הוטלו על הנאשם אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה;

הורדה בדרגה אחת - לפרק זמן של שנתיים;

העברה מבית ספרו ופסילה למילוי תפקידים ניהוליים - לפרק זמן של 5 שנים.

ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ד – 6.7.2004.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז - יו"ר
גב' חני לידור - חברה
מר חסון סודקי - חבר

י"ז בתמוז התשס"ד
6 ביולי 2004

בדח. 2004-528
בד"מ 66/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' חני לידור
מר חסון סודקי
התובע (ת) : עו"ד לילך גילרוד
הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד רפי מסאלחה

גזר - דין

ההליו

1. הנאשם, יליד שנת 1966, המועסק כמורה בכיר משנת 1987, והמושעה מתפקידו מתאריך 24.9.2002, הורשע על ידינו ביום ה' בתמוז התשס"ד – 24.6.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. כתב התובענה כאמור הוגש נגד הנאשם בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית המשפט המחוזי בנצרת ת.פ. 1012/02 – ואשר בסיומם של ההליכים הנאשם הורשע בעבירת תקיפה (תקיפת סתם), לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ונדון לחודשיים מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודת שירות, שישה חודשי מאסר למשך שלוש שנים על כל עבירה של אלימות וקנס בסך 500 ₪.
3. ההליכים הפליליים נגד הנאשם נסתיימו בתאריך 24.3.2004. יוער, כי בתחילה הנאשם הואשם בעבירות פליליות חמורות יותר ואולם הצדדים הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו הנאשם הודה בעבירה האמורה בכך, שבתאריך 18.10.2001 בשעות הצהריים במהלך שיעור בהנדסה תלמיד פלוני הפריע למהלך השיעור הנאשם הוציאו מהכיתה העמיד אותו ליד הקיר וסטר על אוזנו בעוצמה רבה.

4. בהכרעת דין מפורטת שניתנה על ידינו ביום ט"ז בתמוז התשס"ד – 5.7.2004 קבענו, כי קלון היה כרוך בעבירה.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

- (1) התובעת המלומדת עתרה להטלתם של אמצעי משמעת אלה :
 - (א) נזיפה חמורה ;
 - (ב) פיטורין לאלתר – תוך מתן פיצויי פיטורין ;
 - (ג) פסילה משירות המדינה בעקבות פיטוריו, לתקופה של 5 שנים.
- (2) התובעת טענה בפנינו, כי גישתה האמורה יסודה בסטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, שעליו להדיר את ידיו מכל שימוש של אלימות כלפי תלמידיו כאמצעי לאכיפת המשמעת. על המורה לכבד את מלוא זכויותיו של התלמיד.
- (3) הנאשם הוציא את התלמיד המפריע החוצה, לא הסתפק בכך וסטר על אוזנו בחזקה ולכן לא היתה כל הצדקה ולתלמיד הועבר בנדון מסר שלילי, אשר חש מושפל ונפגע, כאשר את מידת החומרה כלפי מעשיו, ניתן לראות גם בעובדת השעייתו.
- (4) התובעת מודעת למידתם המחמירה של אמצעי המשמעת, לנוכח אופי מעשיו ככשלוך חד-פעמי והעדר עבר פלילי, או משמעותי קודם. ואולם, ראוי ליתן עדיפות לאינטרס הציבורי, לשם שירוש נגע האלימות בבתי הספר, על פני הנסיבות האישיות.

ב. גישת המשרד

- (1) נציג המשרד לא כיבדנו בנוכחותו וגישתו הוצגה באמצעות התובעת.
- (2) שמענו, כי מדו"חות הפיקוח שהוגשו לגבי הנאשם עולה תפקוד סביר, וכי המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי חרף החומרה שבה רואה התביעה את המעשה, הנאשם הושעה רק כ-11 חודש לאחר המעשה ובכל אותה העת המשיך בעיסוקו בתחום ההוראה. ההליך בבית הדין האזורי לביטול ההרשעה נדחה לנוכח פניו של כתב האישום בטרם תיקונו, ויש לראות את פרק ההשעיה הממושך "כמקדמה" ע"ח מידתם של אמצעי המשמעת שיוטלו עליו, וזאת לזכור כי בית המשפט המחוזי בנצרת ראה במעשה ככשלוך חד-פעמי, מה גם שהנאשם לא הורשע בעבירה שיסודותיה תוצאתיים.

(2) ההגנה סבורה, כי ניתן למצות את ההליך נגד הנאשם על ידי הטלתם של אמצעי משמעת מסוג נזיפה, או נזיפה חמורה, וכן הוגשו לעיונו המלצות מחמיאות מטעם מנהל מחלקת החינוך ברשות המקומית, וממנהל בית ספרו. וכן הוגשה אסופת פסקי דין שבה לא פוטרו עובדי הוראה שמעשיהם היו חמורים יותר מאלה של הנאשם (עש"מ 7/86, עש"מ 1730/00, עש"מ 9232/02, עש"מ 6526/03, עש"מ 4503/00 ועש"מ 1168/02). וכן נטען, כי עלינו להתחשב לענין מידתם של אמצעי המשמעת בעונש הפלילי שהוטל על הנאשם שנטה לצד החומרה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם מסר לבית הדין פרטים על מצבו המשפחתי – נשוי ואב ל-6 ילדים, רעייתו אינה מועסקת, ילדו בן ה-8 סובל שיתוק מוחין וכי דרכו אינה אלימה, וכי מעשיו היו בגדר כשלוך יחיד בחייו.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתו של הנאשם בפלילים ובפנינו, על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לענין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם. לצורך גזירתם של אלה, נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הורשע בעבירה פלילית של תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז-1977 ונענש כאמור ברישת גזר הדין.

(2) אירוע התקיפה נרחש בתאריך 18.10.01, מועד שבו הנאשם שימש כמורה כבר כ-14 שנים. כב' סגן הנשיא השופט חיים גלפז, לאחר שקבע במסגרתו של ההליך – "כי הנאשם סטר על אוזנו של תלמידו במהלך שיעור כאשר סבר שהתנהגותו לא היתה ראויה", סבר כי: - "אכן ניתן לראות את ענינו ככשלון מקרי וחד פעמי." (עמ' 12 – 13 פ. 001112/02) והענישו כאמור ברישת גזר הדין.

(3) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה, אלא כתגובה נמהרת לא מידתית מצידו של הנאשם שבאה בעקבות הפרעה בשיעור לאחר שהנאשם לא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(4) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.ג' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו,

כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמונו הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(5) יצויין, כי עוד לפני קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(6) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(7) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, והתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין

בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר.
היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה
נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה
שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים,
ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת
בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם
היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את
האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל
בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."
(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 854)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת
תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן
ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה
צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין
השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה
הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד
ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה
הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה
בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות
היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ
14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ
2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות
והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע
מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור,

שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפשוטות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

8) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(6) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם על ידינו, תולדתה בהרשעתו של הנאשם בפלילים בעבירה של תקיפה בתחום בית הספר, עבירה שמעצם טיבה ומהותה כרוך בה קלון (ראה את עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל פ"ד מט(5) בעמ' 184, לגבי מבחני העזר המשמשים לקביעת קלון – כגישתנו בהכרעת הדין).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) לנוכח "הקשר העונשי" שמבקש הסניגור למצוא בין מידתו של העונש הפלילי, ובין מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, די אם נפנה לצורך זה לפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב: -

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות." (פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87)

(7) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04).

(8) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם הועסק במשרד החינוך כמורה עד לתחילת השעייתו, פרק זמן של 15 שנים. למדנו, כי תפקידו היה נאות ומוערך, כעולה מההמלצות שהוגשו לבית הדין.

(2) כבר נפסק, כי לתרומה חיובית בת שנים של עובד לשירות הציבורי, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין :

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה.

אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל

עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

3) בנוסף שמענו, כי הנאשם נשוי, אב ל-6 ילדים קטינים שעול פרנסתם עליו, שאחד מהם סובל מנכות קשה.

7. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בתמונת הרשעתו בפלילים של הנאשם, נסיבות העבירה, הנסיבות האישיות ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי פיטוריו של הנאשם **אינם הכרחיים** וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת, גם אם נטיל על הנאשם אמצעי משמעת שונים מאלה שלהם עתרו הצדדים.

8. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותה מעביר בית הדין לנאשם ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ג. **העברה** – הנאשם עם הפסקת השעייתו על-פי פסק דינו, יועבר מבית הספר שבו בוצעו מעשיו לבית ספר אחר במסגרת המחוז, שיהלום את מסלולו המקצועי. הנאשם אם יבקש זאת, יוכל לשוב לבית ספרו, לאחר פרק זמן של שלוש שנים.

ד. **פסילה למילוי תפקידים** – אנו פוסלים את הנאשם לפרק זמן של **חמש שנים** מיום גזר הדין למלא כל תפקיד ניהולי בבית הספר שאליו יועבר, או בבית הספר שאליו ישוב, ברמת רכז שכבה, סגן מנהל, או מנהל בית ספר.

גזר הדין ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ד – 6.7.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 52/04 – איומים - לאחר הליך פלילי

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה קיבל הסדר טיעון לגבי הנאשם המועסק במשרד החינוך כמורה לחינוך מיוחד באזור הצפון. הואשם בכתב התובענה שהוגש בעקבות הגשתו של כתב אישום בבית המשפט השלום בנצרת בעבירה של הטרדת עד ועבירה של איומים לפי סעיפים 249 ו- 192 לחוק העונשין. – ממנו נמחקה עבירה של הטרדת עד והנאשם הוענש ללא הרשעה. הצדדים טענו לכיבודו של **הסדר הטיעון** - לפיו הנאשם יודה בפרטי התובענה ובעברותיה ויושתו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של: נזיפה חמורה; הפקעת מחצית משכורת קובעת ב- 2 תשלומים שווים ורצופים והורדה בדרגה אחת למשך חצי שנה מיום גזר הדין.

בית הדין החליט לכבד את הסדר הטיעון בהתחשב בעונש שהוטל על הנאשם בבית משפט השלום, בשל העובדה שהמקרה ארע לפני כ- 4 שנים, וכי מאז ועד לגזר הדין המשיך הנאשם לעבוד בבית הספר ללא כל תלונה מצד הממונים עליו בנושא הנ"ל. בית הדין קבע כי מידתם של אמצעי המשמעת הולמת את מהות המעשים שיוחסו לנאשם והטיל עליו את אמצעי המשמעת שלעיל.

ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ד 7.7.2004.

ההרכב:

עו"ד ורדה קטרון - ברט - יו"ר
ד"ר עינת ברגר - חברה
מר ענבوسی פאוזי - חבר

י"ח בתמוז התשס"ד
7 ביולי 2004

בדח. 2004-523
בד"מ 52/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד ורדה קיטרון-ברט	- יו"ר
	ד"ר עינת ברגר	- חבר(ה)
	מר ענאבסה פאוזי	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד יוסף רוטמן	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1968 המועסק במשרד החינוך כמורה לחינוך מיוחד בבית הספר "אחוזה" בכפר מנדא החל מחודש 9/1991, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו ב-27.10.02 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, (להלן: החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. כתב התובענה הוגש בעקבות הגשתו של כתב אישום כנגד הנאשם ב-ת.פ. 2505/02, בבית משפט השלום בנצרת בעבירה של הטרדת עד – עבירה לפי סעיף 249 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ועבירה של איומים – עבירה לפי סעיף 192 לחוק העונשין. הנאשם חתם על התחייבות כספית ללא הרשעה לפי סעיף 73 לחוק העונשין, לאחר שתוקן כתב האישום כך שנמחקה העבירה של הטרדת עד, לפיה הוא מתחייב להימנע מביצוע כל עבירה שיש בה אלימות פיזית.

טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון

3. הצדדים הודיעו לבית הדין, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון מלא, לפיו הנאשם יודה בפרטי התובענה ובעבירותיה ויושתו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:
 - א. נזיפה חמורה;
 - ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת חודשית ב-2 תשלומים שווים ורצופים;
 - ג. הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של חצי שנה מיום מתן גזר הדין.
4. להן טיעוניהם:

א. גישת התביעה והמשרד

התביעה והמשרד מבקשים לקבל את הסדר הטיעון כיוון שלדעתם הסדר הטיעון הולם ומאזן את הצורך להגן על האינטרס הציבורי ויש בו כדי לחסוך בזמנו השיפוטי היקר של בית הדין.

ב. גישת ההגנה

ב"כ הנאשם חזר על דברי התביעה והמשרד והוסיף, כי הכלל, כפי שנקבע בבית המשפט העליון הוא שבעקרון מאשרים עסקאות טיעון, אלא אם יש חריגות שבית המשפט אומר שלא ראוי לאשרן, ולא כאן המקרה. מדובר במקרה שארע בשנת 2000. הנאשם המשיך לעבוד מאז ועד היום הזה. לכן, לדעתו בנסיבות העניין העונש ראוי ומאוזן והוא מבקש כי אנו נאמץ אותו.

לשאלת כיבודו של הסדר הטיעון

5. בית הדין שקל אם יש מקום לכבד את הסדר הטיעון, כפי שגובש בין הצדדים והגיע לכלל מסקנה כי יש לכבדו מהנימוקים הבאים:

א. הנאשם הואשם בבית משפט השלום מלכתחילה בשתי עבירות שבהן הטרדת עד ואיומים. במהלך הדיון בבית המשפט נמחקה העבירה של הטרדת עד ונשארה על כנה עבירת האיומים. הנאשם חתם על התחייבות כספית ללא הרשעה לפי סעיף 74 לחוק העונשין לפיה הוא מתחייב להימנע מביצוע כל עבירה שיש בה אלימות פיזית (ולא רק עבירת איומים).

המקרה ארע לפני כ-4 שנים ומאז ועד היום המשיך הנאשם ועבד בבית הספר ללא כל

תלונה מצד הממונים עליו בנושא הנ"ל.

ב. אנו סבורים, כי נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת והורדה בדרגה לפרק זמן של חצי שנה הולמים את מהות המעשים שיוחסו לנאשם בכתב התובענה. אנו סבורים, כי עצם העמדתו לדין בבית משפט השלום והעונש שהוטל עליו – הרתיע וירתיע את הנאשם מלעבור כל עבירה שיש בה אלימות פיזית.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שנתנו תוקף וכיבדנו את הסדר הטיעון – יוטלו על הנאשם אמצעי המשמעת כדלהלן:

א. **נזיפה חמורה;**

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת חודשית ב-2 תשלומים שווים ורצופים;**

ג. **הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של חצי שנה מיום מתן גזר הדין.**

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ז בסיון התשס"ד – 6.6.2004. גזר הדין המפורט ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ד – 7.7.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר ענבوسی פאוזי	ד"ר עינת ברגר	עו"ד ורדה קטרון-ברט
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 47/03 – הכאת תלמיד, דחיפה ומתן אגרוף בחזה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע לאחר משפט הוכחות, כמפורט בהכרעת הדין, את הנאשם המועסק כמורה ללמודי ארץ ישראל בבית ספר באזור הצפון, בעבירות משמעת בכך, שבתאריך 28.5.2004 בשעה 16:00 ולאחר סיומו של טיול, תקף תלמיד בית ספרו על ידי העפת ידו של התלמיד ונתינת אגרוף בחזהו, לאחר שהנאשם החליט למנוע מאותו תלמיד להיות מוסע באוטובוס והתלמיד רצה להיות מוסע ברכבו של הנאשם.

המשטרה החליטה שלא לממש הליך פלילי נגד הנאשם והתיק נסגר מחוסר עניין לציבור.

התביעה סברה כי במעשיו האמורים פגע הנאשם במשמעת שירות המדינה וכי מדובר בהתנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל.

המשרד גיבש את אותם אמצעי משמעת שלהם עתרה התביעה, והם: נזיפה חמורה, והפקעת שליש משכורת קובעת;

ההגנה הביאה עדות על דרכו הנורמטיבית והתורמת של הנאשם כמורה וכמלווה משלחות לפולין וכי הוא נעדר עבר פלילי או משמעותי. כמו-כן עתרה ההגנה למיתון העונש לאור הזמן שחלף מהארוע (4 שנים).

הנאשם פרס את מצבו הכלכלי ואת פרישתו ממשרד החינוך.

לאחר שנשקלו השיקולים המפורטים, ובהם תכלית אמצעי המשמעת ונסיבות ההתנהגות שנעשו ברגע נמהר של אובדן שליטה של הנאשם לנוכח התנהגות לא ראויה של התלמיד וכן לאור פרישתו של הנאשם, החליט בית הדין להסתפק בהטלתה של נזיפה בלבד על מנת להעביר מסר הראוי בנסיבות מקרה זה והתחשבות בשנות התרומה הרבות בשירות הציבורי, והפנמת המסר של מעשיו, לזמן שחלף ממועד המעשה.

ניתן ביום כ"ז באלול תשס"ד 13.9.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' יהודית מלגרום – חברה

מר אבי לבנה - חבר

י"ב בסיון התשס"ד
1 ביוני 2004

בדח. 2004-376
בד"מ 47/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

יו"ר חבר(ה) חבר	בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' יהודית מילגרום מר אבי לבנה
--	--

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד ארז מושקוביץ

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשם, יליד שנת 1959 המועסק כמורה ללימודי ארץ ישראל במעלות, לפי דרגה M.A בהוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 82, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 2.4.03 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבתאריך 28.5.00 בשעה 16:00 או בסמוך לה, לאחר סיומו של טיול, תקף הנאשם את תלמיד בית ספרו שהיה באותה העת בן 16, בכך שהעיף את ידו של התלמיד ונתן לו אגרוף בחזה.

2. התביעה סבורה, כי במעשיו האמורים הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראותיהם של חוזרי מנכ"ל מיוחד ד' משנת 91, נ"ה/7 מ-1.3.95 וכן חוזר מיוחד ט' התשנ"ז והתנהג בגין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל.

3. נגד הנאשם נוהלה תחילה חקירה פלילית, ואולם הוחלט לסגור את התיק המשטרתי בשל חוסר עניין לציבור, ואולם התביעה החליטה בעקבות החלטת משטרת ישראל לממש הליך משמעתי נגד הנאשם.

תגובת הנאשם לכתב התובענה

4. הנאשם כפר בפנינו באישומיה של התובענה. לנוכח כפירתו התנהל בפנינו משפט הוכחות. במסגרת הכרעת הדין נציג את פרשת התביעה, פרשת ההגנה, את המסגרת הנורמטיבית שחלה על נשוא דיוננו, את סיכומי הצדדים לראיות ולדין ולאחר מכן נפסוק את דינו של הנאשם, כדרכה של כל מלאכת שפיטה.

5. פרשת התביעה

א. עדויות

(1) אוריאל שריקי – חיילת

א) העדה במועד הרלבנטי לתובענה היתה תלמידה בבית ספר "אורט", תיארה בפנינו בעדותה את מהלך סיומו של הטיול ברחבת בית הספר, והוראתו של הנאשם, כי משתתפי הטיול ינקו את האוטובוס והערתו המתריסה של המתלונן, התלמיד יניב, בנוגע למימוש הוראת הניקיון ותגובתו של הנאשם כלפי יניב, כי הוא מנוע להמשיך בנסיעתו עם האוטובוס, במהלך פיזור התלמידים לסביבת בתייהם ואזי: -

"יניב אמר ליוסי, אם לא נסעתי באוטובוס אתה תיקח אותי הביתה, התקרב לעבר הרכב של יוסי וניסה לפתוח את הדלת – לא הצליח ואז יניב נהדף. יוסי הזיז אותו או הדף אותו לא יודעת בדיוק איך היה."
(פרוטוקול עמ' 6 שורות 1 – 3).

העדה לא יכלה להיזכר במהלך חקירתה הראשית באופיה של הדחיפה, ואולם לאחריה: -

"הוא התיישב על המדרכה והתקפל, בכה עם דמעות."
(פרוטוקול עמ' 6 שורה 22)

ב) במהלך **חקירתה הנגדית** העדה שרטטה לבקשת ההגנה תשריט לגבי מיקום האוטובוס, רכבו של הנאשם ומיקום התלמידים כפי שזכרה, שרטוט אשר הוגש וסומן כ-1/נ, ולאחר שהעדה נזכרה בסוג רכבו של הנאשם (ניסן טרנו) צילום הרכב הוגש לבית הדין וסומן כ-2/נ.

העדה עמדה בחקירתה הנגדית, כי על אף האמור בהודעתה במשטרה מתאריך 4.6.00, לטענתה אמרה בחקירתה - **"... ואמרתי שאגרוף לא ראיתי, אלא דחיפה."** (פרוטוקול עמ' 9 שורה 4) וכן עמדה על גרסתה בחקירה הנגדית, כי יניב עמד על כך שהנאשם יקח אותו לביתו, ואולם לא זכרה כי התלמיד המתלונן קילל את הנאשם.

(ג) ההגנה הגישה במהלך חקירתה הנגדית את הודעתה במשטרה אשר סומנה נ/3, לנוכח הסתירות שמצאה, בין עדותה בפנינו ובין עדותה בחקירה.

(ד) בחקירתה החוזרת שעה שנשאלה לגבי אמיתות עדותה בפנינו מסרה: - **"כמה שזכור לי כן, אין לי אינטרס לשקר"** (פרוטוקול עמוד 10 שורה 40).

(2) יניב רחמים דהן – חייל

(א) במועד עדותו חייל, ובזמן הרלבנטי לתובענה תלמיד.

(ב) העד אישר בעדותו, כי בשל הערתו בנוגע לניקיון האוטובוס נדרש על ידי הנאשם לרדת ממנו מאחר וביקש לנסוע לביתו עם האוטובוס שפזר את תלמידי הטיול ולא נענה, אזי –

"אמרתי לו שאני בא איתו, שהוא לוקח אותי הביתה."

(פרוטוקול עמ' 11 שורה 26)

ובשלב שביקש להיכנס לרכב ולפתוח את הדלת אותה פתח כמעט: -

"הוא העיף אותי. יד אחת דחפה את היד שניסטה לפתוח את האוטו ויד

שניה אגרוף בחזה."

(פרוטוקול עמ' 11 שורות 42 – 43)

בעקבות האגרוף הוא התקפל מכאבים וחש קשיי נשימה ותחושת השפלה. ולדבריו, אף פרץ בבכי מאחר וכל כוונתו היתה להתבדח בנוכחות התלמידה מירב. ולאחר ששב לביתו בכוחות עצמו, ניגש למיון. ולבית הדין הוגשה באמצעות העד תעודה רפואית בנדון, אשר סומנה ת/1.

(ג) **בחקירתו הנגדית** העד עומת עם הגרסה שמסר בחקירתו במשטרה, עמד על כך בפניו, כי לא פתח את דלת רכבו של הנאשם במלואה וכי רק למירב אמר כי בהסכימה לנקות את האוטובוס "היא פריירית" וכן לא שינה דבר מעדותו הראשית. "... כשהמורה דחף לי את היד ונתן לי אגרוף בחזה." (פרוטוקול עמ' 14 שורה 35) וכי בעקבותיו התקפל על הרצפה. העד שרטט את מקומו באירוע ליד רכבו של הנאשם – שרטוט שהוגש לבית הדין וסומן כ-נ/4. העד לא זכר אם אחרי האירוע עבר דרך בית הספר, ואולם העיד בפניו, כי עבר דרך ביתה של אחותו (שמועסקת בבית הספר כמוזכרת כח אדם), וכי התלמידה מירב התלוותה אליו.

(ד) משלהי חקירתו הנגדית למדנו, כי העד היה כלוא בכלא צבאי בשל נפקדות, וכן קיבלנו לידינו את הודעתו במשטרה, אשר סומנה כ-נ/5.

(3) ליבנת שטרית – חיילת

(א) במועד הרלבנטי לתובענה העדה היתה תלמידה בכיתה י' בבית ספרו של הנאשם.

(ב) במהלך עדותה נמסרו לבית הדין פרטים על אירוע רפואי שבעטיו נפגע זכרונה ולא עלה בידה להיזכר במהלך העדות בפרטי האירוע, או בתוכן הודעתה במשטרה ועדותה במשטרת ישראל הוגשה בהסכמה וסומנה כ-ת/2, שאותה העריכה כעדות אמת ובנוסף הוגשו בהסכמה אמרותיו של הנאשם במשטרה, אשר סומנו על ידינו כ-ת/3 ו-ת/4.

(4) מארק ארזומנוב – חייל

(א) העד במועד הרלבנטי לתובענה היה תלמיד כיתה י' והכיר את הנאשם כמורה שלי"ח.

(ב) במהלך עדותו לא הצליח העד להיזכר בדבר השתתפותו בטיול נשוא דיונו. הוא אישר את דבר חתימתו על הודעתו במשטרת ישראל, ואולם אינו זוכר את תוכנה, אשר הוגשה לבית הדין בכפוף לכלל הקבילות שמפורטים בפקודת הראיות וסומנה על ידינו כ-ת/5.

ג) **בחקירתו הנגדית** העד לא פסל אפשרות לקיומו של ריב עם הנאשם, לנוכח "רוח הכיתה" נגד מורים מסויימים ואולם לא עלה בידיו להיזכר בתוכנה של עדותו ונסיבותיה. למדנו, כי לעד הרשעות בעבירות סמים.

ב. מוצגים

במהלך פרשת התביעה הוגשו לבית הדין על ידי עדי התביעה או על בסיס הסכמה דיונית, מספר מוצגים שסומנו כמפורט בפרשתה. נביא להלן את תמציתם של המוצגים שהוגשו.

1) ת/1 – טופס שחרור רפואי

טופס שחרור לגבי עד התביעה יניב דהן סיק סיק רחמים מתאריך 28.5.00, ובו מצויה תלונה על חבלה בחזה ממתן אגרוף והרגשת חוסר נשימה בעקבותיה. בבדיקה לא נמצאו סימנים לחבלת גוף או ממצאים שחייבו אשפוז.

2) ת/2 – עדותה של ליבנת שיטרית

העדות נגבתה בתאריך 4.6.00 על ידי רס"מ יצחק חזן בביתה של העדה, ובה מתארת העדה את אשר נתרשש בין העד יניב והנאשם, לנוכח החלטתו של הנאשם שלא לאפשר את הסעתו באוטובוס, בשל ביקורתו בנוגע לפעולת ניקיון שביצעה התלמידה מירב, ורצונו הנחוש של יניב לנסוע עם הנאשם, ולגבי האירוע שבו נכחה: -

"יניב החזיק בידית של הדלת של הרכב, אך לא פתח את הדלת והמורה יוסי מיד הזיז לו את היד מהידית ונתן לו אגרוף לחזה ופנה אליו במילים אתה חוצפן, אתה ממש חוצפן."
(שם שורות 18 – 24)

ובהמשך העדות העדה מתארת את בכיו של יניב וכי ראתה סימן אדום בגופו בעקבות מתן האגרוף.

3) ת/3 – עדות הנאשם

עדות זו נגבתה מהנאשם בתאריך 4.6.00 ובו מתאר הנאשם את התקרית שנתרחשה בינו ובין יניב, והחלטתו שלא לאפשר לו לנסוע לביתו עם האוטובוס, לנוכח דפוס התנהגותו בנוגע לניקיון האוטובוס. לנוכח דרישתו, כי ילקח לביתו ברכבו של הנאשם ובשעה שהנאשם פתח את רכבו עם השלט יניב פתח את הדלת האחורית מתוך כוונה להתפרץ לרכב ואזי: - **"הורדתי לו את היד מהידית של הדלק והחזקתי לו את היד."** (שם עמ' 1 שורות 20 – 21), ואחר כך הנאשם זכה למטר של קללות מפיו של יניב.

4) ת/4 – אמרת הנאשם

א) אמרת הנאשם נגבתה תחת אזהרה במשטרת ישראל, בחשד לביצועה של עבירת תקיפה.

ב) בחקירתו הנאשם כפר בעבירה שיוחסה לו, וטען כי כל מה שביקש היה למנוע את התפרצותו של יניב לתוך רכבו, לאחר שגם קיללו, לאחר שיניב עמד על דעתו כי הנאשם יסיעו לביתו וסילק בידו את ידו של יניב מידית הרכב, ובכך נתמצה כל המגע הגופני ביניהם, הנאשם עמד על גרסתו זו, גם לאחר שעומת עם עדויות התלמידים שסותרו את גרסתו, והעלה אפשרות של שמא אותם עדים לאירוע מפחדים מיניב. הנאשם כינה באמרתו שכל העדויות לפיהן יניב התקפל ובכה בעקבות האגרוף כ"שקר גס." (ת/4 עמ' 4 שורה 39).

5) 5 עדותו של מרק ארזומנוב

א) עדותו של עד התביעה הנ"ל נגבתה במשטרת ישראל בתאריך 15.7.00.

ב) שמענו מפי העד את דבר השתלשלותו של האירוע, לאחר שהכיתה שבה מהטיול והערתו של יניב למירב, כי היא פראיירית, בכך שהסכימה לנקות את האוטובוס, והחלטתו של הנאשם למנוע מיניב את הסעתו לביתו באמצעות האוטובוס, והחלטתו של יניב להצטרף לרכבו של הנאשם ואזי:-

"יניב פתח את הדלת ואז יוסי בא העיף לו את היד, זאת אומרת שעם היד שלו הוא נגע ביד של יניב והעיף לו את היד בדחיפה של היד שלו על היד של יניב, ונתן לו אגרוף לחזה של יניב."
(ת/5 עמ' 2 שורות 6 – 14).

ובהמשך מתאר העד, כי יניב הלך ונפל והתחיל לבכות ולנשום בקושי. עוד עולה מהעדויות, כי הנאשם **"תמיד היה נטפל ליניב"** (ת/5 עמ' 3 שורה 8) ובסיום החקירה העד מסר, כי אין לו כל סכסוך עם המורה.

6. פרשת ההגנה

א. עדויות – עדות הנאשם

מטעם ההגנה העיד בפנינו עד אחד הנאשם:

(1) הנאשם, מורה ומרכז קורסים של רכזי טיולים, בעל תואר שני בתחום החינוך וניסיון בן 23 שנה בתחום ההוראה. וכן קידם בבית ספרו תוכניות מיוחדות בתחום לימודי ארץ ישראל.

(2) הנאשם מסר בעדותו בפנינו על הטיול וסימומו והנחייתו לנקות את האוטובוס, ובסופו של ויכוח שניהל עם תלמידו יניב שנמנע ממנו לנסוע עם האוטובוס שפיזר את התלמידים לביתם, עמד על דעתו כי הנאשם יסיעו לביתו ובהמשך -

"הוא פתח את הדלת האחורית הימנית ביד ימין והוא רצה להיכנס ואני שמתי את היד שלי על היד שלו, הרחקתי לו את היד ואמרתי לו אתה חצוף – הדלת היתה פתוחה. הוא הספיק לפתוח אותה ואני שמתי את היד שלי על היד שלו וסגרתי מעט את הדלת – היא היתה עדיין פתוחה. הוא אמר לי אני אכנס לאוטו, הוא התכוון להתפרץ לתוך האוטו הוא פשוט פתח את הדלת. הדלת חצצה בינינו. החזקתי בידו והורדתי לו את היד מהידית של האוטו ואמרתי לו שהוא חצוף."

(פרוטוקול עמ' 23 שורה 47 – 50, עמ' 24 שורות 1 – 2)

ובהמשך העדות שמענו מפי הנאשם, כי התלמיד יניב השמיע כלפי דברי עלבון ואיומים, ואולם התלמיד לא בכה ולא התקפל על המדרכה. הנאשם עמד על גרסתו, כי מעבר להזזת ידו של התלמיד יניב, לא נתן לו כל אגרוף.

(3) בהמשך עדותו, ההגנה הגישה לבית הדין את הודעת המשטרה על סגירת התיק המשטרתי בתאריך 28.9.01 על סמך עילת סגירה לפיה נסיבות העניין אינן מצדיקות העמדה לדין, אשר סומנה על ידינו כ-6/נ.

(4) בחקירתו הנגדית חזר העד על עקרי גרסתו האמורה.

ב. מוצגים

ההגנה הגישה במהלך ניהול ההוכחות את מוצגיה שחלקם הובאו וסומנו כמפורט לעיל. נציג להלן את עיקרם של מוצגי ההגנה, ככל שתהא דרושה להכרעת דינו.

(1) נ/3 – עדותה של אוריאן שריקי

העדות נגבתה על ידי משטרת ישראל בתאריך 4.6.00. העדה תארה בעדותה את כל שלבי השיבה מהטיול ואת החלטת הנאשם, כי יניב לא יוסע עם האוטובוס ואת רצונו לנסוע ברכבו של הנאשם, הגם שלא הבחינה אם יניב פתח את דלת הרכב. העדה הבחינה בדחיפתו של יניב ותגובתו המילולית של הנאשם כלפיו "חוצפן", שמעה רעש של חבטה ואולם לא הבחינה במכת אגרוף כלפי יניב, הגם שראתה את בכיו ואת דבר התקפלותו ושמעה מפיו מספר מילות גנאי כלפי הנאשם.

(2) נ/5 – עדותו של התלמיד יניב רחמים

העדות נגבתה במשטרת ישראל בתאריך 28.5.00 ובה מצויה עיקרה של גרסתו, כפי שנמסרה בעדותו בבית הדין, לגבי המעשה המיוחס לנאשם:

"הוא פתח את רכבו עם השלט וביקש מתלמידה לעלות איתו ברכב אני באתי לפתוח את הדלת לא הספקתי לפתוח אותו ואז הוא העיף לי את היד ונתן לי אגרוף בוקס לחזה אני מרגיש קצת כאבים אני זקוק לטיפול רפואי וצילומים. כמו כן הוא אמר לי שלא תעיז לבוא לבית ספר מחר."

(נ/5 שורות 20 – 25)

דיון

7. פתח דבר

א. בית הדין פרס בהכרעת דין זו את מסכת הראיות שבאה בפניו בפרשת התביעה וההגנה, לגבי נסיבות התנהגותו של הנאשם באירוע שנתרחש בתאריך 28.5.00 בשעת אחר הצהריים, שבו לטענת התביעה הנאשם תקף את התלמיד יניב רחמים בכך שהעיף את ידו ונתן לו אגרוף בחזה.

ב. בחלק זה של הכרעת דין זו, בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגות שבה הואשם הנאשם, בה יוצגו הוראות הדין ופסיקה רלבנטית, תוך כדי בחינת מעמדו של הנאשם, כעובד הוראה בכיר, רמת ההוכחה והיסוד הנפשי שנדרשים לשם הוכחת עבירת משמעת, לאחריה נציג את תמצית סיכומי הצדדים לראיות ולדין ובפרק הסיום ננתח ונעריך את הראיות, נקבע את הממצאים ונסיק את המסקנות

כדרכה של מלאכת השפיטה שמסורה בידינו.

8. המסגרת הנורמטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

הנאשם הואשם בעבירות משמעת אלה לפי סעיף 17 לחוק: -

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור.

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה, או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה." - יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה בה קיים אימוץ, של יסודות עבירה זו.

1) בית הדין מבקש להעיר, כי דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפרוטרוט את רכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת ההתנהגות של עובדי הציבור, שיש בהם משום עבירה. לכן, בחר המחוקק לילך בדרך בה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה, ובית הדין קובע, למעשה בדיעבד, אם יש בהתנהגות מסויימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת כהגדרתה בחוק.

2) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: - "לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האופיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה." (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(3) הנאשם הואשם גם בעבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, יסודות עבירה זו מגולמים בהפרתו של הדין הכללי כגון: יסודות עבירות התקיפה המפורטות בחוק העונשין, כאשר איסור השימוש במעשה פיזי כלפי תלמיד מצא ביטוי גם בחוזרי מנכ"ל בגין חוזר מנכ"ל ט' התשנ"ז ובהמשכו, ולפניו בחוזר נה/7, כ"ט באדר א' התשנ"ה (1 במרס 1995) – סעיף 285. החוזר קובע איסור שימוש בכוח כאמצעי משמעת, ויש להימנע מעונשי גוף בכל צורה שהיא אלימה מצידו של מורה, כפי שעולה גם מחוק זכויות התלמיד, התשס"א – 2000, אשר בסעיף 1 שבו נקבע:-

"כל תלמיד זכאי לכך שהמשמעת במוסד החינוך תונהג באופן ההולם את כבוד האדם ובכלל זה הוא זכאי שלא יינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים."

(4) לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הואשם הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כל, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תחשב בלתי הולמת גם אם אין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים היא אינה הולמת משום שהוא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5) לפסק הדין, טרם פורסם).

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין, טרם פורסם):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי

המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, בחינתנו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה :

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף-על-פי-כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ראוי לבחון את מאפייניה של העבירה הנ"ל - ההתנהגות שאינה הולמת על רקע תפקידו של מורה בישראל, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) אמר בית המשפט העליון את דבר לגבי תפקידו של מורה : -

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

(5) בתי המשפט בשורה של פסקי דין סללו את נתיב הגישה הראויה כלפי עבירות אלימות בע"פ 4596/98 באק נגד מדינת ישראל קבעה כבוד השופטת ביניש :

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיהם כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות.

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נקבעה הלכה : -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1), 678, 650). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו

הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי הדברים כהווייתם יובאו גם על ידינו במסגרת הנורמטיבית:

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסייה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם, אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסייה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המוחך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק, ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסייה".

גישה נורמטיבית דומה עוצבה על ידי בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב נגד מדינת ישראל:

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, אישיותו ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם את כבודו ואת שלמות גופו".

דברים אלה יפים גם לנסיבות שבהן המשמעת נאכפת מחוץ לכותלי כיתתו של התלמיד, ואולם בזיקה לפעילות בית ספרית, כמו במהלך טיול, או במתחם בית הספר בעת פיזור משתתפיו.

ב. היסוד הנפשי הדרוש - בעבירות משמעת

(1) לעניין היסוד הנפשי הדרוש לשם הוכחת עבירת משמעת, נפנה לעש"מ 5550/98 בעניין יעקב-גלאור, בו הציג השופט זמיר את גישתו לסוגיה:

"השוני בתכלית בין הדין המשמעותי לבין הדין הפלילי יצר שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות, והוא אף מונע את תחולת העיקרון בדבר סיכון כפול על הדין המשמעותי. הדעת נותנת כי שוני זה יבוא לידי ביטוי גם בשוני לגבי היסוד הנפשי של העבירה. האם אין זה סביר וראוי לדבר בהקשר של עבירת משמעת, על מחשבה משמעותית להבדיל ממחשבה פלילית? לדעתי, יש מקום להבדיל, לגבי היסוד הנפשי, בין עבירה פלילית רגילה לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת את עובד המדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות.

נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך, שעובד מדינה סביר (או לשון אחרת, אדם מן הישוב), יכול היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה."

(פורסם בפ"ד נג(1) בעמ' 326, 333).

(2) אומנם, פסק הדין הנ"ל דן ביסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירה לפי סעיף 17 (3) לחוק - התנהגות שאינה הולמת, ונקבע כי רשלנות מספקת. בדרך זו, אם כי בהרחבת מה, הלך בית המשפט העליון בעש"מ 6843/01 בעניין יפתח בן דוד. בדומה לכך, נפסק גם לגבי סעיף 8 (ב) לחוק הרשויות המקומיות (משמעת) ובהמשך לפסקה הנ"ל נקבע כי: -

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או, לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכל היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה."

(ראה לעניין זה את ער"מ 6494/00, בעניין דוד חזי, פורסם בפ"ד נ(5) בעמ' 101).

ולאחרונה נפסק בנדון:

"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכל עבירת משמעת, אינה מובנת מאליה. בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יתכן שיש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעותי לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולי אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות."

(עש"מ 6335/02 עזר שוחט נגד מדינת ישראל, שניתן בתאריך 8.1.03 וטרם פורסם).

על גישה דומה חזר בית המשפט העליון בעש"מ 3849/03 בעניין אלבוז.

ג. רמת ההוכחה הנדרשת

1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעתי לגבי התנהגות שהקשרה, מעשה של פגיעה פיזית בתלמיד.

בסוגיה זו קבע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו-27 (ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

"א. ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכל דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאינן בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת.

ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת."

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמת דנא:

"זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעתי את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעתי.

אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונות הצדק הטבעי, לא יתערבו, בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעתי, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין." (עש"מ 1/66 פסקל נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3), 71).

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת,

קבע כב' השופט לוין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מ"ג(1), 867: "חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ויעילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של העומד לדין, מאידך גיסא..."

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית, ולפיכך מידת ההוכחה הנדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השנוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר - עש"מ 3725/91, בכרך נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(5), 401), שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעותי וכי רמת ההוכחה בדין המשמעותי דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה, מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעותי מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה." (ראה עש"מ 5550/98 גל-אור נגד מדינת ישראל פ"ד נג(1) 326).

כב' השופט קדמי, בספרו "על הראיות" (חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעדכנת, התשכ"ט-1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467), דן בנושא זה: "להרשעה בבית הדין למשמעת דרושה רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך האזרחי".

(2) במהלך הדיון הוגשו כמצויין לעיל, הודעותיהם במסגרת ישראל של עדי התביעה שהעידו בפנינו, לנוכח הפער שנתגלה בין עדויות אלה ותוכן עדותם בפנינו, ובית הדין ידרש בפרק הסיום של הכרעת דינו להידרש לשאלה אם רשאי הוא להעדיף את ההודעות שמסרו העדים בחקירותיהם על פני הגירסה שמסרו העדים בבית הדין.

(3) הסוגיה האמורה נדונה זה לא מכבר בעש"מ 7858/03 בעניין ירדן יופה שניתן בתאריך 10.2.2004 ובית המשפט העליון נתן לכך תשובה חיובית: "על-פי סעיף 11 לחוק המשמעת, נתונות לבית-הדין סמכויות של ועדות חקירה על-פי חוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968 (להלן: חוק ועדות חקירה). סעיף 8 לחוק ועדות חקירה מורה כי ועדת חקירה רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכל דרך

שנראית לה מועילה. כבר נקבע בפסיקתנו, על יסוד האמור בסעיף זה, כי אין בית הדין קשור בדיני הראיות. יפים לעניין זה דברים שנאמרו מפי הנשיא שמגר:

"השחרור מתחולת דיני הראיות – כפי שהוא עולה ברורות מסעיף 11 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף 8 לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט-1968 – נועד בעיקרו כדי להסיר מן הועדה ומבית-הדין, לפי העניין, את הכבלים הפורמליים המטילים סייגים ותנאים על קבלת ראיה מסוג זה או אחר. היה בכך במידה רבה כדי להשוות את האפשרות הפתוחה להגשת וקבלת ראיות הנוהגות בבית-הדין לזו הנוהגת בבתי המשפט הפליליים הפועלים לפי השיטה האינקוויזיטורית."

[עש"מ 3725/91 ראובן בכרך נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(5) 401, 407].

לפיכך, רשאי בית-הדין לקבל כראיה הודעה שנמסרה במסגרת החקירה בנציבות, ככל שהדבר נראה לו צודק בנסיבות העניין (ראו: עש"מ 2/89 ניסים חבר נ' מדינת ישראל (לא פורסם); עש"מ 3/75 אלפונסו דבוש נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד (1) 231; עש"מ 2/73 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(1) 365; עש"מ 1/66 קרול פסקל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3) 71).

יחד עם זאת, בדרך כלל, נוהג בית הדין להחמיר עם עצמו לעניין מידת ההוכחה, ומנחה עצמו שלא להרשיע בעבירות משמעת, אלא אם הוכחה לפניו האשמה ברמת ההוכחה המקובלת בדין הפלילי, וגישתו זו כעקרון אף אושרה על ידינו. לפיכך, אם בדין הפלילי קבילה כראיה הודעה של עד שנמסרה מחוץ לכותלי בית המשפט, כאמרת-חוץ העומדת בתנאים הקבועים בסעיף 10 א לפקודת הראיות, הרי שהודעה זו קבילה בוודאי גם לצורכי הדין המשמעת. ביחס להליך הפלילי, קובעת הוראת סעיף 10 א(ג) את התנאים להעדפת אמרה שנתקבלה מחוץ לכותלי בית המשפט בזו הלשון:

"(ג) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה של עדותו של העד, והכל אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט, והטעמים יירשמו."

(4) הפעלת שיקול הדעת כאמור על ידי בית הדין לגבי עדים שהעידו בפניו נסמכת על הוראותיו של סעיף 10א(א) (א) לפקודת הראיות (נוסח חדש), התשל"א-1971 הקובע לאמור:

"אמרת עד מחוץ 10א.א(א) אמרה בכתב שנתן עד מחוץ לבית המשפט

לבית המשפט

תהיה קבילה כראיה בהליך פלילי אם נתקיימו

- (1) מתן האמרה הוכח במשפט;
- (2) נותן האמרה הוא עד במשפט וניתנה לצדדים הזדמנות לחקרו;
- (3) העדות שונה, לדעת בית המשפט, מן האמרה בפרט מהותי, או העד מכחיש את תוכן האמרה, או טוען שאינו זוכר את תוכנה.

9. סיכומים

בסיום שמיעתו של התיק בית הדין הורה, כי הצדדים יגישו לעיונו סיכומים בכתב ואכן התכבדו בקבלתם של סיכומי הצדדים וכל צד לפי מהות שליחתו. נציג להלן את תמציתם: -

א. סיכומי התביעה

(1) התביעה סוקרת בסיכומיה את הראיות שבאו בפנינו, את עדותם והודעותיהם במשטרה של עדי התביעה, ולגישתה עמדה היא בנטל ההוכחה שמוטל עליה, וכי על בית הדין לקבוע, כי הנאשם בנוסף להזזת ידו של התלמיד יניב מידית רכבו, נתן לו אגרוף או מכה אחרת שלא היו נחוצים או דרושים, הגם שהתלמיד לא נפגע קשות ממנה.

(2) התביעה סבורה, כי בנסיבות העניין לא חלה הגנת הצורך כמשמעה בסעיף 34 י"א לחוק העונשין הואיל ותגובת הנאשם היתה בלתי סבירה ביחס למידת הפגיעה שהיתה צפויה לרכשו.

(3) בנעילת סיכומיה התביעה עותרת להרשעתו של הנאשם, בעבירותיה של התובענה.

ב. סיכומי ההגנה

(1) ההגנה לאחר שעיינה בסיכומי התביעה, הגישה לבית הדין את סיכומיה.

(2) לגישת ההגנה לא עלה בידי התביעה להרים את נטל השכנוע שיצדיק את הרשעת הנאשם.

(3) ההגנה כדרכה של התביעה, פרטה בסיכומיה את הראיות שבאו בפנינו והצביעה על סתירות בין עדות המתלונן בפנינו, ובין זו שנמסרה במשטרה נ/5 לעניין יסוד ההתקפלות והבכי, לאחר מתן האגרוף, ובין עדותה של גב' אוריאן שריקי בבית הדין, ובין עדותה במשטרה לעניין יסוד שמיעת החבטה לאחר המכה המיוחסת לנאשם, יחד עם זכרונה הסלקטיבי של ליבנת שיטריט בפנינו, לעומת עדותה בנדון במשטרה, כל אלה לעומת גרסתו העקבית של הנאשם בחקירתו ובפנינו, אינם מאפשרים להעניק אותו משקל לראיות התביעה שיצדיק הרשעת הנאשם. ועוד נטען בפנינו, כי התביעה לא הביאה הראיות הדרושות לחיזוק אמרות החוץ שהוגשו על ידה, על מנת שיצדיק את קבילותן בפנינו, לפי סעיף 10 א לפקודת הראיות.

(4) הארוע כפי שיוחס לנאשם, סביר כי ישאר וייחרט בזכונותיהם של העדים והנה גב' שטרית לא זכרה דבר גם לא העד ארזומנוב, ולא מן הנמנע כי עדי התביעה התלמידים דאז ביקשו להתנקם בנאשם בעת שמסרו את עדותם במשטרה, ועל עדותם בפנינו ראוי להשקיף כבעל עדות כבושה נטולת מהימנות ממשית, וגם לנוכח הסתירות אותן מצאה התביעה כאמור, הנוטלות מהעדויות את מהימנותן כעולה מע"פ 2156/56.

(5) עוד עולה מסיכומי ההגנה, כי התעודה הרפואית שהוגשה מצביעה, כי למתלונן לא נגרם כל נזק או סימן בגופו, בעקבות מכת האגרוף, ואולם אם נקבע, כי הנאשם אך דחף את ידו של המתלונן, בשעה שפתח את דלת רכבו וניסה להיכנס לרכבו. קמה לנאשם הגנת הצורך כמשמעה בסעיף 34 י"א לחוק העונשין, ולחלופין לא הוכח היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעתו בגין מעשה של תקיפה, שלגביו נדרשת הוכחתה של כוונה פלילית לפי סעיף 20 (א) (1) לחוק העונשין. או שנקבע לחלופין, כי המדובר בזוטי דברים כמשמעה בסעיף 34 י"ז לחוק האמור.

(6) בנעילת סיכומיה עותרת ההגנה לזכויו של הנאשם מהעבירות שבהן הואשם או לפחות לזכויו מחמת הספק מאחר וספק על-פי פסיקתו של בית המשפט העליון בע"פ 409/89 בעניין רוימי פועל לטובת הנאשם.

מבוא - הערכת העדויות ממצאים ומסקנות

10. בפרקיה של הכרעת הדין נפרסו הראיות והטיעונים שבאו בפנינו מטעמים של הצדדים. לכך חברו הצגתו של הדין הרלבנטי אשר חל בסוגיות נשוא דיוננו על מישוריו השונים וסיכומי הצדדים בכתב, שבהם הובאה בפנינו גישתם לראיות ולדין ולמסקנות שראוי שנסיק מהן כל צד לפי מהות שליחותו ותפיסת עולמו. ואולם כידוע מלאכת השפיטה מסורה בידינו ומגיעה

בפרק זה לשלב הסיום.

11. בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, את המסגרת הנורמטיבית השולטת על הסוגיות שבנשוא דיונו, את רמת ההוכחה הנדרשת לצורך הוכחתן של העבירות שיוחסו לנאשם, היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת. בחינה זו נעשתה יחד עם סיכומיהם המועילים של הצדדים, על בסיסם של כל אלה הגענו לממצאים ולמסקנות לגבי פרטיה ואישומיה של התובענה. ואולם טרם נעשה כן, נקדים לכך מבוא שיהיה בר השלכה על יתר ממצאינו ומסקנותינו.

12. ואולם כבר בשלב זה אנו מתבקשים לקבוע, כי לצורך הרשעה בעבירה לפי סעיף 17(2) לא נדרשת הוכחתה של כוונה פלילית, כמשמעה בסעיף 20(א) לחוק העונשין – דרישה שהיתה רלבנטית אם היה מוגש כתב אישום נגד הנאשם באחת מעבירות התקיפה.

א. מבוא

(1) הנאשם אדם משכיל, המועסק בשירות המדינה 22 שנה, כמורה ללימודי ארץ ישראל בבית ספר אורט במעלות, נחקר תחילה בחשד לביצוע עבירת תקיפה על ידי משטרת ישראל ואולם התיק המשטרתי נסגר בתאריך 28.9.2001 בעילה של חוסר עניין לציבור, והועבר מהמסלול הפלילי למסלול המשמעת.

(2) הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע ואין לגביהן מחלוקת של ממש בין הצדדים, כי במועד האירוע עם סיומו של הטיול שעליו היה ממונה הנאשם, הוא הורה לתלמידיו, כי יתכבדו בנקיונו של האוטובוס ועשה זאת לגישתו בתוקף אחריותו החינוכית, וכי המתלונן יניב רחמים ראה את הוראותו בנדון כצנינים בעיניו ואף התריס כלפי התלמידה מירב כי היא בגדר פרייארית בעושה כן, ובכך פגע בסמכותו החינוכית של הנאשם (ראה בנדון בין השאר תמצית עדותו של אוריאן שריקי) והנאשם היה רשאי בנסיבות אלה למנוע מהתלמיד יניב להמשיך לביתו בשלב פיזור התלמידים מהטיול, באמצעות האוטובוס שהיה צמוד לטיול.

(3) אין גם מחלוקת בין הצדדים, כי המתלונן עובר להחלטתו האמורה של הנאשם, החליט כי הנאשם יסיעו לביתו ברכבו הפרטי. גישת בית הדין היא, כי על הנאשם לא היתה מוטלת כל חובה להסיע את המתלונן ברכבו הפרטי, כן אנו קובעים על-פי הראיות שבאו בפנינו, כי המתלונן ניסה להכנס שלא ברשות לרכבו של הנאשם, וניסה לפתוח את הדלת האחורית ברכבו, ואין אנו רואים צורך לקבוע אם הדלת נפתחה

כולה או בחלקה, או שמא היה רק ניסיון לפותחה.

(4) כן אנו קובעים על-פי הראיות שבאו בפנינו, כי בעקבות השלב האמור החליפו הנאשם והמתלונן ביניהם דברי עלבון – הנאשם כינה את יניב רחמים כ"חוצפן" והמתלונן השיב לו במילות גנאי מטעמו "דובי דפוק" (ראה ת/3, ת/4 ועדותה של אוריאן שריקי).

(5) בית הדין לא מצא יסוד לתחולתה של הגנת הצורך גם מבלי שנדרש להכריע בשלב זה בין גישתה של התביעה לגבי מעשי הנאשם שכללו הזזת יד, דחיפה, או אגרוף חזקים, ובין גישת ההגנה שהיתה רק הסטת יד ואולי דחיפתה, מידית הדלת של הרכב. סעיף 34 יא' לחוק העונשין התשל"ז-1977 קובע לאמור:

"לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שהיה דרוש באופן מיידי להצלת חייו, חירותו, גופו או רכושו, שלו או של זולתו, מסכנה מוחשית של פגיעה חמורה הנובעת ממצב דברים נתון בשעת המעשה, ולא היתה לו דרך אחרת אלא לעשותו."

(1) המעשה היה "דרוש באופן מיידי";

(2) "להצלת חייו, חירותו, גופו או רכושו, שלו או של זולתו";

(3) "סכנה מוחשית של פגיעה חמורה";

(4) הנובעת ממצב דברים נתון";

(5) ולא היתה לו דרך אחרת אלא לעשותו".

כאשר התנאי הראשון של המיידיות הינו לב ליבה של הגנה האמורה, ורק במקום שבו נדרשת תגובה "מיידית" להצלת אחד מארבעת הערכים האנושיים הנקובים בגוף ההוראה, יש הצדקה ליישום הסייג. היתה "שהות" להתארגנות "אחרת" להצלה – שהיא היפוכה של דרישת "המיידיות" - יישמט הבסיס מתחת לצידוק של יישום הסייג.

גם אם המתלונן ביקש להסיג את גבולו של הגיפ, אף אם נאמץ את הגרסה כי פתח באופן מלא או חלקי את דלת הרכב – הרכב נותר בשליטתו המלאה של הנאשם, ולא היתה כל סכנה כי יגנב או ינזק באופן מיידי מאותו רצון מופגן של התלמיד להיות מוסע על ידי הנאשם לביתו. נעיר, כי גישתנו היתה משתנה אם אותו התלמיד היתה משתלט על מפתחות הרכב, או שהיה נכנס למושביו של הנהג שהרכב מותנע.

ב. הערכת עדויות, ממצאים ומסקנות - הכרעה בין הגרסאות

(1) תהום פעורה בין גרסאות התביעה לגבי אופיה ומידתה של תגובת הנאשם לניסיונו האמור של התלמיד יניב להיכנס לרכבו הפרטי ולנסוע עימו, ובין גרסאות ההגנה כאמור, בעוד שהתביעה סבורה כי עלינו לקבוע, כי הנאשם על פי הראיות שהובאו על ידה תקף את התלמיד באמצעות אגרופו או בדרך אחרת בחוזקה. ההגנה ביקשנו לקבוע על פי הראיות שבאו לפתחנו, כי מעשיו של הנאשם כלפי אותו תלמיד הסתכמו בהסטת ידו מידית הרכב.

(2) מובן כי בתיק מסוג זה, לנוכח פערי הגרסאות שבאו בפנינו כאמור, נדרשנו למידת התרשמותנו הבלתי אמצעית מן העדים ולמידת האמון שניתן היה להעניק לעדותם, תוך בחינת ואיתור סימני האמת או השקר במהלך עדותם, מבלי שזנח את הראיות האחרות שבאו בפנינו.

(3) לאחר שעיינו במכלול הראיות שבאו בפנינו, החלטנו ליתן אמון בעדותו של התלמיד יניב רחמים, הגם שלגישתנו הוא העצים במידת מה את חוזקו של האגרוף שנחת על גופו מידו של הנאשם כעולה מהאישור הרפואי שהוגש לבית הדין (ראה ת/1) ואין אנו סבורים כי מידת מהימנותו של עד זה לפי מיטב התרשמותינו נפגמה בשל הגירסה שמסר במשטרת ישראל (נ/5), שבה לא פירט את שלב ההתקפלות המחנק והבכי. מובן כי העד בגילו באותה העת חש מבוכה לספר בחקירתו במשטרה את דבר תגובתו (הבכיינית) לנוכח האגרוף שקיבל מהנאשם. אין בסתירה זו כפי שהועלתה על ידי ההגנה כדי לפגום במהימנות עדותו בפנינו.

(4) תימוכין למסקנתנו זו, מצאנו בעדותה של אוריאן שריקי אשר אומנם לא זכרה את שלב מתן האגרוף, אולם העידה בפנינו על דחיפה, קול של חבטה, התקפלות, בכי וקשיי נשימה. עדות שתואמת את עיקרי גרסתה כפי נמסרה בחקירתה במשטרת ישראל (ראה נ/3).

(5) אנו דוחים את גרסת הגנה, כי עדותה של ליבנת שטרית אופיינה כבעלת זכרון סלקטיבי. בית הדין התרשם כי מדובר בעדות אמת, עדות כנה של תלמידה שלדאבון לב חוותה אירוע רפואי שפגם בזכרונה ועל כן לא זכרה דבר ממהלכו של הטיול ומהתרחשויותיו ואולם בית הדין סבור שבנסיבות מקרה זה ניתן לקבל ולהסתמך על עדותה במשטרה ישראל (ת/2) עש"מ 7858/03 בעניין ירדן יופה, עדות שבלשון בהירה ופשוטה מתואר האירוע שבנדון שבמהלכו הנאשם הדף את ידו של התלמיד יניב ופגע

בו באגרופו.

(6) העד מארק ארזומנוב ניסה להרשימנו בעברו הפלילי ובהיותו מבקר קבוע במשטרת ישראל לנוכח הסבכיות הפליליות. בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי עדותו בפנינו שבה לא זכר דבר על אירועיו של הטיול ומעשיו של הנאשם בו, היתה עדות שאינה אמת. בנסיבות אלה, מאחר והוגשה לבית הדין עדותו של עד זה אשר להערכתנו ביקש לסייע לנאשם כלפיו חש חיבה ואהדה, עדות אשר נמסרה בסמוך לאירוע – עדות אשר לאחר עיוננו בה מצאנו, כי לנוכח התחמקותו ממתן עדות אמת בפנינו, כי יש מקום כי בית הדין יעדיפה על פני עדותו בפנינו בהתאם למסגרת הנורמטיבית שנגזרת מהוראותיו של סעיף 10א' לפקודת הראיות.

(7) בית הדין התרשם, כי הנאשם בעדותו בפנינו וגם בעדותו במשטרת ישראל (ראה ת/3 ו-ת/4) ביקש להסיר מעליו את אחריותו לאירוע שבו איבד לרקע קט בנסיבות מלחיצות ומפתיעות כאמור במבוא של פרק זה, את שליטתו והגיב תגובה בעלת מאפיינים פיזיים של הדיפת היד ומתן אגרוף ליניב שחש נפגע מושפל ונבוך בעקבות המעשה. אנו דוחים את גרסת הנאשם כי תלמידיו לנוכח גישתם ויחסם למורי בית ספרם ולנאשם, ביקשו בעקבות האירוע לרקום עלילת כזב על הנאשם.

(8) בית הדין דוחה את עדותו של הנאשם לגבי מאפייני האירוע כפי שבאה בפניו.

(9) לנוכח קביעותינו הנ"ל, לא מצאנו כל ממש בטענת ההגנה, כי מעשיו של הנאשם יכולים ללבוש צורה של "זוטי דברים" בעניין סיוג האחריות הפלילית, לפי הוראותיו של סעיף יז' לחוק העונשין התשל"ז-1977, שכותרתו – "זוטי דברים", הקובע לאמור: **"לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה, אם לאור טיבו של המעשה, נסיבותיו תוצאותיו והאינטרס הציבורי, המעשה קל ערך"**.

המדובר בהסרת התווית הפלילית מעל מעשה עבירה, כאשר ההסרה נעוצה באינטרס הציבורי, שלא להטביע אות קין פלילי על מצחו של אדם, במקום שאין לציבור עניין בכך. (ראה קדמי, על הדין בפלילים חלק ראשון, עדכון והשלמה, עמ' 133 – 134).

וכפי שהגדיר זאת בית המשפט בע"פ 807/99 מדינת ישראל נגד חיים עזיזיאן (דינים עליון, כרך נז, 600):

"באשר לשיקולים הצריכים להנחות את בית המשפט בבואו להכריע בטענת הגנה זו

לגופה, לאחר שמיעת הראיות, הרי שאלה צריכים להיבחן לפי טיבו הקונקרטי של המעשה והאינטרס הציבורי וההגנה תתקבל רק באותם מקרים בהם אין במעשה עצמו מידה מינימלית של סכנה לערך החברתי המוגן ואין הוא הולם מבחינה עניינית את המושג של עבירה פלילית.

הרי שהדגש לעניין ההגנה של "זוטי דברים" מושם על טיבו של המעשה הקונקרטי עצמו נסיבותיו, תוצאותיו והאינטרס הציבורי. על פי בחינת המעשה לאורם של מבחנים אלה, עשוי השופט להגיע לכלל מסקנה אם אכן הדברים אמורים בעבירה מבחינה טכנית פורמלית אשר מבחינה מהותית מתאים לה הכלל העדר עניין לציבור. כפי שמצינו לא ניתן לערוך מראש רשימה סגורה ומפורטת של המקרים הראויים להיכנס בד' אמותיה של ההגנה דנן, קרי מקרים הנמצאים מתחת לאותו סף של חומרה ואנטי חברתיות, אלא יש לבחון כל מקרה לפי נסיבותיו. בחינה זו צריכה להיעשות בזהירות מרובה, כדי שלא לרוקן מתוכן דווקא את העבירות הקלות, וכל זאת בהתחשב בתוצאה המחויבת מקבלת ההגנה, שהינה זיכוי של הנאשם".

כך, פסקה כב' השופטת ביניש בע"פ 4596/98 פלונית נגד מדינת ישראל (פ"ד נד1) 145, 187):

"קיימות בדין הפלילי "מסננות" מספיקות, על מנת שמקרים קלי ערך לא ייכנסו לגדרו. כך למשל ניתן בידי התביעה שיקול-דעת שלא להעמיד לדין בהיעדר עניין לציבור (סעיף 56 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב) התשמ"ב – 1982); כן מצויה בדין הפלילי הגנת "זוטי דברים" (סעיף 34 י"ז לחוק העונשין), שאף בה יש כדי למנוע הטלת אחריות פלילית בשל שימוש בכוח קל ערך של הורה כלפי ילדו. לגישתי, ניתן לסמוך על המסננות שהזכרתי, שבאמצעותן לא תוטל אחריות פלילית על הורה במקרים קלי ערך שאינם מצדיקים אכיפה במסגרת דיני העונשין".

סוף דבר

13 . לנוכח הממצאים והמסקנות אליהם הגענו לעיל, אנו קובעים כי הנאשם בשובו מסיור לימודים עם תלמידי כיתתו בתאריך 28.5.2000 אחר הצהריים בשעה שהתלמיד יניב ביקש וניסה להיות מוסע בניגוד לרצונו של הנאשם ברכבו הפרטי, הנאשם איבד את שלוות רוחו לנוכח האירוע על כל מאפייניו כפי שנקבעו על ידינו לעיל, הסיט את ידו ודחפה מעל ידית רכבו והכה את התלמיד באגרופו.

14 . לנוכח קביעתנו האמורה על בסיס הממצאים והמסקנות שהובאו לעיל, הגענו לכלל מסקנה כי קיים יסוד בדין המצדיק את הרשעתו של הנאשם, בעבירות שיוחסו לו בכתב התובענה.

15 . ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

המועד לשמיעת ראיות וטיעונים לעניין אמצעי המשמעת נקבע בזה ליום י"ב בתמוז התשס"ד – 1.7.2004 בשעה 15:00.

הכרעת הדין ניתנה ביום י"ב בסיון התשס"ד – 1.6.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

מר אבי לבנה
חבר

(-)

גב' יהודית מילגרום
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

ח' בתשרי התשס"ה
23 בספטמבר 2004

בדח. 2004-714
בד"מ 47/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>	<p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' יהודית מילגרום מר אבי לבנה</p>	<p>בפני :</p>
	<p>עו"ד ג'פרי ונדל</p>	<p>התובע (ת) :</p>
	<p>עו"ד ארז מושקוביץ</p>	<p>הנאשם (ת) : ב"כ הנאשם :</p>

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1959 המועסק כמורה ללימודי ארץ ישראל במעלות, לפי דרגה M.A בהוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 82, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 2.4.03 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבתאריך 28.5.00 בשעה 16:00 או בסמוך לה, לאחר סיומו של טיול, תקף הנאשם את תלמיד בית ספרו שהיה באותה העת בן 16, בכך שהעיק את ידו של התלמיד ונתן לו אגרוף בחזה.
2. התביעה סברה, כי במעשיו האמורים הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראותיהם של חוזרי מנכ"ל מיוחד ד' משנת 91, נ"ה/7 מ-1.3.95 וכן חוזר מיוחד ט' התשנ"ז והתנהג בגין מכלול מעשיו התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל.
3. נגד הנאשם נוהלה תחילה חקירה פלילית, ואולם הוחלט לסגור את התיק המשטרתי בשל חוסר עניין לציבור, ואולם התביעה החליטה בעקבות החלטת משטרת ישראל לממש הליך משמעתי נגד הנאשם.

4. הרשעתו של הנאשם בפנינו בעבירת כאמור, נתממשה ביום י"ב בסיוון התשס"ד – 1.6.04 לאחר משפט הוכחות שהתנהל בפנינו שבו שמענו את העדים הרלבנטיים, קיבלנו את המוצגים ובעיקר את ממצאי החקירה של המשטרה שהחליטה לאחר שהתיק נוהל אצלה, לא לממש הליך פלילי נגד הנאשם והתיק נסגר מחוסר עניין לציבור.

בסופו של עיון לאחר שעיינו בראיות ובסיכומים וגם הצגנו את המסגרת הנורמטיבית, נתחנו את נסיבות ההתנהגות שנעשו ברגע נמהר של אובדן שליטה של הנאשם לנוכח התנהגות לא ראויה של התלמיד שהתריס כנגד החלטתו החינוכית הנכונה של הנאשם, כי תלמידי בית הספר ינקו את כלי התחבורה שבו נסעו, לאחר שהנאשם החליט כדין למנוע מאותו תלמיד להיות מוסע באוטובוס והתלמיד רצה להיות מוסע ברכבו של הנאשם, ובנוסף התלמיד ניסה לפתוח את הדלת של רכבו של הנאשם ותוך כדי ניסיון הדיפתו הוחלפו מילות עלבון, ולבסוף הנאשם מימש את אותה דחיפה ואגרוף כלפי התלמיד לצורך סילוקו מאזור כלי רכבו.

קבענו שבנסיבות העניין, כי אין יסוד לקבלתה של טענה "הגנת הצורך". וכן קבענו נוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה אין לסווג את ההתנהגות כ"זוטי דברים", והנאשם הורשע כאמור – והכל כמבואר וכמפורט בהכרעת דינו המפורטת.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

ביום כ"ז באלול התשס"ד – 13.9.04, נשמעו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד לנוכח ממצאינו וקביעותינו, ביקש להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת שליש משכורת קובעת שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

(2) התובע המלומד ביקש לשכנענו, כי אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה הם ראויים והולמים את נסיבות מקרה זה. התביעה מיקדה את טיעוניה באמצעי משמעת של "נזיפה חמורה" לנוכח דפוס התנהגותו של הנאשם כקביעתנו ולצורך שכנוענו במידתם של אמצעי המשמעת המבוקשים, הוגשו לעיונו של בית דין מספר

פסקי דין (ביניהם בד"מ 176/00, בד"מ 159/01, בד"מ 185/01, בד"מ 186/01, בד"מ 15/02, בד"מ 138/02, בד"מ 159/02 ובד"מ 102/03).

(3) פסקי דין אלה חלקם המשמעותי נוגע להליך פלילי שהתנהל נגד נאשמים או נאשמות, שבהם בסיומו של ההליך הנאשמים שהיו עובדי הוראה בישראל לא הורשעו בפלילים, אולם נענשו במידה זו או אחרת בענישה של עבודות של"צ או צווי מבחן – כל מקרה לגופו.

פסקי דין אלה מצביעים, כי אמצעי המשמעת שמטיל בית דין זה הולמים את המבוקש על ידי התביעה, בחלקם מופיע אמצעי המשמעת של, נזיפה חמורה שלגביה עתרה התביעה, ולרבות הפקעת מידה זו אחרת של משכורת קובעת מהנאשמים.

(4) התביעה סבורה שנסיונות מקרה זה לנוכח הפסיקה שהוגשה לעיונו, מצדיקים את הטלתם של אמצעי המשמעת, שלהם עתרה התביעה.

ב. גישת המשרד

(1) מפיה של נציגתו גב' יפעת לוי, שמענו כי המשרד גיבש את אמצעי המשמעת הראויים לגבי ההליך שבפנינו העולים בקנה אחד עם אותם אמצעי משמעת שלהם עתרה התביעה והם: הנזיפה חמורה והפקעת שליש משכורת קובעת.

(2) לא שמענו מפיו של נציג המשרד, לא בכתב ולא בעל-פה, על דרכו של הנאשם במערכת החינוך לאורך 22 שנה, שבהם הוא מועסק.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו על נסיבותיו האישיות של הנאשם שהינו בן 45 נשוי ואב לארבעה ילדים – שלושה מהם עדיין תלמידים והבוגר שבהם הוא סטודנט. מועסק 22 שנה בשירות המדינה, בהן עסק בחינוך בלימודי ארץ ישראל ומחנך בבית ספר "אורט" במעלות, וכן כמלווה משלחות לפולין.

- (2) במסגרת טיעוני ההגנה, קיבלנו אסופה של מסמכי הערכה ממורים מהורים ותלמידים המצביעים על דרכו הנורמטיבית והתורמת של הנאשם כמורה וכן כמלווה משלחות לפולין למחנות המוות.
- (3) שמענו מפי הסניגור, כי הנאשם הינו איש ערכים אשר רואה ערך בהקניית ערכי החינוך לנוער והוא נטל על עצמו את הפרוייקט של ליווי משלחות לפולין – פרוייקט אשר קצר בו הצלחה כעולה מהמסמכים שהוגשו לעיונו. מדובר בנאשם נעדר כל עבר פלילי או משמעותי והאירוע שבנשוא דיונו מהווה ככישלון חד-פעמי בדרכו הנורמטיבית רבת השנים בשירות הציבורי. דרך שצריכה גם היא להשפיע, על מידתם של אמצעי המשמעת.
- (4) ולגבי נסיבות העבירה שמענו, כי המדובר באירוע שבו הצדדים הגיעו לבית הספר שהם מותשי כח הן המורה והן התלמיד. התלמיד בהתנהגות פרובוקטיבית ומקנטרת, גרם לכך שהנאשם למעשה נגרר לאותה הדרך והשתמש במידה של אלימות כלפי אותו התלמיד.
- (5) טיעון נוסף ששמענו מפי הסניגור נוגע לזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה ועד למימוש ההליך שעולה על פרק זמן של ארבע שנים. לחלוף הזמן מאז האירוע יש השפעה ממתנת גם על גזירתו של העונש הפלילי, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בע.פ. 786/84 בעניינו שלום הלוי ואחרים. וכן על ההליכים המשמעותיים שמתנהלים בפנינו. זאת ועוד, בידי התביעה חומר הראיות מצוי היה כבר בשנת 2002, בשעה שנסגר התיק הפלילי נגד הנאשם ואולם כתב התובענה הוגש רק בשנת 2003.
- (6) כל אלה צריכים להביא למיתונו של אמצעי המשמעת שנטיל על הנאשם ולו עמדת ההגנה היתה נשמעת על ידינו ראוי לדעתה כי נסתפק, באמצעי המשמעת של **נזיפה** בלבד, במיוחד שלגישת ההגנה חלק מאותם פסקי הדין שהגישה התביעה כמו בד"מ 166/00, בד"מ 15/02, בד"מ 124/02 נסיבות התקיפה של התלמיד הן חמורות יותר, מאלה שאפיינו את מעשיו של הנאשם.

ד. דבר הנאשם

(1) מפיו של הנאשם שמענו פרטים על נסיבותיו האישיות והמשפחתיות, נשוי אב לארבעה ילדים. רעייתו אינה מועסקת. מצבו הכלכלי אינו מזהיר לנוכח השתכרותו של מורה בישראל. כן שמענו שהנאשם החליט למצוא את מזלו הכלכלי מחוץ למערכת החינוך והוא נמצא בתהליכי פרישה מהמשרד. מראשיתה של שנת הלימודים הנוכחית הוא אינו מועסק יותר במשרד החינוך.

(2) ולעניין העבירה ונסיבותיה, שמענו מפי הנאשם כי העניין מלווה אותו מזה שנים והוא מקווה שלאחר שההליך שהסתיים בפנינו תחושתו הקשה תיתם. הנאשם השמיע בפנינו דברי ביקורת עצמית, וצער על כך שנגרר לאותה פרובוקציה מטעמו של התלמיד, ומבקש שנתחשב בכך.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ולצורך הטלתם של אמצעי המשמעת נלקחו על ידינו בחשבון השיקולים הבאים:

ה. לדפוס התנהגותו של הנאשם ונסיבות העבירה

(1) כפי שעולה מהכרעת דיננו, הנאשם איבד לרגע קט את שלוות רוחו. לא שלט על מוצא ידיו וברגע של קנטור ופרובוקציה מכבידה מצדו של תלמיד בעת ששני הצדדים חזרו מטיול מתיש לבית הספר, נקט נגדו בדרך של הדיפה ומתן אגרוף שגרמו לו לבושה מבוכה אובדן קצר מאוד של נשימה, והנער לא נזקק לטיפול רפואי.

(2) נסיבות מקרה זה אינן מצביעות כי מדובר באלימות שהופעלה לצורך אכיפת המשמעת בכיתה, כפי הדבר מאפיין את יתר פסקי הדין או חלקם, אלא מדובר בנסיבה של אובדן יכולת האיפוק שעל כך כמובן יש להצטער, אולם בנסיבות שבהן הנער ניסה להיכנס שלא כדין לרכבו הפרטי של הנאשם ולהיות מוסע על ידו, לאחר שהנאשם סרב להסיעו בהסעת בית הספר, כאקט חינוכי מצדו. מובן שהנאשם כפי שקבענו, פגע במעשיו במשמעת שירות המדינה והתנהג בגין אותו אובדן שליטה רגעי התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ברמתו ותפקידו, ולנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה והדבר בא לידי ביטוי בשורה ארוכה של פסקי דין וגם בפסיקתו של בית המשפט העליון כי אין להשלים בשום פנים ובשום נסיבה, בנקיטת דרך אלימה כדי להתגבר על מצוקה חינוכית.

(3) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה, שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שצוטט על ידינו גם בהכרעת הדין.

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."
(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

הנאשם באותו רגע נמהר של אובדן שליטה רגעי, פגע במשמעת שירות המדינה. כן קבענו, כי חרף נסיבות התנהגותו של אותו נער שהיו בהם יסודות של קנטור ופרובוקציה כלפי הנאשם, לנוכח מעמדו כמורה וסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממנו להתנהגותו היה אותו פסול נורמטיבי, כפי שנקבע בפסיקה לגבי יסודותיה של אותה העבירה : -

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."
(עש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבז)

(4) אותו פסול נורמטיבי נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק : -
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678), 650, 1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה וגם מחוצה לה, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהוויתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

1. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אממינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ראה גם (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.2003 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04)

2. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מועסק 22 שנה בשירות הציבורי, אין בעברו כל רבב. הנאשם כפי שהתרחשמו במהלך הדיון וגם מאסופת המסמכים שהוגשה לעיונו, הוא אדם נורמטיבי ותורם. וכבר נפסק כפי שטענה בפנינו ההגנה, כי לתרומתו של אדם בשירות הציבורי יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת. כן מתווספת לכך העובדה, שהנאשם נמצא בסיפה של פרישה מהשירות הציבורי שאמורה להתממש פורמלית בעתיד הקרוב, וכידוע על פי פסיקתו של בית המשפט העליון האינטרס לממש הליך משמעת נגד עובד שפרש הולך ומתמעט הגם שהנאשם במהלך האירועים וגם בשמיעתו של התיק היה עדיין עובד מן המניין.

(2) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך פרק זמן ממשי, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

7. סוף דבר

א. לאחר שנשקלנו על ידינו השיקולים המפורטים בהחלטה זו, החלטנו כי בנסיבות מקרה זה ניתן להסתפק בהטלתה של - **נזיפה** – בלבד, ולא להפקיע דבר משכרו של הנאשם. בית הדין סבור, כי אמצעי המשמעת של נזיפה שיוטל על הנאשם לנוכח שנות תרומה ואיכות תפקודה והפנמת המסר של מעשיו, די בו כדי להעביר את המסר הראוי בנסיבות מקרה זה.

ב. גישתנו בנדון משתלבת עם פסיקתו של בית המשפט העליון אשר קבע:
"בנסיבות עניינה – נראה לי כי ניתן היה להסתפק בעונש של נזיפה, כדי להעביר לה ולעובדים אחרים את המסר של החובה לציית להוראות הממונים. ולפיכך אני רואה להקל עמה בהעמדת אמצעי המשמעת של נזיפה בלבד." (עש"מ 4348/01 ופא יוניס נגד מדינת ישראל, פורסם דינים עליון כרך סג' בעמ' 514).
בדרך זו הלך גם בית הדין זה בבד"מ 115/03 בעניין ג'מיל עווידה ולאחרונה בבד"מ 51/04 בעניין ענת סבידור שם קבענו אילולא הגיעו הצדדים להסדר טיעון ביניהם היינו מסתפקים באמצעי משמעת של נזיפה בלבד, לנוכח אופיו של הכישלון ומידת התרומה ואיכות התרומה לשירות הציבורי. (ראה גם את פסיקתו האחרונה לעניין גישה זו בבד"מ 20/03 בעניין מירב שגב).

ג. נדבך נוסף לגישתנו האמורה נעוץ בזמן שחלף ממועד המעשה, ועד אשר מומש ונסתיים ההליך שבפנינו. התיק אומנם שינה מסלול מהנתיב הפלילי למשמעתי, ואולם התובענה, למרות שלא נעשתה כל השלמת חקירה בתיק, לא הוגשה בזריזות הראויה, ולחלוף הזמן הגם שלא השמיט את הבסיס לטעם קיומו של ההליך המשמעתי, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית המשפט:

המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראויה, הופכת התגובה המשמעטית למעשה מיותר או, לעיתים, אף לבעלת תוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים." (עש"מ 5/85 מדינת ישראל נגד ג'ון מגדלני, פורסם בכרך לט(3) בעמ' 334).

גישה זו באה לידי ביטוי בפסק דין מאוחר יותר בעש"מ 173/02 בעניין ד"ר פשין:

"ככלל, מבחינה מהותית קיימת בעייתיות רבה בהגשת תובענה זמן רב לאחר ביצוע עבירות משמעת שנעשו בחלקן לפי למעלה מעשר שנים. ראוי כי הליכים המשמעת יתקיימו במהירות וביעילות וככל הניתן בסמוך למועד ביצוע העבירה. המחוקק נתן לכך ביטוי בקיצור תקופת ההתיישנות שמירוצה מתחיל עם קבלת הידיעה על עבירת המשמעת. דא עקא, שלא ראה להגביל את המועד מאז ביצוע המעשה ועד לקבלת הידיעה על ביצוע העבירה על ידי הגורם המוסמך, ותוצאה זו יוצרת מצב שהריחוק בין המועד ההליך למועד העבירה עלול להיות רבה מאוד. ראוי היה כי בעת ההחלטה על העמדת עובדי המדינה לדין משמעת, יתנו גורמי התביעה דעתם לחלוף הזמן מאז ביצוע עבירות המשמעת ועד לקבלת הידיעה על ביצועה, ולאפקטיביות המועטה של העמדה לדין בגין מעשים שבוצעו שנים רבות קודם לכן." (פורסם פד"י מ(2) בעמ' 825).

ד. ביום הדיון נתוודענו לכך, כי הנאשם נמצא בתהליך מימוש סופי של פרישה ממשדד החינוך – פרישה שמומשה למעשה והוא לא שובץ כמורה בשנת הלימודים הנוכחית, הגם שההליך נגד הנאשם החל עוד בטרם שמומשה פרישתו. עדיין לפרישתו של עובד יש נפקות לגבי שאלת הצורך שבקיום ההליך ולענייננו גם מידתם של אמצעי המשמעת, לנוכח נסיבות העבירה, הנסיבות האישיות ועובדת הפרישה. סעיף 65 לחוק קובע: "פרישתו של עובד משירות המדינה אינה מפסיקה את ההליכים שהתחילו בהם נגדו בפני בית הדין, הוא רשאי להמשיך בדיון אם ראה צורך בכך", כאשר המשך ההליכים נגד עובד מדינה שפרש הינו חריג לכלל, הוא דורש צורך וטעם, הנבחנים לפי חומרת העבירה. בעש"מ 5669/98 מדינת ישראל נגד יעקב שפירו, נדונה פרשנותו של הסעיף על די כבוד השופט זמיר, בעקבות טענת המדינה, כי אין לפרש את סעיף 65 כך שניתן להסתפק בפרישה כסיבה בלעדית להפסקת ההליכים, ועל כך משיב כב' השופט זמיר:

"ברור לפי סעיף 65 לחוק המשמעת, כי במקרה שעובד פורש מן השירות במהלך ההליכים המשמעתיים, מוקנה לבית הדין שיקול דעת רחב בשאלה אם להמשיך בהליכים או להפסיקם. יחד עם זאת, מלשון הסעיף עולה כי המשך ההליכים הוא החריג לכלל, והוא שדורש טעם, או כלשון החוק, "צורך". טעמים שונים עשויים

להשפיע על החלטת בית הדין בשאלה אם להמשיך בהליכים: חומרת העבירה המיוחסת לעובד; משך ההליכים; מידת ההוכחה של העבירה המיוחסת לעובד; ובמיוחד אמצעי המשמעת שניתן יהיה לגזור על העובד אם ימצא אשם בדין." (ראה גם את עש"מ 8431/01 מדינת ישראל נגד שלום דנינו, פורסם בפ"ד (2) בעמ' 577).

ה. בית הדין שוכנע, כי הנאשם הפנים את פסיקתנו שישמשו גם בפרק חייו שמחוץ לשירות הציבורי.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ז באלול התשס"ד – 13.9.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ח' בתשרי התשס"ה – 23.9.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם ישלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר אבי לבנה חבר	גבי יהודית מילגרום חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 34/04 – הכאה על ראשו של תלמיד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה בבית ספר מקיף ובעקבות הסכם טיעון שנכרת בין הצדדים, בעבירות משמעת שונות, בכך שבמהלכו של שיעור ספורט היכה בראשו של תלמיד מאחור לאחר שאותו תלמיד לא נעתר לבקשתו של הנאשם והמשיך לאכול חטיף.

הליכים פלילים שהחלו נגדו עוכבו על ידי מי שהוסמך על ידי היועץ המשפטי לממשלה לפי סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי.

בית הדין קבע כי יש פסול בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה וכי בגין מעשיו, הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה וכעובד הוראה. עם זאת נקבע בפסק הדין כי הנאשם מצר על המעשה וזו לו מעידתו הראשונה.

בנתנו תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים בשל היותו הסדר מאוזן ומידתי, הטיל בית הדין על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

- א. נזיפה חמורה: כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במשרין לנאשם וקובע כי נפל פסול באותה תגובה כלפי התלמיד וכי ראוי שימנע בעתיד מעשיית מעשים דומים;
- ב. הפקעת מחצית משכורת: קובעת שתנוכה ב – 8 תשלומים שווים ורצופים;
- ג. הורדה בדרגה אחת: לפרק זמן של שלושה חודשים;

ניתן ביום י"א בסיוון התשס"ד 31.5.2004.

הרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
נורית טולדנו – חברה
שפיק קבלאן – חבר

כ"ה בסיון התשס"ד
14 ביוני 2004

בדח. 2004-455
בד"מ 34/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד ג'לאל עוידה

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1976 המועסק כמורה בבית ספר מקיף "אבו סנאן" לפי דרגה B.A והנמצא בשירות המדינה מ-1.9.2001, הורשע על ידנו על פי הודאתו ביום י"א בסיון התשס"ד – 31.5.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה האמור הוגש בעקבות אירוע שנתרחש בתאריך 2.6.2002 בבית הספר בכפר ג'וליס שבו לימד הנאשם באותו העת במהלכו של שיעור ספורט, שם הנאשם הכה באיזור ראשו של תלמיד מאחור לאחר שאותו תלמיד לא נעתר לבקשתו של הנאשם, והמשיך לאכול חטיף במהלכו של השיעור.

3. התביעה סברה, כי בגין מעשיו האמורים, הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראות חוזר מיוחד של מנכ"ל משרד החינוך ט' התשנ"ז והתנהג בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ועובד הוראה.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

4. עם פתיחתו של הדיון הודיעו הצדדים לבית הדין, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון, כאשר כריתת ההסדר נעוצה בהחלטת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה שהחליטה לעכב הליכים פליליים כנגד הנאשם שנפתחו על רקעו של האירוע האמור, ואשר בהם בעקבות חקירה משטרתית הוגש כתב אישום נגד הנאשם ואולם מי שהוסמך על ידי היועץ המשפטי לממשלה לעניין סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי, החליט לעכב את ההליכים נגד הנאשם.

5. הצדדים הודיעו לבית הדין, כי הנאשם יודה בפרטי התובענה ואישומיה, ואם בית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון יוטלו עליו אמצעי משמעת של:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה ב-8 תשלומים שווים ורצופים;
- ג. הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) - לפרק זמן של שלושה חודשים.

6. במהלך הדיון הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

התובע המלומד סבור שיש בהסדר הטיעון כדי לשרת את תכליתם של דיני המשמעת בהתחשב באופיה של העבירה ונסיבותיה – עבירה שבוצעה בראשית דרכו החינוכית של הנאשם, לא היתה מלווה באלימות לשמה. הנאשם למעשה איבד שליטה בשל קינטורו של התלמיד שלא פסק מלאכול את החטיף במהלך השיעור ובשל נסיבות אלה התביעה סבורה, כי יש בהסדר כדי לאזן את האינטרסים ששלובים בו. מחד האינטרס הציבורי לאכוף משמעת, ומאידך נסיבות העבירה כפי שתוארו על ידינו לעיל.

ב. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי הנאשם מצר על המעשה, למד את לקחו. המעשה ארע בראשית דרכו החינוכית, כאשר אותו תלמיד למעשה הביא לכך שהנאשם איבד לרגע את השליטה ונקט בדרך של אלימות, לאכיפת המשמעת בכיתה.

(2) ולגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי מדובר בנאשם ששירת בצה"ל שירות קרבי, נעדר עבר פלילי או משמעותי. זו לו מעידתו הראשונה עליה הוא מצר ומתחרט. הנאשם בנוסף לתפקידו כמורה משמש כמאבטח בסוכנות היהודית גם שם תורם ועובד. הינו בוגר הסמינר למורים ע"ש "אוהלו" בקצין ומבקש לחזור לאחר ההליך לנתיב החינוך, ולתרום בו, על פי מידת כישוריו.

(3) שמענו, כי הנאשם עדיין רווק ועומד להתחתן בעוד זמן קצר, וגם הסניגור ביקשנו יחד עם הנאשם לכבד את הסדר הטיעון כפי שהושג בין הצדדים.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו לפני ולעניין כיבודו של הסדר הטיעון. לצורך קבלת החלטתנו שקלנו את השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(4) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה. תגובתו של הנאשם באה לאחר פרק של התגרות מצידו של אותו ילד, והנאשם לא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה. – בכך שהיכה בעורפו של תלמידו, שלא חדל מלאכול חטיף – תגובה לא מידתית שהיתה נעוצה בניסיון חינוכי קצר באותה העת.

(5) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: –
בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע עם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלומות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של

תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(6) יצויין, כי בשנתיים לפני המעשה נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחקר האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו. – וקדמו לחוק חוזרי המנכ"ל שאסרו כל שימוש באלימות לתכלית אכיפתה של המשמעת בכיתה.

(7) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(8) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מעבר לפגיעתו במשמעת שירות המדינה ובהפרת הדין מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה

בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ

2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(9) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(6) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם על ידינו, תולדתה בהרשעתו של הנאשם בפלילים בעבירה של תקיפת קטין חסר ישע בתחום בית הספר, עבירה שמעצם טיבה ומהותה כרוך בה קלון (ראה את עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל פ"ד מט(5) בעמ' 184, לגבי מבחני העזר המשמשים לקביעת קלון).

ד. על תכלית אמצעי המשמעת

(9) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(10) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

11) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

12) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי**

ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעותי."

(13) על תפקידן ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(14) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן מ-16.2.04).

(15) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ה. על הנסיבות האישיות

שמענו, כי הנאשם בעת ביצוע העבירה בשנת 2002 היה מורה עול ימים וחסר ניסיון חינוכי, אשר תרם לפני שהכשיר את עצמו לעולם ההוראה תרומה לביטחון ישראל, בה שירת שירות קרבי. גם בני משפחתו תורמים בשירותם לביטחון המדינה. מובן שנסיבות אישיות אלה וביניהן גם כניסה לעול הנישואים שתבוא בקרוב, יש להם השפעה על מידת שיקול דעתנו.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון:

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים. זולת אם הוא הגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי :

"לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון בתיק פלילי, ע"פ 1289/93, 1290 לוי נגד מדינת ישראל פ"ד מח(5), 158.

לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים.

כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

לאחרונה, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון :

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין אינטרס הציבור, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה, וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

כך קבע בית המשפט בפיסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופוציונליות מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

סוף דבר

8. לאחר ששקלנו את תוכנו של הסדר הטיעון, את טיעוני הצדדים שבאו בפנינו, הגענו לכלל מסקנה, כי הסדר הטיעון שהוגש בין הצדדים הינו הסדר טעון מאוזן, מידתי הנותן את המשקל הראוי לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים לעניין.

9. אשר על כן, החלטנו ליתן תוקף להסדר הטיעון, ולנוכח החלטתנו יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת כלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והקובע, כי נפל פסול באותה תגובה כלפי התלמיד וכי ראוי שימנע בעתיד מעשות מעשים דומים, ברגע של מצוקה וקושי אישי להשליט משמעת בכיתה;

ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשם ב-8 תשלומים שווים ורצופים;

ג. **הורדה בדרגה אחת (דרת שכר)** – לפרק זמן של שלושה חודשים.

10. סדר ביצוע של אמצעי המשמעת

תחילה הנאשם ירד בדרגתו לפרק זמן של שלושה חודשים כאמור, ובתום התקופה יחל הניכוי משכרו, זאת גם בהתחשב בנישואיו הקרובים ובצורך לאגור ממון.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"א בסיון התשס"ד – 31.5.2004.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ה בסיון התשס"ד – 14.6.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

מר שפיק קבלאן
חבר

(-)

גבי נורית טולידנו
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 49/04 – הסגת גבול וכניסה ללא היתר לתחומי ביה"ס

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת שהועסקה במשרד החינוך בתפקיד מורה בבית הספר בצפון בעבירות משמעת שונות בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בטבריה, שם הורשעה בעברות של הסגת גבול כדי לעבור עבירה לפי סעיף 447 (א), (1) ו- (2) לחוק העונשין התשל"ז 1977, בכך שנכנסה לכיתות בית הספר שהכניסה אליהן נאסרה עליה, קרעה דפים ממחברות, וסרבה לצאת מהכיתה למרות דרישת המנהלת ושוטרים שבאו למקום. הנאשמת הורשעה בנוסף לפי סעיף 273 ו- 275 לחוק העונשין – הפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו ובעקבות מעשיה נגזר עליה עונש של שלושה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים. התביעה סברה שהנאשמת אינה מתאימה למילוי תפקידה כמורה בישראל, ובשל כך עתרה לפיטוריה.

המשרד הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

לאחר שבית הדין שקל את מכלול השיקולים כפי שנפרסו בפניו, את יסודות העבירה, את ההתנהגות הנדרשת מעובד מדינה ועובד הוראה גם מנקודת השקפתו של הציבור הנאור, והאדם הסביר בישראל, את מעמדו של מורה בישראל ואת התכלית של אמצעי המשמעת והוא הגיע להחלטה, כי על הנאשמת יוטלו אמצעי משמעת של:

- א. **נזיפה חמורה**: כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין על הפסול המכביד שנפל למעשיה;
- ב. **פיטורין ופסילה**: לשרות המדינה ולתפקידי הוראה לפרק זמן של שלוש שנים מיום גזר הדין, תוך תשלומם המלא של פיצויי הפיטורין המגיעים לה, כדי להעניק לנאשמת פתח של שיקום ותקווה.

ניתן ביום ו' בתשרי התשס"ה 21.9.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
ד"ר עינת ברגר – חברה
גב' נורית טולידנו – חברה

י"א בסיון התשס"ד
31 במאי 2004

בדח. 2004-446
בד"מ 49/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
ד"ר עינת ברגר
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: אינה מיוצגת

הכרעת - דין

התובענה

1. הנאשמת ילידת שנת 1956, אשר הועסקה במשרד החינוך בתפקיד מורה בדרגה M.A בשנת 1994 והמושעת מתפקידה מ-12.12.2001, הואשמה בכתב תובענה אשר הוגש נגדה בתאריך 13.4.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(1), (2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בטבריה (ת.פ. 01993/02) שבו היא הורשעה בעבירות של הסגת גבול כדי לעבור עבירה – עבירה לפי סעיף 447(א) (1) + (2) לחוק העונשין התשל"ז-1977 ועבירות של תקיפת שוטר והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו- עבירות לפי סעיפים 273 ו-275 לחוק האמור.

3. הנאשמת הורשעה בתאריך 9.2.2004 בעבירות האמורות על-פי הודאתה, ונגזר עליה עונש של שלושה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים בתנאי שלא תעבור את אחת העבירות שבהן הורשעה בכתב האישום לאחר שכבוד בית המשפט קבע כי הניסיון להטיל עליה עבודות של"צ

לא צלח בגין העדר שיתוף פעולה מצידה.

4. המסד העובדתי ששימש בסיס להרשעתה כאמור, נוגע לתאריך של 14.10.2001 באותו מועד הנאשמת הגיעה לתחומי בית הספר, נכנסה לכיתות בית הספר שהכניסה אליהן נאסרה עליה על ידי מנהלת בית הספר ושם קרעה דפים ומחברות וסרבה לצאת מהכיתה למרות דרישתה של המנהלת ושוטרים שהגיעו למקום. ובהמשך לאירוע, הנאשמת תקפה שוטר שבא לסייע כאמור למנהלת, בכך שהיא דחפה אותו, בעטה בו ונשכה אותו. הנאשמת לאחר שסרבה לצאת מהכיתה סרבה גם להתלוות אל השוטר ובכך הפריע לו למלא את תפקידו והכשילה אותו במילוי תפקידו כדין.

מהלך הדין והחלטת בית הדין

5. התובע לאחר שסקר בפנינו את העבירות ונסיבותיהן, ביקש להרשיע את הנאשמת בכל הסעיפים של עבירות המשמעת עליהם היא הואשמה מאחר ולדעתנו קיימת הצדקה להרשיעה גם בעבירה שיש עמה קלון לנוכח הרשעתה בעבירות כאמור, ובהתחשב במכלול נסיבותיהן.

6. בית הדין לאחר שעיין בממצאים ובמסקנות של בית משפט השלום בטבריה, ולאחר שלמד כי הנאשמת לאחר בדיקה רפואית נמצאה כשרה לעמוד בדין, הגיע לכלל מסקנה על בסיס סמכותו לפי סעיף 61 ג' לחוק, כי קיים יסוד בדין המאפשר להרשיע את הנאשמת בעבירות שבהן היא הואשמה.

ניתן והודע בנוכחות התובע ובהעדר הנאשמת, ביום י"א בסיון התשס"ד – 31.5.2004.

(-)	(-)	(-)
ד"ר עינת ברגר	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

ו' בתשרי התשס"ה
21 בספטמבר 2004

בדח. 2004-701
בד"מ 49/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
ד"ר עינת ברגר
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: אינה מיוצגת

גזר - דין

ההליך:

1. הנאשמת ילידת שנת 1956, אשר הועסקה במשרד החינוך בתפקיד מורה בדרגה M.A בשנת 1994 והמושעת מתפקידה מ-12.12.2001, הואשמה בכתב תובענה אשר הוגש נגדה בתאריך 13.4.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(1), (2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בטבריה (ת.פ. 01993/02) שבו היא הורשעה בעבירות של הסגת גבול כדי לעבור עבירה – עבירה לפי סעיף 447(א) (1) + (2) לחוק העונשין התשל"ז-1977 ועבירות של תקיפת שוטר והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו- עבירות לפי סעיפים 273 ו-275 לחוק האמור.
3. הנאשמת הורשעה בתאריך 9.2.2004 בעבירות האמורות על-פי הודאתה, ונגזר עליה עונש של שלושה חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים בתנאי שלא תעבור את אחת העבירות שבהן הורשעה בכתב האישום לאחר שכבוד בית המשפט קבע כי הניסיון להטיל עליה עבודות של"צ לא צלח בגין העדר שיתוף פעולה מצידה.

4. המסד העובדתי ששימש בסיס להרשעתה כאמור, מגיע לתאריך של 14.10.2001 באותו מועד הנאשמת הגיעה לתחומי בית הספר, נכנסה לכיתות בית הספר שהכניסה אליהן נאסרה עליה על ידי מנהלת בית הספר, ושם קרעה דפים ומחברות וסרבה לצאת מהכיתה למרות דרישתה של המנהלת ושוטרים שהגיעו למקום. ובהמשך לאירוע, הנאשמת תקפה שוטר שבא לסייע כאמור למנהלת, בכך שהיא דחפה אותו, בעטה בו ונשכה אותו. הנאשמת לאחר שסרבה לצאת מהכיתה סרבה גם להתלוות אל השוטר ובכך הפריע לו למלא את תפקידו והכשילה אותו במילוי תפקידו כדין.
5. התובע, לאחר שסקר בפנינו את העבירות ונסיבותיהן, ביקש להרשיע את הנאשמת בכל הסעיפים של עבירות המשמעת עליהם היא הואשמה.
6. בית הדין לאחר שעיין בפסק דינו החלוט של בית המשפט השלום בטבריה, על בסיס סמכותו שבסעיף 61 ג' לחוק, החליט ביום י"א בסיוון התשס"ד – 31.5.04, להרשיעה בכל העבירות שבהן הואשמה.

סדרי הדיון בהליך:

7. הכרעת הדין בעניינה של הנאשמת והרשעתה בעבירות כאמור ניתנה ללא נוכחותה בדיון חרף זימונה אליו כדין.
8. במהלך הדיון שנערך בפנינו ביום י"א בסיוון תשס"ד – 31.5.04, שלא בנוכחותה של הנאשמת, לאחר ששמענו את טיעוניו של התובע למידתם של אמצעי המשמעת ולאחר עיונו המדוקדק בפסק דינו של בית המשפט השלום בטבריה, החלטנו לאפשר לנאשמת לבקש מינויו של סניגור על חשבון אוצר המדינה שיטען בפנינו את טיעוניו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת וביקשנו כי הנאשמת תודיע את עמדתה בנדון לבית הדין, האם ברצונה להיות מיוצגת על ידי סניגור ממונה עד לא יאוחר מתאריך 30.6.2004, ואם לא תעשה כן, בית הדין יפרסם את גזר דינה לפי מיטב שיקול דעתו.
- וכן המלצנו, כי גורמים מקצועיים מוסמכים במשרד החינוך יפגשו עם הנאשמת על מנת לברר את עצם ודרך ייצוגה בפנינו בטרם יגזר דינה. – ואולם הנאשמת לא העבירה עד לתאריך ה- 26.7.2004 כל בקשה או עמדה בנוגע להליך שקויים בעניינה.
9. ואולם בית הדין החליט להאריך את המועדים שקצב וקבע, כי על הנאשמת להודיע לבית הדין עד לא יאוחר מהתאריך 10.8.2004 אם רצונה להיות מיוצגת. העדר תגובה מצידה תחשב מבחינת בית הדין כויתור מצידה על רצון הנוכחות והייצוג בפנינו בטרם יגזר דינה. אם

הנאשמת תודיע על רצונה לקבל סניגור ממונה על מנת לטעון טענותיה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, בית הדין יזמין עוד במהלך פגרת בתי המשפט עד לא יאוחר מ-31.8.2004 דיון לגבי מידתם של אמצעי המשמעת והשתתפות הצדדים, ואולם אם הנאשמת לא תודיע את עמדתה כאמור בסעיף 8 לעיל, בית הדין יפרסם את גזר דינו על פי הטיעונים שנשמעו בפניו, כפי שקבע בהחלטתו מתאריך 31.5.2004.

10. מזכירות בית הדין הפיצה לנאשמת באמצעות דואר רשום עם אישור מסירה, ובדואר רגיל את הכרעת הדין והחלטתו של בית הדין כמבואר לעיל, ואף ביקשה את סיועו של המשרד ליצירת קשר עם הנאשמת באמצעות גורמי הרווחה. מתיקו של בית הדין עולה, כי הנאשמת לא שתפה פעולה בעניין האפשרויות שניתנו לה להיות מיוצגת ונוכחת בבית הדין, לא דרשה את הדואר הרשום שנשלח לביתה, ולא הביעה כל בקשה לייצוג בפני בית הדין, גם נמסר לנו כי הנאשמת ממאנת להגיע למשרד החינוך לצורך חתימה על טפסים שיאפשרו תשלום שכרה בתקופה השעייתה שהחלה בתאריך 12.12.2001, ויוער שאותו העדר שיתוף פעולה אפיין את דרכה של הנאשמת גם בהליך הפלילי, שבו לא שתפה פעולה עם שירות המבחן, התנהגות שלא אפשרה לבית המשפט להימנע מהרשעה ובהקשר זה קבע כבוד בית המשפט:-

"יוצא איפוא, כי הנאשמת בשל אופייה, איננה מתאימה להליך של צ"צ, מבחן ואי הרשעה. אני ער לעובדה כפי חזרתי והבהרתי לנאשמת במהלך הדיונים, כי הרשעת הנאשמת עלולה לחסום לחלוטין את דרכה במציאת מקום עבודה בעתיד. במצבה הנפשי היום, הנאשמת איננה מתאימה לעסוק בחינוך ילדים. העובדה כי איננה מסכימה לטיפול, לא מותירה בידי בית המשפט כל אפשרות אלא להרשיע את הנאשמת."

11. טיעונים לאמצעי המשמעת:

במהלך הדיון שהתקיים ביום יא' בסיוון התשס"ד (31.5.2004), שמענו מפי התובע כי היה מעדיף (כמו גם בית הדין), שהנאשמת תהא מיוצגת, אולם דרכה שלא לשתף פעולה מגעת גם לתקופה שבה לא שיתפה פעולה עם המשרד בכל הקשור להזמנתה לועדות רפואיות. ולעניין דפוס התנהגותה של הנאשמת שמענו מפי התובע כי עצם ההתייצבות בבית הספר בניגוד להנחיות שניתנו לה ומעשיה בכיתת בית הספר ובמיוחד מידת האלימות שבה נקטה כלפי השוטרים שבאו למלא את תפקידם ולנוכח סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה צובעים את מעשיה באור מחמיר, כאשר קלון מאפיין את מידת התנהגותה באותו האירוע - התביעה עתרה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

6.1. נזיפה חמורה;

6.2. פיטורין לאלתר תוך תשלום מלא פיצויי הפיטורין;

6.3. פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים;

6.4. פסילה לתפקידי הוראה לפרק זמן של 6 שנים.

12. התביעה סבורה, כי קיים יסוד לגישתו של בית המשפט השלום בטבריה, שהנאשמת אינה מתאימה למלא תפקידה כמורה בישראל, ובשל כך היא עתרה לפיטוריה.

גישת משרד החינוך:

13. משרד החינוך העביר את גישתו בכתב שנתקבלה במזכירות בית הדין בתאריך 14.9.2004. המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה כאמור.

דבר הנאשמת:

14. מזכירות בית הדין על פי הנחיית בית הדין ניסתה ליצור קשר עם הנאשמת על מנת לשכנעה לבוא בין כתלי בית הדין ולהציג את טיעוניה לגבי ההליך הפלילי שהיה מנת חלקה והמשכו שבפנינו ונסיבותיה האישיות, ואולם המאמץ עלה השרטון ולא זכינו לראות את הנאשמת בפנינו. אנו מבקשים לציין, כי סעיף 38 לחוק המשמעת קובע, כי בכל הליך בפני בית הדין תינתן לעובד הנוגע בדבר, אפשרות להשמיע טענותיו ולהביא ראיות ולחקור כל עד שיתייצב בפני בית הדין.

זו האפשרות שניתנה לנאשמת שהחליטה מטעמים ששמורים עמה, אולי בשל מצבה הרפואי, שלא לבוא לבית הדין וגם מעשה זה איננו מעשה של מה בכך, שעובד מדינה, הגם שהוא במצב של השעייה, אינו מצוי לצווי הזימון של בית הדין.

גם תקנה 18 לתקנות הדיון של בית הדין קובעת:

"לא הופיעו בתחילת הדיון או בהמשכו נאשם או תובע שהוזמנו, רשאי בית הדין לדחות את הדיון למועד אחר. במידה ולבית הדין לא היה הצדק סביר לאי הופעתו, רשאי בית הדין להמשיך בדיון בהעדרו".

החלטת בית הדין:

15. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו לצורך החלטתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, ואלה השיקולים אשר הנחו את בית הדין בקבלת החלטתו.

15.1. על העבירות ונסיבותיהן:

15.1.1. הנאשמת הורשעה בתאריך 9.2.2004 בעבירות פליליות כמפורט ברישת גזר הדין והושת עליה עונש של 3 חודשי מאסר ע"ת למשך שנתיים, לאחר שבית המשפט שוכנע כי ענישה אחרת אינה הולמת את נסיבותיה האישיות של הנאשמת. הנאשמת הורשעה בעבירות של השגת גבול בכך שנכנסה לתחומי כיתתה בניגוד להוראות שקבלה, שם בתחומי בית הספר, קרעה דפים ומחברות, סירבה לצאת מהכיתה חרף דרישות המנהלת ובשעה שהגיעו שוטרים לאכוף את הדין, היא השתמשה כלפיהם במידה של כח והפריעה לאותם השוטרים למלא את תפקידם כדין. מדובר בהתנהגות החותרת תחת אושיות תפקידו ואמות המידה הנדרשות ממורה בישראל. במעשיה, הנאשמת פגעה כקביעתנו במשמעת שירות המדינה ולגבי מאפייני המשמעת כבר נפסק מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג "משמעת". יסיפק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

15.1.2. לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, לרבות עובד הוראה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם."

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל

מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון. (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן לאחרונה בעש"מ 3849/03, מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

15.1.3. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

דרכנו ביציקת תוכן לאותה רקמה פתוחה, נבחנת על פי מבחנו של "הציבור הנאור" האדם הסביר, מאחר ואלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי ואל להם לפגוע באמון שהציבור נותן, לעובדי השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפשוטות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל."

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

15.1.4. נסיבות לחומרה קשורות לתפקידה של הנאשמת כמורה, לנוכח תפקידו ומעמדו בקרב תלמידיו וגם בקהילתו. בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 650-678 נפסק על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים."
(ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650-678).

לנוכח המתואר לעיל, מורה בישראל שכך נוהגת לרבות באלימות ומשמשה כלפי שוטרים. מעשיה במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ובמיוחד כעובדת הוראה, ולהתנהגותה יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כאשר בעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 בו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/02 בעניין ג'מאל חלף על מהות ואופי תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי. לעניין אותה רקמה פתוחה כמפורט לעיל: -

"לתפקיד של המורה נועדה משמעת מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

15.1.5. בית הדין סבור, כי בעבירות שבהן הורשעה הנאשמת כרוך קלון מעצם טיבן ומהותן על פי מבחני העזר שנקבעו לצורך זה בעש"מ 4193/95 בעניין יוסף אור.

15.2. על תכלית אמצעי המשמעת:

15.2.1. אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר הטיעון, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(1) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל."

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא

בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון."
(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(3) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.2003, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת."

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב

בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ועש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב- 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04).

ב. על הנסיבות האישיות:

כפי שעולה מכתב התובענה, הנאשמת הועסקה עד להשעייתה פרק זמן של כ-7 שנים כמורה בבית ספר "נפתלי" ביבנאל, לנוכח סדרי הדיון שהיו בפנינו לא נחשפנו לנסיבותיה אישיות פרט לאלה שעלו לגביה במהלך הדיון הפלילי, המצביעים על מצוקתה האישית, כאשר הנאשמת החליטה מטעמיה היא, להותירה ללא טיפול.

סוף דבר:

16. לאחר שבית הדין שקל את מכלול השיקולים כפי שנפרסו בפניו הוא הגיע לכלל החלטה לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת. לנוכח מכלול טעמנו יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת כלהלן:

16.1. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין על הפסול המכביד הנפל למעשיה;

16.2. פיטורין - הנאשמת תפוטרת משירות המדינה מתאריך 1.10.2004, תוך תשלומם המלא של פיצויי הפיטורין המגיעים לה, בגין שנות עבודתה;

16.3. פסילה לשירות המדינה ולתפקידי הוראה - לפרק זמן של 3 שנים מיום גזר הדין;

17. החלטתנו לעניין פרקי הפסילה כאמור יש בה כדי להעניק לנאשמת פתח של שיקום ותקווה אם תשכיל ותסכים לקבל טיפול רפואי במצבה לשוב תוך פרק זמן סביר לשירות המדינה – אם תחליט לעשות כן ותמצא האפשרות לקבלתה – וזאת גם בהתחשב בגילה שיהא רחוק עדיין מגיל פרישה.

18. המלצה:

בהתחשב בתמונת התנהגותה של הנאשמת שאינה משתפת פעולה, עם הנהלת המשרד גם בכל הנוגע זכויותיה הכספיות, בית הדין ממליץ כי המשרד בתיאום עם גורמי הרווחה מטעמו, ושל הרשות המקומית יעשו את הסידורים הדרושים לשם הפקדתם בעבורה של כספי פיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשמת עובר לפיטוריה משירות המדינה, ולכספים שמגיעים לה בגין התקופה שבה היתה מושעית עד לפיטוריה.

גזר הדין ניתן ביום ו' בתשרי התשס"ה (21.9.2004), שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

בית הדין מורה שמחוז הצפון במשרד החינוך ידאג שגזר הדין יועבר לנאשמת במסירה אישית, באמצעות שליח מטעמו, שיפקוד את ביתה של הנאשמת.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43 א' לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' נורית טולידנו	ד"ר עינת ברגר	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

בד"מ 40/04 – מתן סטירה בפניו של תלמיד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע בעקבות הליך פלילי את הנאשמת בעבירות משמעת שונות, שמועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה מוסמכת בצפון, הודתה כי תקפה שלא כחוק את המתלונן, ילד בן 12, על ידי סטירה בפניו לאחר שהתפרע בכיתה ודחף אותה. – ונענשה בו ללא הרשעה, על ידי 100 שעות של"צ.

התובע ביקש לגזור על הנאשמת אמצעי משמעת של נזיפה חמורה והפקעת שליש משכורת קובעת. נציג המשרד הצטרף לעמדת התביעה. הנאשמת ציינה בפני בית הדין, כי התמודדה מול התנהגות פרועה.

בית הדין שקל את פני הרשעתה של הנאשמת, על ידי רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים יחד עם טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת. כמו כן, נשקלו תכליתם של דיני המשמעת, נסיבות העבירה, הנסיבות המשפחתיות והאישיות, יחד עם התרומה לשרות. בסופו של דבר החליט בית הדין להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של :

א. **נזיפה** - כמסר נורמטיבי מטעם בית הדין כי היה עליה לנהוג אחרת בהתמודדה עם אותו ילד מפריע;

ב. **הפקעת שליש משכורת קובעת** - שתנוכה מהנאשמת ב – 10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום כ"א בסיוון התשס"ד 10.6.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' נורית טולדנו – חברה
מר שפיק קבלאן – חבר

כ"א בסיון התשס"ד
10 ביוני 2004

בדח. 2004-444
בד"מ 40/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
מר שפיק קבלאן

- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעת: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד ח'אלד דגש

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1967 המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה משנת 1977 בבית ספר "אלשאפעי" בפרדיס לפי דרגת מורה מוסמך, הורשעה על ידינו כמפורט בהכרעת הדין בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק. המסד העובדתי שעל בסיסו הרשענו את הנאשמת שבפנינו נעוץ בהליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום בחדרה, כמפורט בהכרעת דיננו, על בסיסו של הסדר שנעשה בין הצדדים, כאשר כבוד בית המשפט הטיל על הנאשמת ביצוען של 100 שעות של"צ ונמנע לאחר שעיין בתסקיר קצין המבחן מלהרשיעה בעבירות פליליות.

2. הנאשמת הודתה באולמו של בית המשפט, בכך שבתאריך 31.5.99 בכיתתה בשעות הצהריים תקפה שלא כדין את המתלונן בכך שסטרה בפניו לאחר שהלה התפרע במקום ודחף אותה.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

שמענו במהלך הדיון את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

א. עמדת התביעה

- (1) התובע המלומד לאחר שסקר בפנינו את תמונתו של ההליך הפלילי שהיה מנת חלקה ומתוך מודעות לנסיבות המיוחדות של מעשיה, ביקש לגזור על הנאשמת אמצעי משמעת של:
 - (א) נזיפה חמורה;
 - (ב) הפקעת שליש משכורת קובעת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים.

- (2) נציג המשרד אשר לא כיבדנו בנוכחותו, והעביר את עמדתו לבית הדין באמצעות התובע. המשרד סבור שבנסיבות מקרה זה ניתן להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של נזיפה, והפקעת שליש משכורת קובעת.

- (3) התובע המלומד סבור שאמצעי המשמעת שנתבקשו על ידו הולמים את פסיקתו של בית הדין אשר גזר אמצעי משמעת דומים חלקם אף חמורים יותר בפסיקה שהוגשה לעיונו בהם בד"מ 138/02 ובד"מ 15/02 ובד"מ 14/04.

ב. טיעוני ההגנה

- (1) הסניגור המלומד הובילנו לנסיבות המיוחדות של מקרה זה שבו תלמיד מתפרע שלא היה מתאים לבית הספר רגיל נדרש לריסון. גם שמענו שלאחר ההליך אותו תלמיד הוצא מבית הספר למסגרת המתאימה לנתוניו ותכונותיו. אותו תלמיד בשעה שהתפרע בכיתה, הנאשמת ניסתה להוציאו מתחומה של הכיתה בעט בנאשמת ותוך כדי הדחיפה הנאשמת כנראה סטרה על פניו אבל זו לא היתה סטירה מכוונת, אלא סטירה במהלך אותה התפרעות, כפי שתוארה בפנינו.

- (2) הסניגור המלומד סבור, כי ניתן בנסיבות מקרה זה להסתפק באמצעי המשמעת הקל ביותר שבית הדין מוסמך להטיל וזה אתראה.

ג. דבר הנאשמת

(1) מפיה של הנאשמת שמענו פרטים נוספים על נסיבות העבירה ואת הקושי שבפניו היא ניצבה אל מול ההתמודדות עם אותו תלמיד בעייתי שהיה לו עבר של התנהגות דומה עם מורים אחרים ובמהלך הניסיון של הוצאתו מהכיתה נעשה המעשה שבו הודתה בכתב האישום המתוקן.

(2) הנאשמת ציינה בפנינו, כי כלי ההתמודדות שמצויים בידי מורים בנסיבות קיצוניות של התנהגות פרועה שאפיינו את אותו מעשה, לא מאפשרים תגובה אחרת, הגם שהנאשמת מבינה שאפשר כי התגובה שבה נקטה היתה יכולה להיות שונה, אולי אם היה מדובר בילד אחר.

(3) שמענו גם פרטים על נסיבותיה האישיות. הנאשמת אישה נשואה, בעלה מועסק, אם לילדה בת 11 ואין באמתחתה עבירות משמעת או פליליות אחרות.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתה של הנאשמת על ידינו, על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית עליה. לצורך גזירתם של אלה, נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים:

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשמת הואשמה תחילה בעבירות פליליות של תקיפה שהופנתה כלפי קטין. ההליך הפלילי קיבל תפנית חדשה והסתיים בענישה מתונה ביותר של 100 שעות של"צ. מובן שעל מורה בישראל להימנע מכל מעשה של שימוש באלימות או בהתנהגות שיש בה מאפיינים של תקיפה שבמקרה דנן זו מומשה כלפי קטין בעל מאפייני התנהגות חריגים, אולם אין להשלים עם דרך שכזו לאכיפת המשמעת בכיתה.

(2) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה. תגובתה של הנאשמת באה לאחר פרק של התגרות וקינטור מצידו של אותו ילד ואולם לדאבון לב הנאשמת לא השכילה להתמודד בצורה ראויה עמה, ולא נקטה בדרכים המתאימות כדי להפסיק את אותה התפרעות בכיתה, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.ג' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו: **"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 ב', בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהוויתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(4) יצויין, כי פרק זמן קצר לאחר האירועים נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד. מורה שנוהג בדרכה של הנאשמת פוגע במשמעת שירות המדינה שהוא כפי שנפסק: -

"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."

(עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד (1), 231, 235).

(6) מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו

ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשעה הנאשמת.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – פורסם בפ"ד נו(1) 481).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בעש"מ 3943/03 בעניין מיכל אלבז, בית המשפט העליון תחם את גבולותיה של ההתנהגות האמורה: -

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין

ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע,

יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון.
(פורסם בדינים עליון כרך ס"ו בעמ' 854).

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעני והמניעני של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעני של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות

המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

הנאשמת אישה נורמטיבית. למדנו שתפקודה הוא נאות נטול עבירות משמעת קודמות, או עבירות פליליות. היא מורה מקצועית בשפה האנגלית ונמצאת בשירות המדינה משנת 1997. זה לה המקרה הראשון שבו היא עמדה בפני הליכים פליליים ולאחריהם גם בפנינו

סוף דבר

5. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידינו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשי העבירה, נסיבותיה המשפחתיות והאישיות, יחד עם תרומתה לשירות, כי יש מקום להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה :

א. **נזיפה** – כמסר נורמטיבי מטעמינו לנאשמת, כי היה עליה לנהוג אחרת בהתמודדותה עם אותו ילד מפריע.

ב. **הפקעת שליש משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

6. התרשמנו, כי אמצעי המשמעת שהטלנו הם אמצעי המשמעת הנכונים והראויים בנסיבות מקרה זה ואנו מעריכים שהנאשמת תפיק את הלקח האישי והמקצועי מהאירוע ולא תבוא עוד לפתחנו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים – ביום י"א בסיון התשס"ד – 31.5.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"א בסיון התשס"ד – 10.6.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר שפיק קבלאן	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 17/04 – פרסום - לשון הרע**תמצית פסק הדין**

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע את הנאשם מורה בתפקיד של מנהל בית ספר, בעבירות משמעת שונות.

הרשעתו של הנאשם באה בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית משפט השלום בחדרה, על בסיסה של קובלנה פלילית פרטית שהגיש נגדו מורה מבית ספרו בה יוחסה לו עבירה של פרסום לשון הרע לפי סעיף 1-6 לחוק איסור לשון הרע, התשנ"ה 1965. הנאשם יחס למורה מבית ספרו ביצוען של חבלות בציוד בית הספר ופרסם את דבר החשדות לאחרים.

בית משפט השלום בחדרה החליט לבטל את ההרשעה הפלילית ולהטיל ענישה ללא הרשעה. **התובע** ביקש להטיל אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת רבע משכורת קובעת והורדה בדרגה לשלושה חודשים, זאת משום שהנאשם פגע בכבודו של אדם ומשום שמדובר במנהל בית ספר שאמור בדרכו ובהתנהגותו, לתת דוגמא לאחרים.

המשרד הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה .

ההגנה הביאה מספר עדי אופי שהעידו בשבח הנאשם והציגו את עבודתו הקשה והמסורה בבית הספר ואת עגמת הנפש שנגרמה לו בעקבות ההליך, וכן בקשה שחלוף הזמן ישפיע למיתונם של אמצעי המשמעת.

הנאשם טען כי נגרם לו עינוי דין שכן חלפו שבע שנים מיום הארוע.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים ובחן את התנהגות הנאשם לנוכח תכליתם של עבירות המשמעת בשרות הציבורי. בית הדין שקל את הנסיבות האישיות ותרומתו רבת השנים של הנאשם לשרות. בסופו של עיון, בהתחשב במועד ביצוע העבירה וסוג ההליך שננקט נגד הנאשם, החליט בית הדין כי ניתן למצות את ההליך המשמעתי שננקט נגד הנאשם באמצעות הטלתה של **נזיפה בלבד**.

ניתן ביום ד' באייר התשס"ד 25.4.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
ד"ר עינת ברגר - חברה
גב' נורית טולדנו – חברה

באייר התשס"ד
25 באפריל 2004

בדח. 2004-325
בד"מ 17/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
ד"ר עינת ברגר
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד ארז מושקוביץ

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1945, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מנהל בית ספר "גוונים" בגן שמואל, לפי דרגה M.A ואשר את שירותו בשירות הציבורי החל בשנת 1974, ואולם לא שרת בו ברצף, הורשע על ידנו ביום כ"ח בניסן התשס"ד – 19.4.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הרשעתו של הנאשם בפנינו באה בעקבותיהם של הליכים פליליים שהתנהלו נגדו בבית המשפט השלום בחדרה (ק.פ. 0024/98) שהתנהל על בסיסה של קובלנה פלילית פרטית שהוגשה נגדו ע"י מורה אחר בבית ספרו, בגין עבירה של פרסום לשון הרע, עבירה לפי סעיפים 1 ו-6 לחוק איסור לשון הרע התשכ"ה-1965.
3. כפי שלמדנו מעיונו בהכרעת דינו ובהחלטתו של כבוד בית המשפט השלום בחדרה, התשתית העובדתית שעל בסיסה הואשם הנאשם והורשע בעבירה זו, מקורה באירוע שנתרחש בשנת

1997, שבו בבוקרו של יום השבת פגש באותו המורה בחצר בית הספר והעלה, לאחר אותה פגישה את חשדו, כי אותו מורה מחבל בצידוד בית הספר - חשד שהגיע גם לאוזניהם של אחרים ואשר לא נתבסס.

4. בעקבות אותו החשד, החליט המורה לנקוט בהליך של קובלנה פלילית פרטית כנגד הנאשם - הליך שנמשך משנת 1998 ונסתיים בהרשעתו של הנאשם בעבירה האמורה ב-27.2.2003. ואולם כב' בית המשפט בחדרה החליט בתאריך 23.6.2003 לבטל את הרשעתו של הנאשם בפלילים והענישו ללא הרשעה על ידי הטלתן של 150 שעות לביצוע עבודות לתועלת הציבור. בית המשפט השלום החליט שאין הצדקה בנסיבות העניין והעבירה, גם לנוכח הראיות ששמע לעניין דרכו ודמותו החינוכית של הנאשם, לתייג את התנהגותו בתיוג פלילי.

5. ראיות לאמצעי המשמעת

א. במהלך הדיון שבפנינו, העידו מטעם הנאשם מספר עדי אופי. גב' מירה שלח המכירה את הנאשם בבית ספר "גוונים" שנים רבות כ-30 שנה. מפיה שמענו דברי שבח על דרכו החינוכית, על יחסו החברי, על אופיו ועל סגנון הניהול הראוי, שהנאשם מפעיל והפעיל בבית הספר.

ב. כמו כן, העיד בפנינו מר זאב שפריר שהוא מנהל מחלקת החינוך של מועצה איזורית מנשה מזה כארבע שנים והמכיר את הנאשם מזה כ-10 שנים. שמענו מפי העד דברי שבח על אופיו של הנאשם כאדם המתאפיין בתכונות, של נתינה ללא גבול, על יושרו ועל נטייתו לרדת לחקר האמת.

ג. לבסוף, העיד בפנינו נציג ועד ההורים של בית הספר, מר אביב שמעוני, שגם ממנו שמענו דברי שבח והלל על דרכו החינוכית של הנאשם בבית ספרו. בית הספר שהוא עושה בו ימים כלילות, כפי ששמענו מדברי העד.

6. טענות לאמצעי המשמעת

א. טענות התביעה

(1) התובע המלומד ביקש מבית הדין להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת רבע משכורת קובעת שתנוכה ב-6 או 8 תשלומים שווים ורצופים;

ג) הורדה בדרגה שכר, דרגה אחת – לפרק זמן של שלושה חודשים.

2) התובע עדכן את בית הדין, כי המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת האמורים.

3) התובע המלומד סבור שקיימת הצדקה להטיל את אמצעי המשמעת הנ"ל על הנאשם משום שבהעברתו של אותו חשד לאחרים כלפי הקובל, פגע בכבודו של אדם שהוא אדם פגיע וידוע חולי, ובמיוחד מדובר בנאשם שהוא עובד בכיר - מנהל בית הספר, שאמור בדרכו ובהתנהגותו לתת דוגמא לאחרים ובכך כשל הנאשם.

4) התובע המלומד, כתימוכין לאמצעי המשמעת המבוקשים על ידו, הגיש לבית הדין את בד"מ 152/01 הנסב על הטחת עלבונות מצידו של עובד מדינה כלפי עמיתו לעבודה ובד"מ 97/03 שבו מדובר בהתנהגות שאופיה אחר, שלטעמינו אינו רלבנטי להליך שהיה בפנינו. כמו כן, התובע הביא לידיעתנו את פסיקתנו בבד"מ 198/01, ולגישתו אמצעי המשמעת שנתבקשו על ידו ההולמים את פני הפסיקה האמורה.

ב. טיעוני ההגנה

1) ב"כ הנאשם הגיש לעיונו מספר מכתבי הערכה על פועלו בשדה החינוך, לרבות מכתבה של מנכ"לית משרד החינוך. הסניגור ביקש להפנותנו לנסיבות האישיות של הנאשם כאדם נורמטיבי שהקדיש את שנות חייו לעולם החינוך, נשוי ואב לשלושה ילדים, שהצעיר שבהם משרת בצה"ל.

2) הסניגור ביקש שנאבחן את המקרה שבפנינו, שנולד על בסיסם של יחסים עכורים מצידו של הקובל מאותם פסקי הדין שהוצגו בפנינו. מדובר בהליך חריג ונדיר שהמדינה לא היתה צד לו, שננקט לפני שנים רבות בשנת 98, ונסתיים רק בשנת 2003, לגבי מעשה שנתרחש בשנת 97 – היבטים שמשליכים גם על הטעם שבקיום ההליך המשמעת שפנינו.

3) כמו כן שמענו על עבודתו הקשה והמסורה של הנאשם בבית ספרו ועל מידת התסכול ועוגמת הנפש שהסב לו ההליך, לרבות ענישתו בסופו, לאחר פרק זמן של כשבע שנים מיום האירוע.

(4) לנאשם כטענת ההגנה, נגרם עינוי דין בעקבותיו של ההליך וגם היבט זה ראוי שיבוא בגדר שיקוליו, שעה שנבוא להטיל אמצעי משמעת על הנאשם כאשר אמצעי משמעת מחמירים מדי, תהא בהם פוטנציאל של פגיעה בדרכו החינוכית רבת השנים של הנאשם בשדה החינוך.

(5) הסניגור המלומד סבור, כי חלוף הזמן צריך להשפיע לכיוון מיתונם של אמצעי המשמעת. לצורך זה הוגש לעיונו ע.פ. 786/84 לגבי הליכים פליליים שבהם נענש והורשע הנאשם, אולם חלוף הזמן מיום המעשה היתה לו השפעה על מידתו של העונש שנגזר בפלילים. אם נעתר לעתירת התביעה, לעניין הפקעת שכרו והורדתו בדרגה, תהא פגיעה עקיפה יותר במעמדו מאשר בכיסו.

ג. דבר הנאשם

מפי הנאשם שמענו את הצער ואת הביקורת שיש לו על ההליך שננקט נגדו וגם על נסיבות העבירה ובמיוחד לגבי החשד הסביר שנתעורר בליבו, שעה שפגש את הקובל בשבת בבוקר בפתחו של בית הספר, לאחר שגם לפני כן נעשו בו חבלות, ועל כן העלה את החשד, מעשה שעליו מצר הנאשם בדיעבד גם בפנינו.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שמע בקשב רב את טיעוני הצדדים, כפי שבאו בפניו. לאחר שעיינו בהכרעת דינו של בית המשפט השלום בחדרה, בהחלטתו לבטל את ההרשעה הפלילית ולענישה ללא הרשעה, שקלנו מהם אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם שבפנינו. לצורך זה לקחנו בחשבון את השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הועמד בפנינו לדין בעקבות ההליך הפלילי שהתנהל בעניינו, כפי שפורט לעיל. הליך שמצביע שהנאשם באותו רגע חשד במורה אחר של בית הספר המתגורר בקיבוצו ופרסם את דבר החשד לאחרים. אין ספק שהדברים בסופו של דבר פגעו בכבודו של אותו מורה ובתחושתו. לא הוכח דבר לעניין צל חשד שרבץ לפתחו של אותו מורה, כי ידו היתה בחבלות של בית הספר.

(2) הנאשם הואשם בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק:

“(1) עשה מעשה או התנהג באופן הפוגע במשמעת שירות המדינה;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד המדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו

כאמור;

(3) התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות

המדינה;

(3) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק – פגיעה במשמעת שירות המדינה. די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, לגבי מאפייניה של המשמעת: "לא אמצה כאן תיאור של יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה החובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, הנאשם הפר את הוראותיו של חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 הקובע לאמור:

סעיף 1

"לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול –

(1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרם לשנאה, לבוז או ללעג מצדו;

(2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;

(3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית ואם משרה אחרת, בעסקו

במשלח ידו או במקצועו;

(4) לבזות אדם של גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו או נטייתו המינית."

סעיף 6

"המפרסם לשון הרע, בכוונה לפגוע, לשני בני-אדם או יותר זולת הנפגע, דינו – מאסר שנה אחת."

(5) ולעניין יסודות העבירה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה נפסק על-ידי כבוד השופט זמיר בער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת (פ"ד מט (5) 573, 578):

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך

להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון... זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".

ובמקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – פ"ד נו(1) 481):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

6) ובפסק דין שניתן בימים אלה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון" (ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5) 573, 578; ראו גם: עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 679). (ניתן בתאריך 11.2.04).

7) דרכו של בית הדין ביציקת תוכן לאותה רקמה פתוחה, נבחנת על פי מבחנו של "הציבור הנאור" האדם הסביר, מאחר ואלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי ואל להם לפגוע באמון שהציבור נותן, לעובדי השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות ואינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על-פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על-פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7074/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(8) בחינת ההתנהגות לנוכח עבירות המשמעת שיסודותיה נסקרו לעיל, אינה סימטרית לגבי כלל העובדים – מעמדו ותפקידו של הנאשם במסגרת שבה הוא פועל הינה ברת השפעה, לגבי אמות המידה שבהן יש לבדוק את התנהגותו.
כך, קבע בית המשפט העליון בעש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל (פ"ד מט(5) 184):

"עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה. גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד

המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל ההתנהגות ההולמת.

לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים, ואמור לשמש דוגמא להם ולציבור, לבין עובד זוטא. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המתהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם עובד הוראה וותיק שמרבית שנות חייו הוקדשו למערכת החינוך שבה התפתח והתקדם לתפקיד של מנהל מוסד חינוכי. תרומתו של הנאשם לשדה החינוך כפי שלמדנו היא רבת שנים והוא מצוי בה כבר משנת 74.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין :
"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים." עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

סוף דבר

8. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים האמורים, הגענו לכלל החלטה, כי בנסיבות מקרה זה ניתן למצות את ההליך המשמעותי שננקט נגד הנאשם באמצעות הטלתה של **נזיפה** בלבד. בית הדין סבור שאמצעי משמעת זה, די בו כדי להעביר את המסר הראוי לנאשם הקונקרטי שבפנינו, מסר שיוטמע על ידו לגבי הדרך שבה נקט במקרה זה, כלפי מורה בבית ספרו.

9. בית הדין מבקש לציין, שגם אם היינו רואים שקיימת הצדקה להטלתם של אמצעי משמעת בעלי נפקות ממונית, כמו הפקעת שכר, או הורדה בדרגה שכר, הגם שלא שוכנענו שזה המקרה הנכון לעשות כן, היינו נמנעים מלהטילם, לנוכח מעמדו של הנאשם כחבר קיבוץ ויחסי הממון שמקיים חבר קיבוץ בקיבוצים שעדיין לא הופרטו עם הקיבוץ, מאחר ותכליתם של דיני המשמעת לא נועדה לפגוע ברווחתם של צדדים שלישיים, שאינם צד להליך.

10. ואשר על כן החלטנו כאמור להסתפק באמצעי משמעת של **נזיפה**, גם בהתחשב במועד ביצוע העבירה וסוג ההליך שננקט נגד הנאשם, שהיה גם על גבול איזור הדימדומים לגבי עצם ההצדקה לנקוט הליך משמעותי כנגד הנאשם, הגם שמצאנו ששיקול דעתה של התביעה בעניין זה, לא היה שיקול דעת שהיה נגוע בחוסר סבירות.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים – ביום כ"ח בניסן התשס"ד – 19.4.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ד' באייר התשס"ד – 25.4.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

ד"ר עינת ברגר
חברה

(-)

גב' נורית טולידנו
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 122/03 - תקיפת תלמיד – שריטות בצואר

תמצית פסק הדין

הנאשם, מורה בעל ותק של 6 שנים, הורשע ע"י בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעבירות משמעת שונות, בכך, שתקף תלמיד וגרם לו שריטות בצואר. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם בבית משפט השלום בעכו ובבית המשפט המחוזי בחיפה, בהם הורשע בעבירה לפי סעיף 368ב' (א) לחוק העונשין ועונשו נגזר למאסר לחדשיים לריצוי בדרך של עבודות שירות ומאסר על תנאי ל – 4 חודשים למשך שנתיים וכן הצטווה לחתום על התחייבות בסך 5,000 ₪ בערבות עצמית להימנע מלעבור עברות אלה. התביעה עתרה לאמצעי משמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, ופסילה משרות המדינה ומתפקידי הוראה לתקופה של 10 שנים. נציג המשרד סבר כי קיימת הצדקה להורות על פיטוריו של הנאשם ולשלם חלק מפיצויי הפיטורים וכן לפסול אותו משרות המדינה לפרק זמן מסויים. ההגנה עתרה להמנעות מפיטוריו של הנאשם לנוכח מכלול נסיבות העבירה. עד אופי – מסר דברי הערכה על הנאשם ותרומתו לבית הספר. הנאשם ביקש לשוב לעולם ההוראה. בית הדין שקל את מכלול השיקולים הדרושים – העבירות ונסיבותיהן, הפסול שקיים בנקיטת אלימות כדי להשליט משמעת, ומעשיו של הנאשם כהתנהגות בלתי הולמת עובד מדינה ועובד הוראה ואת תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת לנוכח נסיונו הקצר של הנאשם בעולם ההוראה, בעת ביצוע העבירות, בית הדין הגיע למסקנה כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת על ידי הטלתם של:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הורדה בדרגה לפרק זמן של שנתיים - והעברה למשך שנתיים לבית ספר אחר במסגרת המחוז;
- ג. פסילה לחמש שנים - מלמלא תפקיד ניהולי בבית הספר שבו יועסק.

ניתן ביום י' בניסן 1.4.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' נחמה שטיר – חברה
מר יוניס מחמוד – חבר

בניסן התשס"ד
1 באפריל 2004

בדח. 2004-276
בד"מ 122/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין	- יו"ר
	גב' נחמה שטיר	- חבר(ה)
	מר יוניס מחמוד	- חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד וקים סלים	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

גזר - דין

ההליך

2. הנאשם, יליד שנת 1965, המועסק במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A. בעל וותק בהוראה של 6 שנים והמושעה מתפקידו מ-27.6.2002, הורשע על ידינו ביום כ"ה באדר התשס"ד – 18.3.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם בבית המשפט השלום בעכו (ת.פ. 4358/01) ולאחריו בבית המשפט המחוזי בחיפה (ע.פ. 3534/03), בהם הורשע בעבירה לפי סעיף 368 ב(א) לחוק העונשין, ועונשו נגזר למאסר לפרק זמן של חודשיים לריצוי בדרך של עבודות שירות, כן הוטלו עליו מאסר על תנאי לפרק זמן של ארבעה חודשים למשך שנתיים, כי לא יעבור עבירה כאמור, וכן נצטווה לחתום על התחייבות בסך של 5,000 ₪ בערבות עצמית - להימנע מלעבור עבירות אלה.

3. ההליכים הפליליים בעניינו של הנאשם נסתיימו בתאריך ה-11.12.2003, עת נדחה ערעורו בבית המשפט המחוזי בחיפה, הן על הכרעת הדין וכן על גזר הדין.

4. המעשים שבגינם הורשע הנאשם, קשורים לתפקידו כמורה בבית ספרו, שבו במהלך מילוי תפקידו בתאריך 30.10.2000, הנאשם בעקבות קינטור שבא מצידו של התלמיד, שהיה באותה העת בן 13, הנאשם תקפו וגרם לו בעטייה של התקיפה שריטות על צווארו, הכל כמבואר וכמפורט בפסקי הדין של בית המשפט השלום והמחוזי כאמור.

5. ראיות לאמצעי המשמעת

א. לתביעה לא היו ראיות לאמצעי המשמעת.

ב. ההגנה העידה בפנינו עד הגנה אחד, את **מר אליאס שאהין** מנהל בית ספר מקיף בתרשיחא. העד מכיר את הנאשם שנים רבות, מתקופת היותו תלמיד. שמענו מפיו דברי הערכה על הנאשם, על קידום נושא הטכנולוגיה של בית הספר. לגבי התלמיד שמענו, כי הינו תלמיד פרובוקטיבי אשר פונק על ידי הוריו, וכי לנאשם לא היו אירועים נוספים של תקיפת תלמידים.

6. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד עתר להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר – תוך תשלום 70% מפיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשם, עבור שנות עבודתו.

(ג) פסילה משירות המדינה בעקבות פיטוריו, ומתפקידי הוראה לתקופה של 10 שנים.

(2) התובע סבור, כי לא היה בכוחה של הפרובוקציה מצידו של התלמיד כדי להצדיק פני התפרצותו של הנאשם כלפי התלמיד, תגובה שבה היו שלבים שונים של חניקה, דחיפה, הרמת כיסא וניסיון תקיפה באמצעותו ותוצאת המעשה גרימת שריטות לתלמיד. התפקיד של מורה מחייב הגנה על תלמידו ואין מקום לקיומה של אלימות

בבית הספר, ועל כן מוצדק, כי בית הדין יורה על פיטוריו, כאשר הנאשם הגם שלא הורשע בפלילים נכשל כבר בשנת 98 במעשה אלימות מחוץ למסגרת תפקידו כמורה, והינה כשנתיים לאחר מכן בא לו מעשה אלימות חדש.

(3) התביעה כתימוכין לאמצעי המשמעת המבוקשים הגישה וציטטה פסקי דין רלבנטיים: בד"מ 19/98, בד"מ 76/02, עש"מ 1682/02 ואת עש"מ 3362/02 ולגישתה, ראוי להרחיק את הנאשם מבית הספר.

ב. גישת המשרד

(1) לנאשם אין עבר משמעותי קודם. לנציג לא היו פרטים על איכות תפקודו. כאשר המעשה בגינו הורשע כאמור, נתרשש בראשית דרכו בבית הספר.

(2) נציג המשרד סבור, כי קיימת הצדקה להורות על פיטוריו של הנאשם ולשלול חלק מפיצויי הפיטורין, כן לפסול אותו משירות המדינה לפרק זמן מסויים.

ג. טיעוני ההגנה

(1) בפתיחת הטיעון שמענו מפי הסניגור המלומד דברי ביקורת על השעייתו מתפקידו. - ואולם כידוע נושא זה אינו מסור לסמכותנו.

(2) ההגנה אינה מקבלת את גישת התביעה, כי האירוע היה רב שלבי, לגישתה הנאשם הורשע רק בחלק שהיה קשור ונבע מהתנהגותו של התלמיד אשר נראה כגדול מגילו (בן 13) ואשר במעשיו בעת שקרע את מחברת הבחינה העליב ופגע בנאשם, הגם שההגנה אינה מצדיקה את תגובת הנאשם כלפי התלמיד. שומה על בית הדין לקחת בחשבון את מכלול נסיבות העבירה, כפי שהדבר נעשה על ידי בית המשפט העליון בעש"מ 6526/03 בעניין עבד אלקאדר ובנוסף נטען בפנינו, כי הפסיקה שהוגשה על ידי התביעה דנה במקרים חמורים מאלה שאפיינו את מעשיו של הנאשם וכי דרכו של כל נאשם, לא היתה דרך של נקיטת אלימות לשמה ואת אותה תגובה מאוזנת כלפי הנאשם, ניתן למצוא בעש"מ 1730/00 ועש"מ 6526/03 שכבר הוזכר לעיל, וכן בבד"מ 3/03 שם לא פוטר הנאשם. וכל מקרה ראוי להשקל על פי מכלול נסיבותיו.

3) בנעילת סיכומיה, ההגנה עותרת לכך, כי נמנע מפיטוריו של הנאשם, נאפשר לנאשם לתרום מכישוריו לבית הספר שבו לימד כאשר אמצעי המשמעת של נזיפה והורדה לדרגה, יש בהם כדי לשקף את מידתם הראויה של אמצעי המשמעת לנוכח נסיבות העבירה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בוגר הטכניון, רווק שמתגורר בבית אימו. דרכו אינו אלימה וכי התלמיד פגע בו קשות, וביקשנו כי נאפשר לו לשוב לעולם ההוראה.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתו של הנאשם בפלילים ובפנינו על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם. לצורך גזירתם של אלה, נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

1) הנאשם הורשע בעבירה פלילית של תקיפת קטין וחסר ישע לפי סעיף 368א לחוק העונשין התשל"ז-1977, ונענש כאמור ברית גזר הדין.

2) אירוע התקיפה נרחש בתאריך 30.10.00, מועד שבו הנאשם שימש כמורה כבר כשלוש שנים. כב' סגן נשיא בית המשפט השלום בעכו, השופט צמח הגיע למסקנה בעקבות משפט הוכחות שניהל הנאשם, כי:

"המסקנה הסופית היא כי שוכנעתי, מעבר לכל ספק סביר, כי הנאשם תקף את המתלונן, קטין, תלמידו של הנאשם, ולפיכך ממלא אחר ההגדרה "אחראי על קטין או חסר ישע" שבסעיף 368א. לחוק העונשין תשל"ז-1977, וגרם לו שריטות כאמור לאחר שהמתלונן חטף מידי הנאשם את דף הציונים וקימט אותו בידיו. עם זאת, העובדה כי המתלונן הקניט או הרגז את הנאשם בהתנהגותו הבלתי מרוסנת בעת שחטף מידי את המחברת, אינה מצדיקה תגובה חריפה מצד המורה, שכוללת בתוכה הרמת ידיים, ופגיעה פיזית בתלמיד עד כדי גרימת שריטות בצווארו. זו אינה הדרך הנכונה להתמודד עם תלמיד מתפרע."

3) בית המשפט המחוזי בחיפה לא התערב בפסק דינו של בית משפט השלום, הגם שקבע שהיתה מידה של פרובוקציה מצידו של התלמיד, ואולם החליט גם בשל עברו של

הנאשם, שלא להתערב בהכרעת הדין או בגזר הדין.

(4) בית הדין שותף לגישתם של בתי המשפט לגבי הפסול שכרוך בשימוש באלימות או בהתנהגות שיש בה מאפיינים של תקיפה, שבמקרה דנן מומשה כלפי קטין שהקניט בהתנהגותו כאמור את הנאשם, אולם אין להשלים עם דרך שכזו לאכיפת המשמעת בכיתה.

(5) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה. תגובתו של הנאשם באה לאחר פרק של התגרות וקינטור מצידו של אותו ילד שלא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקט בדרכים המתאימות, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(6) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: **"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותו משאיפתו לחברה נקיה מאלימות".**

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

**"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד
והינן הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."**

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת
ישראל: -

**"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של
התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן
אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור
לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד
פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחות התקינה, ויש בה כדי לערער את
אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."**

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ
1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים
בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית,
דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא
גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

**"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך
שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתי
מגורים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל
מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של
תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של
ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות,
מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות
ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו
בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי
פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי
המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי
האוכלוסיה."**

(7) יצוין, כי בסמוך לאחר התרחשות האירועים נתפרסם ע"י הכנסת **"חוק זכויות
התלמיד"** שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק
האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(8) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(9) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים,

ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

10) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(6) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם על ידינו, תולדתה בהרשעתו של הנאשם בפלילים בעבירה של תקיפת קטין חסר ישע בתחום בית הספר, עבירה שמעצם טיבה ומהותה כרוך בה קלון (ראה את עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל פ"ד מט(5) בעמ' 184, לגבי מבחני העזר המשמשים לקביעת קלון).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1) 749, 840).

3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים

להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם אינו עובד ציבור וותיק שירת במערכת החינוך עד להשעייתו פרק זמן של כ-6 שנים, ועד למועד ביצוע העבירות כשלוש שנים שהועסק בתחום הטכנולוגי לאחר סיום לימודיו בהנדסה בטכניון. זו הרשעתו הראשונה בפלילים ובהליך משמעת. הנאשם רווק המתגורר בבית אימו.

8. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בתמונת הרשעתו בפלילים של הנאשם, נסיבות העבירה ולרבות נסיונו הקצר בעולם ההוראה עד אשר נכשל במעשה העבירה, בטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, כי פיטוריו של הנאשם אינם הכרחיים וכי ניתן להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת, גם אם נטיל על הנאשם אמצעי משמעת שונים

מאלה שלהם עתרו הצדדים.

9. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותה מעביר בית הדין לנאשם ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ג. **העברה** – הנאשם יועבר מבית הספר שבו בוצעו מעשיו לבית ספר אחר במסגרת המחוז, שיהלום את מסלולו המקצועי. הנאשם אם יבקש זאת, יוכל לשוב לבית ספרו, לאחר פרק זמן של שנתיים.

ד. **פסילה למילוי תפקידים** – הנאשם נפסל בזה לפרק זמן של **חמש שנים** מיום גזר הדין למלא כל תפקיד ניהולי בבית הספר שאליו יועבר, או בבית הספר שאליו ישוב ברמת רכז שכבה, סגן מנהל, או מנהל בית ספר.

גזר הדין ניתן ביום י' בניסן התשס"ד – 1.4.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר יוניס מחמוד	גב' נחמה שטיר	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 14/04 – מתן סטירה לאביה של תלמידה

תמצית פסק הדין

הנאשם - מורה וסגן מנהל בבית הספר באזור הצפון המשמש בשרות המדינה משנת 1973, הורשע ע"י בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, בעבירות משמעת שונות.

התובענה הוגשה בעקבות הליך פלילי שבו הודה בכך שתקף את אביה של תלמידה על ידי סטירה בפנים בעקבות ויכוח שפרץ ביניהם, - הליך שבו נענש ללא הרשעה.

התביעה ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת והורדה בדרגה למשך שנה.

נציג המשרד פרט את מסלול שירותו רב השנים ואת רמת תפקידו של הנאשם. נציג המשרד הצטרף לאמצעי המשמעת שביקשה התביעה למעט ההורדה בדרגה.

מהסגור, נלמדו פרטים משלימים של נסיבות העבירה ועל התלהטות הרוחות שארעה וכי מדובר במורה בעל 31 שנות ותק שמסור מאד לתפקידו.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים ואת הצורך לבער את נגע האלימות, את תכליתם ההרתעתית של אמצעי המשמעת ותפקידם, סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורים, גם במצב של תסכול וכעס, ויחד עם זאת נשקלו הנסיבות האישיות – הותק במערכת (מעל 30 שנה) ותרומתו של הנאשם לשרות הציבורי.

בית הדין החליט בסופו של דבר להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

א. נזיפה חמורה;

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה מהנאשם ב – 12 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום ג' בניסן התשס"ד 25.3.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' יהודית מילגרום – חברה

מר מדחת זחאלקה – חבר

ג' בניסן התשס"ד
25 במרץ 2004

בדח. 2004-260
בד"מ 14/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית מילגרום
מר מדחת זחאלקה

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד מוחמד אבו ליל

נציג המשרד : מר חגי קוזלוב

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1953, המועסק במשרד החינוך כמורה לפי דרגה B.A וממלא תפקיד של סגן מנהל בבית ספר עין מאהל, והמצוי בשירות המדינה משנת 1973, הורשע על ידינו ביום כ"ה באדר התשס"ד – 18.3.2004, בעבירות משמעת, לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שנתקיים נגד הנאשם בבית המשפט השלום בנצרת לפני כבוד הנשיא תאופיק (ת.פ. 2554/03), שבו הנאשם הודה בעובדות כתב האישום לפיו, בתאריך ה-19.12.2002 בסמוך לשעה 12:50, בבית הספר היסודי בעין מאהל, תקף הנאשם את המתלונן (אביה של תלמידה) בכך שסטר בחוזקה בפניו. כבוד בית המשפט החליט, לאחר שקיבל את הודאת הנאשם בעובדות כתב האישום, שלא להרשיעו בפלילים בעבירה שבה הואשם בעבירת תקיפה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 וחייבו לחתום על התחייבות כספית בסך של 2,000 ₪ במשך שנה, כי ימנע מעשות עבירת כאמור. (פסק דין מתאריך 17.9.2003).

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) מפיו של התובע המלומד שמענו פרטים על נסיבות העבירה שעיקרן, בקצירת האומר, הערכה או חשד של אב שבתו לומדת בבית הספר, כי הנאשם, אפשר כי דחף את בתו. בעקבות אותו חשד, הצדדים נפגשו בתחומי בית הספר ובויכוח שפרץ ביניהם, להטו הרוחות עד כדי מגע ידיים בין האב והנאשם ואשר במהלכו סטר הנאשם כאמור על פניו של אותו אב, סטירה שבעטייה נערכה חקירה משטרתית ומומש ההליך הפלילי וזה שמתנהל בפנינו.

(2) התובע המלומד ביקשנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה בשמונה תשלומים שווים ורצופים.

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

(3) התובע המלומד סבור, כי אמצעי המשמעת האמורים, יש בהם כדי לשרת את התכלית של אמצעי המשמעת וליתן ביטוי הולם לנדרש ממעמדו של מורה בהתנהגותו, גם מחוץ לכיתתו כמחנך. נסיבות שאפיינו את המעשה נשוא דיוננו.

(4) כתימוכין לגישתו האמורה, הגיש התובע את בד"מ 145/00 שהיה תולדה של הסדר טיעון, אולם עובדותיו לא היו דומות למקרה זה.

ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו על מסלול שירותו רב השנים של הנאשם שבמהלכן הוא התקדם מתפקיד של מורה לא מוסמך לתפקיד של מורה מוסמך בכיר ולאחריו גם בתפקיד של מורה לפי דרגת הוראה B.A ולאחר שהנאשם רכש השכלה אקדמאית אף מונה לפני שנים ספורות לתפקיד של סגן מנהל בית הספר.

(2) לגבי איכות תפקודו שמענו, כי יש מגוון של חוות דעות, חלקן איכותיות ובחלקן האחר יש נימה של ביקורת על תפקודו. כמו כן שמענו, שהנאשם ביקש מיוזמתו לפרוש, אולם בקשתו סורבה.

3) נציג המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שביקשה התביעה, אולם לגבי יסוד ההורדה בדרגה הוא מותירה לשיקולו של בית הדין.

ג. טיעוני ההגנה

1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו פרטים משלימים על נסיבות העבירה, התלהטות רוחות, הבנה מוטעית של פגיעה לכאורה שהיתה בבתו של הנתקף, אולם בסופו של דבר ההליך הפלילי נגד הנאשם מומש, הגם שכוונת המתלונן היתה לבטל גם את תלונתו שלו.

2) ולגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי מדובר במורה בעל וותק של 31 שנה, שקידם את עצמו בעולם ההוראה וגם תרם מזמנו הפרטי במקום מגוריו. הנאשם קידם את תלמידיו ומקדיש להם שעות רבות, לפעמים ללא תמורה. הנאשם, אב לשמונה ילדים, שלוש בנותיו הבוגרות לומדות לימודים אקדמאיים והאחרים תלמידים. הרעייה בעצמה עובדת הוראה במקום מגוריו. כמו כן שמענו, כי לנאשם חובות מכבידים בגין בניית ביתו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם פירט בפנינו את מסלול שירותו כמורה וכסגן מנהל ואת התלהטות הרוחות שבסופו של דבר הצמיחה את העבירה נשוא דיונו. הנאשם הוא רכז השפה הערבית בבית הספר, אחראי על פרויקט "פרח" וסגן מנהל, ועושה כל מאמץ ע"מ לקדם את בית ספרו, ולתמוך במשפחתו ברוכת הילדים.

החלטת בית הדין

4. בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, לצורך הטלתם של אמצעי המשמעת וקביעת מידתם, את השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הואשם בהליך פלילי בעבירת תקיפה, הליך שסופו היה מתון ונסתיים במתן התחייבות כספית כאמור. הנאשם, כפי שעולה מהראיות שבאו בפנינו, בלהט הויכוח איבד שליטה על מעשי ידיו וסטר לאביה של תלמידה בתוך בית הספר, בפסגתו של אותו ויכוח נוקב שניהל עם האב. ממורים נדרשת התנהגות וסטנדרט גבוה, גם במצב של תסכול וכעס, מורה חייב לשמור על איפוק ובמיוחד שמדובר בתחומיו של בית ספר והנאשם לא עשה כן. בתי המשפט וגם בית דין זה מוקיעים כל שימוש באלימות, מובן בראש ובראשונה כנגד תלמידים, וזה לא היה דפוס התנהגותו של הנאשם, גם כשמדובר במעשה שיש בו מימד של אלימות שהופנה כלפי אחר. הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה, הפר את ההגנות שניתנו לגופו של אדם בחוק העונשין, והתנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד הוראה.

(2) נעיר, כי זו גם חובתנו לשרש כל אלימות באשר היא. על פי גישתו של בית המשפט העליון בע"פ 987/97, סיבוץ דימיטרי נגד מדינת ישראל (דינים עליון כרך נב, 544): **"עדים אנו בשנים האחרונות להתגברות ניכרת במעשי האלימות... וראוי כי בית המשפט יאמר את דברו צלול וברור. בית המשפט חייב להרים את תרומתו לביעור נגע האלימות וזאת יכול הוא לעשות על דרך גזירת עונשים התואמים את מעשי העבירה בהם מדובר"**.

ובפסק דין נוסף שניתן על ידי בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים (ע.פ. 3216/01 בעניין צלאח שכאר) בע.פ. 1456/01 בעניין חליל: **"אמרתי שם, בין היתר, כי 'רבו העבריינים, נגע האלימות פשה בבתינו וברחובותינו, הסכין נשלפת ודוקרת בשל מחלוקות של מה בכך ואף בשל התלהטות יצרים רגעית שלא קדם לה ריב כלשהו. העבירה של שפיכות דמים – שהיא משבע מצוות בני נח ומשלושת העבירות שעליהן ייהרג ולא יעבור – היתה כמעט לדבר יום ביומו. כאשר זה המצב הרי 'אם חפצים אנו לבער את הרע הזה מקרבנו, אם חפצי חיים אנו, נמצה את הדין'"**.

ובפסק דין נוסף שניתן בתאריך 9.1.02 ע.פ. 9302/00 בעניין אלקיים צורדקר, אשר נסב על אלימות קשה בתוך המשפחה הושמעה גישתו הנורמטיבית של בית המשפט העליון לגבי מעשים מסוג זה:

"מעשים אלו טומנים בחובם מסוכנות רבה המעידה על מבצעם. זוהי אלימות במשפחה שהפכה לנגע שפשה בחברה ויש לבטא את החומרה בה מתייחסת החברה

למעשים כאלה, בין השאר, על ידי עונשים קשים ומרתיעים. בית המשפט המחוזי שקל את נסיבותיו האישיות של המערער שהחיים לא הטיבו עמו, אלא ששיקולים אלה לא הטו את הכף לזכותו לאור נתינת הדעת לאינטרס הציבורי ולקורבנות העבירות. ראוי לציין, כי עונש המאסר על תנאי שהופעל, היה בגין תקיפה קודמת של בת זוגו של המערער על ידו ועל אף שעמד לדין, הורשע, נענש ומאסר על תנאי היה תלוי לו מעל לראשו, לא נרתע מעשיית המעשים אותם ביצע כאמור". (פורסם בדינים עליון כרך ס', עמ' 902).

בדרכו של הנאשם היו יסודות של אלימות, שגם מומשה בתוככי בית הספר כלפי אב נזעם.

(3) לגבי יסודות עבירות המשמעת שבהן הורשע הנאשם בעקבות ההליך הפלילי שהיה מנת חלקו, זו הראשונה פגעה במשמעת שירות המדינה לפי סעיף 17(1) לחוק.

כבר נפסק לגבי מאפייניה ותכונותיה של המשמעת בשירות המדינה וחובותיו של העובד כלפיה:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה.

קיום המשמעת – ביטוי בהתנהגות על פי המערכת המתוארת. המשמעת נוהגת לא רק בגופים צבאיים ומעין-צבאיים אלא גם בגופים אחרים, בין שהוקמו על פי חיקוק ובין שקמו מתוך התארגנות מרצון, אשר לאור ייעודיהם וחובותיהם מצריכים דרך ארגון היררכית מיוחדת של הנמנים עליהם, כולל הטלת המשמעת אולם זו האחרונה איננה מתמצית בכך. חובת הציות אינה אחד מן הביטויים המוחשיים לרעיון, שהוא ממרכיבי היסוד של המשמעת, היינו קבלת המרות;

מרכיב יסודי אחר היא החובה לנהוג בדרך מוגדרת ולפעול הצוותא חדא לשם ביצוע הלכה למעשה של ייעודיה של מסגרת נתונה עליה הוחלה משמעת. מכאן שפגיעה במשמעת אינה לובשת דווקא לבוש של המריית פיו של מי שמוסמך להורות; יכול להיות שהפגיעה תתבטא בדרך אחרת של סיכול פעולתה התקינה של המסגרת כולה ושל הכלים, החיוניים להמשך פעולה נאות."

(4) ולעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) אלה מגולמת ביסודות עבירת התקיפה שביסודותיה העובדתיים הודה הנאשם.

(5) בית הדין סבור, כי לאלימותו של הנאשם גם אם כוונה בלהט הוויכוח כלפי אב חשדן, היתה השלכת רוחב על תדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור ומידת אמונו בשירות המדינה – גם אם העבירות בוצעו מחוץ למסגרתו של כיתתו, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשע הנאשם:

”התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון”.

(ראה ער”מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ”ד מט(5), 573, 578).

(6) במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש”מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

”התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה.

התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד”.

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש”מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו. כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(7) ואולם אם עובד המדינה הינו עובד הוראה, סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממנו הינו גבוה במיוחד, כפי נפסק בעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל – בו קבע בית המשפט העליון:

"במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 286)

"המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו." (עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, כן ראה בנדון עש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב ואת עש"מ 4713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר).

ב. התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן..."

אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל

המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו". (בג"צ 6163/92, אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86, רובין נגד ברגר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(3) בית המשפט העליון הבליט במספר פסקי דין את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת. (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי, עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן בתאריך 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מדפקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של הנאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

בפסק דין בעניין שחר לוי בעש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון

הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד" (פיסקה 20 לפסק הדין).

(4) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם, על פי מה שהצטייר בפני בית הדין, נעדר עבר פלילי או משמעת קודם, תרם תרומה של ממש למעלה מ-30 שנה למשרד החינוך עד אשר ארע המקרה נשוא דיוננו. הנאשם נשוי ואב לשמונה ילדים.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין :

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי, רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".

(עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א,

למידתם של אמצעי המשמעת

5. בית הדין שקל את קשת השיקולים כפי שנפרסו בהרחבה בגזר דיננו, על מנת להגיע לאיזון מתאים שבין התכלית והתפקיד של אמצעי המשמעת לנוכח העבירות שבהן הורשע ונסיבותיהן, לבין תרומתו לשירות הציבורי ונסיבותיו האישיות, ובסופו של יום החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. נזיפה חמורה – שהינה בגדר מסר נורמטיבי של בית הדין, כי נפל פסול כאמור בהתנהגותו כלפי אביה של תלמידה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

6. לעניין הורדתו של הנאשם בדרגה, שקלנו רכיב זה שלו עתרה התביעה, שהמשרד הותירו לשיקולו של בית הדין, ובסופו של עיון החלטנו להימנע מכך.

7. בית הדין סבור, כי ניתן להעביר את המסר הראוי לנאשם גם באמצעות אמצעי המשמעת שהוטלו עליו וזאת לאחר שעיינו בפסיקתנו לגבי עבירות אלימות שנעשו מחוץ למסגרת התפקיד בדרגות שונות של חומרה, לא ראינו, כי בית דין זה נוטה להוריד בגין כך נאשמים בדרגה, כפי שפסקנו בבד"מ 62/03 ובבד"מ 2/03.

גם בית המשפט העליון מצא לנכון בעש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס, הגם שדפוס התנהגותה היה שונה, להעביר מסר משמעותי באמצעות נזיפה בלבד.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ה באדר התשס"ד – 18.3.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ג' בניסן התשס"ד – 25.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יומצא באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43 א' לחוק תוך 30 יום מיום הגיע הגזר הדין לידיהם.

(-)

מר מדחת זחאלקה

חבר

(-)

גב' יהודית מילגרום

חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד

יו"ר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה הרשיע את הנאשם המועסק בתפקיד מורה בבית ספר באזור הצפון, בעבירות משמעת שונות.

התובענה הוגשה בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו, שבו הורשע לפי סעיף 379 לחוק העונשין, בעקבות הודאתו בכך שהיכה שני תלמידים מתקוטטים, האחד באגרופים בגב ובבטן והדיפתו, והשני בבטנו ובגבו.

בתום ההליך הפלילי, נדון הנאשם ל – 300 שעות של"צ ונקנס בסך 1,500 ₪, או 15 ימי מעצר.

בית הדין שקל האם בעבירות שבהן הורשע הנאשם יש קלון. בית הדין סקר את הפסיקה הרלוונטית וניסח ארבעה מבחנים לשאלה זו:

1. הנסיבות של ביצוע העבירה.
2. האם העבירה בוצעה במילוי התפקיד בשירות המדינה או לא.
3. מהות המשרה של עובד המדינה.
4. טיבה של העבירה.

לבסוף, לאור בחינת טיעוני הצדדים, קבע בית המשפט שדבק קלון בעברות שבהן הורשע הנאשם.

בטיעוניו הבלטי **התובע** את הפסול שיש לראות במעשה אלימות של מורה כלפי תלמידים ואת הצורך למגר את השימוש בענישה גופנית כלפי תלמידים כמו-כן את גישתו של בית המשפט העליון השוללת ניצול מעמדו וסמכותו של המורה לפגיעה בתלמידים.

נציגת המשרד ביקשה להצטרף לעמדת התביעה.

מטעם **ההגנה** העידו עדי אופי כי הנאשם פעיל מבחינה חברתית והתנדבותית, עוזר לזולת ומשפיע על ההתפתחות החברתית בקהילתו.

הנאשם התנצל בפני בית הדין על מעשיו וביקש מבית הדין להתחשב בעובדה שהיה מושעה במשך שנתיים ובהוצאות הכספיות שנגרמו לו.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים – את מהותם ותכליתם של אמצעי המשמעת הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור ואת תכליתם כאמצעי הרתעה לעובדים אחרים.

בית הדין ראה בחומרה את האופן בו בוצעו המעשים, וקבע כי במקרה שלפנינו גובר השיקול ההרתעתי והמניעתי על נסיבותיו האישיות של הנאשם. ועל מנת לשרש את תופעת האלימות של מורים כלפי תלמידים, הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה ;

פיטורין לאלתר – תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורין ;

פסילה לתפקיד הוראה ולשירות המדינה למשך 4 שנים מיום מתן גזר הדין.

ניתן ביום י"ט בתמוז התשס"ד 8.7.2004.

ההרכב :

עו"ד אמנון סבח – יו"ר
גב' חני לידור – חברה
מר חסון סודקי - חבר

ט"ז באלול התשס"ד
2 בספטמבר 2004

בדח. 2004-663
בד"מ 88/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד אמנון סבח גב' חני לידור מר חסון סודקי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד דאהר מאדי	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

הכרעת - דין

התובענה ותולדותיה

1. הנאשם, יליד שנת 1970, מועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בבית ספר ראזי ה' בטמרה לפי דרגה B.A החל משנת 1999.
הנאשם הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 14.7.2003 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן: "החוק").
2. הנאשם הואשם בעבירות האמורות בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 3287/02) (להלן: "התיק הפלילי") בו הורשע, על פי הודאתו, בעבירות לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").
3. האירועים אשר עליהם מבוססת הרשעתו של הנאשם ואשר בהם הודה, תוארו בכתב האישום המתוקן כדלקמן:
 1. הנאשם הנו מורה בבית ספר אל ראזי שבטמרה (להלן: "בית הספר").
 2. ביום 13.1.02 בשעה 12:30 או בסמוך לה, נכנס הנאשם כמורה מחליף לכיתה ה' בבית הספר (להלן: "הכיתה").
 3. במהלך השיעור, בהיותו סבור כי שניים מתלמידי הכיתה מתקוטטים

ביניהם, הכה הנאשם את התלמיד ח.י. באגרופים בגבו ובבטנו והדף אותו לכיוון כסאות שהיו בכיתה.

4. בהמשך, הכה הנאשם באגרופיו את התלמיד ג.כ. בבטנו וכשזה התכופף

מעוצמת המכה, הכה אותו בעוצמה בגבו.

5. כתוצאה מהמכות שהכהו הנאשם סבל ג.כ. מכאבים.

6. במעשיו כמתואר לעיל, תקף הנאשם את ח.י. ואת ג.כ. שלא כדין."

הוראות החיקוק על פיהן הואשם הנאשם בתיק הפלילי היו: תקיפה סתם – עבירה לפי סעיף 379 לחוק העונשין.

בתום ההליך הפלילי, שבו הורשע הנאשם כאמור, נדון הנאשם לצו שירות לתועלת הציבור למשך 300 שעות וכן הוטל עליו קנס בסך 1,500 ₪ או 15 יום מאסר.

מהלך הדיון

4. בפתיחת הדיון, אשר נערך בפנינו ביום 11.12.2003, טען בא כח הנאשם כי אין להחיל במקרה הנדון לפנינו את סעיף 61 ג' לחוק.

בהחלטתנו מיום 11.12.2003 דחינו את טענת בא כח הנאשם. באי כח הצדדים טענו לעניין סעיף 61(6) לחוק. היינו, האם בעבירות אשר בהן הורשע הנאשם בהליך הפלילי יש קלון.

א. עמדת התביעה

(1) התובע טען בפני בית הדין כי בעבירה אותה ביצע הנאשם דבק קלון.

(2) התובע המלומד סקר בפני בית הדין את פסיקת בית הדין למשמעת ואת פסיקת בית המשפט העליון אשר דנים בשאלת הקלון וביקש להרשיע את הנאשם גם לפי סעיף 61(6). לטענת התובע המלומד, יישום המבחנים אשר נקבעו בפסיקה מוביל להרשעתו של הנאשם בעבירה על פי סעיף 61(6).

(3) כתימוכין לגישתו הפנה התובע את תשומת לב בית הדין למספר פסקי דין ביניהם: עש"מ 4123/95, בד"מ 11/03, עש"מ 6526/03.

ב. עמדת ההגנה

(1) הסניגור המלומד מבקש כי בית הדין לא ירשיע את הנאשם בעבירה על פי סעיף 17(6).

(2) לטענת הסניגור המלומד, נסיבות המקרה שבפנינו שונות מאלה אשר הובאו בפסקי דין אשר הוצגו על ידי התובע ולכן אין ליישם את המבחנים אשר נקבעו בפסיקה לעניין שבפנינו.

החלטת בית הדין

5. שיקולים כלליים

המחוקק לא פירט אילו עבירות יש עמן קלון ואילו אין עמן קלון. מפסיקתו של בית הדין למשמעת ומפסיקת בית המשפט העליון ניתן ללמוד מה הם המבחנים שיש בהם לסייע בקביעה אם עבירה מסוימת, שנעברה בנסיבות מסוימות, כרוכה בקלון.

בהכרעת דינו מיום 16.6.2003 בבד"מ 11/03 (נציבות שירות המדינה נ' עבד אלקאדר סלאח עואדה), סוקר בית הדין למשמעת של עובדי המדינה את הפסיקה ומנסח ארבעה מבחנים אשר יש בהם כדי לסייע בקביעה אם עבירה מסוימת, שנעברה בנסיבות מסוימות, כרוכה בקלון ואלו הם 4 המבחנים ככתבם וכלשונם:

א. הנסיבות של ביצוע העבירה:

יתכן שנסיבות מיוחדות של המקרה יסלקו את הקלון השאלה היא: הכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? השופט זמיר מפנה אותנו אל אמות המידה של האדם הסביר, כלשונו: 'הקלון, כביטוי משפטי, הוא פועל יוצא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם המוסרי שיש שבה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון. וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר ... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בפועל האדם הסביר הוא, בלית ברירה, בית המשפט. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר. בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראוייה ואת ערכי המוסר המחייבים'.

(עש"מ 4123/95 אור נגד מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה, פ"ד

מט(5) 184, 192.

הקלון איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי השופט ח' כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון ואח' נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא(1) 561, 564):
"המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישירים ... ו"קלון" זה צריך אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש".

ב. שיקול בעל משקל הוא אם העבירה בוצעה במילוי התפקיד בשירות המדינה או שלא במילוי התפקיד בשירות. על זאת, אומר השופט זמיר:

'לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו. עבירה של מרמה, לדוגמה, היא בדרך כלל עבירה שכרוך בה קלון. אך אפשר כי הרשעה של עובד המדינה בעבירה מרמה בוצעה ללא קשר לתפקידו, אלא במסגרת של יחסים שבין אדם לחברו לא תהיה כרוכה בקלון ככל שהדבר נוגע לדין המשמעותי בשירות המדינה. שהרי מכל מקום, גם אם נאמר כי העבירה אינה כרוכה בקלון, עדיין ההרשעה באותה עבירה גוררת עונש, כפי שנובע מחוק העונשין או חוק אחר שקבע את העבירה ואת עונשה בצידה. די בעונש זה אלא אם העבירה בוצעה על ידי עובד המדינה בנסיבות בהן יש לעבירה השלכה גם על שירות המדינה: אם היא עשויה להשפיע על נורמת התנהגות הנדרשת מעובדי המדינה, ויש צורך להרתיע עובדים אחרים מפני הפרת הנורמה; אם היא עלולה לפגוע בתדמית שירות המדינה ובאמון הציבור בשירות זה; ושיקולים כיוצא באלה. לצורך שיקולים אלה עשויה להיות חשיבות לשאלה אם העבירה בוצעה במסגרת התפקיד או בקשר לתפקיד, של עובד המדינה.' (עש"מ 4123/95, שם, עמ' 191).

ג. עוד שיקול בקביעת הקלון – מהות המשרה של עובד מדינה. בעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה קבע בית המשפט העליון:

'בנוסף, מושפעת קביעת הקלון לעניין דיני המשמעת של שירות המדינה ממעמדו ומתפקידו של המערער בתוך שירות המדינה. עבירה שאינה נושאת עמה קלון לצורך דיני המשמעת של עובד בתפקיד פלוני, יכולה להיות עבירה הנושאת עמה קלון כאשר מדובר במשרה אחרת. במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא באדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו.'

ד. לטיבה של העבירה:

מבחן נוסף שיהא בו לסייע לבית הדין, הוא עצם טיבה ומהותה של העבירה. הנאשם הורשע בעבירה של תקיפה הגורמת חבלה ממשית, כאשר החבירה של הנאשם במעשה התקיפה, לנאשם נוסף, אחיו, צובעת את העבירה בנופך של חומרה מיוחדת כאמור בסעיף 382(א) לחוק העונשין, מתוארות הנסיבות אשר מכפילות את העונש הקבוע לצד העבירה.

בבד"מ 11/03 האמור, הרשיע בית הדין למשמעת את הנאשם בעבירה שיש עמה קלון. ערעורו של עבד אלקאדר על הרשעתו בעבירה שיש עמה קלון נדחה בפסק דינו של בית המשפט העליון מיום 20.8.2003, עש"מ 6526/03. בית המשפט העליון מציין (עמ' 3 סעיף 3 לפסק הדין):

"... מכל מקום, כבר נקבע לא אחת כי לצורך ההכרעה בשאלת הקלון יש להביא בגדר השיקולים, בין היתר, את סוג העבירה, את אופייה, את נסיבות ביצועה ואת השאלה אם נעברה במילוי התפקיד או בקשר אליו."

6. בחינת המקרה

בית הדין בחן את טיעוני הצדדים והגיע לכלל מסקנה שהעבירות בהן הורשע הנאשם דבק בהן קלון:

א. בפסק הדין בעניין עש"מ 6526/03 קבע בית הדין המשפט העליון כי:

"הכלל הוא כי לצורך הקביעה אם עבירה נושאת עימה קלון, חייב בית-הדין לקבל את פסק-הדין שהרשיע את המערער, בלי לדון מחדש בממצאים ובמסקנות שנקבעו בפסק-הדין המרשיע. כאשר פסק-הדין מבוסס על הודיה, אין לבית הדין אלא העובדות שבהן הודה המערער."

ב. הנאשם הודה בתקיפה של שני תלמידים במהלך שיעור. את האחד הכה הנאשם בגבו ובבטנו והדף אותו לכיוון כסאות שהיו בכתה ואת השני הכה באגרופו בבטנו וכשזה התכופף מעוצמת המכה, הכה אותו בעוצמה בגבו.

ג. הנאשם בחר לנקוט באמצעי אלימות פסולים כדי לנטרל את קטטת התלמידים במקום לנקוט באמצעי משמעת חינוכיים. מעשיו אלה של הנאשם, בהיותו עובד מדינה ובמיוחד במלאו תפקיד חינוכי, דבק בהם פגם מוסרי מן הסוג המכתיב אותו בקלון הן על פי סוג העבירה, אופיה, נסיבות ביצועה והעובדה שנעברה בעת מילוי תפקידו.

סוף דבר

7. לאור האמור, החלטנו להרשיע את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק.

הכרעת הדין ניתנה ביום ט"ו באדר, התשס"ד – 8.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' חני לידור חברה	עו"ד אמנון סבח יו"ר

ט בתמוז התשס"ד
8 ביולי 2004

בדח. 2004-544
בד"מ 88/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד אמנון סבח גב' חני לידור מר חסון סודקי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד דאהר מאדי	

גזר - דין

ההליך:

1. הנאשם יליד שנת 1970, מועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בבית ספר ראז"יה בטמרה לפי דרגה B.A החל משנת 1999. בהכרעת הדין מיום 8.3.2004, הורשע הנאשם בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן – "החוק").
2. הרשעתו של הנאשם בעבירות האמורות, באה בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בעכו (ת.פ. 3287/02) (להלן: "התיק הפלילי") בו הורשע, על פי הודאתו, בעבירות לפי סעיף 379 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").
3. האירועים אשר עליהם מבוססת הרשעתו של הנאשם בבית משפט השלום בעכו ואשר בהם הודה, תוארו בכתב האישום המתוקן כדלקמן:
 - 1" הנאשם הנו מורה בבית ספר אל ראזי שבטמרה (להלן: "בית הספר").
 2. ביום 13.1.02 בשעה 12:30 או בסמוך לה, נכנס הנאשם כמורה מחליף לכיתה ה' בבית הספר (להלן: "הכיתה").
 3. במהלך השיעור, בהיותו סבור כי שניים מתלמידי הכיתה מתקוטטים ביניהם, הכה הנאשם את התלמיד ח.י. באגרופים בגבו ובבטנו והדף אותו

לכיוון כסאות שהיו בכיתה.

4. בהמשך, הכה הנאשם באגרופיו את התלמיד ג.כ. בבטנו וכשזה התכופף

מעוצמת המכה, הכה אותו בעוצמה בגבו.

5. כתוצאה מהמכות שהכה הנאשם סבל ג.כ. מכאבים.

6. במעשיו כמתואר לעיל, תקף הנאשם את ח.י. ואת ג.כ. שלא כדין."

הוראות החיקוק על פיהן הואשם הנאשם בתיק הפלילי היו: תקיפה סתם – עבירה לפי סעיף 379 לחוק העונשין.

בתום ההליך הפלילי, שבו הורשע הנאשם כאמור, נדון הנאשם לצו שירות לתועלת הציבור למשך 300 שעות וכן הוטל עליו קנס בסך 1,500 ₪ או 15 יום מאסר.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה:

- 1) בטיעוניו בפנינו ביקש התובע להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:
 - א) נזיפה חמורה;
 - ב) פיטורים לאלתר בתשלום 50% מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשם, משום שהנאשם לא בר גמלה.
 - ג) פסילתו של הנאשם מתפקיד כל שהוא בשירות המדינה לתקופה של 10 שנים מיום מתן גזר הדין.

- 2) בטיעוניו הבליט התובע את הפסול בו יש לראות מעשה אלימות של מורה כלפי תלמידיו, את הצורך למגר את השימוש בענישה גופנית כלפי תלמידים, ואת גישתו של בית המשפט העליון השוללת ניצול מעמדו וסמכותו של המורה לפגיעה בתלמידיו וכן את תכליתו של ההליך המשמעת. לתמיכה בטיעוניו הפנה התובע למספר פסקי דין: עש"מ 1682/02, עש"מ 1730/00, עש"מ 4405/94, ע.פ. 5224/97 וע.פ. 987/92.

ב. עמדת המשרד:

נציגת המשרד שלחה את עמדתה בכתב והיא ביקשה להצטרף לעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה:

- (1) מטעם ההגנה העידו עדי אופי. בעדותם העידו העדים כי הנאשם פעיל מבחינה חברתית והתנדבותית, עוזר לזולת ומשפיע על ההתפתחות החברתית בקהילתו.
- (2) בא כח הנאשם טען כי מדובר במעידה חד-פעמית וביקש כי נשקול את עדותם של עדי האופי. בדבריו, טען בא כח הנאשם כי אין הוא מקל ראש בשאלת האלימות של מורים כלפי תלמידיהם, אך ביקש כי בבואנו להטיל על הנאשם אמצעי משמעת, נשקול את העובדה שהנאשם הודה בבית משפט השלום וחסך מזמנו של בית המשפט וכן כי הנאשם מושעה מעבודתו התעסוקתית ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם.
- (3) בא כח הנאשם ביקש כי בית הדין ינקוט באמצעי המשמעת הבאים: נזיפה והורדה בשכר ובדרגה.

ד. דבר הנאשם:

- (1) הנאשם העדיף להגיש את דבריו בכתב ועליהם הוסיף גם בעל-פה.
- (2) בדבריו בכתב ובעל-פה, מגנה הנאשם את תופעות האלימות על כל סוגיה וצורותיה וגווינה ומבקש מבית הדין לקבל את התנצלותו אודות התקרית שבגינה הועמד לדין.
- (3) הנאשם ביקש כי נתחשב בעובדה שהיה מושעה במשך שנתיים, בהוצאות הכספיות שנגרמו לו עקב ההתדיינויות המשפטיות ובנסיבותיו האישיות. הנאשם נשא אישה והוא אב לתינוק בן ששה חדשים. בדבריו חזר הנאשם וביקש כי לא יורחק מהעיסוק בהוראה.

5. החלטת בית הדין:

בגזר הדין בתיק בד"מ 179/02 מפרט בית הדין למשמעת של עובדי המדינה (עו"ד יוסף תלרז-אב בית הדין, גב' נורית טולידנו-חברה ומר יוניס מחמוד-חבר) (פורסם – קובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה שנת 2003 עמ' 63, בעמ' 66) את השיקולים הכלליים שעל בית הדין לשקול בבואו להטיל את אמצעי המשמעת הראויים. להלן דברי בית הדין ככתבם:

א. "שיקולים כלליים:

(1) בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת הראויים על הנאשמת לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה לאור מטרתו ומהותו של אותו השירות בהתחשב בטיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשם, תוך שקילת נסיבותיו האישיות.

(2) התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות. לכן, השאלה העיקרית היא, מהי ההשפעה שתהיה על שירות המדינה, לנוכח ההליך הפלילי בו עמד הנאשם ואילו אמצעי משמעת ראוי להשית עליו.

(3) בית המשפט העליון חידד בפסק דינו בעניין עמוס ברוכין (עש"מ 1928/00) את ההבדל בין ההליך הפלילי והמשמעתי בקובעו:

'ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי נועד לשרת תכלית שונה מן התכלית הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא ליד ביטוי מלא בהליך הפלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטרו מן השירות, וזאת כדי למנוע פגיעה נוספת של אותו עובד בשירות הציבורי, או כדי להגן על תדמית השירות ועל אמון הציבור, וכן כדי לשרש תופעות פסולות בשירות הציבורי ולהרתיע עובדי ציבור אחרים מהתנהגות שאינה הולמת את השירות'.

(4) התכלית האמורה של הדין המשמעתי, מקורה בגישה הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמור את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות, וכפי שנקבע:

'בלא אמון הציבור ברשויות הציבור יעמדו הרשויות ככלי ריק. אימון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור הוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה. כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים,

לשמר ולפתח את תחושת הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו, וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו'.
(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית משפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:
'איש הציבור הוא נאמן הציבור. לא לעצמו הוא פועל אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל'.
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחר, מא(1), עמ' 749, 840).

(5) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד מדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי היא בעל אופי מונופוליסטי ואין האזרח יכול לבחור שירות, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן -

'הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו, יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה, ושיתוף פעולה בין הציבור לבין השירות, תלויים בכך. האמון ושיתוף הפעולה עלולים להתערער עם יתברר לציבור כי עובד מדינה העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון'.
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).
בפסק דין נוסף, הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
'מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על תפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה...'
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(6) תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית, שכרוכה בהם כלפי הנאשם, היא להרתיע גם את העובדים האחרים שבסביבתו הקרובה ואת עובדי המדינה האחרים, מפני חציית הקווים לעברה של התנהגות פלילית, על מנת שתדמיתו של השירות ואיכותו לא ייפגעו (עש"מ 57701/01 בעניין פודלובסקי, הודגש תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת וכן ראה בעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש, לעניין משקלו העדיף של השיקול הציבורי, לעומת הנסיבות האישיות ראה את

פיסקה 20 לעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, שניתן בתאריך 1.5.2003).

ב. על העבירות ונסיבותיהן:

(1) בטיעונים לעונש, היטיב התובע המלומד לתאר את העובדות בהן הורשע הנאשם בהליך הפלילי:

"במהלך שיעור, לאחר כשלוש שנים מכניסתו לתפקיד של הנאשם כמורה בבית הספר, הכה הנאשם שני תלמידים במהלך שיעור. תלמיד אחד הכה הנאשם באגרופים בגב ובבטן ולאחר מן הוא הדף אותו לכיוון כסאות שהיו בכתה. באותו אירוע מכה הנאשם באגרופים שלו תלמיד אחר בבטן וכשהתלמיד הזה מתכופף מעוצמת המכה שגרמה לו לסבל וכאבים, מכה אותו הנאשם בשנית בעוצמה רק שהפעם זה על הגב שלו."

(2) אין ספק שיש לראות בחומרה מסכת זו של אירועים שבהם מעורב מורה אשר בוחר לנקוט אמצעי אלימות פסולים כדי לנטרל קטטת תלמידים בכתה. את החומרה במעשי הנאשם אנו רואים באופן בו בוצעו המעשים; הכאת תלמיד באגרופים בגב ובבטן ולאחר מכן הדיפתו של התלמיד לכיוון כסאות שהיו בכתה ואם לא די בכך, הרי מעשי האלימות של הנאשם נמשכים גם כלפי התלמיד השני אותו הוא מכה באגרופים בבטן וכשזה מתכופף מעוצמת המכה שגרמה לו לסבל וכאבים, מכה אותו הנאשם בשנית בגבו. מעשים אלה חמורים דיים גם אם לא הוכח כי התלמידים נחבלו או קבלו טיפול רפואי.

(3) יפים לענייננו דברי כב' השופט א. ברק (כתוארו אז):

"אלימות פיזית כלפי תלמיד אסורה היא. מלקות, מכות ומשיכות אוזניים – אין מקומן בבית-ספר. חדר הכיתה הוא מקום הוראה ולא זירת אלימות. גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."

(ע"פ 4405/94 מדינת ישראל נ. מרבית עבד אלגני, פ"ד מ"ח(5), 191 בעמ' 192)

בתי המשפט קבעו בשורה ארוכה של פסקי דין, כי אין להשלים עם תפיסה חינוכית המבוססת על נקיטה באמצעי אלימות כלפי תלמידים. ראה לעניין זה דברי השופט ביניש בעש"מ 1682/02 סרחאן עבד אל ווהב נ. מדינת ישראל (פדאור 02(1)487):

"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם של התלמידים, הם מורי הדרך בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבניית דפוסים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו. לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים,

שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות.

אל לו להגיע לתגובה אלימה לא כשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות. חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיים חברה המכבדת את זכויות האדם את כבודו ואת שלמות גופו.

לא למותר לחזור ולהזכיר דברים שנאמרו מפי השופט זמיר בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל, שפורסם מתק-על 2000(3)1296:
'הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1), 678 650).

השימוש בכח הזרוע נגע תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה.'

ג. על הנסיבות האישיות:

הנאשם, יליד 1970, מועסק בהוראה בשירות המדינה משנת 1999. את העבירות עליהן הורשע ביצע בתחילת שנת 2002, היינו בחלוף כשלוש שנים מתחילת עבודתו. הנאשם נשוי ואב לתינוק בן 6 חדשים.

סוף דבר:

6. לאחר ששקלנו את מכלול השיקולים שבאו לפנינו, הגענו לכלל החלטה, כי כדי להגשים את תכליתם של אמצעי המשמעת וכדי לשרש את תופעת האלימות של מורים כלפי תלמידים ולאור החומרה שאנו מייחסים למעשיו של הנאשם, יש להשית על הנאשם אמצעי משמעת של פיטורין.

7. במקרה שלפנינו גובר השיקול ההרתעתי והמניעתי על נסיבותיו האישיות של הנאשם ושיקול זה יוגשם באמצעות פיטוריו של הנאשם לאלתר. כמו כן אנו מטילים על הנאשם אמצעי משמעת של פסילה לתפקיד הוראה ולשירות המדינה למשך ארבע שנים מיום מתן גזר הדין. באשר לתשלום פיצויי הפיטורין, החלטנו להתחשב בנסיבותיו האישיות של הנאשם ולכן הנאשם יפוטל תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורין.

8. כדי להבהיר לנאשם ולציבור עובדי המדינה את גישת בית הדין לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו של הנאשם, אנו משיתים על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה.

9. לסיכום:

אמצעי המשמעת אשר יושתו על הנאשם הם:

א. **נזיפה חמורה;**

ב. **פיטורין לאלתר – בתשלום מלוא פיצויי הפיטורין;**

ג. **פסילה לתפקידי הוראה ולשירות המדינה – למשך ארבע שנים מיום מתן גזר הדין.**

גזר הדין ניתן ביום י"ט בתמוז התשס"ד – 8.7.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור בפני בית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סדוקי	גב' חני לידור	עו"ד אמנון סבח
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 145/03 – גרירת תלמיד בחזקה אל מחוץ לכיתה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע נאשם – מורה מוסמך המועסק בבית ספר בנצרת משנת 1991, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בנצרת שבו הורשע עפ"י **הסדר** בין הצדדים בעבירה לפי סעיף 368 ב' (א) לחוק העונשין, בכך שתפס בחזקה תלמיד, גרר אותו לכיוון הדלת ובכך גרם לו נפילות וחבורה בזרוע.

בעקבות הרשעתו, הטיל עליו בית משפט השלום בנצרת עונש של מאסר על תנאי למשך חמישה חודשים לפרק זמן של שלוש שנים והתחייבות כספית בסך 3,000 ₪ כי לא יעבור עבירה מסוג זה במשך שנתיים.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת מחצית משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שנה אחת.

למשרד – לא היה מידע על עברו המשמעתי ועל מידת תפקודו והערכתו. המשרד הותיר את מידתם של אמצעי המשמעת לשיקולו של בית הדין.

הסנגור – ביקש להטיל על הנאשם אמצעי משמעת מידתיים והולמים בנסיבות המקרה – נזיפה חמורה והפקעת שליש משכורת קובעת.

הנאשם – הביע צער וחרטה על המעשה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, את העבירות ונסיבותיהם, את תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי, את האחריות המיוחדת שיש למורה כלפי תלמידים והסטנדרט הגבוה הראוי המחייב את המורים, והפסול שיש בנקיטת אלימות כדי להשליט משמעת. כמו-כן שקל בית הדין את הנסיבות האישיות כי מדובר בנאשם ללא עבר פלילי או משמעתי והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעם של בית הדין, המציע כי נפל פסול בהתנהגותו ;

הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתונוכה ב – 10 תשלומים שווים ורצופים ;

הורדה בדרגה - לפרק זמן של שלושה חודשים.

ניתן ביום י"ח באדר התשס"ד 11.3.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – עו"ד

גב' נורית טולדנו – חברה

גב' חני לידור - חברה

י"ח באדר התשס"ד
11 במרץ 2004

בדח. 2004-210
בד"מ 145/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
גב' חני לידור

- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע (ת) : עו"ד לילך גילרוד

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד רונן מושקט

נציג המשרד : מר חגי קוזלוב

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1958 המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה מוסמך בבית הספר ע"ש "אלכרום" בנצרת, והנמצא בשירות המדינה משנת 1991, הורשע על ידינו ביום י"א באדר התשס"ד – 4.3.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הנאשם הורשע כאמור, בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדו בבית משפט השלום בנצרת, שבו הורשע על פי הסדר שנעשה בין הצדדים בעבירה לפי סעיף 368 ב(א) לחוק העונשין, בגין אירוע שנתרחש בראשית ינואר 2001 שבמהלכו הנאשם תפס בידיו של תלמידו שהיה קטין באותה העת, הקימו מן הכסא, גרר אותו לכיוון הדלת וכתוצאה ממעשיו נגרמה לקטין נפחות וחבורה בקוטר של כ-10 ס"מ בזרועו הימנית.
3. בעקבות הרשעתו כאמור, בית המשפט השלום בנצרת הטיל על הנאשם עונש של מאסר על תנאי למשך 5 חודשים, לפרק זמן של שלוש שנים, והתחייבות כספית בסך 3,000 ₪, כי לא יעבור

עבירה מסוג זה, במשך שנתיים.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

לנוכח הרשעתו של הנאשם כאמור, נשמעו בפנינו טיעוני הצדדים לאמצעי המשמעת.

א. גישת התביעה

(1) התובעת המלומדת טענה בפנינו, כי הנאשם הורשע בעבירה של תקיפת קטין שעליו היה אחראי. על פי נסיבות המקרה שתוארו לעיל, תקיפה שמומשה בעקבות הפרעתו של התלמיד בשיעורו של הנאשם שבחר בדרך של אלימות כדי לאכוף משמעת על התלמיד, אחז בזרועו דחפו לכיוון הדלת וגרם לו נזק כאמור, שביטוי היה חבורה שנגרמה לעורו של התלמיד. התביעה סבורה שמעשיו של הנאשם ראויים להתייחסות מחמירה, בכך שלא השכיל להשליט משמעת בכיתתו, אלא בדרך של אלימות – אלימות שהיא אסורה על-פי פסיקתם של בית דין ובית משפט העליון.

(2) התביעה סבורה, שתכליתם של אמצעי המשמעת, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בשורה ארוכה של פסקי דין, נועדה לשמור על התפקוד הראוי של שירות המדינה ועל תדמיתו הראויה, שהם תנאים הכרחיים להמשך קיומו של השירות הציבורי ואמון הציבור בו. עקרונות בסיסיים אלה נקבעו בעש"מ 1928/00 בעניין ברוכין ובעש"מ 5547/00 בעניין אורי בנית.

(3) בהמשך טיעוניה, התובעת המלומדת הביאה לידיעתנו את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון - פסיקה שבה הועברה ביקורת על כל שימוש באלימות מצידו של מורה, כפי שנפסק בעש"מ בעניין ג'מיל חליף, נדרשת התנהגות נורמטיבית וראויה ואין מקום שהמורה ינקוט באלימות במקום נקיטתה של דרך חינוכית אחרת ומקובלת. לדעת התביעה ראוי ליתן את מלוא המשקל לאינטרס הציבורי על פני הנסיבות האישיות והאחרות הכרוכות בעבירה.

(4) התביעה סבורה, כי הרשעתו של הנאשם בהליך הפלילי ובפנינו מצדיקה להטיל עליו אמצעי משמעת של:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת מחצית משכורת קובעת;

(ג) והורדה בדרגה אחת למשך שנה.

אמצעי משמעת אלה דרושים והכרחיים והם נגזרים מהתנהגותו של הנאשם ומידת הפגיעה שהיתה בה באינטרס הציבורי.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד בטיעונו בפנינו מסר, כי אין בידיו מידע על עברו המשמעותי או האחר וכן על מידת תפקודו והערכתו.

(2) ולגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נציג המשרד הביא בפנינו את דבר המדיניות הכללית שקיימת במשרד בכל מקרה שמורה נוקט באלימות נגד תלמיד, מן הראוי, כי יפוט ממשרתו ומשירותו, אולם נציג המשרד הותיר את מידתם של אמצעי המשמעת, לשיקול דעתנו.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי המורה נלקע למצב של קינטור חמור בכך שהתלמיד הפריע למהלכו התקין של השיעור, וכי הנאשם ביקש להרחיקו מכיתתו, הגם שהסניגור הודה, כי התגובה נשאה אופי לא מידתי או סביר בנסיבות העניין שבה ננקט מעשה של אלימות, אולם אין בה להצדיק את אמצעי המשמעת שאליהם עתרה התביעה. מובן שלא את אותה מדיניות, המכבידה שאודותיה שמענו מפיו של נציג המשרד.

(2) הסניגור סבור, כי ראוי שבית הדין ילך בנתיב שנסלל בפסיקה קודמת, כמו בבד"מ 185/01 שבו הוטלו אמצעי משמעת של נזיפה חמורה והפקעת שליש משכורת קובעת, או על פי בד"מ 22/02 שבו נסיבות המקרה היו חמורות בהרבה יותר מנסיבותיו של הנאשם ובאותו מקרה, בית הדין הקל מהסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, ולא הוריד את הנאשמת בדרגתה.

(3) כמו כן, שמענו פרטים על נסיבותיו האישיות של הנאשם - נשוי ואב לארבעה ילדים שמתחת לגיל 10, רעייתו אינה מועסקת. משכורתו מגעת לסך של קצת למעלה מ-4,000 ₪ ולעניין תרומתו לשירות, זכינו לקבל מההגנה מכתבי המלצה מטעמו של סגן ראש העיר ומנהל בית הספר שבהם מובעת הערכה על תרומתו לקהילה ועל דבר היותו

של הנאשם איש משפחה, ואיש חברה למופת.

(4) הסניגור סבור, שעל בית הדין להטיל על הנאשם אמצעי משמעת מידתיים והולמים בנסיבות המקרה, כעולה מהגישה שהובעה בעש"מ 917/99 בענין חמזה. ולגופו של עניין לדעת ההגנה ניתן יהיה להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה חמורה.

ד. דבר הנאשם

מפיו של הנאשם שמענו צער וחרטה על המעשה שאליו נקלע. שמענו כי הוא נשוי ואבא לארבעה ילדים קטינים. משכורתו היא משכורת נמוכה יחסית כפי שהוצגה בפנינו. הנאשם אף ציין שבסופו דבר שהמתלונן ואביו, ביטלו את התלונה נגדו במשטרה.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו ולגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת לצורך קבלת החלטתו שקלנו את השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הובא אלינו לדין בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו, שבו נענש כאמור בעונש של מאסר על תנאי ובמתן התייבות בגין מעשה תקיפה שבוצע כלפי קטין שהוא היה אחראי עליו. הנאשם צריך היה שלא לאבד את סבלנותו, עשתונו ולהשליט את המשמעת בכיתתו בדרך אחרת, גם מבלי לגרור את התלמיד מכיסאו לעבר הדלת – גרירה שהיתה אלימה ואפילו ברוטאלית, וגרמה לאותו קטין נזק גופי, הגם שלא נזק דרמטי – פצע וחבורה מתחת לעור.

(2) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע עם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בתיק ע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל אמרה כבוד השופטת בייניש:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלומות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:-

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהויותו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה:-

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאחר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל

ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(3) יצויין, כי עוד לפני התרחשות המקרה שארע ב-5.2.01, נתפרסם ע"י הכנסת חוק זכויות התלמיד שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(4) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד. מורה שנוהג בדרכו של הנאשם פוגע במשמעת שירות המדינה שהוא כפי שנפסק : -
 "המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."
 (עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד (ל)1, 231, 235).

מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה

בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ובפסק דין שניתן בימים אלה עש"מ 3849/03 מיכל אלבוז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון" (ער"מ 1351/95 פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5) 573, 578; ראו גם: עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 679). (ניתן בתאריך 11.2.04).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור

של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה

משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא

ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב- 18.11.03, ועש"מ 6920/03 בעניין מיכל אלבו שניתן בתאריך 11.2.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוצעים לבית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה בעל וותק מהותי בשירות הציבורי, הגם שלא ארוך מדי, של 13 שנים. שמענו, כי תפקודו הוא ראוי במישור המקצועי וגם ברבדים אחרים של התנהגותו כפי שעלה מהמסמכים שהוגשו על ידי ההגנה. אין לנאשם עבר פלילי או משמעותי קודם.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים ממשיות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין: **בתייתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים.** עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

סוף דבר

6. לאחר ששקלנו את מכלול הטיעונים שבאו בפנינו, יחד עם השיקולים שפרסנו אותם לעיל בקצירת האומר, החלטנו בסופו של דבר להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע, כי נפל פסול בהתנהגותו כפי שפורטה לעיל.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה - לפרק זמן של שלושה חודשים.

7. אנו מבקשים להעיר, כי עתירתה של התביעה להורדתו של הנאשם בדרגה למשך שנה אחת היתה סבירה בעיני בית הדין, אולם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של הנאשם כאדם נשוי, אב לארבעה ילדים ששכרו נמוך יחסית וגם בתרומתו לשירות בת 13 השנים שהיתה תרומה נאותה, סברנו שראוי לצמצם את התקופה של ההורדה בדרגה באופן שפרטנו לעיל. גם לאחר שלמדנו שהורדתו של מורה מוסמך בדרגה לתפקיד של מורה בלתי מוסמך בעניין דירוגי השכר היא משמעותית, מבחינת הפער שקיים בין שתי רמות השכר האמורות.

8. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

הנאשם ירד תחילה בדרגתו למשך שלושה חודשים מיום גזר הדין, ולאחר שתתם פרק הורדתו בדרגה יחל הניכוי בשכרו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"א באדר התשס"ד – 4.3.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ח באדר התשס"ד – 11.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי סעיף 43(א) לבית המשפט העליון, תוך 30 יום מיום הגיע הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' חני לידור	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

בד"מ 111/02 – אי הושטת עזרה לתלמידה פצועה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה החליט לזכות את הנאשמת – מורה בבית ספר בטבריה מכל אשמה.

התובענה נסבה על ארוע שהתרחש בשעה שהנאשמת שימשה כמורה תורנית בפרוזדור בית הספר ובאותה שעה אירע מקרה של פציעת תלמידה בעינה.

התביעה טענה כי בשעה שאותה תלמידה זחלה לכיוון הנאשמת וביקשה את עזרתה, התעלמה הנאשמת ממנה וקראה לתלמידים להיכנס לכיתה בעוד שהתלמידה הושארה בחוץ לבדה כשהיא בוכה. התביעה סברה שבכך הפרה הנאשמת את חובתה כלפי התלמידה, לא קיימה את המוטל עליה כעובדת הוראה ופגעה במשמעת שירות המדינה.

חקירותיה של המשטרה לא הביאו למימושו של הליך הפלילי. הנאשמת כפרה בפני בית הדין באישומיה של התובענה ובפני בית הדין נערך משפט הוכחות לא קצר. עיקרו נסב על השאלה האם התלמידה פנתה לנאשמת לעזרה, סיוע שלא הוגש לה, או שלא.

בית הדין פרס את מסכת הראיות שבאה בפניו בפרשת התביעה וההגנה לגבי נסיבות התנהגותה של הנאשמת בארוע.

בית הדין הציג את המסגרת הנורמטיבית – מהותן של עבירות המשמעת, הסטנדרט הגבוה שנדרש ממורה ומשמעותו של המושג "התנהגות הולמת" בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". כמו כן נשקל היסוד הנפשי הדרוש בעבירות משמעת בהשוואה לדין הפלילי, ואת רמת ההוכחה הנדרשת מדין משמעתי בדומה לדין הפלילי.

התביעה סברה, כי עלה בידה לעמוד בנטל ההוכחה הדרוש של פרטי התובענה ואישומיה וביקשה מבית הדין ליתן אמון מלא בגירסתה של הילדה ולא לתת אמון לגירסתה של הנאשמת.

ההגנה טענה, כי התביעה לא עמדה בנטל ההוכחה אשר מוטל עליה, כי הנאשמת למדה על הארוע רק מילדי הכיתה, וכי התלמידה לא ביקשה ממנה כל סיוע לעזרה עובר לפציעתה, וכי הנזק לעינה של הילדה היה מיידי ושום סיוע לא היה ממתנו.

בית הדין החליט לאחר שבחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, את המסגרת הנורמטיבית ואת סיכומי הצדדים, כי התלמידה לא פנתה לנאשמת בבקשת סיוע, וכי האשמתה של הנאשמת על ידי הילדה נבע משכנוע פנימי של ההורים, שהיה בגדר הערכה סובייקטיבית, שהועברה לתודעתה של בתם.

לנוכח ניתוח הממצאים קבע בית הדין כי נטל ההוכחה שהיה מוטל על התביעה להוכחת אשמתה של הנאשמת לגבי האירוע לא הורם, ועל כן, החליט בית הדין לזכות את הנאשמת מן העברות שיוחסו לה בכתב התובענה.

ניתן ביום ח' באדר, התשס"ד 1.3.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' נורית טולידנו – חברה

גב' חנה שמש – חברה

ח' באדר התשס"ד
1 במרץ 2004

בדח. 2004-32
בד"מ 111/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נורית טולידנו
גב' חנה שמש

יו"ר
חברה
חברה

התובע (ת) : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד יונה סירוטה

נציג המשרד : מר חגי קוזלוב

הכרעת - דין

התובענה ותולדותיה

1. הנאשמת, ילידת שנת 1962, שהועסקה במועד הרלבנטי לתובענה כמורה בבית ספר "איילים" בטבריה לפי דרגה B.A והנמצאת בשירות המדינה משנת 1983, הואשמה בכתב תובענה שהוגש נגדה בתאריך 22.7.02 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה (להלן-החוק). בכך שביום 4.2.99 בהפסקת צהריים בבית הספר בשעה שנטלה על עצמה את תפקיד המורה התורנית בפרוזדור כיתות א-ב ארע המקרה שבו נפגעה הילדה רעות מלכה בעינה כתוצאה משבר כסא שפגע בה וגרם לאובדן עינה ובשעה שאותה ילדה זחלה לכיוונה של הנאשמת, והראתה לה את מצב עינה וביקשה את עזרתה, היא התעלמה ממנה וקראה לתלמידים להיכנס לכיתה, שמא יאושמו בפגיעה בה, ואותה ילדה הושארה בחוץ לבדה כשהיא בוכה (להלן-האירוע).

2. התביעה סבורה, כי בגין מעשיה האמורים, הפרה הנאשמת את חובתה כלפי התלמידה, לא קיימה את המוטל עליה כעובדת הוראה, פגעה במשמעת שירות המדינה, הפרה את האמור בהוראות חוזר מנכ"ל מיוחד ז' פרק ד' מחודש אפריל 1997, והתנהגה בגין מכלול מעשיה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה בישראל.

תגובת הנאשמת לכתב התובענה

3. הנאשמת כפרה בפנינו באישומיה של התובענה, ולנוכח כפירתה נערך בפנינו משפט הוכחות לא קצר.

4. בהכרעת דין זו נציג את פרשת התביעה וההגנה, על עדיה ומוצגיה, את המסגרת הנורמטיבית שחלה על הסוגיות שבנשוא דיוננו, את סיכומי הצדדים לראיות ולדין והמסקנות שראוי כי נסיק מהן, כל צד לפי מהות שליחותו, ולבסוף נקיים דיון על בסיס הראיות שבאו בפנינו, והדין הרלבנטי, ונעריך את העדויות ונסיק את המסקנות השיפוטיות, כדרכה של מלאכת השפיטה.

5. פרשת התביעה

א. עדויות

(1) גב' עליזה מלכה – אמה של הילדה רעות

(א) מפיה של העדה הנ"ל שמענו בצער על כך שבתה איבדה בתאריך 4.2.99 את עינה, בהיותה בת 7, בעקבות פגיעת חפץ באותה העין, ככל הנראה משביב כיסא אשר צילומים ממנו הוגשו וסומנו כ-ת/4 אשר נזרק על ידי ילד, תלמיד בית ספרה בעת שעלתה במדרגות לכיוון כיתתה בתום ההפסקה. **"היא סיפרה לי נפגעי כנראה מקלמר, קיבלתי מכה חזקה"**. (פרוטוקול עמ' 6 שורות 36-37). הודעותיה של העדה במשטרת ישראל הוגשו בהסכמה במהלך עדותה וסומנו כ-ת/1, ת/2 ו-ת/3.

(ב) בהמשך העדות שמענו על דבר הקושי שנוצר עם בתה בבתי החולים שבהם אושפזה, טופלה ונותחה. לדבריה, בתה רעות מסרה לה – **"היא אמרה קיבלתי מכה חזקה ותוך כדי המכה פניתי לאחת המורות, שלא ידעה להגיד את השם שלה, היא ידעה רק שהיא המורה של הילד שפגע בה, והיא ביקשה ממנה שתעזור לה. שאלתי אותה אם הראית לה והיא ענתה כן, הראיתי לה והיא אמרה לילדים, תכנסו מהר שלא יאשימו אתכם"**. (פרוטוקול עמ' 7 שורות 5-8)

(ג) ובהמשך עדותה שמענו, כי בתה לא נאותה לקבל את ביקוריה של הנאשמת, וכי חוקר נוער גבה בתאריך 21.2.99 את עדותה של רעות, אשר נחתמה גם על ידה וסומנה כ-ת/5 – עדות שלאחר העיון נתברר לעדה, כי לא מצוי בה כל מהלך החקירה. לנוכח פנייתה ופניית בעלה, נגבתה עדות נוספת על ידי משטרת נצרת שבה הוזכר שמה של הנאשמת. ובהמשך העדות נחשפנו לקושי שנוצר בדבר

שילובה של רעות בבית הספר לנוכח חששה מהנאשמת, ולאחר תום אישפוזיה היא זיהתה את הנאשמת : -

"כבר בכניסה לבית הספר היא קלטה, מרחוק את המורה יפה זגורי ויותר מזה היא אמרה לי ולאבא שלה, תסתכלי היא צבעה את השער כדי שאני לא אזהה אותה, אבל אני אזהה עם כל צבע אחר." (פרוטוקול עמ' 9 שורות 35-37)

(ד) בחקירתה הנגדית, שמענו את דבר תחושתה, כי החקירה המשלימה היתה פגומה בשל תיאום עדויות ובשל גריעת חלקים מעדותה של רעות, וכי שמה של הנאשמת הוזכר על ידי בתה כשלושה שבועות אחרי המקרה. העדה לא יכלה למסור פרטים על מקורה של הידיעה, ואולם מסרה לבית הדין, כי בתה מסרה למשטרת ישראל את מלוא הפרטים על האירוע. ההגנה הגישה במהלך חקירתה הנגדית את הודעתה במשטרת ישראל אשר סומנה כ-1/נ, אולם לעדה לא היה הסבר מדוע לא מסרה בחקירתה, כי בתה כבר עידכנה אותה, במיוחד לנאשמת.

(ה) ובהמשך חקירתה הנגדית למדנו, כי נעשו פניות לדרגים בכירים של משטרת ישראל, להמשיך לחקור פעם נוספת את האירוע, ואולם המשטרה לא עודכנה, כי העדה ובעלה החליטו להקליט את רעות לאחר שצלח דיבובה, קלטת שגם לא הוזכרה בפניה לתנ"צ הלפרין – פניה שהוגשה כמוצג מטעם ההגנה שסומנה כ-2/נ. ובהמשך החקירה הוגשה לבית הדין החלטת משטרת טבריה, מתאריך 3.5.99, שלא להמשיך לחקור, מאחר והחשוד קטין, שאינו בר עונשין, ואשר סומנה כ-3/נ ובעקבות מסמך זה ההגנה הגישה לבית הדין עתירה שהוגשה על ידי העדה ובעלה בשם בתה, עתירה שבה נתבקש בין השאר הסעד להעברת הנאשמת מבית הספר ואשר סומנה כ-4/נ שהוגשה כשנתיים לאחר האירוע. לעדה לא היה מענה, מדוע לעתירה לא צורפה הקלטת, כאשר קדמה לכך דרישה ממנהל בית הספר והיועצת, להעברתה של הנאשמת ממנו, על מנת לאפשר את שובה של רעות לבית הספר. ובהמשך הוגש לבית הדין פסק דינו של בית המשפט העליון, אשר סומן כ-5/נ.

(ו) ובהמשכה של החקירה הנגדית שמענו מפי העדה, כי היא ובתה פוגשות מעת לעת את הנאשמת במקומות שונים ובבית הספר והיתה מעדיפה שלא לראותה שם, מאחר ונדרש ליווי צמוד של רעות בעטייה של נוכחותה של הנאשמת וגם משך נוכחותה בכיתה של רעות הינו קצר יחסית, חרף ניסיונות להארכתו.

(ז) מחקירה החוזרת של העדה למדנו, כי בפני ועדת הבדיקה של משרד החינוך העולה על ידה דבר תוכנה של הקלטת וגרסתה של בתה, כי הנאשמת לא הושיטה לה סיוע עת נפגעה בעינה.

(2) הילדה רעות מלכה

(א) העדה בת 11 ושלושה חודשים במועד מסירת עדותה. תיארה בפנינו את הפגיעה בעינה שנתרחשה בסוף ההפסקה עת "משהו" פגע בעינה. ובהמשך העדות: **"לא ראיתי את החפץ, לא שמתי לב. אחר כך הלכתי וראיתי אותה (מצביעה על הנאשמת)."** (פרוטוקול עמ' 21 שורה 16) ממנה ביקשה עזרה לאחר שהראתה לה את עינה, שבה ראתה באופן מטושטש.

על-פי דבריה בפנינו, הנאשמת סגרה את דלת הכיתה וביקשה מתלמידה **"תכנסו שלא יאשימו אתכם."** (פרוטוקול עמ' 22 שורה 1) וסיוע הוענק לעדה על ידי חברותיה לכיתה ובאמצעות המורה המחליפה נלקחה למזכירות ופונתה לבית החולים על ידי אמבולנס. ולשאלת בית הדין נזכרה: **"אמרתי לה משהו כמו נפגעתי בעין, ויפה אני חושבת שהסתכלה והלכה לכיתה."** (פרוטוקול עמ' 12 שורה 29).

(ב) שמענו מפי רעות, כי הנאשמת ביקרה אותה בבית החולים, לא שוחחה עימה, ואולם אחר כך כתבה מכתב במהלך ביקור בבית החולים רמב"ם בו מובע כעסה כלפי הנאשמת, אשר הוגש לבית הדין כמוצג מטעם התביעה וסומן כ-ת/6 – מכתב זה נכתב על-פי בקשתה של הפסיכולוגית, לתכלית הבעת רגשותיה, ועל סמך אותו קשר רעות ציירה בעת אישפוז, וגם ציור שהוגש כמוצג מטעם התביעה וסומן - ת/7.

(ג) רעות מסרה לבית הדין פרטים על חקירתה בביתה על ידי שוטרים, להם הוצגה קלטת שבה הוקלטה באמצעות דודתה. העדה לא זכרה אם מסרה לשוטרים את שם הנאשמת ששמה מוכר לה מבית הספר. כמו כן מסרה העדה לבית הדין, כי זכתה לליווי אימה בביקוריה בבית הספר, בו למדה מדי יום רק שעתיים, וכי פגישותיה עם הנאשמת בבית הספר **"מעלה לי דברים רעים."** (פרוטוקול עמ' 25 שורה 36) בעוד שעזיבתה של הנאשמת את בית הספר היה מאפשר את ביקוריה הסדירים בו.

(ד) מחקירתה הנגדית למדנו, כי הפגיעה בעינה נתרחה ביום בו היתה בהצגה מחוץ לבית הספר, עת למדה בכיתה ב' ובשעה שעלתה לכיתה מהפסקת צהריים. לאחר הפגיעה היא שפשפה את עינה וראתה את הנאשמת שאת שמה הכירה, בסמוך לכיתה - כאשר מורה אחרת וחברותיה סייעו בידה להגיע למזכירות, ואחר כך

פונתה לבית החולים.

ה) רעות אישרה בחקירתה הנגדית, כי הציור אשר גם צולם על ידי אביה, נעשה על-פי בקשתה של הפסיכולוגית, שעה שעיניה היו עצומות ואולם חזרה על כך, כי לא היתה מודעת לעובדת הקלטתה על ידי דודתה מאחר ועיניה היו עצומות, הגם שלדבריה הכירה את שמה של הנאשמת, ומנהל בית הספר אשר שם צמר גפן על עיניה, לא סיפרה דבר על יחסה של הנאשמת כלפיה, וכן לא עלה בידה להזכר אם יועצת בית הספר ביקרה אותה.

3) ד"ר נפתלי מרדכי – מנהל מח' עיניים בפוריה

א) במועד מסירת עדותו, מנהל מח' עיניים בבית החולים פוריה. העד הוזמן על-פי הוראתו של בית הדין לשם הבהרת מנגנון הראייה של אדם וההשפעה של פגיעה טראומטית בעין על כושר הראייה הכולל. בתחילה השיב לשאלות בית הדין אחריהן לאלה של התביעה וההגנה.

ב) בעדותו שמענו, כי: **"ברגע שהזוגית נפגעת, הרשתית לא מפענחת אותות."** (פרוטוקול עמ' 61 שורה 22) וכי פגיעה בקרנית מסבה כאב, וכי רעות אמורה היתה לחוש כאב. ולעניין כושר הראייה של נפגע כמו רעות, באמצעות העין שלא נפגעה השיב העד:

"כן, אדם מסוגל לתפקד מלא. הדבר היחיד שנפגע זו ראייה תלת מיימדית,

דהיינו מרחק שדה ראייה."

(פרוטוקול עמ' 61 שורות 36-37)

ולדבריו, רעות היתה מסוגלת לזהות את הנאשמת ולדבר עמה. עוד שמענו מפיו, כי לדאבון לב בבדיקתה הראשונה של רעות לא נראה גלגל העין, אלא רקמות קרועות וכן לא נראה כל אפשרות להצלת ראייתה, וכן גם אם הנאשמת היתה מסייעת לילדה ולא נוהגת כמיוחס לה בכתב התובענה, לעד אין צל של ספק שלא ניתן היה להציל את העין, גם אם האירוע היה מתרחש בחדר הניתוח עצמו.

ג) ולגבי מראה פני העין שנפגעה בידי אחר, השיב העד :
"יכול להיראות כמו דמעות, לא חייב להיראות דימום או הרבה דימום, יכול להיראות כמו טיפות דם. במקרה של הילדה אם זכרוני לא מטעה אותי, העפעף לא נפגע."
 (פרוטוקול עמ' 62 שורות 22-23)

ד) מחקירתו של התובע עלה, כי בסופו של דבר, בעקבות המכה בעין, נפגעה הרשתית, עוד לפני שהזוגית התייבשה.

ה) באת כח הנאשמת אף היא הציגה שאלות לעד אשר השיב, כי נוזל הזוגית נראה כמו דמעות, וסביר שיהא דימום קל.

4) ד"ר גלבע מיכאל – רופא בכיר מח' עיניים ברמב"ם

א) עד זה זומן אף הוא על-פי הוראתו של בית הדין. מפיו שמענו, כי רעות למרבה הצער הגיעה לבית החולים רמב"ם עם הרס מלא של עין שמאל, פינוי מוקדם יותר לא היה משנה את התמונה הקלינית, וכל מה שנותר היה, לטפל בארובת העין לשם הכנתה לעין תותבת.

ב) מפיו של העד למדנו, כי העין שלא נפגעה נעצמה, לאחר הניתוח בשל כאבים אותם חשה רעות ואולם עדיין היה לאל ידה לגשת לכל אדם ולזהותו.

ג) לעניין המראה החיצוני של העין אחרי הפגיעה, מסר העד לבית הדין :
"את רואה נוזל דמי על הפנים, אולם לא חייב להיות, כי בינתיים הכל נשפך ועד שהגיעה למישהו, ניגבה את הפנים."
 (פרוטוקול עמ' 67 שורות 14-15)

העד הבהיר לבקשת בית הדין, כי ברגע שהחפץ פגע בעינה של רעות לא היתה כל אפשרות להציל את עינה, לנוכח עוצמת הפיצוץ שנתרחש בעינה.
 ד) מחקירתו של העד על ידי ב"כ האשמת למדנו, כי בעקבות הפיצוץ של הזוגית הצטרפו אליו דימומים קטנים, וכי האפשרות שהנוזל יהא צלול ולא יהיו בו סימני דם, הינה נדירה ביותר.

(5) ד"ר ציפי תדמור – פסיכולוגית רפואית

(א) כפי שלמדנו מעדותה של העדה הנ"ל שבית הדין הורה על זימונה, תפקידה לסייע למאושפזים וכן משפחתם בעיתות משבר. לדבריה הוריה של רעות היו במעין תהליך של אבל, בשל אובדן עינה של בתם.

(ב) העדה התרשמה, כי דבריה של רעות שהמורה של הילד הפוגע לא עזרה, לא היו בגדר "המצאה" והיא חשה במצבה המשברי במהלך האישפוז וגם לאחריו. ובהמשך עדותה עלה, כי בעת ביקוריה במרפאה בתאריך 10.4.99 הוצע לרעות לכתוב מכתב למורה, לנוכח הקושי שעלה בתהליך חזרתה של רעות לבית הספר, אשר סייע לפירוק הכעסים, ואשר סומן על ידינו כאמור כ-ת/6.

(ג) בהמשך עדותה, שמענו על הקושי שעליו עמדה במהלך פגישותיה עם רעות שנגע למידת השתלבותה בבית הספר ולגבי הציור שהוגש על-ידי התביעה (ת/7). לעדה היה ספק אם הציור בוצע בעיניים סגורות לחלוטין.

(ד) שמענו מפי העדה, כי לא ידוע לה אם הנאשמת באה לבית החולים לבקר את רעות, וכי הוריה של רעות בלשונה – **"שפכו את ליבם על הכאב"** (פרוטוקול עמ' 75 שורה 1), וכי נושא כעסם היה בית הספר: -

"לא יכולה להגיד ספציפית שדיברו על המורה, אני חושבת שהם דיברו בגדול על בית הספר."
(פרוטוקול עמ' 75 שורה 41)

(6) גב' רותי שטרית – עובדת סוציאלית

(א) העדה עובדת סוציאלית במחלקה לשירותים חברתיים בטבריה, בוגרת תואר שני בעבודה סוציאלית. רעות היא אחיינית של בעלה.

(ב) מעדותה למדנו, כי נודע לה תוך זמן קצר על פציעתה של רעות, אותה ביקרה בבית החולים רמב"ם ובביתה ושמעה מפיה על דבר פציעתה ועל כך שביקשה לקבל סיוע על ידי מורה, ולא נענתה.

ג) בהמשך עדותה עלה, כי רעות היתה מופנמת ומכונסת בתוך עצמה ולא שוחחה לאחר שובה מהאישפוז עם אחרים, ואולם העדה בעת המפגש עימה בחדרה, הצליחה לדובבה ובאותה העת נכח גם אביה בחדר אשר החל להקליטה מיד שהחלה לדבר. ובמהלך אותה שיחה העדה שאלה את רעות מי המורה והמענה שניתן לה – **”יפה זגורי.”** (פרוטוקול עמ' 41 שורות 13-14). עוד שמענו במהלך עדותה, את עוצמת כעסם של ההורים על בית הספר – כעס שלא כוון כלפי מורה מסויים, וכי העדה היתה מודעת להליכי חקירה שנוהלו בעניינה של רעות, לרבות העתירה שהוגשה על ידי הוריה.

7) מר דוד מלכה – אביה של רעות

א) העד הינו עובד מדינה – במועד מסירת עדותו פקיד שומה נצרת.

ב) העד פירט בפני בית הדין את המידע על שלביו השונים שהגיע לידיו בנוגע לפציעתה של בתו מחפץ חד, ותוך זמן קצר היה מודע לכך, כי בתו איבדה לדאבון הלב את עינה ובראשית עדותו שמענו: -

”ואז עליזה סיפרה לי על השם הזה יפה זגורי שהיא ניגשה אליה ולא עזרה לה, זה היה סיפור מזעזע ומדהים, אבל באותו רגע לא היה זמן להעריך שום דבר. אני עוד חשבתי להציל את העין.”

(פרוטוקול עמ' 46 שורות 6-8)

ג) ובהמשך העדות שמענו, כי במהלך ביקורה של גב' שיטריט בביתם, שעה שרעות החלה לדבר, הוא החליט באופן ספונטני להקליטה. הקלטת ותמלולה שנעשו על ידי העד הוגשו כמוצג מטעם התביעה וסומנו כ-ת/8. וכן נמסרו לבית הדין פרטים אודותם כבר שמענו, על חקירותיה של המשטרה, ועדות משרד החינוך והעתירה שהוגשה לבג"צ, ותחושתו הקשה של העד, כי היו ניסיונות לשבש חקירה כפי שעלה מחקירתו הנגדית ובשל אותו חשש, צייד עצמו בטייפ קטן שקיבלו מחבר.

ד) העד מסר בחקירתו הנגדית, כי למד עוד בבית החולים רמב"ם על דבר מעורבותה של הנאשמת באי הושטת סיוע לבתו מרעייתו, ואולם בתחילה לא ייחס לכך חשיבות.

ה) במהלך חקירתו הנגדית הוגש מכתבו של העד לראש אגף החקירות (ניצב סיטבון) מתאריך 24.5.99, שבו לא צויין דבר קיומה של הקלטת מתאריך 10.2.99, אלא עדותה הקצרה של בתו (ת/5) שלהערכתו לא שיקפה את מהלך עדותה על-פי דיווח שקיבל מרעייתו ובלשונו של העד : -

"המטרה במכתב לא היתה להביא להם עדויות חדשות או שונות, המטרה שלי היתה להגיד למשטרת ישראל שתיק החקירה שקיבלתי לידיעתי, עם כל החומר וההחלטות שלהם לא נכונות והעדות של הילדה שלי לא נכונה."
(פרוטוקול עמ' 55 שורות 1-3)

ו) ובהמשך החקירה הנגדית הגישה ההגנה מוצג נוסף, אשר סומן כ-7/נ – פניית העד לסגן ראש אגף החקירות תנ"צ הלפרין מתאריך 26.9.99 שגם בו לא הוזכרה הקלטת שתמלולה נשלח לתנ"צ הלפרין רק ב-4.11.99 וסומן כ-8/נ.

ז) עוד עלה בחקירתו הנגדית של העד, כי אין הוא יכול להתחייב אם שמה של הנאשמת עלה כבר במהלך ביקוריו בבית החולים פוריה ורמב"ם, ואולם משיחתו עם גב' שיטריט והקלטת השם עלה ולדבריו, לא בירר את זהותו של המורה התורן ביום האירוע המצער, הגם שלמד מעדותו של הילד שפגע בעינה של רעות (ניב), כי לא היה כלל תורן בבית הספר.

ולשאלת הסניגורית, האם הגיש לעתירתו לבג"צ את הקלטת או תמלולה, השיב : -
"אני קשה לי לענות על השאלה הזאת, אני צריך לעבור על כל העתירה, אך הזכרנו את העובדה, שהילדה לא קיבלה עזרה."
(פרוטוקול עמ' 57 שורות 21-22)

ואולם הקלטת הושמעה לוועדת הבדיקה השניה של משרד החינוך ובחקירה השניה של משטרת ישראל. בשלהי חקירתו הנגדית עלה, כי דרש את העברתה של הנאשמת מבית הספר, ולנוכח חששה של רעות להגיע וללמוד בו.

(8) מר אבי טל – חוקר נוער

(א) העד שימש במועד מסירת עדותו חוקר נוער במשטרת טבריה, וגבה את עדותה של רעות (ת/5).

(ב) מחקירתו עלה, כי העדות נגבתה בחדרה ובמיטתה של רעות בתאריך 21.2.99 בנוכחותה של האם. היה קושי אובייקטיבי לדובב את רעות. העד ביקש שלא להכביד עליה ולא נכנס עימה לשאלות מפורטות, ואולם לדבריו ת/5 משקף נאמנה את אשר מסרה רעות בחקירתה, ואשר במהלכה ביקש מאמה הגב' מלכה, שלא להתערב בה.

(ג) בחקירתו הנגדית עמד העד על כך, שעדותה של רעות, הגם שלא נחתמה מפאת טעות על ידה ואמה היא כל העדות שנמסרה בפניו, החוקר אף חתם עליה לשם השוואת מראית פני חתימתו. הוגשה לבית הדין עדות אחרת שגבה העד (של ניב אליהו) אשר סומנה כ-9/נ.

(9) רס"מ מוניר סאבק – חוקר ביחידה מרכזית

(א) העד חוקר ביחידה המרכזית של מחוז הצפון, ובאמצעותו הוגשה עדותה של רעות כפי שנגבתה בימ"ר צפון בתאריך 1.6.00, וסומנה כמוצג מטעם התביעה כ-ת/9. בית הדין החליט לקבל ראייה זו חרף התנגדותה של ההגנה להגשתה, לנוכח הזמן שחלף ממועד האירוע ועד לגבייתה, כן בשל כך שרעות העידה בפניו כעדת התביעה (ראה עמ' 81 לפרוטוקול).

(ב) מחקירתו הנגדית של העד עלה, כי התיק נחקר מחדש לאור פניות שהגיעו לימ"ר צפון מפיקוד המשטרה, וכי תיק החקירה של משטרת טבריה היה בפניו, עת חקר את רעות בנוכחות הוריה ואת הנאשמת.

(ג) העד זכר בחקירתו הנגדית, כי מצא סתירה בין עדותה בפני משטרת ישראל ובין הגרסה שנמסרה על ידה בפני הועדה של משרד החינוך, ואולם לא עלה בידו להצביע ביטוי תוכנה בעדויות שנגבו. ובהמשך נמסר לבית הדין, כי גרסתה של רעות כפי שנמסרה בחקירתה, נרשמה על ידו במדויק.

ב. מוצגים

במהלך פרשת התביעה הוגשו לבית הדין מספר מוצגים. נפרט להלן את תמציתם של אלה, ברי ההשלכה על הכרעת דיננו.

1) ת/ו-ת/2 אמרותיה של הנאשמת במשטרת ישראל

(א) מהנאשמת נגבו על ידי משטרת ישראל שלוש אמרות, האחת בתאריך 6.2.99 בסמוך לאירוע במשטרת טבריה, השניה מתאריך 24.10.00 בימ"ר צפון וההודעה האחרונה בתאריך 20.6.01 בתחנת טבריה.

(ב) מעיון בשלושת חקירותיה על-פי גרסתה בחקירה עולה, כי הנאשמת נטלה על עצמה את התורנות במסדרון שהיה ארוך ובו מוקמו 6 כיתות לנוכח היעדרותה של המורה דקל שליוותה תלמידים בהצגה, וכי לא הבחינה ברעות, שלא פנתה אליה בכל בקשת סיוע. הילד ניב לאחר שנודע לה, כי החפץ שזרק פגע ברעות, נשלח על ידה למזכירות.

(ג) הנאשמת באמרותיה שנגבו לאחר אזהרה בחשד לביצוע עבירה של רשלנות לפי סעיף 341 לחוק העונשין, עמדה על כך, כי לא הבחינה בכל אירוע של זריקת חפץ או בקיומו של החפץ במסדרון הקומה שעליה השגיחה. לאחר שדווחה כי רעות נפגעה ופונתה, שמה פעמיה לבית החולים ואולם לא נכנסה לחדרה של הילדה, ביקור שמומש לנוכח מעורבות תלמידה ניב, בזריקת החפץ.

(ד) בחקירותיה הנאשמת עמדה על כך :

"רעות לא פנתה אלי ולא ראיתי אותה במהלך ההפסקה. בפעם הראשונה

שראיתי אותה היה בבית חולים."

(עמ' 6 שורות 6-8 לחקירה השניה).

עוד עלה בחקירתה, כי אפשר שלהוריה של רעות, היה אינטרס, להטיל עליה אחריות לפגיעה.

ה) עוד עלה מעדותה, כי למורה לא יכולה להיות שליטה מלאה על כל המתרחש במסדרון לנוכח אורכו, וכי טיפלה בהפסקה הרלבנטית באירוע של טריקת דלתות בכיתות השונות, וכי לאחר השמע הצלצול נכנסה לכיתה.

(2) ת/3 – החקירה בנש"מ

חקירתה של הנאשמת נערכה בנש"מ בתאריך 10.9.01, לאחר סגירתו של התיק המשטרתי, שבה חזרה על עקרי גרסתה כאמור, לפיה נטלה על עצמה ללא פניה או אישור מאחרים את תפקיד תורנות המסדרון החל משעה 11:50, וכי על פציעתה של רעות נודע לה לאחר פתיחת השיעור שאותה לא הכירה או ראתה קודם, במהלך האירוע.

(3) ת/5 – עדותה של רעות מלכה

א) העדות נגבתה בתאריך 21.2.99 והוגשה על ידי חוקר הנוער רס"מ אבי טל שהעיד בפנינו, כי גביית העדות נעשתה בביתה של רעות, בנוכחות אימה ונכתבה כאמור רק על ידי החוקר.

ב) רעות מתארת בעדותה את הפגיעה בעינה במהלך עלייתה לכיתה ובהמשך:
"אח"כ איזו מורה הכניסה את הילדים לכיתה ואני הלכתי למזכירות עם ארבע חברות שלי." (בעדות שורות 7-9).
 רעות לא יכלה למסור בתקופה הנ"ל, פרטים על זהותו של הילד שפגע בעינה.

(4) ת/6 – מכתב בכתב יד

מכתבה של רעות מלכה (ללא תאריך) המופנה ליפה זגורי ובו נכתב בין השאר:
"את המורה של הילד שפגע בי, ואני כועסת עליך בגלל שאת לא עזרת לי לרדת למטה."

(5) ת/7 – ציור של רעות

ציור שצויר לבקשתה של ד"ר ציפי תדמור בתאריך 7.2.99 בדמות ילדה ללא עין ימין.

(6) ת/8 – תמליל שיחה עם רעות מלכה

(א) תמליל שיחה עם רעות מתאריך 10.2.99 שבו היא משיבה לשאלות דודתה גבי רות שטרית (ראה תמצית עדותה).

(ב) בתמליל המבוסס על קלטת שהוגשה נאמר, כי – **"איזה מורה ראתה אותי ולא באה לעזור, היא הלכה לכיתה."** ולשאלה מי זו המורה הזאת השיבה – **"יפה זגורי"** ולדבריה ראתה שנפגעה, ולשאלה מדוע לדעתה לא עזרה לה השיבה: **"כי בגלל שהילד מהכיתה שלה."**

(7) 9/ת – עדותה של רעות מלכה

(א) עדות זו נגבתה מרעות בביתה על ידי חוקר הנוער רס"מ מוניר סאבק ובנוכחות הוריה בתאריך 1.6.00.

(ב) בעדותה הנ"ל שנמסרה כשנה וחצי לאחר האירוע, רעות מתארת את מועד הפגיעה בעינה ומקורה, ובעקבות נפילתה על הריצפה זיהתה מורה ליד הכיתה האחרונה בצידו השמאלי של הפרוזדור, ששמה היה מוכר לה כיפה, כמורתו של הילד ניב שפגע בה. רעות בכתה והראתה לנאשמת את עינה, אולם היא לא סייעה בידה, רק ביקשה מתלמידיה להכנס **"שלא יאשימו אתכם."** (דף 2 שורה 4) ובעקבותיהם סגרה את דלת הכיתה ומורה אחרת רינה אותה פגשה ליד המזכירות סייעה בידה ואח"כ פונתה לבית חולים, שם מסרו לה הרופאים, כי נפגעה על ידי חלק של כיסא, וכי בתחילה סברה כי נפגעה מקלמר, מאחר והילדים שיחקו עימו.

6. פרשת ההגנה

א. עדויות

(1) הנאשמת - כעדת הגנה ראשונה

(א) מחקירתה הראשית של הנאשמת עלה, כי היא משמשת כמורה משנת 82. בעלת תואר שני, וכי בשנת 99 לימדה כיתה א' שנמצאת בצידו השמאלי של המסדרון שבקומה השנייה – מסדרון שאורכו כ-60 מטר, שבו ממוקמות כיתות א ו-ב'. הנאשמת משובצת על-פי תוכנית בית הספר לתורנות מסדרון של כיתות א ו-ב', כאשר ביום האירוע נטלה על עצמה את ביצוע התורנות משעה 11:50 ועד השעה 12:00 שעת ההפסקה, לאחר שנוכחה לראות שהמורה דקל לא חזרה לבית הספר

מהצגה עם תלמידה.

(ב) הנאשמת מסרה בעדותה, כי עת סיום ההפסקה בה לא הבחינה כלל ברעות, דווח לה על ידי ילדי כיתתה כי ניב תלמידה, פגע בעינה של ילדה עם חפץ. ולעניין עדויות התביעה שנשמעו בפנינו, לגבי אישומיה של התובענה העידה בפנינו : -
"לא היה ולא נברא. כשקורה דבר כזה ילדים רצים למורה. האם היתה לי סיבה לא לעזור לילדה הזו. אין שום סיבה. ההפך אם הייתי רואה אותה הייתי נושאת אותה על שתי כפות ידי. האם יש סיבה לבן אנוש, לאמא, לא לעזור לה.

(פרוטוקול עמ' 94 שורות 20-23)

(ג) העדה עמדה בתוקף על כך בהמשך חקירתה הראשית, כי רעות לא פנתה אליה היא לא הבחינה בה כלל ולא ביקשה מתלמידה להיכנס לכיתה, וכי שמעה את דבר הטענות נגדה כ-10 ימים לאחר האירוע והעבירה לבית הדין את תחושותיה הקשות לנוכח ההאשמות, כמי שעולמו חרב עליו.
 כן שמענו בהמשך עדותה על יחס פוגע מצד גב' עליזה מלכה כלפיה, כאשר לדבריה הוריה של רעות מנעו כל מפגש בינה ובין הילדה, לרבות בנוכחות פסיכולוגית בית הספר, ולהערכתה ההורים הם המקור לעדותה של רעות בפנינו.

(ד) בחקירתה הנגדית, לא שינתה הנאשמת מהאמור בחקירה הראשית, לגבי התורנות שנטלה על עצמה במסדרון משעה 11:50, על האירועים שנתרחשו בו, ועל מקור המידע לה לגבי הפגיעה בעינה של רעות, לרבות שליחתו של ניב למזכירות לנוכח הבנתה, כי ניב אכן פגע בילדה על בסיס היכרותה עם תגובותיו מן העבר.

(ה) הנאשמת חזרה בחקירתה הנגדית על גרסתה בחקירה ובפנינו, כי : -
"רעות לא פנתה אלי, לא היא ולא ילדה אחרת. הלוואי והיו פונים אלי."
 (פרוטוקול עמ' 120 שורה 45).

(ו) הנאשמת דחתה מכל וכל את סברתו של התובע, כי לא היה לאיל ידה לשלוח את הילד ניב למזכירות, מבלי לחזות בפגיעה של ניב בעינה של רעות ובשפתה של הנאשמת : - **"אתה טועה בגדול."** (פרוטוקול עמ' 121 שורה 4). ניב גם לא ניצפה על ידה כמי שמחזיק בחפץ כלשהו.

(2) רב פקד זאהי חדד

(א) בשנת 99 העד מילא בתפקיד של מפקד המשמר האזרחי בטבריה, וגב' עליזה מלכה היתה מזכירתו, מטעם הרשות המקומית.

(ב) העד הודיע למזכירתו – אמה של רעות – על כך שהיא נפגעה. לא עלה בידו להיזכר במקור ההודעה. עוד שמענו מפי העד, כי לא היתה לו כל מעורבות בתיק החקירה ולא ביקש או נתבקש לבקש כל בקשה בקשר אליו.

(3) גב' רינה נורי - מורה מקצועית

(א) העדה בעת האירוע לימדה בבית ספר "איילים" כממלאת מקום ופגשה את רעות בפרוזדור הקומה הראשונה, ליד חדר המורים מלווה בשתי חברותיה ולקחה אותה למזכירות לשם המשך הטיפול בה. ולגבי מצבה העידה בפנינו: -
"הילדה לא היתה ממש במצוקה, לא ראיתי אותה ממש בוכה ולא ראיתי אותה זוחלת או מתייפחת. כל מה שראיתי, שידה היתה על עינה."
 (פרוטוקול עמ' 115 שורות 19-20). העדה לא יכלה להיזכר אם רעות סיפרה לה דבר

(ב) מחקירתה הנגדית עלה, כי הבחינה ברעות במיקום האמור, ראתה כי יש בעיה בעין, הגם שלא הבחינה בדימום חיצוני, והחליטה לקחת אותה למזכירות.

(4) נחום נחום - מנהל בית ספר "איילים"

(א) העד מנהל בית הספר מזה 22 שנה, תאר בפנינו את דבר מעורבותו בהזמנת נט"ן לבית הספר, לאחר שהבחין במצב עינה של רעות. במהלך נסיעתה באמבולנס רעות סיפרה לעד, כי נפגעה בעינה מקלמר או חפץ חד, היתה בהכרה, דיברה לעניין ולא בכתה. לשאלת הסניגורית האם פנתה לנאשמת השיב העד: - **"בשום פנים ואופן לא הזכירה שום מורה."** (פרוטוקול עמ' 124 שורה 36).

(ב) בהמשך העדות שמענו את גישתו החיובית כלפי היוזמה של הנאשמת ליטול על עצמה את תורנות המסדרון, פסל כל אפשרות שהנאשמת על בסיס הכרתו אותה במשך כעשרים שנה, תנהג באופן שיוחס לה בכתב התובענה.

(ג) **מחקירתו הנגדית** עלה, כי העד לא שאל במהלך פינויה של רעות ביוזמתו פרטים על מעורבות מורה, ובמפגש כלשהו בינה ובין רעות, ולא יכל לספק הכיצד שמה של

הנאשמת עלה בהמשך.

(5) גב' רחל פורת

(א) העדה יועצת חינוכית של בית הספר ומועסקת בו כ-12 שנה, ומכירה את רעות והנאשמת.

(ב) שמענו מפי העדה, כי נכחה בעת אירוע הפינוי של רעות לבית החולים אשר לוותה לשם על ידי המורה תמי סיוון. העדה ביקרה את רעות בבית החולים ואחר כך באופן תדיר בביתה. להערכתה, רעות זיהתה והבחינה רק בעין אחת השניה היתה מכוסה ברטיה. כן שמענו, כי על המיוחס לנאשמת בכתב התובענה נודע לעדה כשבועיים לאחר האירוע, ולשאלת ההגנה אם יש לכך הסבר, השיבה: -
"לא למדתי פסיכולוגיה, היתה לי יותר ההרגשה שהם (ההורים) קצת הזינו אותה באינפורמציה." (פרוטוקול עמ' 132 שורה 51).

ובהמשך העדות שמענו פרטים על החזרה החלקית של רעות לבית הספר.

ב. מוצגים

ההגנה הגישה במהלך ניהול ההוכחות את מוצגיה שסומנו על ידינו כמפורט לעיל. נביא להלן את תמציתם של אותם המוצגים, ברי ההשפעה על הכרעת דיננו: -

(1) נ/1 - עדותה של גב' עליזה מלכה

עדות זו נגבתה במשטרת ישראל, ממנה עולה, כי שמעה מפיו של ד"ר מודי נפתלי מנהל מחלקת עיניים בפוריה, וכן מד"ר גלבוע מרמב"ם שאם מבוגר בית הספר היה מנחה את רעות שלא לשפשף את עיניה, לפני קבלת טיפול, אפשר שהיה ניתן להציל חלק מן הראיה בעין, כי המכשול שעומד בפני חזרתה של רעות לבית הספר הינה הנאשמת, בה קשה לה ליתן אמון, בכך שלא עזרה לרעות ביום האירוע.

(2) נ/3 - הודעה על החלטה שלא להוסיף לחקור או להעמיד לדין

החלטה של משטרת טבריה מתאריך 3.5.99 לפיה הוחלט, שלא להוסיף לחקור

בתלונה, מאחר והחשוד אינו בר עונשין.

(3) נ/4 - עתירה למתן צו על תנאי

עתירה שהוגשה על ידי רעות מלכה, באמצעות הוריה, בתאריך 4.1.01 (בג"צ 66/01) המופנית כנגד מדינת ישראל, משרד החינוך, מנהל בית הספר, סגנו, הנאשמת ואח', בו מתבקש סעד השעייתם של בעלי תפקידים בבית הספר, והעברה של הנאשמת מבית הספר.

(4) נ/5 - פסק דין

פסק דינו של בית המשפט העליון מתאריך 27.6.01 בעתירות בג"צ 66/01 ובג"צ 3541/01 בו נקבע, כי החקירה נסתיימה והוחלט לסגור את התיק, וכי תוך חודש תשקל החלטה "באשר למישור המשמעותי".

(5) נ/6 - טענות בקשר לחקירה

פניה של מר מלכה דוד מתאריך 24.5.99 שמופנית לניצב יוסי סיטבון, ראש אגף החקירות במשטרת ישראל ואחרים ובה טענות שונות על איכות החקירה המשטרית שנוהלה בעניין נסיבות פציעתה של רעות, ובין יתר מצויה בפניהם טענה, כי: - "עדות הנפגעת (רעות) מתאריך 21.2.99 שוכתבה ואינה תואמת את העדות שנמסרה על ידי הילדה בנוכחות אמה." - עדות אשר נחתמה על ידי החוקר בלבד.

(6) נ/10 - עדויות תלמידים

בהסכמת הצדדים הוגשו לבית הדין עדויות של מספר ילדים, הנסבות על משחקם של הילדים במסדרון, עם אותו חלק מכסא, זריקתו על ידי ניב ופגיעתו הרעה בעינה של רעות. אף לא אחת מן העדויות מצביעות על פנייה של רעות לנאשמת בבקשת עזרה. עוד עולה מהעדויות, כי המורה ברוריה היא זו שהובילה את רעות למזכירות.

דיון

7. פתח דבר

א. בית הדין פרס בהכרעת דין זו את מסכת הראיות שבאה בפניו בפרשת התביעה וההגנה, לגבי נסיבות התנהגותה של הנאשמת באירוע שנתרחש בתאריך 4.2.99 בשעה 12:00 לערך, שבו לטענת התביעה בתחומי בית הספר "איילים" בעת שנטלה על עצמה את מילוי התפקיד של מורה תורן, לא נענתה הנאשמת לפניה של התלמידה רעות מלכה שנפגעה בעינה, להושתט סיוע ועזרה וביקשה מתלמידה להכנס לכיתה.

ב. בחלק זה של הכרעת דין זו, בחרנו לילך תחילה בהצגת המסגרת הנורמטיבית שתוחמת את מסכת ההתנהגות שבה הואשמה הנאשמת, בה יוצגו הוראות הדין ופסיקה רלבנטית, תוך כדי בחינת מעמדה של הנאשמת, כעובדת הוראה.

8. המסגרת הנורמטיבית

א. למהותן של עבירות המשמעת

(1) הנאשמת הואשמה על ידי התביעה בשלוש עבירות משמעת לפי סעיף 17 לחוק:
“(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה.

(2) **לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור.**

(3) **התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה, או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה.**” –

יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בה קיים אימוץ של יסודות העבירה של סעיף 17(3) לחוק.

(2) בית הדין מבקש להעיר, כי דרך זו של הגדרת יסודות העבירה יש בה מן הייחודיות של דיני המשמעת, לעומת דיני העונשין, המגדירים בפרוטרוט את רכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין המשמעת. לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורת ההתנהגות של עובדי הציבור, שיש בהם משום עבירה. לכן, בחר המחוקק לילך בדרך בה ניסח את הסעיף, המגדיר את עבירות המשמעת בצורה רחבה, ובית הדין קובע, למעשה בדיעבד, אם יש בהתנהגות מסוימת כפי שהוכחה בפניו, משום עבירת משמעת כהגדרתה בחוק.

(3) לעניין מהותה של הפגיעה במשמעת שירות המדינה שבלעדיה הגוף שבו מתפקד העובד לא יוכל להגשים את יעדיו, בעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש : -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האיפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה."

(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

(4) הנאשמת הואשמה גם בעבירה לפי סעיף 17(2), יסודות עבירה זו מגולמים בחוזר מנכ"ל מיוחד ז' מחודש אפריל 97 הקובע בפרק ד' שבו מפורט נוהל הטיפול בתאונות, שעיקרו חובתו של מנהל בית הספר לקבוע הסדרים להגשת טיפול רפואי לילדים שיפגעו בתאונות תוך פירוט סדרי התיאום והמנהל המתחייבים מהנוהל לעניין סדרי הדיווח להורים, מתן טיפול רפואי או פינוי בעת הצורך והגשת דו"חות על התאונה.

(5) לעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הואשמה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כל, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים או בארגון מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תחשב בלתי הולמת גם אם אין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים היא אינה הולמת משום שהוא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון." {ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5)}.

(6) ובמקום אחר, פסק השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה) - סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, בחינתנו של כל עובד בכל תפקיד".

ראוי לבחון את מאפייניה של העבירה הנ"ל - ההתנהגות שאינה הולמת על רקע תפקידו של מורה בישראל, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) אמר בית המשפט העליון את דברו לגבי תפקידו של מורה: -

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה".

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, הינו עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נקבעה הלכה: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים".

ולגבי הטעמים לרף ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, למדנו גם מעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל – בו קבע בית המשפט העליון:

"במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו, ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 286).

ובפסיקה נוספת:

"המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של

החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו, הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו". (עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, כן ראה בנדון עש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב ואת עש"מ 4713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר).

(7) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7074/93, סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

ב. היסוד הנפשי הדרוש בעבירות משמעת

השוני בתכלית הדין המשמעתי לעומת מטרתו של הדין הפלילי, יצר גם שוני בסדרי הדין ובדיני הראיות. לגבי היסוד הנפשי של העבירה, בית המשפט העליון הביע דעתו וקבע כי יש מקום להבדיל בין היסוד הנפשי הדרוש בעבירה פלילית, לבין עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה, ואולי אף עבירות משמעת נוספות:

"נראה לי כי לצורך קיום היסוד הנפשי בעבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת, די בכך שעובד מדינה סביר (או, לשון אחרת, אדם מן הישוב) יכל היה, בנסיבות העניין, להיות מודע לטיב המעשה". (ראה לעניין זה ער"מ 6494/00, בעניין דוד חזי, פורסם בפ"ד נ(5) בעמ' 101).

בעש"מ 6843/01 יפתח בן דוד נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נו(2) 918) בית המשפט העליון קבע כי, לכאורה ניתן להרשיע בעבירות משמעת, גם אם התקיים יסוד נפשי של רשלנות בלבד.

ובעש"מ 6335/02 בעניין עזר שוחט, נפסק:

"ההנחה שהיסוד הנפשי הנדרש בעבירות משמעת בשירות המדינה זהה ליסוד הנפשי הנדרש בדין הפלילי וכי באופן גורף יש לדרוש מחשבה פלילית לשם הרשעה בכל עבירות משמעת, אינה מובנת מאליה.

בפסיקתו של בית משפט זה, כבר נאמר כי יתכן שיש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בדין המשמעתי לעומת היסוד הנפשי בדין הפלילי ואולם אף להסתפק ברשלנות לעבירות משמעת מסוימות (ראו: עש"מ 5550/98 גל-אור נגד מדינת ישראל, פ"ד נג(1), 326, 333 – 334).

ובעש"מ 3849/03 בעניין מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה שניתן בימים אלה (11.2.04) נפסק, כי: -

"יצוין כי השאלה מהו היסוד הנפשי הדרוש בדין המשמעתי היא תלויה העובדות ותלויה הנסיבות שביסוד העבירה. בפסיקתנו כבר נאמר שיתכן ויש מקום להקל בדרישת היסוד הנפשי בעבירות משמעת, ולהסתפק ביסוד נפשי של רשלנות בלבד לעבירות משמעת מסוימות. על אף הקירבה הרבה בין דיני העונשין לדין המשמעתי, אין להתעלם מכך כי תכליתם של דיני המשמעת אינה זהה לזו של דיני העונשין ומכך שהמסגרת המשמעטית קובעת נורמות שיש בהן כדי לעצב דפוסי עבודה והתנהגות בשירות המדינה. הפרת אותן נורמות אינה כרוכה בהכרח ותמיד בקיום יסוד נפשי של מחשבה פלילית כנדרש בסעיף 19(1) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, ביחד לעבירות פליליות (ראו עש"מ 5550/98 גל-אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג(1) 326,

334; עש"מ 6335/02 שוחט נ' מדינת ישראל (לא פורסם)). מטעמים אלה ניתן לקבוע כי יסוד של רשלנות הינו היסוד הנדרש בעבירות משמעת מסויימות והכל כאמור בהתחשב בעבירה המיוחסת לעובד ולנסיבותיה. ניתן להניח כי זוהי הפרשנות של עבירת משמעת."

ג. רמת ההוכחה הנדרשת

(1) בית הדין מוצא לנכון להתייחס לשאלת רמת ההוכחה הנדרשת בדין המשמעתי לגבי ההתנהגות שיוחסה לנאשמת.

בסוגיה זו קבע סעיף 11 לחוק, כי בכפוף לאמור בסעיף 7 לחוק, יהיו לבית הדין כל הסמכויות הנתונות לוועדת חקירה, לפי סעיפים 8 עד 11 ו- 27(ב) לחוק ועדות חקירה, התשכ"ט – 1968.

סעיף 8 לחוק ועדות חקירה קובע:

"א. ועדת חקירה אינה כפופה לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והיא רשאית לקבל כל ראיה שהיא, בכך דרך הנראית לה מועילה, ולקבוע סדרי חקירתם של עדים, והכל כשאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת".

ב. ועדת חקירה אינה כפופה לדיני הראיות שאין בחוק זה או בתקנות על פי הוראה אחרת".

עם זאת, חלה החובה על בית הדין, כמו על כלל יחידות המינהל, לפעול לפי כללי הצדק הטבעי. עיקרון זה נקבע על ידי בית המשפט העליון, מפי השופט ברנזון כבר מקדמת דנא:

זכותו היסודית והבלתי מעורערת של כל עובד המדינה היא, שבמלא בית הדין המשמעתי את תפקידו, לא ייפגע במאומה בעקרונות הצדק, כפי שאלה הוגדרו ונקבעו בדין, ובתי המשפט יקפידו עם בית הדין הקפדה רבה, שישמור על זכויות יסוד אלה של העובדים העומדים לפניו לדין משמעתי. אבל מעבר לגבולותיהם, המוגדרים היטב כאמור, של עקרונות הצדק הטבעי, לא יתערבו בתי המשפט בשיקול דעתו ובסדרי דיונו של בית הדין המשמעתי, כל עוד הוא ממלא תפקידו ואינו חורג ממסגרת סמכויותיו כדין".

עש"מ 1/66 פסקל נג היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד כ(3), 71.

ואכן, לעניין מידת ההוכחה הראייתית, הנדרשת על ידי בית הדין למשמעת, קבע השופט לוין בעש"מ 9/88, אזוט נגד מדינת ישראל, פ"ד מג(1), 867):

"חובה להקפיד על קיומו של איזון נאות בין הצורך בניהול הליכים מהירים ויעילים מחד גיסא לבין שמירת כללים בסיסיים המבטיחים זכויותיו של עובד העומד לדין, מאידך גיסא..."

בית המשפט העליון קבע כי, בשל איזון זה, אין לקבוע מסמרות לעניין מידת ההוכחה הראייתית. ולפיכך מידת ההוכחה נדרשת עשויה להשתנות לפי רצינות העניין השינוי במחלוקת. באותו הקשר, קבע בית המשפט בפסק דין מאוחר יותר – עש"מ 3725/91 בכרך נגד מדינת ישראל (פ"ד מה(5), 401) שאין ליצור רמת הוכחה מיוחדת לדין המשמעת וכי רמת ההוכחה בדין המשמעת דומה לזו שבדין הפלילי:

"לדידי, די בשתי רמות ההוכחה הקיימות אצלנו והן, שכנוע מעבר לספק סביר מחד גיסא, ומאזן הסתברויות מאידך גיסא. דיני נפשות נחשבים לחמורים יותר בתוצאותיהם, ונדרשת מידה גבוהה יותר של הוכחה, מאשר מאזן הסתברויות בלבד. הדין המשמעת מצטרף מבחינה זו להליך הפלילי כי זו משמעותו לאשורה".

השופט קדמי, בספרו "על ראיות" "חלק שלישי, מהדורה משולבת ומעודכנת, התשכ"ט – 1999, בעמ' 1340 ובעמ' 1467), דן בנושא זה:

"להרשעה בבית הדין למשמעת רמת ודאות שאינה מגעת אמנם לזו הנדרשת בפלילים, אך העולה על זו הנדרשת בהליך אזרחי".

(2) גישת בית הדין היא, כי בעבירות מסוג שבהם הואשמה הנאשמת, שבהן בולט הפגם המוסרי שבהתנהגות, כי ראוייה הגישה שהובאה בפרשת בכרך, על פני הגישות האחרות אף שהנושא של רמת ההוכחה הנדרשת בהליכים המשמעתיים טרם הוכרע סופית. (ראה גישתו בנדון, של השופט זמיר בעש"מ 5550/98 בפרשת גל-אור). וממש בימים אלה בעש"מ 7856/03 בעניין ירדן יופה שניתן ב-10.2.2004 עלתה על הפרק סוגיות סמכותו של בית הדין לקבל כראיה הודעה שנמסרה במסגרת הנציבות ככל שהדבר נראה כצודק בנסיבות העניין: -

"יחד עם זאת, בדרך כלל, נוהג בית הדין להחמיר עם עצמו לעניין מידת ההוכחה, ומנחה עצמו שלא להרשיע בעבירות משמעת, אלא אם הוכחה לפניו האשמה ברמת ההוכחה המקובלת בדין הפלילי. וגישתו זו כעקרון אף אושרה על ידינו. לפיכך, אם בדין הפלילי קבילה כראיה הודעה של עד שנמסרה מחוץ לכותלי בית המשפט, כאמרת-חוץ העומדת בתנאים הקבועים בסעיף 10א לפקודת הראיות, הרי שהודעה זו קבילה בוודאי גם לצורכי הדין המשמעת. ביחס להליך הפלילי,

קובעת הוראת סעיף 10א(ג) את התנאים להעדפת אמרה שנתקבלה מחוץ לכותלי בית המשפט בזו הלשון:

”(ג) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה על עדותו של העד, והכל אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט. והטעמים יירשמו”. [ההדגשה איננה במקור – ד.ב.].

הערכאה הדיונית מתרשמת מכלל הראיות המובאות בפניה. מנסיבות מתן האמרה מחוץ לבית המשפט, מעדות העד והתנהגותו ומכלל סימני האמת העולים במהלך הדיונים. במסגרת התרשמות זו, משווה השופט את הדברים שהשמיע העד בחקירה ובעדות, עם ראיות אחרות שהובאו לפניו, תוך שהוא מפעיל את הגיונו וניסיון חייו. סופו של תהליך זה בהכרעה בשאלת מהימנות העד”. (שם בעמוד 8).

9. סיכומים

בתום שמיעתו של התיק בית הדין הורה לנוכח מסכת הראיות שנפרסה בפניו, בפרשת התביעה וההגנה, במיוחד במחלוקת שנפערה בין הצדדים לגבי דפוס התנהגותה של הנאשמת, כי הצדדים יגישו את סיכומיהם בכתב לגבי תפישתם וגישתם לראיות שבאו בפניו ולדין הרלבנטי והמסקנות, כי ראוי שנסיק מהם. אכן התכבדו בקבלתם של סיכומים סדורים וערוכים מהצדדים. נציג להלן את תמצית סיכומי התביעה וההגנה לקראת פרק הסיום של הכרעת דינו.

א. סיכומי התביעה

1) התביעה סבורה, כי עלה בידה לעמוד בנטל ההוכחה הדרוש של פרטי התובענה ואישומיה, וכי על בית הדין ליתן אמון מלא בגרסתה של רעות כפי שבאה בפניו בראיות השונים, ובראש ובראשונה עדותה בפניו, בה תיארה את אותם שלבים שאפיינו לדעת התביעה את התנהגותה של הנאשמת ופני התחמקותה מהושטת הסיוע לרעות, ואשר קטעים מאותה עדות צוטטו בסיכומים. חיזוק לתוכנה של אותה עדות מוצאת התביעה בתוך מכתבה של רעות (ת/6), אשר הופנה לנאשמת ובנסיבות כתיבתו, בתקופת אישפוז של רעות.

(2) ולגבי תוכנה של ת/5 הודעת רעות מתאריך 21.2.99, בה אין פרטים על המעשה המיוחס לנאשמת, התובע תולה את הקולר בתשואול חסר בנדון של המשטרה, והסתפקות בדברים שמסרה רעות לחוקר אבי טל, כאשר אותו חסר הושלם באופן מלא בעדותה הנוספת במשטרה ת/9, שקטעים ממנה שולבו בסיכומים שבה מצויים הפרטים לגבי זהות הנאשמת והפרת חובת הסיוע כנטען כלפי רעות, הודעה שנמסרה ללא כל התערבות של אדם בגיר, כאשר החוקר סאבק התרשם מכנות עדותה, ואשר תוכנה בא לידי ביטוי גם בקלטת ובתמלולה, שקטעים ממנה הובאו בסיכומים. ובתוכן עדותה בפנינו של גבי רותי שטרית, בדבר תוכן שיחתה עם רעות שבה הוזכרה שמה של הנאשמת, ותוכן בקשתה של רעות שהופנתה אליה, עובר לפציעתה.

(3) התביעה סבורה, כי בעדותו של מר דוד מלכה, אביה של רעות, על נסיבות הקלטתה של רעות ויכולת תשאולה של רותי שטרית, גרמו לפתיחת סגור ליבה של רעות, ומהווה תוספת ממשית לראיותיה של התביעה ולא לה יש להוסיף את עדותן של גבי עליזה מלכה וטענותיה על השמטת פרטים מ-ת/5 ועדותה של הפסיכולוגית הרפואית ד"ר תדמור שחשה את מידת כעסה של רעות "כלפי המורה של הילד הפוגע" שלא הושיטה לה עזרה. התביעה גם רואה בעדותו של הילד עמיר כהן שהוגשה בהסכמה נ/1, לפיה פגש את הנאשמת בחדר המורים, לה סיפר על מעשיו של ניב כנדבך ראייתי רלבנטי.

(4) התביעה סבורה, כי גירסתה המכחישה של הנאשמת כפי שפורטה בעדותה בפנינו, ראויה להיבחן לנוכח סתירות שנמצאו לדעתה בינה ובין הודעותיה (ת/1, ת/2 ו-ת/3), לגבי זהות הילד שדווח לה על כך שרעות נפגעה (ניב או ששי). סתירה נוספת בגרסתה של הנאשמת מוצאת התביעה בין האמור ב-ת/1 שם העידה, כי לא הספיקה לראות את רעות לנוכח מקום עמידתה של הנאשמת כפ שפורט בקטעים שצוטטו מן העדות, ואילו בעדותה בפנינו הנאשמת מסרה, כי רעות נפגעה לאחר שהיא נכנסה לכיתה, או בשעה שהיתה בדרכה אליה. סתירה עליה מצביעה התביעה נוגעת למה שנמסר על ידי הנאשמת בחקירותיה בהודעה לפי ת/1 ניב הודה בפניה במעשה, הרי לפי ת/2 ניב הכחיש בפניה את דבר מעורבותו באירוע.

(5) התביעה סבורה, כי ניתוח הראיות על ידה מצביע, כי גירסתה של הנאשמת אינה אמינה לנוכח הסתירות שעליהן הצביעה, ואין ליתן בה אמון, שראוי לתת לגרסתה של רעות ולשאר עדי התביעה. העובדה, כי על סמך גירסתה של הנאשמת שהו בתום ההפסקה מחוץ לכיתה מספר ילדים, עובדה שיש בה כדי לתמוך במסקנתה של התביעה, כי ביקשה מאותם ילדים להיכנס לכיתה על מנת שלא יואשמו, ובנוסף טוענת התביעה, כי החלטתה של הנאשמת לשלוח את ניב למזכירות מבלי שהיתה מודעות ישירה לנוק שנגרם לרעות, אינה עומדת במבחני ההיגיון. ואולם, לא בכל ההזדמנויות

בגרסתה ציינה את דבר הכחשתו ובכיו של ניב.

(6) התביעה סבורה, כי תגובתה של הנאשמת כלפי בקשת הסיוע של רעות, הינה בגדר התנערות מאחריות כמורה תורנית, שעה שהיתה באותו מסדרון בו טיפלה באירועים של טריקות דלתות, כאשר לא ניתן להצביע על מניעה כל שהיא מצידה של רעות, כי תעליל דבר על הנאשמת.

(7) התביעה מנתחת את יסודות העבירה שבהם הואשמה, וסבורה, כי הנאשמת כשלה בכך שסיכלה בהתנהגותה את הוראותיו של פרק ד' לחוזר מנכ"ל מיוחד ז' בדבר נוהל טיפול בנפגע, בכך שלא דווחה למנהל בית הספר על האירוע ולא הובילה את רעות אליו. ובנוסף, הנאשמת במעשיה, התנהגה התנהגות שאינה הולמת את מעמדה כעובדת מדינה וכעובדת הוראה לגבי יסודות העבירה שבסעיף 17(3), כפי שגובשו בעש"מ 1315/95 בעניין פינקלשטיין והוכח גם היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירת משמעת כעולה מעש"מ 5550/98 בעניין גל-אור ועש"מ 6335/02 בעניין עזר שוחט.

(8) בנעילת סיכומיה עותרת התביעה על בסיס הראיות וניתוחן והדין הרלבנטי להרשעתה של הנאשמת בעבירות שבהן הואשמה.

ב. סיכומי ההגנה

(1) ההגנה כדרכה של התביעה הגישה לבית הדין את סיכומיה הסדורים בכתב וכבר בראשיתם טענה, כי התביעה לא עמדה בנטל ההוכחה אשר מוטל עליה, בהתאם לאמות המידה שנקבעו בנדון בעש"מ 3725/91 בעניין בכרך.

(2) הסניגורית המלומדת מפרטת בסיכומיה את מהלך הדברים כביטויים בפרוטוקול, עד אשר נטלה על עצמה הנאשמת את תפקיד המורה התורנית במסדרון ביום 4.2.99 בשעה 11:50 במקומה של המורה תמר דקל. הנאשמת, לטענת ההגנה, טיפלה במהלך תורנותה באירוע של טריקת דלת ועת שבה המורה צאירי לפרוזדור התורנות של כיתות א' ו-ב' הסתיים תפקידה ההתנדבותי כאמור, ושבה לכיתתה שאליה עוד נכנסו ילדים, ולאחר כניסתו של ילד בשם ששי, דווח לה על זריקת החפץ של ניב שפגע בילדה, אשר נלקחה למזכירות. יניב לאחר בירור שנערך עימו נשלח למזכירות כעולה מ-ת/1 הנאשמת לא ליוותה את ניב למזכירות מאוחר, על מנת שלא להשאיר את ילדי

הכיתה לבדם ורק בתום השיעור ירדה למזכירות על מנת לברר את אשר ארע. ההגנה טוענת בסיכומיה, כי הראיות מצביעות על כך, כי על האירוע נודע לנאשמת רק מילדי הכיתה (נ/10 – הודעתו של ששי ששון וכן הודעתו בנדון של עמיר אליהו).

(3) ההגנה מבקשת, כי בית הדין יתן אמון מלא בגירסתה של הנאשמת, כפי שבאה בפנינו ובחקירותיה, כי על אשר ארע לרעות, נודע לה בכיתתה מפי תלמיד הכיתה, וכי רעות לא ביקשה ממנה כל סיוע ועזרה עובר לפציעתה.

(4) ההגנה סבורה, כי גירסתה של רעות אינה עקבית וקיימות בה סתירות, בעוד שב-ת/5 מתאריך 21.2.99, לא מוזכרת כל פניה למורה, לרבות לא לנאשמת והינה ב-ת/9 עדות שנגבתה רק ב-1.6.00, מצוי בה הביטוי לאותה בקשת עזרה.

(5) ההגנה סבורה, כי גירסתה של רעות כפי שבאה לידי ביטוי בעדותה בפנינו ובמוצג ת/9, הושפעה מלחצים של הוריה. למסקנה זו הגיעה ההגנה מעיון בעדותה של ד"ר תדמור, לגבי אופן התייחסותה ל-ת/6.

(6) ההגנה סבורה, כי אין ליתן כל משקל לעדות האם, אשר בעדותה במשטרה (נ/1) תיארה שיחה עם רופאי עיניים לפיה ניתן היה באמצעות סיוע של מבוגר להציל את עינה של רעות, בעוד שד"ר נפתלי וד"ר גלבע כפי שעלה מעדותם בבית הדין העריכו, כי הנזק לעינה של רעות היה מייד, בעקבות פגיעת החפץ ושום סיוע מייד, לא היה ממתנו.

(7) ההגנה סבורה, כי רעות כלל לא הכירה את הנאשמת, כי עדותה בפנינו באה לאחר שהוריה נטעו בליבה את דבר אשמתה, ורק אימה בעדותה בפנינו תיארה את דבר זחילתה של רעות לכיוונה של הנאשמת.

(8) ההגנה טוענת בסיכומיה, כי רעות בהודעותיה במשטרה ובפנינו, לא היתה מודעת לזהותו של הילד הפוגע בעינה (זיו או ניב), אזי הכיצד היה לאיל ידה להצביע על הנאשמת, כמורה של "הילד הפוגע".

(9) ההגנה בסיכומיה מתייחסת לראיות נוספות שהגישה התביעה. את ת/6 יש להעריך כאמצעי של ביטוי למיתון כעסה של רעות בגין פציעתה, ולא כראיה תומכת לגבי המיוחס לנאשמת, ובמיוחד ההגנה מעלה תמיהה לגבי עיתוי ההקלטה ותמלולה

שהוגשו לבית הדין (ת/8). לגישתה, בתאריך 10.2.99 רעות לא ידעה את זהותה של המורה, ואין מקום לקבוע כי אכן מדובר במועד הרלבנטי.

לגישת ההגנה, מדובר בקלטת מאוחרת ומבושלת, שיצירתה הינו פרי תכנון מראש, ואשר קרובת המשפחה הגב' רותי בן שטרית שיתפה פעולה עם הורי הילדה לשם מימוש ההקלטה, לצורך הדיון שבפנינו. ההגנה סבורה, שאם הקלטת הנ"ל היתה מצויה בידי ההורים במועד הנטען, וודאי היו מציינים את דבר קיומה בפניותיהם לאגף החקירות (נ/2, נ/6, נ/7) במהלך חקירתם במשטרה, או בעת הגשת עתירתם לבג"צ.

10) ההגנה מנתחת את הראיות שהובאו על ידה. לגישתה, מן הראוי להעדיף את גירסתה העקבית והמהימנה של הנאשמת על פני גרסאותיה ועדותה של רעות ושאר ראיות התביעה, שרבו בהן לגישתה של ההגנה, הסתירות וההשפעות. וכן סבורה ההגנה, כי אין ביתר הראיות כדי לשכנע בדבר אשמתה של הנאשמת בהתחשב במשקל ובאמון שאפשר ליתן בהן, ובמיוחד אין כל בסיס המאפשר לקבוע, כי ת/5 אינה העדות המדוייקת של רעות, באשר בית הדין נחשף במהלך שמיעתו של התיק, לדרך חקירתה של המשטרה בתיק. וכי אין כל אפשרות לקבוע, כי ת/8 הוקלט במועד הנטען (בתאריך 10.2.99), וכי הוריה של רעות מבקשים להפרע מהנאשמת בכל מחיר לאחר שנתברר כי הילד שפגע ברעות, אינו בר עניין.

11) לגישת ההגנה, מכלול הראיות כפי שבאו בפנינו מצביע, כי רעות כלל לא יכלה לפנות לנאשמת בתקופת תורנותה הקצרה בשעה שנפגעה, מאחר ונכנסה כבר לכיתה, ואין כל יסוד, לגישתה של התביעה, כי במעשיה ביקשה לגונן על ילדי הכיתה, מאחר וניב הוא אשר נשלח ביוזמתה למזכירות. ועוד טוענת ההגנה, כי הנאשמת כלל לא סיכלה במעשיה את הוראותיו של פרק ד' לחוזר מנכ"ל מיוחד ז', וכי התביעה לא הביאה כל ראיה, כי היה במעשיה דבר שעיקב את פעולות הפינוי של רעות שהאחריות כי לא על פי חוזר המנכ"ל מוטלת על מנהל בית הספר החובה לכך.

12) בנעילת סיכומיה עותרת ההגנה לזיכוייה של הנאשמת מאישומיה של התבענה.

10. מבוא – הערכת העדויות ממצאים ומסקנות

בפרקיה של הכרעת הדין נפרסו הראיות שבאו בפנינו מטעמים של הצדדים. לכך חברו הצגתו של הדין הרלבנטי אשר חל בסוגיות נשוא דיוננו על מישוריו השונים, וסיכומי הצדדים בכתב, שבהם הובאה בפנינו גישתם לראיות ולדין ולמסקנות שראוי שנסיק מהן, כל צד לפי מהות שליחותו ותפיסת עולמו. ואולם, כידוע מלאכת השפיטה מסורה בידינו ומגיעה בפרק זה לשלב

הסיום.

11. בית הדין בחן בקפידה את מכלול הראיות שבאו בפניו, המסגרת הנורמטיבית השולטת על הסוגיות שבנשוא דיונו, רמת ההוכחה הנדרשת לצורך הוכחתן של העבירות שיוחסו לנאשמת, היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירות משמעת. בחינה זו נעשתה יחד עם סיכומיהם המועילים של הצדדים, על בסיסם של כל אלה הגענו לממצאים ולמסקנות לגבי פרטיה ואישומיה של התובענה. ואולם טרם נעשה כן, נקדים לכך מבוא שיהא בר השלכה על יתר ממצאינו ומסקנותינו.

12. מבוא

א. ההליך המשמעתי שהתנהל בפנינו, מומש רק לאחר שחקירותיה של משטרת ישראל לגבי אירוע הפגיעה המצער והכואב והטראומתי בעינה של רעות, לא הביא למימוש של ההליך פלילי, מאחר והילד שנחשד בזריקתו של שביב הכיסא אשר גרם לפגיעה בעינה של רעות היה תלמיד כיתה א' באותה העת ולא היה בר עונשין, ובשל כך המשטרה החליטה שלא להוסיף לחקור בנדון (ראה נ/3). גם פנייתו של מר דוד מלכה לאגף החקירות – פניה שבו הועלו טענות שונות כנגד איכות החקירה ודרך ניהולה – לא הצמיחו הגשתו של כתב אישום כנגד איש, גם לא נגד הנאשמת שלגביה עלה חשד לביצוע עבירה פלילית לפי סעיף 341 לחוק העונשין, ואולם ההליך הפלילי לא חודש כנגד איש (ראה בנדון נ/6). ובעקבות עתירה שהגישה רעות באמצעות הוריה (ראה בנדון נ/4), הוחלט על יסוד הצהרת המדינה בבית המשפט כעולה מ-נ/5, כי ישקל אם יש מקום לממש הליך משמעתי בעקבותיה של החקירה המשטרתית, ובעקבות ועדות בדיקה שחקרו את האירוע מטעם משרד החינוך, התביעה בנציבות החליטה בסופו של דבר, להגיש את כתב התובענה שבפנינו.

ב. הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע, כי בעקבות זריקתו של אותו שבר של כיסא פלסטיק (ת/4) אשר פגע בעינה של רעות בתאריך 4.2.99 בסמוך לשעה 12:00 בצהריים, הנזק לרשתית העין היה מיידי ובלתי הפיך ולא היה ניתן להציל את ראייתה או לשפרה, גם אם הסיוע הרפואי היה מוגש אל אתר במקום הפגיעה (ראה בנדון את תמצית עדותם של ד"ר נפתלי וד"ר גלבע). לא מצאנו במהלך שמיעתו של התיק כל עדות שיש בה כדי להסביר את הערכתה הנסכמת לכאורה על דבר הרופאים של גב' עליזה מלכה, לגבי האפשרות שהיתה להציל את ראייתה של בתה כעולה מ-נ/1.

ג. הראיות שבאו בפנינו מאפשרות לקבוע ועל כך אין מחלוקת בין הצדדים, כי ביום האירוע הנאשמת נטלה על עצמה את תורנות המסדרון של כיתות א' וב' מסדרון שהיה ארוך

בהפסקה שהחלה בשעה 11:50 ונסתיימה בסמוך לשעה 12:00 או זמן מה לאחריה, ובמהלכו של אותו מתחם זמן נתרשש בסביבתה של אותה תורנות, האירוע המצער והטראגי מבחינתה של רעות והוריה, שבו איבדה את מאור עינה בעין אחת.

ד. המחלוקת העובדתית שעומדת לפתחנו שהיא לב ליבה של התובענה נשוא דיוננו, נסבה על השאלה, האם רעות עובר לפגיעתה בעין, פנתה לנאשמת וביקשה את עזרתה וסיועה - סיוע שלא הושט לה, על-פי גישת התביעה ומסקנותיה מהראיות, או שמא פניה כאמור לנאשמת בבקשה עזרה לא נתממשה בחיי המעשה, בין אם בשל כך הנאשמת לא הבחינה באירוע שנתרחש במסדרון, או בשלהי העליה אליו של רעות מהמדרגות, ובין אם בעת התרחשותו נסתיימה כבר הפסקת הצהריים והנאשמת בעת האירוע יחד עם חלק מתלמידיה היתה כבר בכיתה, לא ראתה ולא הבחינה ברעות שנפגעה כאמור בעינה. אין ספק שאם הראיות שבאו בפנינו וניתוחן יצביעו על כך שאכן רעות פנתה לנאשמת וביקשה את סיועה, וגם אם המראה החיצוני של עינה כפי שעולה מעדויות הרופאים שבית הדין הורה על הזמנתם לא הצביע על פגיעה חיצונית דרמטית, עדיין סטנדרט ההתנהגות שמצופה מעובד ציבור ובמיוחד ממורה, כפי שנפרס על ידינו במסגרת הנומרטיבית, חייבה גם אם ספק היה בליבה לגבי ממשותה של הפגיעה לטפל בה, ולסייע בידי רעות ולהושיט לה כל סיוע דרוש באמצעות בית הספר על פי נוהלי הטיפול שנקבעו בחוזר מנכ"ל ז' משנת 1977 פרק ד' נוהל טיפול בתאונות.

ה. הראיות שבאו בפנינו במהלך שמיעתו של התיק מצביעות, כי לא היה עד חיצוני למחלוקת העובדתית, האם רעות פנתה לנאשמת וביקשה את סיועה, סיוע שסורב ובעקבותיו ילדי כיתה נצטוו להיכנס לכיתה, שמא יואשמו במעשה כגרסת התביעה. השותפים לאירוע המיוחס לנאשמת היו שניים, הנאשמת עצמה ורעות הילדה שהיתה בת 7 באותה העת. אף אחד ממורי בית הספר או מתלמידיו הרלבנטיים (ראה בנדון את תמצית המוצג נ/10), לא היו עדים לאירוע עצמו כמבואר לעיל, אלא לכל מה שנתרחש לאחר הפגיעה בעינה של רעות, הליכתה למזכירות, פינויה לבית חולים פוריה, ולאחריו לבית החולים רמב"ם, ועל כן שומה על בית הדין לנוכח מהותה של המסכת העובדתית שנגולה בפניו, להכריע בין הגירסאות שבאו בפניו בעיקר לגבי האירוע עצמו. עדויותיה של רעות על שלביה השונים לגבי האירוע, לעומת גירסתה של הנאשמת, וכל אלה יבחנו יחד עם יתר הראיות שבאו בפנינו.

13. הערכת עדויות, ממצאים ומסקנות

בית הדין בחן בכובד ראש את הראיות שבאו בפניו במהלך שמיעתו של תיק מצער זה הכלי המרכזי שעמד לרשותינו היה ההתרשמות הבלתי אמצעית מן העדים שבאו בפנינו, בהתחשב בממצאים ולמסקנות שאליהם הגענו בפרק המבוא של הכרעת דין זו, ולאחר בחינת העדויות

ויתר הראיות שבאו בפנינו, הגענו לממצאים ולמסקנות כמפורט להלן:

א. האירוע שבו נפגעה עינה של רעות נרחש במתחם הזמן שבו הנאשמת תיפקדה כמורה תורנית במסדרון הרלבנטי. במימד זמן זה היתה היתכנות ברמת הסתברות גבוהה ביותר, להתרחשותו של אירוע הפגיעה בעינה של רעות ואפשרות לפניה של רעות לנאשמת בבקשת סיוע, כמיוחס לה בכתב התובענה. אולם לאחר שבחנו את העדויות לעומקן, ובמיוחד מידת התרשמותינו מעדותה של הנאשמת, תוך בחינתה עם עדויותיה במשטרת ישראל ובנש"מ (ראה תמצית ת/1, ת/2 ו-ת/3) התרשמנו מסימני האמת הברורים שעלו בפנינו מעדותה והגענו לכלל מסקנה, כי רעות לא פנתה אליה בבקשת סיוע בין אם בעת האירוע הנאשמת כבר לא היתה במסדרון תורניתה, או שלא הבחינה בה מחמת ריחוקה ממקום עמידתה, ורק לאחר הפגיעה הנאשמת נחשפה לתוכנו של האירוע ולתלמידה (ניב) שהיה מעורב בו.

ב. בית הדין בלב כואב ודואב, האזין לעדותה של רעות, כפי שנפרסה בפרשת התביעה. לגישתנו, רעות האמינה בשעה שהעידה בפנינו ולאחר חלוף הזמן מהאירוע ועיבוד הפגיעה בעינה, כי אכן הנאשמת היא זו שלא הושיטה לה סיוע.

ג. בית הדין סבור, כי אמונתה זו של רעות מקורה בהערכה, שהיא סבירה והגיונית כשלעצמה של הוריה, כי הנאשמת היא זו שעמדה באותו הזמן ובאותו המקום שבו נפגעה בתם, והוריה של רעות העריכו בצערם כי רב, כי אכן הפגיעה נתרחה בנוכחותה ואותו שיכנוע פנימי של ההורים, שהיה בגדר של הערכה סובייקטיבית, עבר לתודעתה של רעות והועבר גם באמצעות עדותה בפנינו. סברתם של ההורים היתה סברה סבירה, על יסוד המידע שאליו נחשפו בבית הספר – סברה שהאמינו בתום לב שהיא המציאות לאשורה, ובעטייה פנו הלינו והתלוננו, תלונות שהולידו חקירה משטרתית עתירה לבג"צ ואת ההליך שבפנינו. אותה הערכה שהיתה סבירה והגיונית על פניה מצידם של ההורים, ואשר הועתקה לתוך תובנתה של רעות בת ה-7 מוצאת לה ביטוי גם באותו מכתב שכתבה רעות, שבו מובע כעסה כלפי הנאשמת – מכתב שנכתב למעלה מחודשיים אחרי האירוע (ראה בנדון את תמצית עדותה של ד"ר ציפי תדמור ואת ת/6). ובנוסף, בית הדין סבור שאותו שיכנוע עצמי שעבר אל רעות בעקבות האירוע הטראומתי והטיפול האינטנסיבי שנעשה בו, בתוככי הבית, שבו הוסקו המסקנות לגבי אי הושטת סיוע לרעות כלפי הנאשמת – המורה התורנית, משתקף גם ביוזמת ההקלטה של רעות על ידי דודתה, כעולה מעדותה של הגב' רותי שטרית ומ-ת/8.

ד. בית הדין לא מצא סתירות של ממש בחקירותיה השונות של הנאשמת שיש בהן כדי לשנות את ממצאינו האמורים והתרשמותינו מעדותה שבה נתנו אמון, ואין אנו מקבלים את

מסקנותיה של התביעה בנדון. נקודות תמך נוספות למסקנות שאליהן הגענו לעיל, ניתן למצוא בתוכן עדותה של רעות במשטרת ישראל (ת/5), שנגבתה בסמוך לאירוע שבה לא מוזכר אף רמז של פניה לנאשמת אלא הפגיעה בעין עצמה.

ה. בית הדין אינו סבור, כי חרף הפגמים הפורמליים שנמצאו על פני העדות אי חתימתה על ידי רעות ואימה כי זו עדות שהוחסרו בה פרטים רלבנטיים הקשורים לאירוע. – אנו נותנים אמון מלא בעדותו של חוקר הנוער אבי טל לגבי שלמותה של העדות והפרטים אשר הושלמו בה רק לאחר זמן, ו"הערכת האשמים" לאירוע, כעולה מעדותה המפורטת של רעות שנגבתה בתאריך 1.6.00 (ראה תמצית עדותה ת/9). ולכך ניתן להוסיף כנדבך נוסף את עדותם של עדי ההגנה הגב' נירה נורי (ראה תצמית עדותה) וכן את עדותו של נחום נחום שפינה את רעות לבית החולים, פינוי שבמהלכו שמה של הנאשמת או של כל מורה אחרת, לא עלה.

14. סוף דבר

לנוכח הממצאים והמסקנות שאליהם הגענו בהכרעת דינו, הגענו לכלל מסקנה לנוכח התרשמותינו מהעדים שהעידו בפנינו וממכלול הראיות שנסקרו על ידנו בהכרעת הדין, כי הנטל שהיה מוטל על התביעה להוכחת אשמתה של הנאשמת, לגבי האירוע נשוא דיונו, לא הורם.

15. ואשר על כן, החלטנו **לזכות** את הנאשמת מן העבירות שיוחסו לה בכתב התובענה.

16. בשולי הפסק

הכרעת דינו נכתבה בלב כבד, מתוך השתתפות בצערה של רעות והוריה שניזוקו קשות בשל "משובת ילדים". אנו מבינים גם את צערם של ההורים ואת מנת סבלם בשל הערכתם, כי האשם רובץ לפתחה של הנאשמת, וכן מבינים אנו את הקושי שמלווה אותם יום יום מאז הפגיעה, קושי שהשפיע גם על מידת השתלבותה של רעות בבית הספר כעולה מן הראיות. להבנתנו רעות סיימה את בית הספר היסודי והיא מצויה כיום בחטיבת הביניים. בית הדין מאחל לרעות, כי תצליח להתגבר על פציעתה ותשכיל למצות את מלוא כישוריה במהלך דרכה מהם התרשמנו באופן בלתי אמצעי ממהלך עדותה.

הכרעת הדין ניתנה ביום ח' באדר התשס"ד – 1.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום קבלת הכרעת הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' חנה שמש חברה	גב' נורית טולידנו חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 102/03 - תקיפת תלמיד בעייתי - אחיזה בחולצה ובשיער

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בחטיבת הביניים באזור הצפון בעבירות משמעת, בכך שבתאריך 11.1.2001, תקף הנאשם תלמיד קטין שהשתולל, על ידי אחיזה בחולצתו וכן על ידי משיכה בשערות ראשו ושרטו מאחורי אוזנו הימנית ובעורפו. הנאשם הורשע על ידינו בעקבות החלטת בית המשפט השלום בנצרת שהחליט ב-8.10.2002, להמנע מהרשעתו וחייבו לחתום על התחייבות כספית בסך של 1000 ₪ לפרק זמן של שנה שבה ימנע מלעשות מעשים דומים.

לאור חד פעמיותו של מעשה התקיפה ולאור הנסיבות – לעצור השתוללותו של אותו התלמיד, נמנעה התביעה מלעתור לפיטוריו.

נציג המשרד, סקר את דרכו הארוכה של הנאשם בשירות הציבורי במשך 26 שנה והמליץ להסתפק בנזיפה ובהפקעת חצי משכורת קובעת. הנאשם הביע חרטה וצער על מעשיו.

בית הדין לאחר עיון במכלול נסיבות העבירה, שקל את מטרותו ומהותו של שירות המדינה, תפקודו ותדמיתו, את הצורך כי הפועלים מטעמו יהיו אנשים "אמינים והגונים", את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת, את טיבן של העבירות ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם והחליט לאור כל האמור להטיל את אמצעי המשמעת של:

א. נזיפה חמורה ;

ב. הורדה בדרגה - לפרק זמן של שישה חודשים מיום גזר הדין.

ניתן ביום ד' בשבט התשס"ד 25.1.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' יהודית מילגרום – חברה

מר מדחת זחאלקה - חבר

ב' בשבט התשס"ד
25 בינואר 2004

בדח. 2004-77
בד"מ 102/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' יהודית מילגרום מר מדחת זחאלקה	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד טלילה שחל-רוזנפלד	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד ליאת בהר-כהן – ממשרדו של עו"ד זוהר ניסים	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1962, המועסק כמורה בחטיבת הביניים בערערה לפי דרגה B.A בהוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 1988, הורשע על ידינו ביום כ"א בטבת התשס"ד – 15.1.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) בהחלת השינויים על עובדי ההוראה, בכך שבתאריך 11.1.2001, בסמוך לשעה 12:00 בבית ספר "עמל" בנצרת תקף תלמיד קטין בכך, שאחז בחולצתו ומשכה וכן משך בשערות ראשו ושרטו מאחורי אוזנו הימנית ובעורפו.
2. כבוד בית המשפט השלום בנצרת (ת.פ. 00193/02) החליט בתאריך 8.10.02 להימנע מהרשעתו של הנאשם בעבירה שבה הואשם בפליליים {עבירה לפי סעיף 368 ב (א)} וחייבו לחתום על התחייבות כספית בסך של 1,000 ₪ לפרק זמן של שנה שבה ימנע מעשות מעשים דומים.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת לאחר שסקרה בפני בית הדין את פני ההליך הפלילי שנסתיים בעניינו של הנאשם, ביקשה כי בית הדין יטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) הפקעת משכורת קובעת;
- (ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

(2) התביעה סבורה, שאין מקום שמורה בישראל בכל המגזרים ינחיל את דרכי המשמעת באמצעות תגובה אלימה שבה נקט הנאשם, גם כלפי ילד בעייתי, ועל בית הדין להעביר מסר ברור וצלול כלפי השירות הציבורי – מסר שיהיה בו גם תרומה מרתיעה, והדבר נעשה על ידי הטלתם של אמצעי משמעת ראויים על הנאשם, שלהם עתרה התביעה.

(3) כתימוכין לגישתה האמורה, התובעת הגישה לבית הדין את בד"מ 43/96 שבו הוטלו אמצעי משמעת שכללו פיטורין, ואולם לנוכח חד-פעמיותו של מעשה התקיפה, התביעה נמנעה מלעתור לאמצעי משמעת זה, אלא לאלה שצוינו לעיל.

ב. עמדת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו על דרכו של הנאשם בשירות הציבורי - דרך ארוכה בת 26 שנים, בה הוא מלמד כמורה למתמטיקה. כן נעדר עבר פלילי או משמעותי.

(2) באשר לגופם של אמצעי המשמעת, נציג המשרד סבור, כי ניתן להסתפק בנזיפה ובהפקעת מחצית משכורת קובעת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיה של הסנגורית המלומדת שמענו על נסיבות העבירה שבה ניסה הנאשם לעצור את השתוללותו של אותו תלמיד וניסה להושיבו על כסאו תוך כדי אחיזה בעורפו ושערותיו.

(2) המקרה שנגול בפנינו אינו מקרה של אלימות לשמה, אלא תגובה שתולדתה היה בכורח הנסיבות שלהם נקלע המורה, אשר אכן נקט במידה מסויימת של כח כלפי אותו תלמיד. כמו כן, על בית הדין ליתן משקל לנסיבות האישיות של הנאשם שחלק משמעותי מחייו תרם לשירות הציבורי. הינו נשוי ואב לארבעה ילדים שפרנסתם עליו, רעייתו אינה עובדת וכי ההליך הפלילי היה מכביד לגבי הנאשם, כאשר על המעשה עצמו הוא מצר ומתחרט – כאשר הנאשם ביקש מיוזמתו לעזוב את בית הספר "עמל" שבו ארע המעשה לבית ספר אחר.

(3) ההגנה הגישה לבית הדין מכתבי הערכה מטעמים של שני מנהלי בתי ספר, מהם עולה שהנאשם זכה להערכות על תרומתו לחינוך, ואופיו החביב.

(4) ההגנה ביקשה, כי בית הדין ישית על הנאשם אמצעי משמעת של; **נזיפה והפקעת שישית משכורת קובעת** על בסיסם של מספר פסקי דין שהוגשו לעיוננו, בהם הוטלו אמצעי משמעת דומים.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפיו של הנאשם פרטים על אותה הסתובבות בכיתה של אותו תלמיד. שהנאשם ביקש להושיבו בכח, וידיו נגעו בשערות ראשו.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתו של הנאשם בפנינו על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם. לצורך גזירתם של אלה, נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים:

ה. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשם הואשם תחילה בעבירות פליליות של תקיפה בנסיבות חמורות שהופנתה כלפי קטין. ההליך הפלילי קיבל תפנית חדשה והסתיים בענישה מתונה ביותר של מתן התחייבות ללא הרשעה בפלילים, בעבירה פלילית כל שהיא. מובן שעל מורה בישראל להימנע מכל מעשה של שימוש באלימות או בהתנהגות שיש בה מאפיינים של תקיפה שבמקרה דנן זו מומשה כלפי קטין בעל מאפייני התנהגות חריגים, אולם אין להשלים עם דרך שכזו לאכיפת המשמעת בכיתה.

(2) האלימות שהופעלה כנגד אותו קטין לא היתה אלימות לשמה. תגובתו של הנאשם באה לאחר פרק של התגרות וקינטור מצידו של אותו ילד ואולם לדאבון לב הנאשם לא השכיל להתמודד בצורה ראויה עמה, ולא נקט בדרכים המתאימות כדי להפסיק את אותה הסתובבות בכיתה, אלא בדרך של תגובה אלימה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן: -

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע עם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופט בייניש:
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחות התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה: -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(4) יצוין, כי עוד לפני התרחשות האירועים נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000. בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת

שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד. מורה שנוהג בדרכו של הנאשם פוגע במשמעת שירות המדינה שהוא כפי שנפסק: -

"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנוהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."

(עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד ל(1), 231, 235).

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – פורסם בפ"ד נו(1) 481).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ו. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבלית כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
**"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת
 היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של
 אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין
 טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
**"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה
 על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות,
 השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר
 על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי
 המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן
 האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור
 במערכת השירות הציבורי, המוזה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של
 השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא
 מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי
 ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".**

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02,
 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:
**"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי
 לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.
 ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות
 המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את
 מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן
 בעתיד".**

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית
 משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב
 בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

”התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו”.

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
 ”עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש”מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין”.

(עש”מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש”מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש”מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ז. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם הינו עובד ציבור וותיק שנמצא במערכת החינוך מזה כ-26 שנים. מלמד מתמטיקה כיום בשני בתי ספר. עברו הוא תקין ונורמטיבי.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין :

”בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד,

לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים.”
 עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

סוף דבר

5. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידינו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשי העבירה, נסיבותיו המשפחתיות והאישיות – העברתו מבית הספר שבו בוצעו העבירות, יחד עם תרומתו לאותו השירות, כי יש מקום להטיל על הנאשם את אמצעי משמעת אלה:

א. נזיפה – שהינה אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותה מעביר בית הדין לנאשם ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותו של הנאשם.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת לפרק זמן של שישה חודשים, מיום גזר הדין.

6. לעניין אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה, בית הדין מבקש להבהיר ולקבוע, כי הורדה זו של הנאשם בדרגה יותר משהיא נועדה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, תכליתה להעביר מסר לשירות הציבורי, כי מורה שפוגע כאמור במשמעת השירות, ראוי גם שמעמדו באותו השירות המתבטא בין השאר בדרגותיו, יפגע ולו לתקופה קצובה כנגזר מנסיבות העבירה שתוארו לעיל.

גזר הדין ניתן ביום ב' בשבט התשס"ד – 25.1.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 מיום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר מדחת זחאלקה	גב' יהודית מילגרום	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 160/02 – הכאת ידו של תלמיד בסרגל

תמצית הפסק

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם לאחר משפט הוכחות, שהועסק במשרד החינוך כמורה לפיזיקה בחטיבת הביניים בבית ספר באזור הצפון בעבירות משמעת בכך שביום 6.3.1999, במהלך שיעור פיזיקה לטענת התביעה, הכה הנאשם תלמיד באמצעות סרגל מעץ, מכה חזקה בשתי ידיו באופן שנגרם לתלמיד נזק פיזי בכך ידו השמאלית שהצריך טיפול רפואי. במעשיו האמורים, פגע הנאשם במשמעת עובדי המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ועובד הוראה.

בית הדין דחה בהכרעת דינו טענת הגנה מן הצדקה.

בית הדין לאחר שקילת כל הטענות השנויות במחלוקת, החליט להעדיף את גרסת התלמיד ואימו, על פי גרסתו של הנאשם כאילו טובת הילד עמדה לנגד עיניו. התביעה ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, והורדה בדרגה אחת למשך שלושה חודשים.

עמדת המשרד היתה להטיל על הנאשם: נזיפה והפקעת שני שליש משכורת. הנאשם הביע התנצלות כנה בפני בית הדין וביקש להתחשב בעברו הנקי ובתרומתו בת 31 השנים לחינוך.

בית הדין שקל את מכלול השיקולים למידתם של אמצעי המשמעת ואת תפקידה ההרתעתי, כדי ששאר המורים ידעו שאלימות כדרך לפתרון בעיות פסולה היא, יחד עם זאת, סבר בית הדין שאמצעי המשמעת שביקשו התביעה והמשרד להטיל, הינם קלים במיוחד לאור חומרת העבירה, ועל כן החליט בית הדין, להטיל אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה ;

הורדה בדרגה אחת - למשך חצי שנה.

ניתן ביום ט"ז בשבט תשס"ד – 8.2.2004.

ההרכב:

עו"ד דפנה איתן – יו"ר
גב' ניצה סובוביץ – חברה
מר חסון סודקי – חבר

ה' בטבת התשס"ד
30 בדצמבר 2003

בדח. 2003-659
בד"מ 160/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד דפנה איתן גב' ניצה סובוביץ מר חסון סודקי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד לילך כתריאל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד זוהר ניסים	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

הכרעת - דין

1. התובענה

א. הנאשם הינו עובד מדינה המועסק במשרד החינוך כמורה לפיסיקה בחטיבת הביניים בכפר יפיע, החל מחודש ספטמבר 1972.

ב. ביום 6.3.1999, במהלך שיעור בפסיקה, לטענת התביעה הכה הנאשם את התלמיד ט.ז. (להלן - "התלמיד ט.ז.") באמצעות סרגל מעץ, מכה חזקה בשתי ידיו באופן שנגרם לתלמיד ט.ז. נזק פיזי בכף ידו השמאלית אשר הצריך טיפול רפואי.

ג. במעשיו המפורטים בסעיף 1 (ב) הנ"ל, טוענת התביעה, כי פגע הנאשם במשמעת שירות המדינה, הפר את הוראות החוזר המיוחד של מנכ"ל משרד החינוך ט' התשנ"ז. כמו כן, התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ועובד הוראה.

ד. עוד טוענת התביעה, כי מעשיו של הנאשם מהווים הפרת סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. טענת "הגנה מן הצדק"

א. טיעוני ההגנה

1) ב"כ הנאשם טען, כי לנאשם קמה הזכות לטעון טענת הגנה מן הצדק מהסיבות הבאות: -

א) האירוע נשוא התובענה לפי הנטען על ידי התביעה, התרחש ביום 6.3.99 ואילו התובענה הוגשה לבית הדין רק ביום 18.11.2002. תקופה זו לטענת ההגנה הינה ממושכת ועל כן, לנאשם היה יסוד סביר להניח, כי לא ינקטו נגדו הליכים משמעתיים.

ב) בנוסף, ניהול משפט לאחר זמן כה רב לטענתו, עלול לפגוע ביכולת הנאשם להתגונן ותקשה על בית הדין לקבוע ממצאים ועובדות על סמך עדויות של קטינים, לגבי אירוע שהתרחש לפני יותר מ-3 שנים – אם בכלל.

2) ב"כ הנאשם הוסיף וטען, כי לא אחת בית הדין למשמעת ובית המשפט העליון קיבלו את הטענה של "הגנה מן הצדק" גם במקומות שלא קמה התיישנות על-פי חוק כדוגמת המקרה שלפנינו במקרים כדלקמן: -

א) **בד"מ 126/00** - נציבות שירות המדינה נ. שלמה ארנון, מקרה בו לא נגבו העדויות בסמוך לאירוע.

ב) **בד"מ 130/01** – בו לטענת ההגנה קבע בית הדין למשמעת, כי חלוף הזמן פוגע בהגנת הנאשם ובצורך לבירור האמת, וספק אם העדים זוכרים בצורה חדה את מה שארע לפני זמן רב. לטענתו, קבע בית הדין, כי חלוף הזמן פוגע ביכולת בית הדין לקבוע את מהימנותם של העדים, שכן זכרונם של העדים ילך וישחק תחת גלגלי הזמן.

ג) עש"מ 173/02 - ד"ר פשין נ. נציבות שירות המדינה, בו נאמר על ידי כב' השופטת בייניש, כי אין מקום להעמיד לדין משמעתי על עבירות שהתרחשו לפני זמן רב, וכי על רשויות המשמעת להביא בחשבון את חלוף הזמן, גם אם פורמלית אין התיישנות.

ד) בג"צ 6972/96 - התנועה למען איכות השלטון בישראל נ. היועץ המשפטי לממשלה מיכאל בן יאיר ופרופ' שאקי, ציין את הצורך בדירבון הרשויות לפועל כדי לסיים מלאכתן, וזאת כדי למנוע את תקופת עינוי הדין העוברת על הנאשם, ולאפשר לו להתגונן מפני האשמות הנטענות כלפיו.

ב. טיעוני התביעה

באת כח התביעה הדגישה בתשובתה כדלקמן:

1) האירוע עליו נסבה התובענה קרה בשנת 1999 וכי תקופה מעל 3 שנים אינה זמן רב במיוחד, כאשר נשוא התובענה הינה תקיפה שאין להקל עימה ראש. על כן לטענתה, יש ליתן פחות משקל לתקופה שעברה מאז האירוע לאור חומרת העבירה, ולאור העובדה שהתיק המשטרתי הגיע ליחידת התביעה רק ביום 4.3.02 ותוך 5 חודשים הוגשה הקובלנה.

2) לטענת ההגנה, כי חלוף הזמן נטע או יכול היה לנטוע במודעותו של הנאשם, כי הרשות המשמעטית של עובדי המדינה לא תנקוט נגדו בהליכים משמעתיים הינה מופרכת, שכן לדעתה סעיף 61 לחוק שירות המדינה (משמעת) מאפשר נקיטת הליכים משמעתיים גם כאשר הנאשם מורשע בפליליים והוא נדון בפועל פעמיים על אותה עבירה. הרי לדעתה, "קל וחומר" כאשר לא מוגש נגדו אישום פלילי כמו המקרה שלפנינו.

3) לטענת ההגנה, כי לא נגבו עדויות נוספות מטעם התביעה על אלה המופיעות בתיק המשטרתי. כמו כן הודיעה התובעת, כי התביעה הסתפקה בעדויות שנגבו על ידי המשטרה לצורך הגשת התובענה והם נעשו בסמוך לאירוע נשוא התובענה, בעת שזכרון העדים היה רענן. לטענתה, עדי התביעה זוכרים את פרטי האירוע כפי שיוכח בעת הבאת הראיות.

(4) לטענת התביעה, בע.פ. 2910/94 יפת נ. מדינת ישראל (להלן-"פס"ד יפת"), נקבע מבחן, כי רק כאשר הרשות מתנהגת התנהגות בלתי נסבלת ומתעמרת ורודפת ומדכאה את הנאשם, ניתן להחיל את טענת "ההגנה מן הצדק" ו"להשתיק" את התביעה.

(5) עוד הוסיפה התובעת, כי לאחרונה בית המשפט העליון בהחלטתו בדנ"פ 3039/02 אדורס הר שפי נ. מדינת ישראל, צמצם את תכולת טענת ההגנה מן הצדק רק למקרים נדירים וקבע, שאין להעלות טענה זו כדבר שבשגרה ובענייני דיומא סתם, ועל בית המשפט לבחון בזהירות את התנהגות הרשות כשהוא שוקל את המידתיות היחסית שבין ההתנהגות השערורייתית של הרשות לבין מצבור הראיות וסוג העבירה.

3. דין

שרשרת האירועים שאינם שנויים במחלוקת הקשורים לטענת הגנה מן הצדק במקרה שלפנינו, הינה כדלקמן: -

- א. האירוע שבעטיו הוגשה התובענה היה ביום 6.3.1999.
- ב. באותו יום ה-6.3.1999 הופנה התלמיד ט.ז. לבית החולים, שם אובחנו סימני חבלה מסוג המטומה תת עורית בכף ידו השמאלית, בבסיס האצבע החמישית והראשונה (ת/1).
- ג. באותו היום בשעה 17:00 נגבתה עדותו של התלמיד ט.ז. במשטרת ישראל בתחנת נצרת (ת/3).
- ד. ביום 7.5.99 נגבתה עדותו של הנאשם בטופס הודעת חשוד (ת/2).
- ה. ביום 4.6.99 בוטלה התלונה על ידי אמו של התלמיד ט.ז., העדה הגב' פאוזיה (שתיקרא להלן-"האמא").
- ו. הקובלנה הוגשה לנציבות שירות המדינה ביום 14.8.02.
- ז. התובענה הוגשה לבית דין זה ביום 5.9.2002.
- ח. טוען ב"כ ההגנה, כי התלמיד ט.ז. ועדי ההגנה הפוטנציאליים הינם קטינים ובאופן טבעי חלוף זמן של 3 שנים ומעלה, במיוחד בגיל צעיר, הינו זמן רב. חלוף זמן אשר עלול לפגוע

בזכרונם ועל כן, יכולת הגנתו של הנאשם עלולה להיפגע, כולל יכולת בית הדין לבחון מהימנות העדים לאשורה פוחתת.

ט. מן הראוי לציין, כי הראיות שהוגשו לבית דין זה, כולל עדותו של הנאשם בסמוך לאירוע. לא ניגבו עדויות נוספות על ידי התביעה ובהחלט לא מאוחרות יותר. ועל כן, באפשרות בית הדין להתייחס בכובד ראש לעדויות שניגבו במשטרת ישראל בסמוך לאירוע, כאשר לצדדים היכולת לערוך חקירה נגדית לאותם עדויות.

י. 3 שנים אינו זמן רב כל כך, כאשר מדובר באירוע טראומטי. במידה ואומנם היה כזה אירוע, חלוף הזמן יכול להקשות על עוצמת הטראומה של האירוע נשוא התובענה, במיוחד כאשר מדובר בילדים. ועל כן, חלוף הזמן יכול לפעול במהלך שמיעת הראיות לטובתו של הנאשם.

יא. העבירה לה נטען בתובענה, הינה חמורה במיוחד, שכן המורה אמור להיות דמות מחנכת, דמות לחיקוי ואבוי לנו באם דמות זו משרישה אלימות אצל בני חסותם הקטינים. מן הראוי, שמורה המכבד את עצמו יכבד גם את תלמידיו. כבוד אינו נרכש בדרך של הפחדה או הכאה. לפיכך, אנו קובעים, כי חלוף הזמן אינו מהווה פרט מהותי היכול לפגוע בהגנתו של הנאשם וזאת לאחר בחינת מכלול הנסיבות נשוא התובענה וחומרת הנטען בכתב התובענה. יחד עם זאת, בית הדין יכול לבחון את איכות העדויות וזיכרון העדים, תוך כדי הבאת הראיות.

על מלאכתו של בית הדין אומר כב' השופט חשין בפסק הדין אדורס הר-שפי : -

”יש בה באותה מלאכה גם מן האמת גם מן האמת והאמת – האמת –

הלא הוא השופט – ישכיל ויעשה כחוכמתו.”

יב. סקירת פסקי הדין שהובאו על ידי ההגנה לצורך בחינת התנהגות המערכת ו/או הממסד כנגד הנאשם מצביעה, כי באירועים בהם קיבלו בתי המשפט ובית הדין למשמעת את טענת ההגנה מן הצדק, המערכת התנהגה באופן חמור בהרבה משרשרת האירועים נשוא התובענה שלפנינו, כפי שפורטה על ידינו לעיל.

יג. בפסק הדין של פשין אותו ציטט ב"כ הנאשם, התובענה התייחסה לעבירות משמעת שבחלקן נעשו לפני למעלה מ-10 שנים הנוגעות לקבלת היתר מהמעביד לעבודה נוספת - עבירה שאינה מגעת לחומרתה של העבירה לה נטען בכתב התובענה שבפנינו, שעניינה

פגיעה פיזית בקטין.

יד. בפסק הדין של בג"צ 6972/96 – התנועה למען איכות השלטון בישראל נ. היועץ המשפטי לממשלה, לא נטענה טענה של הגנה מהצדק וכל כולה התמקדה בטענת ההתיישנות ומהותה. אומנם קיום הוראת התיישנות באה לענות בין היתר על פגיעה בזכות הנאשם למשפט הוגן, אותה מטרה העומדת לנאשם גם בטענה של הגנה מן הצדק, אולם יש שוני רב בין שתי הטענות. שכן, בין היתר התיישנות מיישנת את האינטרס הציבורי לנהל משפט כאשר האירועים בגינו קרו לפני זמן רב, ואילו בטענת "הגנה מן הצדק" הדגש הוא על עינוי הדין שהנאשם עבר מאז קרות האירועים ועד לניהול המשפט. כאשר מתקיימת התיישנות חומרת העבירה אינה בעלת משקל. ברם, כאשר אנו באים לשקול את הנסיבות של "הגנה מן הצדק", יש מקום רב לחומרת העבירה נשוא התובענה. אומר כבוד השופט חשין בפסק דין אדורם הר-שפי (סעיף 10 שלו) בסוקרו את החלטתו של כבוד השופט לוין בתיק יפת כדלקמן: -

"בית המשפט חייב לתמרן בזהירות ... תוך שהוא בוחן ובודק את עומקה ואת עוצמתה של התנהגות הרשות כפי שנמצאה לו, ובהמשך לכך, להוסיף ולבחון ולבדוק את מכלול שהונח לפניו ואת המידתיות היחסית בין "התנהגות שערורייתית" לבין יתרת המכלול ובו סוג העבירה שבה מדובר." (הדגשה שלי (ד.א.)

טו. בית דין זה רואה בסוג העבירה שהונחה בפניו משום עבירה חמורה ביותר, אשר בהחלט משנה את האיזון לה טוען הסניגור המלומד. ואכן, צודקת נציגת התביעה בטענתה, כי בית המשפט יפעיל את זכות ההשתק של התביעה על בסיס טענת ההגנה מן הצדק אך ורק במקרים חריגים במיוחד.

בע"פ. 2910/94 יפת נ. מדינת ישראל (פ"ד נ(2), 221) קובע כבוד השופט לוין בעמ' 370 כדלקמן:

"קבלתה של תורת ההשתק אל חוק המשפט הפלילי באמצעות העקרון הידוע של "הגנה מן הצדק" ... נשענת על סמכותו הטבעית של בית המשפט לבטל אישום העומד בסתירה לעקרונות של צדק והגינות משפטית. לבית המשפט במדינת ישראל שיקול דעת לעכב הליכים. משאין באפשרותו לנאשם משפט הוגן ו/או משיש בניהול המשפט משום פגיעה בחוש הצדק וההגינות, כפי שבית משפט רואה אותו. המבחן הקובע כפי שאני רואה לאמצו, הוא מבחן ה"התנהגות הבלתי נסבלת של הרשות", היינו התנהגות שערורייתית, שיש בה משום רדיפה, דיכוי והתעמרות בנאשם ... המדובר במקרים בהם המצפון מזדעזע ותחושת הצדק האוניברסלית נפגעת, דבר שבית המשפט עומד פעור פה מולו ואין הדעת יכולה

לסובלו. ברי כי טענה כגון זו תעלה ותתקבל במקרים נדירים ביותר, ואין להעלותה כדבר שבשגרה ובענייני דיומא סתם. חשיבותה של טענת ההשתק הפלילי למקרים בהם התנהגות הרשות היתה כה מקוממת עד כי אי אפשר להרשיע אדם, כשמי שמעמידו לדין הוא שהביאו לכלל מעשה."

כבוד השופט חשין בפסק הדין אדורם הר-שפי, מאמץ את הדוקטרינה הנ"ל כפי שנקבעה על ידי כבוד השופט לוין בפסק דין יפת באומרו: -

"אין בכוונתי לפרט את המקרים בהם יש קיום לדוקטרינת ההשתק במשפט הפלילי, גם לא ניתן לעשות כן. המדובר במקרים נדירים, וכידוע המציאות עולה על כל דמיון – חשוב אף שהיישום של תורה זו ייעשה ממקרה למקרה, בזהירות ובקפידה."

כבוד השופט חשין מצטט שם את כבוד השופט מצא כדלקמן:

"כיוון שלהחלתה של "הגנה מן הצדק" עלולות להיות גם השלכות בלתי רצויות מבחינתו של הציבור, גובשה התפיסה שדוקטרינה זו יש להפעיל במשורה ולהגביל את החלתה למקרים נדירים ויוצאי דופן..."

טז. יפה קבע בית הדין למשמעת בבד"מ 130/01 את היכולת ליישם בפועל את דוקטרינת "ההגנה מן הצדק", כפי שנדונה בפסק דין יפת ושאושרה בפסק דין כץ טרם ניתן פסק הדין הר-שפי אדורם: -

"הדוקטרינה של "הגנה מן הצדק" בוחנת את טיב שיקול הדעת של הרשות המאשימה ואת תום ליבה של הרשות לעומת תכליתו של המשפט הפלילי והאינטרס הציבורי למצות את ההליך עד תומו והוצאת האמת לאור, והכל באספקלריה של חוקי היסוד. בפועל על בית הדין לשאול את עצמו האם בנסיבות העניין יזכה הנאשם למשפט הוגן? והיה ואין כל אפשרות להעניק לנאשם משפט הוגן, תהא הסיבה אשר תהא, יעכב בית המשפט את ההליכים נגדו."

יז. במקרה שלפנינו לא היתה כל התעמרות בנאשם. גם הסניגור המלומד סבר, כי הנאשם יכול היה להגיע למסקנה, לאור התנהגות התביעה, כי לא ינקטו נגדו הליכים עקב חלוף הזמן. ברם, התיישנות לא היתה במקרה שלפנינו ועל כן טען הסניגור המלומד את טענת "ההגנה מן הצדק", בהתעלמו ממשקל מהות העבירה המדגישה את הצורך של האינטרס הציבורי לנהל את משפטו של הנאשם, במיוחד לאור מהות העבירה נשוא התובענה.

יח. בהתאם למבחן הנ"ל, הרי שבמקרה שלנו, להבדיל מהעובדות שהיו בתיק בד"מ 130/01 שם נמשכה החקירה בין 7-10 שנים, הנאשם לדעתנו יזכה למשפט הוגן, במיוחד לאור העובדה שכל הראיות המהותיות שהוגשו לבית הדין נעשו בסמוך לאירוע עצמו. ובנוסף, הרשות לא השתתה את הגשת התובענה מעבר לזמן בו הסתיימה החקירה המשטרית וקבלת הקובלנה בנציבות שירות המדינה שהיתה ביום 14.8.02, וזאת בנוסף לשקילת האינטרס הציבורי ולאור חומרת העבירה נשוא התובענה. **לאור האמור לעיל, אנו דוחים את הטענה של "הגנה מן הצדק".**

4. ראיות התביעה

א. התלמיד ט.ז.

(1) בעת מתן העדות (23.2.2003) היתה התלמיד ט.ז. בן 16 שנים ו-10 חודשים, כשהוא בכיתה י"א במגמת פיזיקה-מחשבים, וכאשר האירוע נשוא התובענה קרה בעת שהיה בכיתה ז' (ביום 6.3.99).

(2) התלמיד ט.ז. טען, כי הינו זוכר היטב את האירוע עם הנאשם אשר העביר ביום 6.3.99 שיעור בפיזיקה. בחקירה הנגדית הדגיש "זה מקרה שאף פעם לא אשכח אותו." הנאשם לטענתו באמצע השיעור ביקש להוציא כרטיסיות שהיו שיעורי הבית והוטלו על התלמידים. התלמיד ט.ז. הסביר לנאשם, כי הכרטיסיות נשארו בביתו עקב שכחה. הנאשם קרא לו לעמוד ליד הלוח וביקש ממנו להושיט את ידיו ונטל סרגל מעץ באורך 30 ס"מ והכה אותו על שתי ידיו באומרו לתלמיד ט.ז., כי האנשים הם כמו "פרות", הם מצייתים רק במכות. ולאחר מכן נטל הנאשם את מזוודתו ויצא מהכיתה. יציאת הנאשם מהכיתה לטענת התלמיד ט.ז. היתה לקראת סיום השיעור.

(3) התלמיד ט.ז. הסביר, כי הנאשם הכה אותו בפני ילדי הכיתה שנכחו באותו שיעור. כמו כן הוסיף, כי אירוע דומה קרה 3 שבועות לפני ה-6.3.99.

(4) עוד ציין התלמיד ט.ז., כי הרגיש נפגע במיוחד, משום שאירוע זה היה השני בזמן של 3 שבועות וכי נפגע משום שהאירוע היה בנוכחות ילדים אחרים מהכיתה. ובנוסף ידיו

כאבו פיזית.

(5) לטענתו, המשיך במהלך הלימודים הרגיל עד סוף יום הלימודים למרות הכאבים בידיו. ורק לאחר שהגיע לביתו וסיפר לאימו על האירוע נשוא התובענה החליטה אימו לקחתו לבית החולים האיטלקי ומשם פנו ישירות למשטרת ישראל במטרה להגיש תלונה כנגד הנאשם.

(6) עוד הדגיש, כי היה תלמיד מצטיין בבית הספר ופרט לאירועים הקשורים לנאשם, והמפורטים לעיל, לא היו לו בעיות בבית הספר ואף לא בעיית אלימות כלשהי.

(7) עוד ציין, כי כ-3 חודשים לאחר האירוע נשוא התובענה הופיע הנאשם בביתו במטרה לעשות "סולחה" ולאחר ה"סולחה" אימו - העדה פאוזיה - ביטלה את תלונתה במשטרה.

ב. העדה גב' פאוזיה ז. (להלן: "האמא")

(1) לטענתה, ביום 6.3.99 חזר בנה מבית הספר בשעה 14:30 כשהוא בוכה ועצבני. לאחר שהרגיעה אותו סיפר לה, כי הנאשם - המורה לפיזיקה - נתן לו מכות על שתי הידיים. הציג בפניה את ידיו ואת הנזק שנגרם בידו השמאלית.

(2) עוד טען בפניה בנה, כי קיבל מכות על ידיו מהמורה עם סרגל לאחר ששכח את הכרטיסיות בבית וכי המורה קרא לו לעמוד ליד הלוח בפני ילדי הכיתה ואז הכה אותו על ידיו. כתוצאה מהמכות התנפחה ידו השמאלית, אך למרות הכאבים הפיזיים והנפשיים בנה המשיך את לימודיו.

(3) האם תיארה את התנהגות בנה בבית, כמי שבכה והתעצבן "יותר מידי" ועל כן, גמלה בליבה ההחלטה להתלונן במשטרה, שכן 3 שבועות קודם לכן היה מקרה דומה לבנה עם הנאשם - מקרה עליו לא התלוננה במשטרה משום שהצליחה להרגיע את בנה ובנוסף הנאשם הינו קרוב משפחה, וכמו כן לא נגרם לבנה נזק פיזי כתוצאה מהמכות שקיבל בפעם הקודמת.

(4) לדברי האם, כ-3 חודשים לאחר האירוע הופיע הנאשם בביתה ביחד עם חבר שכן והתנצל על התנהגותו כלפי בנה וביקש סליחה. כיומיים לאחר ה"סולחה", ביום

4.6.1999, פנתה האם למשטרה וביקשה לסגור את התיק.

(5) האם ציינה שבנה הינו תלמיד מצטיין וכי מעולם לא היו לו בעיות עם המורים האחרים בבית הספר. עוד הדגישה, כי מערכת היחסים שלה ושל בנה הינה חברית "הוא לא משקר לי הכל הוא מספר לי".

ג. השוטר האני שחאדה

(1) בעדותו ציין השוטר, כי הוא זה שגבה את עדות הנאשם מיום 7.5.99 והודעת חשוד הוגשה באמצעותו לבית הדין וסומנה ת/2.

(2) שני מסמכים נוספים הוגשו על ידי התביעה בהסכמת הסניגוריה :

א) תעודה רפואית של חדר מיון מבית החולים האיטלקי מיום 6.3.99 שעה 15:34 של התלמיד ט.ז. בתעודה רפואית זו מצויין הממצא הבא : -

"המטומה תת עורית בגודל 3 מ"מ X 3 מ"מ בבסיס אצבע חמישית וסימן

חבלה באצבע I"

באותה יד וכן הומלץ טיפול באנטיביוטיקה (ת/1)

ב) עדות המתלונן – התלמיד ט.ז, מיום 6.3.99 שעה 17:00 כפי שנגבתה בתחנת משטרת נצרת, סומנה ת/3.

5. ראיות ההגנה

א. עדות הנאשם – מר נג'יב אבו חאטום

(1) הנאשם מורה לפיזיקה וביולוגיה בבית הספר חטיבת ביניים בכפר יפיע, בעל וותק של 31 שנה בהוראה.

(2) ביום 6.3.99 בסמוך לכניסתו לשיעור חמישי בכיתתו של התלמיד ט.ז, הוא ביקש לבדוק את שיעורי הבית. "ט.ז לא עשה את שיעורי הבית וזה כאב לי, כי הוא תלמיד חרוץ ופיקח." לדברי הנאשם הוא ביקש מהתלמיד ט.ז לבוא ולעמוד ליד הלוח והוא

טפח על כתפו מתוך חיבה ואהבה כמחנך וכאבא, ואז התלמיד ט.ז. יצא מהכיתה. בעת שיצא מהכיתה, טוען הנאשם כי אמר לו: **"אם אתה יוצא תשאר בחוץ עד שתתנצל ואתן לך רשות להיכנס."** ואז הגיע סוף השיעור.

(3) הנאשם טען, כי ביקש מהתלמיד ט.ז. להתנצל כיוון שהוא התחצף אליו באמצעות תנועת ידיים ויצא מהכיתה, אולם התלמיד ט.ז. לא התנצל ולא שב לכיתה. לטענת הנאשם, זו היתה הפעם הראשונה שהתלמיד ט.ז. לא הכין שיעורים והוא התפלא, כיוון ש**"הוא תלמיד חרוץ ופיקח"**, וגם לא קיבל הסבר לאי הכנת השיעורים.

(4) הנאשם חזר והדגיש, כי כאשר התברר לו שהתלמיד ט.ז. לא הכין שיעורים החל לנזוף בו ואז ט.ז. התפרע, הסמיק ולדעתו הרגישות של התלמיד ט.ז. מקורה בעובדה שהוריו התגרשו וכי הוא מפונק מדי.

(5) הנאשם אישר, כי הגיע לביתו של התלמיד ט.ז. במטרה לעשות "סולחה", משום שהוא בדרך כלל לא אוהב שתלמיד ירגיש לא טוב מצידו ואז לאחר המפגש ושתית הקפה, האם האמרה לו שהיא תבטל את התלונה.

(6) הנאשם לא ראה בקריאה לתלמיד ט.ז. לעמוד ליד הלוח משום תגובה מוגזמת לאי הכנת שיעורים חד-פעמית. לטענתו, עשה זאת משום טובתו של התלמיד ט.ז. כמו כן התנהג אליו כפי שהיה מתנהג עם בנו שלו.

(7) הנאשם חזר והדגיש, כי לא הכה את התלמיד ט.ז. כלל, וכי אין ברשותו סרגל והוא משתמש בסרגל רק כשהוא עושה טבלאות. לדבריו התלמיד ט.ז. ידוע כילד שקרן המאיים על המורים, **"כי במידה ויעשו משהו נגדו הוא יתלונן נגדם במשטרה"**.

(8) הנאשם הוסיף, כי במעבדה מקום בו נערך השיעור, יש סרגלים גדולים לצורך עריכת טבלאות על הלוח וסרגלים קטנים יש לתלמידים.

(9) הנאשם טען, כי כאשר התייצב בביתו של התלמיד ט.ז., לא ידע על התלונה שהוגשה נגדו במשטרה. מאידך ציין, שהפגישה לצורכי הסולחה היתה מספר חודשים אחרי האירוע בכיתה, אבל התקיימה לפני שנחקר במשטרה.

ב. עדוּתו של ר.ב.ח.

(1) התלמיד ר.ב.ח. למד ביולוגיה אצל הנאשם והיה תלמיד ביחד עם התלמיד ט.ז. באותה כיתה. לדבריו, לא ראה שהנאשם היכה את התלמיד ט.ז. והוסיף, כי הוא תלמיד שעושה בעיות למורים בכיתה, וכל מורה שצועק עליו הוא מאיים בהגשת תלונה למשטרה.

(2) לדברי העד, הוא לא חבר ולא אוהב את התלמיד ט.ז. לדבריו, נכח בשיעור בביולוגיה ביום 6.3.99 וגם ביחד עם 4 תלמידים נוספים שלא הכינו שיעורים. הוא נקרא ללוח, אבל לא זכור לו שהתלמיד ט.ז. קיבל מכות עם סרגל על ידיו. הוא הסביר שהתלמיד ט.ז. עמד ליד הלוח וצעק שהוא ילך להתלונן במשטרה נגד הנאשם. לא זכור לו שהתלמיד ט.ז. יצא מהכיתה. לדבריו, התלמיד ט.ז. שב למקומו ואיים שוב בהגשת תלונה במשטרה.

ג. עדוּתו של ש.ח.

התלמיד ש.ח. לא זכר באם התלמיד ט.ז. קיבל מכות מהנאשם, גם לא זכר אם היה בשיעור נשוא התובענה. טען שהנאשם לימד אותו את המקצוע ביולוגיה בכיתה ז'. הוא זוכר שהנאשם היה משתמש בסרגל על הלוח בלבד ולא לתת מכות. יחסו לתלמיד ט.ז. היה לא אהבה ולא שנאה. הוא ידע שהתלמיד ט.ז. היה תלמיד חרוץ.

6. דיון

א. עובדות שאינן שנויות במחלוקת

(1) ביום 6.3.1999 במהלך שיעור חמישי שהעביר הנאשם בבית הספר חטיבת ביניים בכפר יפיע, התברר לנאשם כי התלמיד ט.ז. שהיה ידוע כתלמיד מצטיין, לא הביא לשיעור את הכרטיסיות אותם היה צריך להביא כשיעורי בית.

(2) הנאשם ביקש מהתלמיד ט.ז. להתייצב ליד הלוח כחלק מהענישה על אי-הכנת שיעורי הבית. באותו יום, בשעה 15:30, התייצב התלמיד ט.ז. בבית החולים האיטלקי כשידו השמאלית חבולה ובשעה 17:00 התייצב בתחנת משטרת נצרת להגשת תלונה כנגד הנאשם, בגין תקיפה.

(3) ביום 7.5.99 נגבתה הודעת חשוד של הנאשם בתחנת משטרת נצרת.

(4) מספר חודשים לאחר האירוע שקרה ביום 6.3.99, התייצב הנאשם בביתו של התלמיד ט.ז. במטרה לעשות "סולחה" שאמנם נעשתה בין התלמיד ט.ז., אימו ומשפחת הנאשם וחבר נוסף. "סולחה" שבעקבותיה ביטלה האם ביום 4.6.99 את תלונתה בגין התקיפה נשוא התובענה.

ב. מהימנות עדים

לאחר ששקלנו לפני ולפנים את הטענות השנויות במחלוקת, החלטנו להעדיף את גירסת התלמיד ט.ז. ואימו מן הנימוקים הבאים : -

(1) הנאשם בעדותו במשטרה טען, כי הוא מלמד בבית הספר את המקצועות ביולוגיה ופיזיקה, וכי הוא מלמד את התלמיד ט.ז. 4 פעמים בשבוע את המקצוע ביולוגיה, כאשר בפועל המקצוע העיקרי של התלמיד ט.ז. הוא פיזיקה – מקצוע ראשי שלו גם בלימודי התיכון שלו. לעומתו התלמיד ט.ז. טען בפני בית הדין ובפני המשטרה, כי השיעור בו ארע האירוע היה שיעור פיסיקה ולא ביולוגיה.

(2) העובדה שהנאשם ביקש מהתלמיד ט.ז. להתייצב ליד הלוח אינה שנויה במחלוקת, אך אשר קרה ליד הלוח היא עובדה שנויה במחלוקת. התלמיד ט.ז. טען, כי הנאשם נטל סרגל, ביקש ממנו לפשוט את ידיו והכה אותו על ידיו. ואילו הנאשם טען, כי ליד הלוח נזף בתלמיד ט.ז. על שלא הכין שיעורים או שכח את שיעוריו בבית ורק הסתפק בטפיחת עידוד על שכמו.

אנו לא מקבלים את העובדה שהנאשם הסתפק בטפיחה על שכמו של ט.ז., כי אם היה עושה זאת, הרי לא היתה לט.ז. סיבה לעזוב את הכיתה. שכן, הנאשם טען במשטרה : -

אני נתתי טפיחות ... על השכם שלו היות ואכפת לי שהתלמיד הזה יהיה וימשיך להיוץ חרוץ."

אם אומנם כדברי הנאשם עזב התלמיד ט.ז. את הכיתה (עובדה שהוכחה על ידי התלמיד ט.ז.), הרי שבחים על היותו תלמיד מצטיין שסרח פעם אחת עם טפיחה על השכם לא היתה גורמת לילד טוני לעזוב את הכיתה.

(3) משעזב התלמיד ט.ז את הכיתה, טוען הנאשם :

(א) בהודעתו במשטרה של הנאשם בעמ' 2 שורה 27 : -
"הודעתי לו שיחכה בחוץ עד שיתנצל על זה ששכח את המחברת."

ולשאלת חברת בית הדין בעמ' 15 לפרוטוקול מיום 17.4.03 עונה הנאשם :
"אני ביקשתי ממנו שיציג את המחברות ולכן ידעתי שלא הכין שיעורים."

מן הראוי להעיר, כי גם הנאשם הסכים בעמ' 17 לאותו פרוטוקול בשורה 3, כי לא היה מדובר במחברות אלא בכרטיסיות. עובדה שטען אותה התלמיד ט.ז בעת מתן עדותו במשטרה ובפני בית הדין.

(ב) הנאשם טען בפנינו, כי התלמיד ט.ז יצא החוצה מרצונו שלו : -
"אמרתו לו תעמוד פה והוא יצא מהכיתה."
 (עמ' 14 לפרוטוקול הדיון שורה 36)

ואילו בהודעתו במשטרה טען בעמ' 2 שורה 27 : -
"הודעתי לו שיחכה בחוץ עד שיתנצל..."

בפועל, מתוך דברי הנאשם, לא ברור אם הילד יצא מרצונו הוא או שהוצא החוצה, שכן הנאשם סתר את דבריו הוא.

(ג) גם הסיבה להתנצלות נסתרת מספר פעמים על ידי הנאשם. גם בהודעתו במשטרה טען משום שהתלמיד ט.ז שכח את המחברת או לא עשה שיעורי בית, ואילו בפני בית דין זה טען, שדרש התנצלות כיוון שהתלמיד ט.ז התחצף בפניו : -
"אמרתי לו אל תעשה פעם שניה ואז הוא התחצף בתנועות ויצא מהכיתה. ניגשתי ואמרתי לו תשאר פה עד שתתנצל ותכנס ואז הוא לא חזר, זה כל מה שקרה..."

(4) בעמ' 17 לפרוטוקול נשאל הנאשם על ידי התובעת, באם הוא נוהג להחזיק סרגל בכיתה ותשובתו היתה : - **"לא, אף פעם."** (שורה 9) ואילו באותו פרוטוקול בעמ' 18 (שורה 5) אומר הנאשם לשאלות התובעת : - **"אני בתוך מעבדה ויש סרגל גדול וסרגל קטן וכי הם עשויים מעץ, ברזל ופלסטיק. סרגלי לוח באורך מטר לצרכי טבלאות ולתלמידים סרגלים קטנים יותר."** ומיד ממשיך הנאשם ואומר : - **"בסביבת העבודה שלי אין סרגלים קטנים."** האם המעבדה אינה סביבת העבודה של הנאשם?

גם עד ההגנה, התלמיד ש.ח, זכר שהנאשם היה נוהג להשתמש בסרגל מעץ במעבדה לצורכי הלוח. הנאשם בפועל נהג להשתמש בסרגל בכיתה וטענתו, כי הוא אינו נוהג להחזיק סרגל בכיתה כדבריו "אף פעם", פשוט אינה נכונה.

(5) הנאשם טען, כי זו לו הפעם הראשונה שהתלמיד ט.ז לא הכין שיעורים באומרו בעמ' 15 לפרוטוקול שורה 11: -

"כן, איתי זה פעם ראשונה בגלל שהוא תלמיד חרוץ ופיקח והתפלאתי שלא עשה. לא סיפר לי מה הסיבה."

מתוך דברי הנאשם עצמו בולטת העדרות השאלה מה קרה? מדוע לא הבאת את הכרטיסיות? כיצד רצה שהתלמיד ט.ז יספר לו מה הסיבה לאי הבאת הכרטיסיות אם היה הנאשם עסוק בצורך להעניש? שאלה של מה קרה ששכחת?, מתבקשת מאליה כאשר מדובר בתלמיד חרוץ שלאחר חצי שנה של לימודים 4 פעמים בשבוע, במיוחד כאשר מדובר בתלמיד רגיש במיוחד כיוון שהוריו התגרשו כפי שציין הנאשם, שוכח לראשונה להביא את הכרטיסיות. האם מורה נבון נוהג לנזוף בילד כזה בהעמידו מול הכיתה, לא כל שכן להכותו על ידיו, או מברר תחילה מדוע לא הביא התלמיד את הכרטיסיות?

(6) תמוהה בעינינו, במיוחד התנהגותו המתממת של הנאשם, לגבי מפגש "כאילו הסולחה" שערך עם התלמיד ט.ז הילד ואימו.

(א) האירוע נשוא התובענה ונשוא "כאילו הסולחה", ארע ביום 6.3.99. אומר הנאשם עצמו, כי מועד הפגישה של "כאילו הסולחה" היה מספר חודשים לאחר אירוע התובענה (עמ' 18 לפרוטוקול שורה 43) ומפגש זה נעשה לפני מתן הודעתו במשטרה. כאשר בפועל ידוע לנו, כי הודעתו במשטרה נגבתה ביום 7.5.99 כחודשיים ויום לאחר האירוע.

(ב) הסיבה למפגש "כאילו הסולחה" לטענתו נעשתה באופן הבא ומהסיבה הבאה: -
"אני הלכתי לבן דוד שלי שהוא גם חבר של אבא שלו ורצינו לשבת ולשתות קפה, כאילו לעשות סולחה. כאב לי שהוא נלחץ והוא בתור תלמיד, טוב הנזיפה שנתתי לו, אז אמרתי לו בוא נלך לשמה לשתות קפה לראות מה המצב. אני בדרך כלל לא אוהב שתלמיד ירגיש לא טוב מצדי. זו המנטליות שלי. אז סבא שלו ואמא אמרו אנחנו נבטל את התלונה. זה

מה שקרה."

(עמ' 15 לפרוטוקול שורה 32)

מדוע חיכה המורה כל כך הרבה זמן ולא הופיע בביתו של התלמיד ט.ז עוד בשבוע של ה-6 למרץ 1999 וחיכה לפחות עד מאי לעשות פגישה כזאת, אם אומנם כוונתו היתה למנוע הרגשה רעה מצד התלמיד ט.ז כלפיו?

ג) תמיהה נוספת שמתעוררת היא, אם אמנם ידע שהתלונה נגדו מבוטלת, בכל זאת לא אמר לשוטרים בעת גביית הודעתו כי אימו של התלמיד ט.ז הודיעה לו שהיא תבטל את התלונה?

ד) גרסתם של התלמיד ט.ז ואימו נראים לנו כמהימנים לחלוטין, במיוחד לאור האופי הטראומתי בה קיבל התלמיד ט.ז את התנהגות הנאשם כלפיו ביום 6.3.99. ואילו גרסתו של הנאשם כאילו טובת הילד עמדה לנגד עיניו, הינה מופרכת מיסודה לאור העובדות, ומערערת את אמינותו של הנאשם בעינינו. הנאשם מסר את הודעתו במשטרה, ולאחר מכן ביקש לעשות סולחה במטרה לגרום לביטול התלונה במשטרה – מטרה שהצליח להשיגה. שכן, כדברי האם יומיים לאחר פגישת הסולחה ביטלה את תלונתה במשטרה וזו בוטלה ביום 4.6.99, כחודש פחות 3 ימים מיום שנגבתה הודעתו של הנאשם במשטרה.

ה) אנו מקבלים איפוא ללא כל ספק את גרסתו של התלמיד ט.ז, כי הנאשם קרא לו לעמוד בפני הכיתה להושיט את ידיו ולקבל הלקאות על כפות ידיו, וכל זאת עקב העובדה ששכח את הכרטיסיות בביתו ולא הביאם לשיעור.

7. סיוע ראיתי

גירסתו של התלמיד ט.ז מקבלת תמיכה :

א. מעדות אימו.

ב. מאישור חדר מיון של בית החולים האיטלקי, לפיו נמצאו סימני חבלה כאמור כשההסבר היחיד שניתן בפנינו לסימני חבלה אלה הוא ההתנהגותו של הנאשם והשימוש שעשה בסרגל, בכך שהיכה את התלמיד ט.ז. על כפות ידיו.

8. סוף דבר

לאור האמור לעיל, אנו מרשיעים את הנאשם נגייב אבו חאטום בהתנהגות הפוגעת במשמעת שירות המדינה והפרת הוראות חוזר מיוחד של מנכ"ל משרד החינוך ט' התשנ"ז והתנהג בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ועובד הוראה, עבירה על סעיפים: 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

9. המזכירות תקבע מועד לדיון לעניין אמצעי המשמעת.

הכרעת הדין ניתנה ביום ה' בטבת התשס"ד – 30.12.2003, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' ניצה סובוביץ חברה	עו"ד דפנה איתן יו"ר

י"ז בשבט תשס"ד
8 בפברואר 2004

בדח. 2004-111
בד"מ 160/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד דפנה איתן גב' ניצה סובוביץ מר חסון סודקי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר עו"ד לילך כתריאל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד ליאת בהר-כהן ממשרדו של עו"ד זוהר ניסים	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1950, המועסק במשרד החינוך במשרת מורה בכיר, משנת 1972, הורשע על ידינו לאחר שמיעת משפטו בתאריך ה' בטבת התשס"ד – 30.12.2003, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבמהלך שיעור פיזיקה היכה הנאשם את התלמיד ט.ז. באמצעות סרגל מעץ, מכה חזקה בשתי ידיו, באופן שנגרם לתלמיד נזק פיזי בכף ידו השמאלית שהצריך טיפול רפואי.
2. במעשיו האמורים, פגע הנאשם במשמעת שירות המדינה והפר את הוראות חוזר מיוחד של מנכ"ל משרד החינוך ט' התשנ"ז והתנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ועובד הוראה.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. טיעוני התביעה

(1) התובע המלומד טען בפנינו, כי הנאשם אינו מועסק כיום כמורה בשירות המדינה וזאת מטעמי בריאות, ועל כן הודיע, כי התביעה לא תדרוש פיטורים ולא פסילה.

(2) עוד טען התובע, כי התביעה רואה את מעשיו של הנאשם כחמורים והסתמכה בכך על פסיקת בית המשפט העליון הרואה עבירות מסוג זה כחמורות ביותר, וכן ציטט מהכרעת דינו בו קבענו, כי אנו רואים בסוג העבירה שהונחה בפנינו משום עבירה חמורה ביותר.

(3) התביעה ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כדלקמן:
 א) נזיפה חמורה - שתהווה מסר למעשיו החמורים של הנאשם;
 ב) הורדה בדרגה אחת למשך שלושה חודשים.

ב. עמדת המשרד

התביעה הגישה לבית הדין את עמדת המשרד אשר מבקשת להטיל על הנאשם אמצעי המשמעת של; נזיפה והפקעת שני שליש משכורת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) באת כח הנאשם המלומדת הודיעה בפתיחת דבריה, כי הנאשם מקבל עליו באחריות מלאה את החלטת בית הדין כפי שניתנה בהכרעת הדין, וכי הנאשם מבקש להביע את התנצלותו הכנה למערכת שירות המדינה.

(2) לטענת ההגנה, הנאשם, בן 53 ואב לשני ילדים. שימש כמורה למדע וטכנולוגיה וזוהי לו מעידתו הראשונה, לאחר שהוא תרם במשך 31 שנה למערכת שירות המדינה כמורה וכמחנך.

(3) באת כח הנאשם הציגה בפנינו שלושה מכתבי הערכה משלושה מנהלי בתי ספר שונים, שניתנו לצורך הטיעונים לעונש. כמו כן הדגישה בפנינו, כי גם היום הנאשם פעיל בתנועת "שלום עולמי" תחת שלוש דתות ומשתתף בפגישות התנועה בארץ ובחו"ל באופן פעיל. לדבריה, התנועה קוראת לאחדות וסובלנות – דבר שמעיד על אופיו של הנאשם.

(4) עוד טענה באת כח הנאשם, כי בתובענה שבפנינו המשטרה לא נקטה בהליכים פליליים כנגד הנאשם ועל כן מבקשת שלא למצות את הדין עם הנאשם ולא לפגוע בפרנסתו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם התנצל בפני בית הדין וביקש שלא למצות את הדין עימו. כן ביקש שנתחשב בתרומתו במשך 31 שנים לחינוך, כאשר הילדים אותם חונך היום הינם רופאים ועורכי דין.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שמע ושקל את טיעוניהם הסדורים של הצדדים, כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראויים להשית על הנאשם.

בית המשפט העליון רואה בחומרה רבה את השימוש בענישה גופנית בכלל וע"י מורה בפרט ולהלן מספר אמירות מפסיקתו:

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192: "גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש: "הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקייה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

5. טענה בפנינו באת כח הנאשם, כי הנאשם פעיל בתנועת "שלום עולמי". מן הראוי לציין, כי שלום בעולמי יכול להתממש רק לאחר שיש שלום פנימי, קרי שלום בתוך הבית. התנהגותו של הנאשם בתוך ביתו הוא ובתוך המוסד שבו הוא עבד, אינה תורמת לשלום פנימי ובהחלט פוגעת בשלום העולמי.

6. בית דין זה הביא בשיקוליו הכלליים גם את עובדת עברו הנקי של הנאשם וכן את העובדה שהוא אינו מועסק יותר על ידי משרד החינוך. ברם, מן הראוי לראות את מעשיו של הנאשם במסגרת הכללית של שירות המדינה ועל כן, אמצעי המשמעת צריכים לתת ביטוי של הרתעה וזאת כדי ששאר המורים המשרתים את המדינה, ידעו שאלימות – כדרך לפתרון בעיות – פסולה היא.

7. יחד עם זאת, בית הדין חושב שאמצעי המשמעת שביקשו להטיל התביעה והמשרד הינם קלים במיוחד לאור חומרת העבירה, ועל כן בית הדין החליט להטיל את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה ;

ב. הורדה בדרגה אחת לחצי שנה מיום 1.3.2004.

גזר הדין ניתן ביום ט"ז בשבט התשס"ד (8.2.2004), שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי חבר	גב' ניצה סובוביץ חברה	עו"ד דפנה איתן יו"ר

בד"מ 114/03 – היעדרות לחו"ל ללא היתר בשל משבר משפחתי

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, החליט להרשיע על יסוד הודאתה את הנאשמת בעבירות משמעת.

הנאשמת המועסקת כמורה לטכנולוגיה בבית ספר בטבריה, בעלת ותק של 28 שנים בשרות, יצאה לחו"ל ללא היתר ולגבי חלק מימי ההיעדרות, הגישה בדיעבד הצהרות על מחלה שזיכו אותה בשכר.

נציג המשרד הביע את עמדתו כי מדובר בפרשה כואבת ואשר לא אפיינה את דרכה הארוכה של הנאשמת במשרד החינוך ושנעשה לה חסד בכך שהתביעה והמשרד לא עתרו לפיטוריה.

בית הדין שקל את הנסיבות האישיות המיוחדות לגבי אותן נסיעות יחד עם ילדיה, שנועדו ליצור קשר אנושי בין האב וילדיו בנוכחות הנאשמת, לשם שיקום מרקם חייהם האישי של הילדים וכן כי היא מפרנסת יחידה במשפחה. הנאשמת הביעה צער וחרטה על מעשיה.

בית הדין שקל את מכלול הנסיבות לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, את תכליתם ואת התנהגות הנאשמת שצמחה על רקע משבר משפחתי קשה מאד, והחליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

- א. **נזיפה חמורה** ;
- ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** - שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים ;
- ג. **הורדה בדרגה אחת** - למשך שנה מיום גזר הדין.

ניתן ביום י"ח בשבט התשס"ד – 10.2.2004.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז - יו"ר
גב' נורית טולדנו - חברה
גב' עפרה גזית - חברה

י"ח בשבט התשס"ד
10 בפברואר 2004

בדח. 2004-97
בד"מ 114/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>	<p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' נורית טולידנו גב' עפרה גזית</p>	<p>בפני :</p>
	<p>עו"ד ג'פרי ונדל</p>	<p>התובע (ת) :</p>
		<p>הנאשם (ת) :</p>
	<p>עו"ד ליאת בהר-כהן ממשרדו של עו"ד מוטי כהן-ניסן</p>	<p>ב"כ הנאשם :</p>
	<p>מר חגי קוזלוב</p>	<p>נציג המשרד :</p>

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1956, המועסקת כמורה לטכנולוגיה בבית הספר "תחכמוני" בטבריה והנמצאת בשירות המדינה משנת 1976, הורשעה על ידינו על-פי הודאתה ביום ג' בשבט התשס"ד - 26.1.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בכך שבין המועדים שתחילתם בשנת 95 וסופם בשנת 2000, יצאה לחו"ל מבלי שביקשה וקיבלה היתר ליציאה, סך הכל 11 פעמים. ולגבי חלק מימי ההיעדרות הנאשמת דיווחה על ימים אלה, כימי מחלה בדיעבד, והכל כמפורט בכתב התובענה.

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד בטיעונו בפני בית הדין הודיע, כי התנהל משא ומתן בין הצדדים אשר בסיומו, אותם אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה, היו מקובלים על ההגנה ואמצעי המשמעת הינם:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה עד 10 תשלומים שווים ורצופים;

(ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

(2) התובע המלומד, כתימוכין לגישתו האמורה הגיש לבית הדין את בד"מ 109/01 שגם שם היתה יציאה ארוכה בלי היתר לחו"ל, ואמצעי המשמעת שהוטלו באותו הליך היו קלים יותר מאלה שעתרה התביעה. ואולם לנוכח היסוד החוזר של ההתנהגות שאפיין את התנהגותה של הנאשמת, התביעה ביקשה את אמצעי המשמעת האמורים, אשר לגבי תוכנם - להגנה לא היתה השגה.

ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו, שהמורה היא מורה לטכנולוגיה. עברה את ההכשרות לצורך עיסוק במקצועה, כאשר הפרשה נשוא דיונו, היא פרשה כאובה, אשר לא אפיינה את דרכה הארוכה עד כה במשרד החינוך, גם המעשה עצמו צבוע בגוון של כזב ודיווח על מציאות לגבי ימי מחלה שהיתה שונה מזו שנתרחשה בפועל.

(2) נציג המשרד סבור, כי חסד נעשה עם הנאשמת בכך שהתביעה והמשרד אינם עותרים לפיטוריה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיה של הסניגורית המלומדת שמענו, כי מדובר במורה בעלת וותק של 28 שנים וכן נמסרו לבית הדין פרטים על מרקם חייה המשפחתיים, שהם מכבידים מאוד. מדובר באם חד-הורית, שעול פרנסת ארבעת ילדיה מוטל על שכמה. בשנת 1991 בן זוגה נטש את ישראל ומשפחתו, בשל התמוטטות כלכלית, חובות מכבידים ופעולות הוצאה לפועל שמסמכים אודותם (אך כדוגמא), הוגשו לבית הדין. בני הזוג הוכרו כפרודים על ידי בית הדין הרבני, אולם עדיין לא התגרשו. למדנו, כי אותן נסיעות לחו"ל, יחד עם ילדיה, נועדו ליצור קשר אנושי טבעי בין האב וילדיו בנוכחותה של הנאשמת, על מנת שישוקם מרקם חייהם האישי של אותם ילדים, שלא ירגישו כיתומים מאב.

(2) עוד נמסר לבית הדין, כי הנאשמת בחרה את מועדי החגים כיעדים למימושם של אותם מפגשים, על מנת שימי היעדרותה יפחתו ככל הניתן.

(3) לגבי דרכה של הנאשמת, הוגשה לידינו אסופת מסמכים המעידה על תרומה מקצועית וחברתית לבית הספר. כאשר אותה התנהגות של יציאה ללא היתר לחו"ל, לאותם צרכים משפחתיים, לא אפיינה את מכלול דרכה של הנאשמת בשירות הציבורי. היא נעשתה, על מנת לשמר את אותו הקשר ואף לבססו. כיום הנאשמת דואגת לפרנסת ילדיה שחלקם גדלו. האב אינו משלם לה מזונות, או לילדיו, והשתכרותה כמורה הינו מקור פרנסתה היחיד, כאשר שכרה גם משמש לפירעון חובות משכנתא. כאשר אמצעי המשמעת שלהם הסכימה גם ההגנה, יהיו מכבידים עד מאוד על כתפי הנאשמת, אשר מקבלת את האחריות, על מעשיה ומביעה צער וחרטה כלפיהם, דברים ברוח זו שמענו גם מפיה של הנאשמת.

3. החלטת בית הדין :

בית הדין שקל את מכלול הנסיבות הדרושות, לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

א. על העבירות:

(1) הנאשמת הורשעה בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-17(3) לחוק :
 "(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה ;

(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה,
 או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום
 המוטל עליו כאמור ;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או
 התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של
 שירות המדינה ;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו."

(2) בית הדין מבקש להעיר כי, בעוד שחוק העונשין מגדיר בפרוטרוט את מרכיביה של כל עבירה, לא כך נוהג הדין משמעת לנוכח הקושי לאתר ולציין בחוק את כל המעשים, המחדלים וצורות ההתנהגות של עובדי הציבור, אשר יש בהם משום עבירות משמעת, העבירות מוגדרות בצורה רחבה, ובית הדין קובע למעשה בדיעבד אם יש בהתנהגות מסויימת, כפי שהוכחה בפניו, משום עבירות משמעת כהגדרתה בחוק.

(3) די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, לגבי מאפייניה של המשמעת :

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם

למסגרת עצמה."

(פורסם בפ"ד לו(1) בעמ' 231).

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומת כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכך תפקיד."

(5) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(4), די אם נציין, כי בדוחי השווא על ימי מחלה לגבי התקיפה שבה נעדרה מלימודים, היה טמון הרכיב של התנהגות בלתי הוגנת בכך שזכתה לקבל תשלומי שכר עבור אותם ימי היעדרות. (לגבי מאפייניה של אותה התנהגות, ראה את דבריו של השופט זמיר בעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל פורסם בפ"ד נ(4) בעמ' 865.

(6) למדנו, כי אותה התנהגות מכבידה צמחה על רקע של משבר משפחתי קשה עד מאוד, בן הזוג שנטש את ילדיה שהיו עדיין קטינים, כאשר בפרק זמן ממושך לא היה כל קשר עימו ואותן נסיעות, כפי שלמדנו במהלך הדיון, נועדו לאחד את מרקם הקשר המשפחתי, לפחות בין האב וילדיו הטבעיים – ואולם למרות הנסיבות המכבידות היה עליה לכבד את הדין ולא ליטול אותו לידיה, הגם ששמענו, כי הנאשמת מצרה ומתחרטת על מעשיה ונטלה אחריות עליהם גם בחקירתה וגם בפנינו, בשל אותו מרקם משפחתי. ואולם כפי שנפסק, ממורה נדרש סטנדט התנהגות גבוה ודוגמה אישית לתלמידים. (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשמת אינם מוטלים כחלל ריק, אלא לצורך השגתה של התכלית, שלשם קידומה נועד חוק המשמעת. די אם נביא לצורך זה את אשר קבע כב' השופט זמיר בעש"מ 5587/01 בעניינו אורי בנית:

"מהי, אם כן, תכלית החוק לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירת המדינה."

ובפסק דין אחר:

"התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."
(עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה, פ"ד נג(3), 77).

2) ראה גם לעניין התפקיד המניעתי של הדין המשמעתי את עש"מ 5771/01, בעניין פודלובסקי וכן משקלו העדיף של השיקול הציבורי לעומת זה הפרטי כמבואר בעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש וכן ראה את עש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי, פסקאות 19 ו-20 לפסק הדין (ניתן בתאריך 1.5.03- טרם פורסם).

בכל מקרה ומקרה על פי נסיבותיו, על בית דין זה לשקול האם אמצעי המשמעת המוטלים משרתים את התכלית האמורה.

ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשמת מורה ותיקה, נמצאת בשירות המדינה מזה כ-28 שנים, אין באמתחתה עבירות פליליות, או עבירות משמעתיות קודמות, זולת ההליך שבפנינו. קיבלנו גם אסופת מסמכים על תרומתה המקצועית לבית הספר. כמו כן למדנו, כי נסיבות חייה הכלכליים, כמי שנושאת בעול פרנסת המשפחה, באשר בעלה ואב ילדיה מצוי בארץ נוכריה מסיבות קשות ומכבידות.

2) כבר נפסק, כי לתרומתו של עובד במשך שנים לשירות הציבורי עד אשר מתרחש האירוע הפסול, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת. (ראה בנדון את עש"מ 1827/02 בעניין אברהם ספיר, פורסם דינים עליון כרך ס"א בעמ' 268).

למידתם של אמצעי המשמעת

4. לאחר שבית הדין שקל את השיקולים שנפרסו בפניו, הוא החליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – שהוא מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשמת, כי נפל פסול באותה התנהגות של נטילת חופש התנועה לחו"ל לידיה, מבלי להיזקק להיתר כל שהוא.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים. גישתנו המתחשבת ברכיב זה של גזר הדין, נובעת ממרקם חייה הכלכליים הקשה של הנאשמת וסברנו שאין מקום להפקיע משכורת מלאה, כדי

לא לפגוע באלה שפרנסתם עליה. מאחר וקיים ביטוי בפסיקתו של בית המשפט העליון לנסיבות אישיות המשפיעות על אותם אמצעי משמעת, שיש להם נפקות כספית וכלכלית. (ראה בין השאר את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב ואת עש"מ 973/03 בעניין אביבה בנדקובסקי).

ג. **הורדה בדרגה אחת** - למשך שנה מיום גזר הדין. ההורדה בדרגה נועדה להעביר מסר מטעמו של בית הדין, כי עובד מדינה הפוגע במשמעת שירות המדינה, באופן ממשי כפי שנהגה הנאשמת, ראוי שגם מעמדו בשירות, המתבטא בדרגותיו, יפגע לפרק זמן קצוב כאמור.

סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

5. תחילה הנאשמת תרד בדרגתה למשך שנה ולאחר שתתם תקופת הורדתה בדרגה (דרגת שכר), יחל הניכוי משכרה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ג' בשבט התשס"ד – 26.1.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ח בשבט התשס"ד – 10.2.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
גב' עפרה גזית	גב' נורית טולידנו	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חברה	חברה	יו"ר

בד"מ 75/03 – היעדרויות ללא היתר – בשל יציאה ללימודים

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע על יסוד הודאתה את הנאשמת בעבירות משמעת שונות. הנאשמת הועסקה במשרד החינוך כמורה ובשבעה מועדים שונים נעדרה מעבודתה ללא היתר בשעה שלמדה באוניברסיטת חיפה בין השעות 10:00 עד 16:00, למרות שבקשתה לצאת ללימודים אלה לא אושרה, ובכך שהגישה דיווחים כוזבים על שני ימי היעדרות.

נציג המשרד טען, כי במעשיה הנאשמת הפרה את סדרי ההוראה בבית הספר על אפו וחמתו של המנהל וכי יש יסוד של חומרה בדיווחי השווא על מחלתה.

בית הדין לאחר עיון במכלול נסיבות העדרה ובנסיבות האישיות ובטיעוני הצדדים, התרשם כי מדובר במורה נורמטיבית המבקשת לתרום מכישוריה לעולם החינוך בתחום המתמטיקה. בית הדין שקל את מהותו של השרות הציבורי, אמינות העובדים בו ושמירה על תדמיתו הראויה וכן את סטנדרט ההתנהגות הנדרש ממורה, לצורך מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, החליט בסופו של עיון להטיל על הנאשמת:

- א. **נזיפה חמורה** - משום שנפל פסול בהחלטתה ללמוד ללא היתר.
- ב. **הפקעת מחצית משכורת קובעת** - שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים רצופים ;
- ג. **הורדה בדרגה אחת** - למשך שנה מיום גזר הדין.

ניתן ביום כ"ח בטבת התשס"ד – 22.1.2004.

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז - יו"ר
גב' יהודית מילגרום - חברה
מר מדחת זחאלקה - חברה

כ"ח בטבת התשס"ד
22 בינואר 2004

בדח. 2004-74
בד"מ 75/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' יהודית מילגרום מר מדחת זחאלקה	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	אינה מיוצגת	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1967 המועסקת במשרד החינוך לפי דרגה B.A בהוראה, בעלת וותק מצטבר בהוראה 8 שנים, הורשעה על ידינו ביום כ"א בטבת התשס"ד – 15.1.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך שבשבעה מועדים שונים, שתחילתם ב-4.10.99 וסופם 14.2.2000, הנאשמת למדה באוניברסיטת חיפה בין השעות 10:00 – 16:00 למרות שבקשתה לצאת ללימודים אלה לא אושרה. ולגבי שני מועדים, האחד ה-4.10.99 והשני 25.10.99, היא דיווחה לגביהם על היותה חולה, על אף שבפועל למדה בימים אלה. ובמעשיה האמורים בכך שנעדרה מעבודתה, ללא היתר והגישה דיווחים כוזבים על שני ימי היעדרות כאמור ודיווחה כי הם היו ימי מחלה, פגעה הנאשמת במשמעת שירות המדינה, הפרה את סעיפים 1.02 לכללי האתיקה לעובדי המדינה, את פסקה 44.211 לתקשי"ר ואת הוראות חוזר מנכ"ל תש"ס/8 מיום 2.4.00 והתנהגה התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה.

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד ביקש להשית על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה;
- (ב) הפקעת משכורת קובעת שתחולק ל-10 תשלומים שווים ורצופים;
- (ג) הורדה בדרגה אחת לשנה אחת.

(2) התובע הדגיש בפנינו, כי הנאשמת פנתה למנהל בית הספר וביקשה להשתתף באותו קורס במתמטיקה שהיה רלבנטי וחיוני לעיסוקה, אולם שמנקבעה כבר תוכנית הלימודים לאותה השנה, לא היתה בידי אותו המנהל האפשרות לאשר את המבוקש. אולם הנאשמת החליטה, חרף העדר האישור, להשתתף באותם לימודים. ולגבי יומיים מהתקופה שבה היא נעדרה ללא היתר, ושמה פעמיה למוסד הלימודים, היא הגישה דיווחים על ימי מחלה שלא תאמו את המציאות כהוויתה, מאחר שבאותם הימים "חרף מחלתה" היא הצליחה להגיע לאוניברסיטה. ובכך רואה התביעה יסוד של חומרה, שצריך לבוא לידי ביטוי בהטלתה של נזיפה חמורה.

ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו, כי במעשיה הנאשמת הפרה את סדרי ההוראה בבית הספר על אפו וחמתו של המנהל, כאשר נופך של חומרה יש לראות באותם דיווחים על ימי מחלה שלא תאמו את המציאות והיה בהם יסוד של דיווח שווא. ולנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, היה מצופה שהנאשמת תנהג אחרת.

(2) ולעניינם של אמצעי המשמעת גישת המשרד הינה, כי ראוי להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה;

- (ב) הפקעת משכורת קובעת;
 (ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

ג. טיעוני הנאשמת

(1) מפיה של הנאשמת שמענו, כי היא אישה נשואה, בוגרת B.A במתמטיקה. במסגרת לימודיה הוכשרה ללמד בבית ספר תיכון, כאשר אותו קורס שהשתתפותה בו לא אושרה, נועד להקנות לה מיומנות בשיטות לימוד לגבי תלמידים צעירים. ואזי ביקשה להשתתף בקורס הנערך אחת לחודש.

(2) בשנת 98 השתתפותה באותו הקורס אושרה, אומנם לא כך היו פני הדברים בשנת 99 ולנוכח רצונה להשלים את הכשרתה, היא השתתפה בו ללא היתר. כאשר באותם ימים שנעדרה מבית הספר, הביאו לתלמידיה מורה מחליף.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל לאור טיעוני הצדדים את מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת שבפנינו - לצורך גזירתה הראויה של מידת הדין, שקלנו שיקולים אלה:

א. על תכלית אמצעי המשמעת:

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ופסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון."
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה."**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת -
(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות; ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03), בו נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת

האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית.

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון אך לאחרונה בעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03. "כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

והיא מובלטת ביתר שאת כלפי מורה ממנו נדרש סטנדרט התנהגות גבוה, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר - "המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

(פורסם בפ"ד נב(1) עמודים 650 – 678)

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: - "הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650 – 678).

(5) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי, זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ב. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת היתה מודעת לכך, כי בקשתה להשתתף בלימודים אקדמאיים בקורס שאומנם היה רלבנטי לעיסוקיה לא אושרה על ידי מנהל בית הספר, והיא החליטה ליטול את הדין לידיה וללמוד למרות זאת. לא זו אף זו, הנאשמת לגבי שני מועדי לימוד הגישה למנהל בית הספר אישורו על ידי מחלה שתוכנו לא העיד נכונה על מצבה הרפואי באותה העת והוא נועד לשרת את מטרתה להמשיך באותם הלימודים.

(2) הנאשמת במעשיה פגעה במשמעת שירות המדינה והתנהגה במישור הנורמטיבי התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה וכעובדת הוראה. ולגבי מאפייני התנהגותה, בית המשפט העליון אמר כבר את דברו; -

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על פי המערכת המתוארת. המשמעת נוהגת לא רק בגופים צבאיים ומעין-צבאיים אלא גם בגופים

אחרים, בין שהוקמו על פי חיקוק ובין שקמו מתוך התארגנות מרצון, אשר לאור ייעודיהם וחובותיהם מצריכים דרך ארגון היררכית מיוחדת של הנמנים עליהם, כולל הטלת חיובים וכלים לאכיפתם. חובת הציות היא אמנם סימן היכר מובהק של המשמעת אולם זו האחרונה איננה מתמצית בכך. חובת הציות אינה אלא אחד מן הביטויים המוחשיים לרעיון, שהוא ממרכיבי היסוד של המשמעת, היינו קבלת המרות;

מרכיב יסודי אחר היא החובה לנהוג בדרך מוגדרת ולפעול הצוותא חדא לשם ביצוע הלכה למעשה של ייעודיה של מסגרת נתונה עליה הוחלה משמעת. מכאן שפגיעה במשמעת אינה לובשת דווקא לבוש של המריית פיו של מי שמוסמך להורות; יכול שהפגיעה תתבטא בדרך אחרת של סיכול פעולתה התקינה של המסגרת כולה ושל הכלים, החיוניים להמשך פעולה נאות".

ולגבי יכולתו של עובד או קבוצת עובדים לקבוע סדרי עבודה עצמאיים בעניין זה, יפים דברי בית המשפט העליון בעש"מ 1/76, הדסה כהן נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד ל(3), 50):

"אם כל עובד, או כל סוג או קבוצה של עובדים, יקבעו לו סדרי עבודה או שעות עבודה או דרכי עבודה משלו, כי אז יבוא במקום המשמעת תוהו ובוהו, ואנרכיה, של איש הישר בעינו יעשה. לעניין טיבה וחומרתה וסכנתה של פגיעה במשמעת שלא כדין או שלא כהוגן או שלא למטרה סבירה, כל פגיעה במשמעת השירות עבירה היא, תהא אשר תהא מטרתה.

ויש דברים בגו, שמשמעת בשירות המדינה (כמו ביתר שאת, שמעת בצבא) ערך בפני עצמו היא: שירות המדינה אינו יכול להתנהל אלא מתוך המשמעת ואין חיי אזרחיה, חיים, אלא כל עוד מתנהל שירות המדינה".

המשמעת גם משמעה, ציות לממונים וכיבוד הנחיותיהם. עובד מדינה חייב בקיומה של חובת הציות ובקבלת מרותו של הממונה, תהא דעתו האישית על הממונה אשר תהא.

בער"מ 1/82, עירית תל-אביב נגד אלי רובין (פ"ד לו(3) 579) חזר בית המשפט העליון וקבע:

"משמע, העובד בשירות כאמור נתון למרותם של הממונה עליו וחייב לקיים

הוראותיהם. המשמעת היא מרכיב יסודי בשירות הציבורי כאמור ובלעדיה לא יכול השירות ולא יוכל לקיים את המוטל עליו בהתאם לחוקים המגדירים חובותיה וסמכויותיה של הרשות המקומית. עובר לקבלה לשירות, מסורה בידי המועמד האפשרות לשקול מראש אם הוא נכון לקבל על עצמו את העבודה אשר למען ביצועה הוא מגיש את מועמדותו. אולם, אחרי שנתקבל לשירות שומה עליו לקיים הוראות הממונים עליו להוראת, ההוראות בדבר אופי תפקידו ואופן ביצועו. במילים אחרות, אחרי תחילת העבודה הופך העובד לחלק ממערכת בה נקבעים תפקידיו על ידי המוסמכים לכך בתוך המסגרת אליה התקבל".

ראה בעניין זה את עש"מ 28/90 בעניין צבי צור נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד מד(3) 5759), בו פסק בית המשפט:

"למותר לציין, כי אין להשלים עם "עשיית דין עצמית" אם העובד אינו מרוצה מהתפקיד המוטל עליו. פתוחות לפניו הדרכים המקובלות להעלות השגותיו על כך, בדרך הנאותה והמקובלת, לפני בעלי הסמכות במשרדו, ואם לא יבוא על סיפוקו, גם אז הרי פתוחה לפניו הדרך לפרוש בהסדר הולם, מוסכם ומכובד, מעבודתו ולחפש את עתידו".

(3) במישור הנורמטיבי, היה בהתנהגותה יסוד של התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ועובדת הוראה, או התנהגות שהיה בה כדי לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה. ולגבי יסודותיה של עבירה זו נפנה לפסיקתו של בית המשפט העליון: -

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי

להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשמת אישה נשואה, אם לשני ילדים, אקדמאית אשר עשתה מאמצים לשפר את מיומנותה המקצועית לאחר שצברה וותק של 8 שנים בעולם ההוראה, אולם עשתה כן בדרך לא ראויה כפי שהובא לעיל בגזר דיננו. עם זאת התרשמנו, כי עדיין מדובר במורה נורמטיבית המבקשת לתרום מכישוריה לעולם החינוך בתחום המתמטיקה.

4. למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין שקל את השיקולים שנפרסו לעיל, הוא החליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה – אמצעי משמעת זה נועד להעביר מסר לנאשמת, כי נפל פסול בהחלטתה ליטול את היתר הלימוד לגבולות החלטתה האישית, ולהמשיך בלימודיה חרף החלטת מנהלה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) – למשך שנה מיום גזר הדין.

5. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה הנאשמת תרד בדרגה אחת מיום גזר הדין, ועם תום מועד הורדתה בדרגה כאמור, יחל הניכוי משכרה.

גזר הדין ניתן ביום כ"ח בטבת התשס"ד – 22.1.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם ישלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר מדחת זחאלקה	גבי יהודית מילגרום	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 97/02 – אי התייצבות לשיבוץ בבית הספר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע לאחר משפט הוכחות את הנאשם, מורה בכיר בבתי ספר באזור הצפון, בכך שלא מילא אחר הוראותיו של מפקח במחוז הצפון להתייצב להתחלת ביצוען של 8 שעות הוראה שאושרו לו בבית הספר מפתן בטבריה.

התביעה הביאה בפני בית הדין מסמכים לגבי דו"חות שליליים שהגיעו למשרד החינוך על עבודתו בשל חוסר נכונות לקבל הדרכה ומניעת כניסתו של מפקח, שיצפה בשיעוריו.

גישת המשרד – תפקודו של הנאשם התאפיין בשנים האחרונות בהפרות משמעת שונות כלפי הממונים, סירוב לאפשר למפקחים להיכנס לשיעוריו העדר נכונות להגיע לחקירה והתבטאות לא נאותה. המשרד הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת.

ההגנה ציינה בפני בית הדין את נסיבותיו האישיות של הנאשם את משך עיסוקו הממושך במקצוע כמורה לחינוך גופני בו תפקד ללא כל הרשעה בפלילי או בדין משמעתי. כן הובאה אסופת מסמכים של הערכה והוקרה לנאשם. עוד צוין, כי עבר על הנאשם משבר אישי וכלכלי קשה בעקבות פיטורין מטעם אחר.

הנאשם תאר את מידת הפגיעה בזכויותיו הכספיות ואת מסלול חייו שבהם כלול שרות קרבי תורם למדינת ישראל.

בית הדין עמד בהרחבה על דפוס התנהגותו של הנאשם אשר אופיין בהפרת חובת ציות כלפי הממונים עליו ובעשיית דין עצמי לגבי מקום השרות ועיתוי ההתייצבות לתחילת העיסוק בו. בית הדין שקל את מכלול השיקולים, בהתחשב בתכליתם של אמצעי המשמעת, בסטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה ובחובת הנאמנות המוטלת עליו כעובד מדינה ובנסיבות האישיות המכבידות של הנאשם, והחליט על כן כי ראוי בנסיבות המקרה להימנע מהורדתו בדרגה, ולהסתפק באמצעי המשמעת של נזיפה בלבד.

ניתן ביום י"ב בטבת התשס"ד – 6.1.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' חני לידור – חברה
מר חסון סודקי – חבר

י"ב בטבת התשס"ד
6 בינואר 2004

בדח. 10-2004
בד"מ 97/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>	<p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' חני לידור מר חסון סודקי</p>	<p>בפני :</p>
	<p>עו"ד טלילה שחל-רוזנפלד</p>	<p>התובע (ת) :</p>
		<p>הנאשם (ת) :</p>
	<p>עו"ד מוטי כהן ניסן עו"ד ליאת בהר כהן</p>	<p>ב"כ הנאשם :</p>
	<p>מר חגי קוזלוב</p>	<p>נציג המשרד :</p>

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1950, אשר הועסק בתקופה הרלבנטית לתובענה כמורה בכיר ב"עמל נופרים" בגליל וכן כמורה בכיר במפתן בטבריה, והנמצא בשירות המדינה משנת 1983, הורשע על ידינו בתאריך ח' בחשון התשס"ד – 3.11.2003, בעבירות משמעת לפי סעיפים: 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך שלא מילא אחר הוראותיו של מפקח במחוז הצפון להתייצב להתחלת ביצוען של 8 שעות הוראה שאושרו לו בבית הספר מפתן בטבריה הנ"ל מתאריך 1.9.1999, ובסופו של דבר בעקבות פניות ומכתבים שנשלחו אליו, התייצב לתחילת עיסוקו בבית הספר בתאריך ה-18.11.99.
2. הנאשם הורשע בעבירות כאמור, בעקבות משפט הוכחות שנתקיים בפנינו שבו נפרסו בפנינו ראיות התביעה וההגנה, המסגרת הנורמטיבית שעיקרה נסב על חובת הציות שמוטלת על מורה וחובתו לכבד את ההוראות של הרשויות המוסמכות במשרד החינוך, גם אם יש לו השגה וטרוניה כלפיהם, עמה הוא אמור להתמודד בדרכים לגיטימיות ולא ליטול את הדין לידי ולקבוע לעצמו את גבולות הציות.

3. בית הדין קבע בהכרעת דינו, שגם אם נפל פגם באופן המימוש של העברתו מבית ספרו למפתן טבריה שבו הוא שובץ, שלגביו לא הונחה בפנינו תשתית ראייתית מספקת, עדיין לא היה באותו פגם כדי לפגוע או לאיין את חובת הציות של הנאשם להוראותיהם של הממונים עליו, גם אם הוראות אלה לא עלו בקנה אחד, עם לשונם של הנוהלים הפנימיים.

4. עוד קבע בית הדין, כי חובת הציות של עובד ציבור הכפוף למערכות היררכיות שרירה וקיימת, כל עוד ההוראה שניתנה לו אינה בלתי חוקית בעליל, שרק כלפי אותה הוראה היתה מסורה בידי הזכות ואף החובה שלא לציית לה. הנאשם כמי שנתקבל לשירות המדינה, הפך להיות חלק מן המערכת, קיבל על עצמו את הוראות התקשייר השונות שפורטו בהכרעת דינו ואת סמכות הממונים עליו ליתן לו הוראות – הכל כמבואר בהכרעת דינו ובפרק המסקנות והממצאים שאליהם הגענו בסיומה של הכרעת הדין.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

בתאריך ה-18.12.2003, שמענו את טיעוני הצדדים לעניין אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, לנוכח תמונת הרשעתו כאמור. הנאשם היה מיוצג ביום הדיון, אולם לא התייצב על-פי זימון שנשלח אליו, לדבריו בשל מזג האוויר ששרר באותו היום באזור מגוריו. בית הדין איפשר לנאשם בטרם גזירת דינו, להעביר לידי בית הדין את טיעוניו בכתב ולאחר שאלה הגיעו בתאריך 5.1.2004 והוגשו באמצעות תצהיר, באה העת לגזירת הדין.

א. טיעוני התביעה

(1) התובעת המלומדת פרסה בפני בית הדין את תמונת הרשעתו ואת קביעותיו של בית הדין ואת המעשה שעיקרו, התייצבות בבית הספר שאליו שובץ רק ב-17.11.99, במקום ה-1.9.99. כאשר במעשיו היה כאמור גוון של עשיית דין עצמית, הפרת הוראות המפקח שהורה לו להתייצב בבית ספרו החדש, התנהגות שלובשת נופך של חומרה מיוחדת לנוכח מעמדו כמורה בישראל.

(2) התובעת הגישה לבית הדין מסמכים מן העבר הלא קרוב שבהם זכה הנאשם לקבל אזהרות מנכ"ל בשל דו"חות שליליים שהגיעו למשרד החינוך על עבודתו, בשל חוסר נכונות לקבל הדרכה, ומניעת כניסתו של מפקח שיצפה בשיעוריו.

ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו, כי תפקודו של הנאשם התאפיין בשנים האחרונות בהפרות משמעת שונות כלפי הממונים, סירוב לאפשר למפקחים להיכנס לשיעוריו, העדר נכונות הגיע לחקירה והתבטאות לא נאותה.

(2) נציג המשרד הודיענו, כי הופתע לגלות שהנאשם פוטר הגם שמסיבה אחרת במהלכו של הדיון. – והצטרף לגופם של אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

(1) באת כח הנאשם ציינה בפנינו את נסיבותיו האישיות, נשוי ואב לארבעה ילדים הסמוכים על שולחנו. משך עיסוקו הממושך במקצועו כמורה לחינוך גופני, כאשר מאותו פרק עיסוק הוקדשו שנים רבות למשרד החינוך, בו תיפקד ללא כל הרשעה בפלילים או בדין משמעתי, כאשר ב-31.8.2003 הנאשם פוטר מסיבות אירגוניות משירות המדינה.

(2) עוד שמענו, כי הנאשם שירת בצה"ל והגיע לדרגת סגן אלוף בשירות המילואים ובמהלך הדיון זכינו לקבל אסופת מסמכים של הערכה והוקרה לנאשם שנכתבו על ידי תלמידים, הורים וכן מטעמו של מנהל בית הספר במרכז האיזורי מרום הגליל משנת 91 - על חלקו בהצלחת מסיבת הסיום של בית הספר. וכן הוגש מסמך מאוחר יותר משנת 2001 מטעם מנהל מפתן טבריה על חלקו של הנאשם בעריכתו של יום בטיחות מוצלח.

(3) ובנוסף שמענו פרטים מטעם ההגנה על השבר הקשה שעבר על הנאשם בעקבות פיטוריו ועל מצבו הנפשי שבו הוא מצוי בימים אלה, ועל תעסוקה זמנית שהוא מצא שאינה מבטיחה פרנסה יציבה לבני ביתו במסגרת בית ספר "עמל". כאשר ההליך עצמו לנוכח הקיזוז שנעשה בזכויות לגימלה בשל תקופה ההיעדרות, והפחתת תשלומי הגימלה ומניעת חודשי הסתגלות לנאשם, גרמו לו לנזק כלכלי מכביד.

(4) ולגבי הפרות המשמעת שאפיינו את הנאשם, כביטויים במסמכים שהוגשו על ידי התביעה שמענו מההגנה, כי מדובר במסמכים משנים קודמות

ומאז שינה הנאשם את דרכו.

ד. דבר הנאשם

(1) הנאשם כהחלטתנו, לנוכח היעדרותו מיום הדיון מחמת מזג האויר, העביר לבית הדין את טיעונו בכתב באמצעות תצהיר בו הוא פירט את תחושותיו הקשות עובר לפיטוריו מעיסוק שהיה אהבת חייו, למרות שתרים שנות חיים ארוכות לשירות הציבורי.

(2) כמו כן, תיאר את מידת הפגיעה בזכויותיו הכספיות ואת מסלול חייו שבהם כלול שירות קרבי תורם למדינת ישראל.

(3) כן מצאנו בתצהיר תחושות אישיות ונפשיות קשות, על מידת הפגיעה שבה נפגע הנאשם בעקבות ההליך, ופיטוריו מטעם אחר, כאשר עתידו לוטה בערפל.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתו של הנאשם בפנינו, יחד עם טיעוניהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם. לצורך גזירתם של אלה, נשקלנו על ידינו השיקולים הבאים:

ח. על דפוס התנהגותו של הנאשם

(1) בהכרעת דינו המפורטת עמדנו בהרחבה על דפוס התנהגותו של הנאשם, אשר אופיין בהפרת חובת ציות כלפי הממונים עליו ובעשיית דין עצמית לגבי מקום השירות ועיתוי ההתייצבות לתחילת העיסוק בו. כפי שצויין לעיל, הנאשם רשאי היה לפעול לשינוי החלטה לגביו בדרכים לגיטימיות ואולם הוא נטל את הדין לידיו ונמנע מלהתייצב במועד בבית הספר החדש, מאחר והשיבוץ פגע בציפיותיו, וגם ברווחתו האישית.

(2) בית הדין ציין כבר בהכרעת דינו, כי ממורה בישראל נדרשת התנהגות אחרת, ובשורה של פסקי דין נקבע סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה.

בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות..."

ט. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן

בעתיד".

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

י. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם הינו עובד ציבור וותיק הנמצא במערכת החינוך מזה 30 שנה ומהן כ-20 שנה הועסק במשרד החינוך, עד אשר פוטר מעבודתו בחודש אוגוסט האחרון. אין לנאשם עבירות פליליות או משמעתיות קודמות למעט אזהרה מטעם המנכ"ל שתוכנה הובא לעיל, הגם שהתרשמנו כי היו בעברו של הנאשם הפרות משמעת שונות, עדיין יש לקחת בחשבון את תרומתו רבת השנים לשירות הציבורי עד אשר סיימו מטעמים שאינם

קשורים בהליך שהיה בפנינו.

(2) וכבר נפסק, כי לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

”בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים.”

עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

סוף דבר

7. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידינו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשי העבירה, ולאחר שלמדנו שהנאשם פוטר מעבודתו ומצוי בימים אלה במצב אישי וכלכלי מכביד עד אשר ימצא לעצמו חלופת תעסוקה הולמת לכישוריו, כי בנסיבות מקרה זה במיוחד בשל נסיבותיו האישיות המכבידות – נסיבות שעל-פי פסיקתו של בית המשפט העליון שהובאה לעיל, הן ברות השלכה על מידתם של אמצעי המשמעת ובמיוחד בשעה שמדובר בנאשם שאיבד את משרתו בשירות הציבורי – החלטנו כי ראוי בנסיבות מקרה זה להימנע מהורדתו של הנאשם בדרגה כעתירת התביעה והמשרד, ולהסתפק באמצעי משמעת של - נזיפה בלבד.

8. גישתנו האמורה הולמת מקרה דומה שנדון בפנינו וגם בפני בית המשפט העליון (ראה עש"מ 4348/01 בעניין וופא יונס שניתן בתאריך ה-15.12.2002) לגבי נסיבות התנהגות דומות של סירוב לעבור לבית ספר אחר שם קבע בית המשפט העליון, שעה שהחליט להתערב במידת מה באמצעי המשמעת שהוטלו, כי: -

”ניתן היה להסתפק בעונש של נזיפה, כדי להעביר לה ולעובדים אחרים את המסר של החובה לציית להוראות הממונים. ולפיכך, אני רואה להקל עמה בהעמדת אמצעי

המשמעת על נזיפה בלבד. " (שם בעמ' 3).

9. בשולי הפסק

א. במהלך שמיעתם של הטיעונים לאמצעי המשמעת, בית הדין נחשף למידע חדש, לפיו הנאשם פוטר מעבודתו במשרד החינוך בשל טעמים אירגוניים שאופיים ומהותם לא פורטו בפני בית הדין.

ב. בית הדין סבור, כי לא היה מקום גם אם היתה הצדקה עניינית לכך על-פי הסכמי העבודה ונוהלי משרד החינוך לפטר את הנאשם כל עוד ההליך המשמעתי שהתנהל בעניינו היה תלוי ועומד וטרם הגיע לסיומו. אין מקום, כי בנסיבות מסוג זה לפני שבית הדין אמר את דברו, תבוא החלטה שאומנם לא היתה קשורה להליך שעניינה פיטוריו של הנאשם. פיטורים שבית הדין לא היה מטיל על הנאשם לנוכח פני הרשעתו בפניו, ואולם גם אם היתה צדקה מלאה לפטרו מעילה אחרת, שלא על-פי המסגרת הקבועה בסעיף 68 לחוק, עדיין היה מקום להמתין עם חרב הפיטורין עד לפרסום פסק דינו.

10. גישתנו זו תועבר על ידי סגן הנציב למשמעת למנכ"ל משרד החינוך.

גזר הדין ניתן ביום י"ב בטבת התשס"ד – 6.1.2004 שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 מיום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי	גב' חני לידור	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 108/03 – סיכול פיקוח מקצועי

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע על יסוד הודאתו את הנאשם – מורה בכיר לאנגלית, בעבירות משמעת בכך שבשלושה מועדים מנע ממפקחת בית ספרו לבקר בכיתתו על מנת לבחון את איכות ההוראה בשפה האנגלית. במעשיו האמורים, פגע הנאשם במשמעת שרות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה : -

- התובע הדגיש כי הנאשם סיכל את אפשרות הפיקוח על אופן העברת שיעוריו הגם שלאחר האירוע הראשון הוזהר כי לא יעשה כן.
- נציג המשרד מסר כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעתי קודם.
- הסנגור מסר כי סיכול הפיקוח על ידי הנאשם מקורו בחשש מאותו פיקוח, שמא יביא הדו"ח לפיטוריו לנוכח היחסים העכורים ששררו בינו לבין מנהל חטיבת הביניים.
- הנאשם ביקש להקל במידתם של אמצעי המשמעת.

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו לגזור את דינו של הנאשם : את תכלית אמצעי המשמעת בהתחשב בנסיבות העבירה ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם והגיע לכלל החלטה כי אמצעי המשמעת הראויים בנסיבות של מקרה זה, יהיו : -

נזיפה - מסר נורמטיבי המופנה לנאשם והמצביע כי נפל פגם בהחלטתו שלא לאפשר את הפיקוח מטעמה של המפקחת לשפה האנגלית ;

הורדה בדרגה אחת - לפרק זמן של שלושה חודשים.

ניתן ביום כ"א בטבת התשס"ד 15.1.2004.

ההרכב :

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' יהודית מילגרום – חברה
מר מדחאת זחאלקה - חבר

ג' בתמוז התשס"ה

10 ביולי 2005

בדח. 2005-590

בד"מ 108/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' יהודית מילגרום מר מדחת זחאלקה	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד טרבאני ספואן	
נציג המשרד :	מר חגי קוזלוב	

גזר - דין

ההליך

8. הנאשם, יליד שנת 1958, המועסק במשרד החינוך במשרת מורה בכיר, העסקה שהחלה בשנת 78, הורשע על ידינו על-פי הודאתו בתאריך כ"א בטבת התשס"ד – 15.1.2004 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה בכך שבשלושה מועדים שונים, שניים במהלך שנת 2001 ואחד בראשית שנת 2002, מנע הנאשם ממפקחת על בית ספרו לבקר בכיתתו, על מנת לבחון את איכות ההוראה בשפה האנגלית, מאחר והנאשם הינו מורה לאנגלית בהכשרתו המקצועית.

9. במעשיו האמורים הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה והפר את הוראתיהן של הוראות חינוך ממלכתי (סדרי פיקוח), תשי"ז-1956 והתנהג התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה.

10. טיעונים לאמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, לנוכח פני הרשעתו כאמור.

א. טיעוני התביעה

- (1) התובע המלומד ביקש שבית הדין יטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:
 - (א) נזיפה;
 - (ב) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה בששה תשלומים שוים ורצופים;
 - (ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) למשך חצי שנה.

(2) התובע המלומד בטיעונו בפנינו הדגיש כי מדובר בשלושה אירועים שונים שבו הנאשם סיכל את אפשרות הפיקוח על אופן העברת שיעוריו, הגם שלאחר האירוע הראשון הוא הוזהר, כי לא יעשה כן.

(3) עוד טען התובע, כי במעשיו הנאשם סיכל את חובתו ותפקידו של משרד החינוך לפקח על איכות ותוכן העברת השיעורים בידי מורים בישראל. ועל מנת שמקרהו של הנאשם ישמש כמסר, התביעה גם ביקשה כאמור את הורדתו בדרגה.

(4) כתימוכין לגישתו האמורה התובע הגיש את בד"מ 16/02 וכן אזכר פסקי דין נוספים: בד"מ 73/98, בד"מ 117/97 ובד"מ 24/98.

(5) בסיכום טיעונו התובע ביקשנו להטיל את אמצעי המשמעת המבוקשים על ידו לנוכח היסוד של התנהגות חוזרת של מניעת פיקוח שאפיינה את דרכו של הנאשם.

ב. גישת המשרד

(1) מפיו של נציג המשרד שמענו, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעתי קודם. הוא מורה לאנגלית. כמו כן, הובלטה בפנינו התכלית של הפיקוח שצריך להתממש, גם ללא תיאום מוקדם, על מנת לבחון אם המורה מבצע את

תפקידו כמות וללא אותו פיקוח עלולה רמת ההוראה להיפגע. הנאשם סיכל את עצם אפשרות הפיקוח על מעשיו, כפי שתואר לעיל.

(2) לעניין אמצעי המשמעת, הגם שבתחילה סבר המשרד, כי ראוי להטיל על הנאשם נזיפה חמורה בנוסף לאמצעי המשמעת האחרים, ובסופו של עיון המשרד הצטרף לגישת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי דרכו של הנאשם לא אופיינה במידה של זלזול כלפי מערכת החינוך. מקורה בחששו מאותו פיקוח, שמא יביא דו"ח הביקורת לפיטוריו לנוכח היחסים העכורים ששררו בינו ובין מנהל חטיבת הביניים, שלא אחת איים לפטרו. הנאשם גם למד מפגישה שקיים עם נציג הסתדרות המורים בצפון, כי הפיקוח על דרכו בשיעור אמור להתממש לאחר תיאום, מוקדם.

(2) כמו כן למדנו, כי לאחר האירועים הנאשם, לאחר שגם עבר לבית ספר אחר, בית ספר יסודי במגדל שמס, מומש פיקוח בבית ספרו ב-12.12.2002, כאשר דו"ח הפיקוח המצביע על רמה מקצועית נאותה מאוד הוגש לבית הדין.

(3) כמו כן קיבלנו מסמכים ושמענו טיעונים על דרכו המוצלחת של הנאשם וגם ההישגית בתחום הוראת האנגלית. וכי אותו מנהל של בית הספר פעל אומנם בתיאום עם המחוז להעברתו של הנאשם לבית ספר יסודי ובכך הוא נפגע כיוון שהוא אמור ללמד יותר שעות בעבור אותו השכר.

(4) כמו כן שמענו, כי לנאשם בעיות רפואיות שלגביהן הוגשו מסמכים רפואיים, אשר אפשר כי יביאו בסופו של דבר לפרישתו המוקדמת של הנאשם מהשירות הציבורי.

ד. דבר הנאשם

הנאשם ביקשנו להקל במידתם של אמצעי המשמעת וציין בפנינו, כי שמע מנציג הסתדרות המורים, כי הפיקוח צריך להיעשות בתיאום - דבר שלא נעשה. הוא חשש שהפיקוח נעשה בגדר מלכדות מטעמו של המנהל שיביא לפיטוריו ועל כן פעל לסיכולו של הפיקוח.

החלטת בית הדין

11. בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להטיל את אמצעי המשמעת הראויים על הנאשם :

יא. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית :

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת : הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן :

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: "מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה". (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: "שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

יב. על הנסיבות ועבירותיהן

1) הנאשם הורשע כאמור בעבירות שעיקרן פגיעה במשמעת שירות המדינה בכך שבמעשיו סיכל את האפשרות לבצע את הפיקוח הנדרש מכוח הדין, הפר במעשיו את הוראות הדין שעיקרם מבוטא בתקנות חינוך ממלכתי (סדרי פיקוח) התשי"ז 1956 בהן מסורה סמכות לכל מפקח כולל או מקצועי להיכנס בכל עת לבית ספר ולבדוק את ההוראה שבו. בתקנות אין כל חובה לתאם את דבר הביקור עם המנהל או המורה המבוקר ואותו פיקוח בלתי מתואם, הגם שיכול להיות מתואם, נועד לשרת את הבקרה

והתכלית של הביקורת על איכות ההוראה בבתי הספר.

(2) הנאשם מנע את הביקורת שמקורה בדין ובגין מעשיו אלה גם הורשע בעבירות של פגיעה במשמעת שירות המדינה ובהתנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובד הוראה בישראל.

(3) ולגבי היסוד של פגיעה במשמעת שירות המדינה, כבר נפסק: -
"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים, והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת אירגונית, בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה. קיום המשמעת – ביטוייה בהתנהגות על-פי המערכת המתוארת."
 (עש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה, פ"ד ל(1), 231, 235).

(4) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

(5) שמענו במהלך שמיעתם הטיעונים את הנסיבות שהביאו את הנאשם לאותה התנהגות שעיקרם חשש, שמא יבולע למעמדו בבית ספר, אם הביקורת תעלה איזה שהוא ממצא בנוגע לתיפקודו, חשש שיסודו היה ביחסיו העכורים עם מנהל בית הספר, אשר בסופו של דבר הביא לדברי הנאשם להעברתו מאותו בית ספר לבית ספר יסודי. אילולא אותם יחסים, הנאשם כדרכו בעבר וגם לאחר אירועיה של התובענה היה מאפשר את הפיקוח, כפי שעשה בעבר וגם נעשה לאחר אירועיה של התובענה שבפנינו. ואולם לא מצאנו חרף אותם יחסים עכורים, כי אלה הצדיקו את דפוס התנהגותו של הנאשם, הגם שניתן למצוא בנסיבות אלה גם נקודות לקולא.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה נורמטיבי, נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם. נמצא בשירות הציבורי כ-26 שנה וכבר נפסק, כי לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים."

עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

(2) גם שמענו בצער, כי הנאשם לוקה בבריאותו ואפשר כי תאושר בעתיד בקשתו לפרוש מהשירות הציבורי לנוכח בריאותו.

למידתם של אמצעי המשמעת

12. לאחר שבית הדין שקל את אותם השיקולים שנפרסו לעיל, הוא הגיע לכלל החלטה, כי אמצעי המשמעת הראויים בנסיבותיו של מקרה זה בהתחשב בתכלית אמצעי המשמעת דפוס התנהגותו של הנאשם והנסיבות האישיות, יהיו כלהלן:

א. נזיפה – מסר נורמטיבי המופנה לנאשם והמצביע, כי נפל פגם בהחלטתו שלא לאפשר את הפיקוח מטעמה של המפקחת לשפה האנגלית.

ב. הורדה בדרגה – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שלושה חודשים. יותר משנועדה הורדה בדרגה לפגוע במרקם חייו הכלכליים, פגיעה שהיא מתונה מאוד, היא נועדה להעביר מסר לנאשם ולגם לשירות הציבורי כולו, כי עובד מדינה הפוגע במשמעת שירות המדינה ראוי שיפגע בדרגתו ובמקרה זה לפרק זמן קצוב.

13. בית הדין לא מצא הצדקה להפקיע את שכרו של הנאשם בנסיבות מקרה זה, גם בהתחשב בתרומתו רבת השנים לשירות הציבורי.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"א בטבת התשס"ד – 15.1.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ח בטבת התשס"ד – 22.1.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות הערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

מר מדחת זחאלקה
חבר

(-)

גבי יהודית מילגרום
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 138/03 – גזילת כספי הורים**תמצית פסק הדין**

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע על יסוד הודאתו, את הנאשם המשמש כמורה בכיר לאנגלית, רכז שכבה ומ"מ המנהלת בבית הספר באיזור הצפון בעבירות משמעת. בעקבות הרשעתו בבית משפט השלום בנצרת בעבירת תחבולה לפי סעיף 416 לחוק העונשין- התשל"ז 1977. הנאשם לקח מהמתלוננים כספים על מנת לרשום את ילדיהם לבית הספר ושילשל את הכסף לכיסו.

התובע ביקש להטיל על הנאשם אמצעי משמעת שונים, לרבות פיטורין.

המשרד הצטרף לעמדת התביעה.

ההגנה ציינה בטיעוניה, כי הנאשם הודה בהזדמנות באשמה בעבירות המיוחסות לו והביע חרטה כנה על מעשיו, כי מעשיו לקו בחוסר תחכום וכי הוא זוכה לאמון רב מצד מנהלת בית הספר בו הוא עובד.

בית הדין לאחר ששקל אם ראוי בנסיבות המקרה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת המבוקשים, החליט לאחר שיקול רב, כי ניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים מאשר פיטורין ובהתאם לכך הטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה;

הפקעת מחצית משכורת קובעת: שתחולק ל – 6 תשלומים שווים ורצופים ;

הורדה בדרגה אחת לשנה: שתחל בתום התקופה של הפקעת מחצית המשכורת.

ניתן ביום ט"ו בטבת התשס"ה 27.12.2004.

ההרכב:

עו"ד ורדה קטרון – ברט – יו"ר

ד"ר עינת ברגר – חברה

מר ענבوسی פאוזי – חבר

ט"ו בטבת התשס"ה
27 בדצמבר 2004

בדח. 2004-921
בד"מ 138/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד ורדה קטרון-ברט ד"ר עינת ברגר מר ענבوسی פאוזי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'מאל קדרי	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד זוהר ניסים	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

גזר - דין

ההליך

1. ביום כ"ה בתשרי התשס"ה – 10.10.2004, הרשיע בית הדין את הנאשם בעבירות לפי סעיפים 17(2), 17(3), 17(4) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, יחד עם סעיף 4(1) להודעה על החלת החוק על עובדי הוראה, (להלן : החוק).

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגד הנאשם. ביום 31.7.2003 הרשיע בית משפט השלום בנצרת בתיק פלילי מס' 3194/00 בשתי עבירות של תחבולה לפי סעיף 416 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

ביום 13.7.2003 גזר בית המשפט הנ"ל את דינו של הנאשם ודן אותו לתשלום קנס בסך – 5,000 ₪ והטיל עליו מאסר לתקופה של 9 חודשים, וזאת על תנאי למשך שנתיים. תנאי הוא שלא יעבור או יורשע על כל אחת מהעבירות בהן הורשע בכתב אישום זה.

3. ראיות לאמצעי המשמעת

א. ראיות התביעה

התביעה הגישה גזר דין של בית הדין למשמעת שהוטל על הנאשם ביום 10.1.94 בתיק בד"מ 30/94.

ב. ראיות ההגנה

(1) ההגנה הגישה אסופת מסמכים רפואיים לעניין מצבו הרפואי של הנאשם וכן סיכום ביקור.

(2) מטעם ההגנה העידה בפנינו עדת האופי גבי עביר חכים, מנהלת בית ספר חטיבת ביניים "אלזהרא" בנצרת, בית הספר בו עובד הנאשם. העדה מכירה מקרוב את הנאשם מאחר והוא מורה לאנגלית בבית הספר אותו היא מנהלת והוא גם רכז שכבה. בזמן היעדרותה מבית הספר, בזמן שהיא חולה או נמצאת בחופשה, הנאשם ממלא את מקומה כיוון שאין לה סגן רשמי והוא האדם בו היא בחרה לתפקיד הנ"ל. לדבריה, הנאשם הוא אדם שעושה את תפקידו בבית ספר בצורה נאותה, שומר על המשמעת בקרב התלמידים והיא יכולה לסמוך עליו.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד סבור, שאין מנוס מפיטורי הנאשם, שכן הנאשם הורשע בשתי עבירות של קבלת דבר בתחבולה בשני אירועים שונים. מבחינת מהות המשרה של הנאשם, ממורה ומחנך בישראל נדרש כי יקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת.

(2) התובע ממשיך וטוען, כי בשורה ארוכה של פסקי דין, גם של בית המשפט העליון וגם של בית הדין למשמעת, נקבע כי תפקידו של המורה מחייב מעצם מהותו סטנדרט גבוה של התנהגות, יותר גבוה משאר העובדים בשירות הציבורי, בין היתר בגלל הציפייה שהמורה ישמש גם כמודל לחיקוי וגם לדמות למופת בין תלמידיו. הפגיעה היא באותו אופן שכלל הציבור רוחש למורה.

(3) לדבריו, יש כאן שתי עבירות שהתבצעו על פני שתי תקופות של זמן, ויש בכך להעיד על הנחישות והאסרטיביות של הנאשם לבצע סוג כזה של עבירות.

(4) חומרה מיוחדת מבקש התובע לראות בהצהרת הנאשם בבית משפט השלום בו הצהיר לפרוטוקול לפני שנגזר דינו, כי פוטר מעבודתו כמורה והוא מתקיים מאבטחת הכנסה. מדובר בהצהרה כוזבת שמסר בבית המשפט, מאחר והוא ממשיך כידוע לנו, לעבוד כמורה בבית הספר "אלוהרא".

על כן, ולאור הנ"ל, התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה מתפקיד כל שהוא בשירות הציבורי עד גיל 55;

(ד) פסילה מתפקידי הוראה עד גיל 60.

(5) כתימוכין לגישתו הציג התובע שני פסקי דין. האחד בתיק בד"מ 136/97 והשני עש"מ 978/03. בתיק בד"מ 136/97 שימשה הנאשמת כקופאית אשנב באחד מסניפי הדואר. היא הדביקה בולים משומשים בסך של 17.90 ₪ ואת הכסף שלשלה לכיסה. הסכום ששלשלה לכיסה הוא סכום פעוט ולכן ננקטו נגדה מספר אמצעי משמעת שאינם פיטורין. בתיק השני, פוטרה גננת שהשתמשה באישורים מזוייפים והציגה עצמה כגננת מוסמכת, הגם שלא קיבלה תעודה כנ"ל מעולם. היא השתמשה באישור מזוייף וקיבלה שכר של גננת מוסמכת במשך שנים.

ב. גישת המשרד

מפי נציג המשרד שמע בית הדין שהוא שותף לעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) בראשית דבריו מתייחס ב"כ הנאשם לדברי התובע, כי הנאשם מסר הצהרה שקרית בבית משפט השלום בנצרת, ואומר כי באותה תקופה היה גל של פיטורי מורים. בתיק בית הספר יש העתק של מכתב פיטורים אותו קיבל הנאשם. לאחר זמן, בוטלו פיטורי הנאשם בהתערבות הסתדרות המורים. מכאן באה הצהרתו של הנאשם בבית המשפט.

(2) ב"כ הנאשם טוען כי הנאשם מביע חרטה עמוקה וכנה על מעשיו. הוא הודה בהזדמנות הראשונה בעובדות שיוחסו לו בתובענה. לדעתו, במקרה זה אין משום הצבעה על מחשבה עבריינית גרידא, או תיחכום המעיד על עבריינות כיוון שברור שמיד כשיתגלה להורי התלמידים כי בניהם לא רשומים בבית הספר – יתגלה המעשה. הנאשם מפרנס יחיד למשפחה בת 6 נפשות ושכרו לאחר ניכוי הלוואות עומד על 3,926 ₪. הנאשם סובל מבעיות לב ולחץ דם ונוטל תרופות קבועות לעיצוב מצב בריאותו.

(3) כתימוכין לדבריו מגיש הסניגור את עש"מ 978/03, בו גנבה הנאשמת סכום של 300 ₪ מבית החולים שבו עבדה ולא פוטר בה נסיבות אישיות, הגם שהכלל הוא שיש להחמיר עם עובד מדינה שגנב ממקום העבודה, ובדרך כלל אמצעי המשמעת ההולם הוא אכן פיטורי העובד.

(4) הסניגור מבקש כי נסתפק בעונש של נזיפה חמורה ומתן אפשרות לנאשם לפרוש על-פי בקשתו תוך אפשרות לסיים את שנת הלימודים הנוכחית ככל שיימצא לו מחליף.

החלטת בית הדין

5. לאחר עיון בטיעוני הצדדים, נפרס להלן את השיקולים אשר הובילונו להחלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם.

א. תכלית הדין המשמעתי

(1) בבואנו להטיל את אמצעי המשמעת ההולמים, לנוכח הטיעונים שנשמעו בפנינו, עלינו לבחון ולשקול את השפעתה של החלטתנו על שירות המדינה, תוך שימת דגש הן על מטרתו ומהותו של שירות המדינה, הן על טיבן של העבירות שבהן הורשע הנאשם והן על נסיבותיו האישיות של הנאשם.

(2) בעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694), קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי (בעמ' 703):

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי. גם אם בהליך הפלילי נגזר על עובד הציבור עונש של קנס, מאסר או עונש אחר, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי, האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר או להורידו בדרגה או אף לפטרו מן השירות."

(3) ובעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פד"י נב(5) אמר בית המשפט העליון בעמ' 93):

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."

ב. על העבירות

הנאשם הורשע בעבירות לפי סעיף 17(2), (3), (4) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963:

"(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד המדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו;

(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם, יליד שנת 1956, מועסק במשרד החינוך בתפקיד מורה משנת 1977, משמע כ-27 שנה. היום דרגתו היא דרגת מורה בכיר.

(2) מפי עדת ההגנה, מנהלת בית הספר בו מועסק הנאשם, שמע בית הדין כי היא בחרה בו כממלא מקומה מאחר ואין לה סגן רשמי. לדבריה, הנאשם הוא אדם העושה תפקידו בצורה נאותה, שומר על המשמעת בקרב התלמידים והיא יכולה לסמוך עליו. לכן, בחרה בו כממלא מקומה.

(3) יש לציין, כי המקרה קרה בראשית שנת 2000, לפני כארבע וחצי שנים. הנאשם הביע חרטה עמוקה על מעשיו והודה בהזדמנות הראשונה בעובדות המיוחסות לו בכתב התובענה. למרות שהועמד לדין בבית משפט השלום על סעיף תחבולה, מעשיו של הנאשם נגועים בחוסר תחכום. הנאשם לקח מהמתלוננים כספים על מנת לרשום את ילדיהם לבית ספר ושילשל הכסף לכיסו. והרי ברור הדבר, שכשיוודע להם שילדיהם לא נרשמו לבית הספר מיד עם ראשית שנת הלימודים הם יבואו חשבון עם הנאשם. לאור הנ"ל, אין כל תחבולה במעשי הנאשם.

(4) הנאשם, למרות הרשתתו בבית משפט השלום, לא הושעה מעבודתו, אלא ההיפך הוא קודם לתפקיד של אימון על ידי מנהלת בית הספר בו הוא עובד.

(5) הנאשם הינו מפרנס יחיד למשפחה של 6 נפשות ושכרו, לאחר ניכוי הלוואות הוא 3,926 ₪. לדברי סניגורו בגלל מצבו הכלכלי הנ"ל ניסה לשים יד על כמה מאות שקלים. הוא נענש על כך בבית משפט השלום כאשר נקנס בסך של 5,000 ₪, נענש בשנית כאשר הועבר מתפקידו כרכז

מקצועי ומחנך ושיעור משכורתו נפגע וכיום הוא עומד להיענש בשלישית. מצבו הבריאותי של הנאשם לא טוב, והוא סובל מבעיות לב ולחץ דם גבוה ונוטל תרופות בקביעות.

6) המקרה שבפנינו אינו דומה כלל ועיקר לפסק הדין השני שהמציא התובע בו פוטרה הגננת בשל הצגת אישורים מזוייפים על מנת לקבל שכר גבוה יותר. הוא דומה יותר לפסק הדין שהציג בפנינו ב"כ הנאשם שבו גנבה הנאשמת מוצרי מזון בשווי של – 300 ₪ ולא פוטרה בשל נסיבות אישיות.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין התלבט לא מעט בשאלה, אלו אמצעי משמעת לדלות מסל אמצעי המשמעת שהעמיד המחוקק לרשותו מכח סעיף 34 לחוק, לנוכח תכליתם של אמצעי המשמעת, נסיבותיה ואופייה של העבירה ושקילת נסיבותיו האישיות של הנאשם שלפנינו.

ב. בית הדין שקל אם ראוי בנסיבות המקרה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת כפי שביקש התובע המלומד, ובמיוחד את אמצעי המשמעת של פיטורין. אולם בסופה של אותה התלבטות, הגענו למסקנה, כי באיזונים הדרושים ניתן להסתפק באמצעי משמעת פחות חמורים מאשר שביקש התובע.

ג. קיבלנו את חרטתו הכנה של הנאשם ואנו סבורים, כי האירוע לא יישנה. העובדה כי הנאשם קיבל תפקיד של אימון מדברת בעד עצמה. סביר להניח כי אם הוא לא היה ראוי לשמש בתפקידו כמורה הוא היה מושעה מהמערכת לפני שנים אחדות. אולם קרה ההיפך ממנה. מנהלת בית הספר בו הוא עובד נתנה לו תפקיד של אימון, עובדה שיש להתחשב בה.

ד. אשר על כן, בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה;
- (2) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתחולק ל-6 תשלומים שווים ורצופים;
- (3) הורדה בדרגה אחת לשנה - שתחל בתום התקופה של הפקעת מחצית המשכורת.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ה' בכסלו התשס"ה – 18.11.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ט"ו בטבת התשס"ה-27.12.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מר ענבوسی פאוזי	ד"ר עינת ברגר	עו"ד ורדה קטרון-ברט
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 115/03 – העדר דיווח על מכירת רכב

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע על-פי הודאתו את הנאשם – המועסק במשרד החינוך בתפקיד מפקח בעבירות משמעת בכך שלא דיווח במהלך השנים 1994-1998 על מכירת רכבו וביקש בעבור אותו הרכב "הוצאות אחזקה" שוטפות, הגם שהרכב הועבר לחזקתו של אחר.

התובע ביקש להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך חודשיים.

עמדת המשרד היתה כי דרכו של הנאשם בשירות הציבורי היתה דרך ראויה ותורמת והצטרף לעמדת התביעה לגבי גופם של אמצעי המשמעת.

ההגנה טענה שמדובר בדיווחים רשלניים אך ללא יסוד של מרמה ומעילה באמון.

בית הדין, לאחר ששקל את מכלול השיקולים בהתחשב בתכליתם ההרתעתית והמניעתית של דיני המשמעת ובמכלול הנסיבות האישיות במיוחד תרומתו רבת השנים לשרות הציבורי, החליט שניתן למצות את ההליך נגד הנאשם באמצעות הטלת אמצעי משמעת של **נזיפה חמורה**, כמסר נורמטיבי על פסול שנפל בהתנהגותו.

ניתן ביום י"ט בשבט 11.2.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' גאולה שמעיה – חברה

מר אריה גונן - חבר

י"ט בשבט התשס"ד
11 בפברואר 2004

בדח. 2004-98
בד"מ 115/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד יוסף תלרז-אב בית הדין גב' גאולה שמעיה מר אריה גונן	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד ג'פרי ונדל	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד רונן מושקט	
נציג המשרד :	מר רוני יוטבת	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1946, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מפקח לפי דרגה M.A בדירוג ההוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 1966, הורשע על ידינו ביום ג' בשבט התשס"ד - 26.1.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), וזוכה על ידינו מעבירה לפי סעיף 17(4) לחוק האמור.
2. הנאשם הורשע בגין כך, שלא דיווח במהלך השנים 1994-1998 על מכירת רכבו וביקש בעבור אותו הרכב הוצאות אחזקה שוטפות, הגם שהרכב הועבר לחזקתו של אחר, ואולם לא ניתן היה לרשום את העברת הבעלות בו מחמת עיקול שהוטל עליו.
3. כפי שפורט בהכרעת דינו, הנאשם השתמש באותה העת ברכב של בנו לצורך נסיעותיו בתפקיד ואולם לא העביר את הבעלות ברכב לידי מחמת אותו חשש, כי גם אותו הרכב יכנס לרשימת הנכסים המעוקלים.

4. ראיות לאמצעי המשמעת

א. ראיות התביעה

לתביעה לא היו ראיות לאמצעי המשמעת.

ב. ראיות ההגנה

(1) מטעם ההגנה העידו בפנינו שלושה עדי אופי: הראשון שבהם, ראש עיריית כרמיאל יו"ר השלטון המקומי מר עדי אלדר, העד השני מר שוקי פרנקל גמלאי של שירות הביטחון הכללי, והעד השלישי מר ראיף עבדאל חאק.

(2) עדים אלה המכירים את הנאשם שנים רבות, העידו בפנינו על מסירותו למקום העבודה, על קידום החינוך ברמת הגולן ועל קידום אינטרסים אחרים של מדינת ישראל - כפי ששמענו במהלך העדות.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. טיעוני התביעה

(1) התובע ביקש להשית על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים;

(ג) הורדה בדרגה אחת לשנתיים.

(2) התובע ציין בפנינו, כי לנוכח תמונת הרשעתו כאמור, הוא נמנע מלדרוש את השבת הכספים, ששולמו לו בגין אותם השנים.

(3) התובע הגיש לבית הדין את בד"מ 94/02, שם הורשע הנאשם בגין קבלת כספים בנסיבות שבהן לא דיווח על מכירת רכבו, בתקופה של כמחצית השנה ובטרם ההליך, גם השיב את הכספים שלא קיבל כדין. התובע סבור שיש למצוא קווי דמיון והשקה למקרה שבפנינו. ואשר על כן, ביקש להשית את אמצעי המשמעת האמורים.

ב. עמדת המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו, כי דרכו של הנאשם בשירות הציבורי היתה דרך ראוייה ותורמת. ולגופם של אמצעי המשמעת, נציג המשרד הצטרף לעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי התביעה ביקשה אמצעי משמעת מחמירים מדי, שאין בהם כדי להעביר את המסר המניעתי הראוי במקרה שבפנינו על מכלול נסיבותיו.

(2) ההגנה סבורה שהנאשם נהג בתום לב, הגם שבאופן רשלני, בכך שלא דיווח במדויק על הבעלויות באותו רכב שהשתמש בו לצורכי מילוי תפקידו, בעוד שבבד"מ 94/02 הנאשם ביקש לקבל מקופת המדינה זכויות כספיות שלא הגיעו לו כדין, משום שלא עמד לרשותו כל רכב לצורך נסיעותיו. – פני הדברים כאן שונים הם.

(3) כמו כן, שמענו וגם קיבלנו אסופה של מסמכים על דרכו הנורמטיבית של הנאשם ותרומתו להאדרת רמת החינוך באותו איזור שעליו פיקח, איזור הצפון ורמת הגולן. שנים רבות משרת הנאשם בשירות הציבורי שלו הוא תרם ונתבקש לקחת בחשבון את נסיבות תרומתו שעה שנבוא לגזור את דינו, כאשר לדעת ההגנה ניתן להסתפק באמצעי משמעת, שבין התראה לנזיפה, כדי להעביר את המסר הראוי במקרה זה.

(4) ולגבי נסיבות העבירה, שמענו על הסתבכותו הכלכלית של אחיו, שהביאה את הנאשם לחתום על כתב ערבות, דבר שהביא את משפחתו של הנאשם לידי מצוקה ועיקולים חוזרים ונשנים של רכוש, אולם בשל מחויבות בעדה, הנאשם לא יכל היה לסרב לאותה בקשה, ונקלע בשל כך לחובות מכבידים.

(5) לנאשם שלושה ילדים בגירים, שבפועל הוא מסייע לכלכלתם, כאשר לדעת ההגנה מדובר בדיווחים רשלניים, אבל שלא היה בהם יסוד של מרמה וכוונה לפגוע שלא כדין בקופת המדינה.

ד. דבר הנאשם

הנאשם תיאר בפנינו את המצוקה הכלכלית ואת ההסתבכות הכלכלית שאליה נקלע בשל אותם עיקולים, וחזר על גישתו שאכן טעה ובלשונו "פישל", ואולם לא היתה לו כל כוונה להשיג דבר במרמה ומבקש, כי ינתן לו להמשיך את דרכו הנורמטיבית בשירות הציבורי.

החלטת בית הדין

6. בית הדין שקל את מכלול השיקולים שבאו בפניו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, נפרס להלן את השיקולים שהובילונו להחלטה.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) כפי שקבענו בהכרעת דיננו, הנאשם למעשה נקלע לידי בעיה וקושי בהתמודדותו עם בעייתו הכיצד להמשיך ולקבל את החזר הוצאות הרכב, בשעה שרכבו המעוקל נמכר לאחר והוא העמיד לרשותו רכב אחר שרשום היה שמו של בנו, ואשר לא היה ניתן להעבירו על שמו, בשל מסכת עיקולים.

(2) הנאשם צריך היה להתמודד עם הטעות בדרך אחרת, בדרך המלך, ולא ללכת לדרכים עקלקלות, כמו שעשה במקרה זה על ידי דיווח על רכב הרשום על שמו שלא היה בחזקתו, בהסתמכות על אותו רכב היסטורי שכבר נמכר. הנאשם עשה טעות ונכשל בכך, אולם בית הדין שוכנע שלא היה יסוד של מרמה ומעילה באמון באותם דיווחים, פרט לכך שהוא היה צריך כמובן להיות מחוייב לדיווחים מדוייקים ונכונים המשקפים את פני המציאות הקניינית בכלי הרכב, אולם שוכנענו כי הנאשם זכה לכיסוי הוצאותיו בגין השימוש ברכב – רכב שעמו הוא השתמש בפועל שהיה רכב של בנו, אולם את הוצאותיו בגין השימוש ברכב הוא הוציא בפועל. זו היתה טעות שנפתרה בדרך לא דרך והנאשם היה צריך להיות מודע, שכעובד מדינה בכיר, במיוחד בתפקיד החינוכי בעבר של מורה והיום כמפקח, הוא אמור לנקוט בדרך שונה. בהכרעת דיננו פירטנו את יסודות העבירה שבהם מצאנו יסוד להרשיע את הנאשם.

אכן הנאשם פגע במעשיו במשמעת שירות המדינה, הפר את ההוראות התכ"מ לעניין קבלת תשלומים בגין רכב שירות, וראינו את מכלול מעשיו כהתנהגות שאינה הולמת עובד מדינה לעניין יסודות העבירה שבסעיף 17(3) לחוק.

(3) בחינת ההתנהגות לנוכח עבירות המשמעת, שיסודותיהן נסקרו בהכרעת דיננו, אינה סימטרית לגבי כלל העובדים – מעמדו ותפקידו של הנאשם במסגרת שבה הוא פועל הינם ברי השפעה לגבי אמות המידה שבהן יש לבדוק את התנהגותו, לנוכח תפקידו של הנאשם כמפקח, ובהקשר זה קבע בית המשפט העליון בעש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל (פ"ד מט(5) 184):

”עובדי המדינה אף הם נבדלים זה מזה. גם אם כולם כפופים לאותו דין, יהיו אלה חוקי המדינה או כללי המשמעת, אין מקפידים עם כולם באותה מידה. ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת. לעניין זה יש הבדל בין עובד בכיר, הממונה על עובדים רבים, ואמור לשמש דוגמא להם ולציבור, לבין עובד זוטא. יש מקום לצפות ולדרוש ממנהל כללי של משרד ממשלתי יותר מאשר מצפים ודורשים מן המזכירה שלו.”

הנאשם כעובד מדינה בכיר צריך היה להיות מודע לתנאים הפורמליים המגבשים זכאות לקבלתם של תשלומים בגין רכב שירות, ובמיוחד לבחור בדרך המלך לצורך התמודדות עם המניעה שנוצרה להעברת בעלות בכלי הרכב והוא כשל בכך.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, במסגרת הסדר הטיעון יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהוו התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על

תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המוזה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :
 "כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:
 "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:
 "עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב- 10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם עובד וותיק, למעלה משנות דור בשירות הציבורי. בתפקידו במשרד החינוך החל מתפקיד של מורה, דרך תפקיד של מנהל וכלה בתפקיד של מפקח. תרם תרומה של ממש לשירות הציבורי. גם שמענו שלנאשם היתה תרומה במישורים אחרים, שלא נכביר עליה מילים.

(2) לתרומתו של עובד באופן נורמטיבי לשירות הציבורי במשך שנים רבות, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים."

עש"מ 1827/02 – אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ס"א 268).

סוף דבר

7. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידינו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה, בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשי העבירה, נסיבותיו המשפחתיות והאישיות – במיוחד תרומתו רבת השנים לשירות הציבורי על כל שלוחותיו, שניתן בנסיבות מקרה זה למצות את ההליך נגד הנאשם באמצעות הטלת של אמצעי משמעת של **נזיפה בלבד** כמסר מטעמנו, כי נפל פסול באותו פתרון קלוקל שהוא מצא לעיקולים, שהיו מנת חלקם של רכבו ורכושו.

8. גם בית המשפט העליון מצא לנכון בעש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס, להעביר למורה מסר דומה באמצעות **נזיפה בלבד** ובית הדין השתכנע, כי המסר האמור כלפי הנאשם הספציפי, די בו כדי למצות בנסיבות מקרה זה את התכלית של דיני המשמעת.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ג' בשבט התשס"ד – 26.1.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ט בשבט התשס"ד – 11.2.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

מר אריה גונן
חבר

(-)

גב' גאולה שמעיה
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 89/04 – לאופן מימוש של לימודים אקדמאיים

תמצית הפסק

בית הדין החליט לזכות את הנאשם מהאישומים בכתב התובענה מחוסר ראיות מספקות. הנאשם, מורה בכיר בעל ותק של 32 שנים בבית ספר חטיבת הביניים ב' בטירה, הואשם בעבירות משמעת על מעשים שעשה במסגרת לימודיו בשלוחה מטעם אוניברסיטת לטביה בכך שהגיש עבודת גמר שהוכנה על ידי אחר.

נסיבות הגשתה של העבודה וכריכתה בתוספת שמו של הנאשם נותרו לוטים בערפל. בעקבות הסדר דיוני בין הצדדים, לפיו יעיין בית הדין בחומר הראיות, בית הדין לא מצא בו יסוד מספיק להרשעתו ועל כן זוכה הנאשם.

ניתן ביום י' בטבת התשס"ה 22.12.2004.

ההרכב:

עו"ד ציפורה פיגנבויס – יו"ר
גב' חנה שמש – חברה
מר חסון סודקי - חבר

י' בטבת התשס"ה
22 בדצמבר 2004

בדח. 2004-935
בד"מ 89/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני :	עו"ד צפורה פיגנבוים גב' חנה שמש מר חסון סודקי	יו"ר חבר(ה) חבר
התובע (ת) :	עו"ד אביתר טסלר	
הנאשם (ת) :		
ב"כ הנאשם :	עו"ד זכי כמאל	
נציג המשרד :	מר יהודה אהרון	

הכרעת דין

1. מצאנו לזכות את הנאשם מהאישומים בכתב התובענה מחוסר ראיות מספיקות.

התובענה

2. הנאשם, יליד 1953 המועסק כמורה מכיר בעל ותק של 32 שנים בבית הספר חט"ב ב' בטירה, בשירות המדינה מתאריך 1.1.1973. הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 15.7.04 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת) תשכ"ג-1963. במהלך הדיון תוקן כתב התובענה באופן שהוספה עבירת משמעת נוספת לפי סעיף 17(4) לאותו חוק.

3. כתב התובענה מייחס לנאשם מעשים שעשה במסגרת לימודיו בשלוחה מטעם אוניברסיטת לטביה.

4. אלה עובדות האישום אליהן מצאנו להתייחס כפי שמופיעות בסעיף 6 לכתב התובענה: "...סיכם הנאשם עם מרואן כי זה יגיש בשמו את עבודת הגמר לסיום התואר בנושא...אותה סיפק לו מרואן, כל זאת באופן הנחזה להיות כאילו הנאשם הוא שהכין את עבודת הגמר ועל אף שהנאשם לא הכין אותה כלל".

5. לדעתנו התביעה לא הוכיחה בראיות מספיקות ומשכנעות את המעשים המיוחסים לנאשם.

הנמקה

6. באי כוח הצדדים הגיעו לכלל הסדר דיוני לפיו "יוגש חומר הראיות עליו הסתמכה התביעה לצורך הגשת התובענה המשמעתית כאשר הצדדים ינסו לשכנע את בית הדין כל אחד בתורה על מנת או שיורשע הנאשם או לחילופין כפי שהסניגור רוצה לזכות את הנאשם וזאת על פי חומר הראיות שיוגש" – ציטוט מפרוטוקול הדיון. לא היתה חקירת עדים, והצדדים סיכמו טענות לגבי המסקנות המתבקשות מהראיות שהוגשו. שיקוליו של כל צד להסדר דיוני זה עימו, ובהיותו סביר ובאופן שכל צד היה מיוצג על ידי עורך דין, בית הדין לא ראה שלא לאמץ אותו.

7. על פי אותו הסדר דיוני הוצגו בפנינו 3 הודעות שניגבו מהנאשם על ידי המשטרה: שתי ההודעות הראשונות במועדים עוקבים, הודעה מיום 5.3.02 סומנה ת/1 והודעה מיום 6.3.02 סומנה ת/2 וכן הודעה נוספת שנגבתה 4 חדשים מאוחר יותר, ביום 15.7.04 סומנה ת/3. על פי אותו הסדר דיוני הנאשם לא נחקר על הודעות אלו. כמו כן הוצגה בפנינו עבודה שסומנה ת/4, דיווח מענקי השתלמות סומן ת/5 ושני אישורים מחברת מודוס יעוץ והכוונה בע"מ, סומנו ת/1, ת/2.

8. התביעה ביקשה להסיק מהראיות שהגישה כי התובענה הוכחה. האמנם? להלן נתייחס לכל אחד מהמוצגים ונראה כי לא ניתן לבסס על פיהם הרשעה:

א. סעיף 6 לכתב התובענה שמתאר את המעשה נושא עבירת המשמעת כבר הוא לוקה: "כי זה יגיש בשמו" ניתן להניח שהכוונה שמרואן יגיש בשם הנאשם. אך הכיצד אמירה זו מתיישבת עם המשך אותו הסעיף שם נכתב "אותה סיפק לו מרואן" שכן אם מרואן סיפק לנאשם את העבודה הכיצד מרואן יגיש אותה בשם הנאשם? הדברים אינם מתיישבים אלה עם אלה.

ב. אפשר שתאמר כי אין זאת אלא לשון משובשת-משהו, ולפיכך נבחן את ההודעה הראשונה שנגבתה, מוצג ת/1. הנאשם **לא נשאל** אם הגיש את העבודה שהוצגה בפניו באותו השלב, היא מוצג ת/4. החוקר יצא מנקודת הנחה שהנאשם הגיש אותה אך אין לנו עדות על כך. החוקר – בסוף שאלה ארוכה שהכילה אף את שם העבודה –

שאל את הנאשם מי הכין את העבודה, ממי קיבל אותה והנאשם השיב כפי שמופיע בשורה 19: "...אני קבלתי את כל העבודה הזאת ממרואן ונתתי למישהו שידפיס את זה..."

ג. באותו מעמד הוצגו בפני הנאשם מסמכים נוספים – שורה 27 עמ' 1 ושורות 1, 10, 21 עמ' 2 להודעה. העדרם של מסמכים אלו מנע בעדנו את האפשרות לקבל תמונה מלאה של העובדות. מתוך השוואת המסמכים אלו לאלו, מסמכים שנמצאו לפי טענות החוקר בתיקו של הנאשם אצל חברת מודום ונועדו כולם לשם קבלת תואר, אפשר שהיינו דולים עובדות רלוונטיות לביסוס פרטי האישום.

ד. את נסיבות הגעת העבודה ת/4 לידי מתאר הנאשם בשורות 13-17 לעמ' 3 של ת/1. לפי הודעתו מרואן הוא שמסר לידי את העבודה משנתבקש לתת לו חומר לעבודה. מרואן נתן לו את העבודה כולל הכריכה וכשהיא כבר נושאת את השם שלו. לכאורה הדברים מהווים סתירה לאמור בתחילת ההודעה האמורה (ת/1) אך אין לנו הכלים להעדיף גירסה אחת על רעותה, בין היתר לאור ההודעות האחרות שתיבחנה בהמשך.

ה. למחרת יום גבית ההודעה ת/1 הנאשם בא בשנית לתחנת המשטרה ומסר הודעה נוספת, זו שהוצגה ת/2. אותה ההודעה נגבתה מהנאשם עת בא למסור לחוקר צילום של עבודה שמצא בביתו, צילום שמרואן הביא לו. אין הסבר איפה המקור לעבודה, מי כתב את העבודה, לשם מה נמסר לו הצילום של העבודה. גם העבודה עצמה לא הוצגה בפנינו.

ו. גם ממוצג ת/3 לא השכלנו להבין את העובדות לאשורן. למדנו אך לדעת כי נמצאו (איננו יודעים איפה) טפסי מבחן הנושאים את שמו של הנאשם לא בכתב ידו, ולדבריו הוא לראשונה ראה אותם בתחנת המשטרה.

ז. יש להודות כי ההודעות מבולבלות, הגרסאות אינן עקביות אך הדבר אינו יכול ולא נכון שיהיה בעוכרי הנאשם דווקא. העובדה שלא נחקר על הודעותיו, ויתרה מכך – העובדה שבנוסף אליו גם לא נחקר מרואן הנ"ל, שמוזכר בכתב התובענה כאחד מעדי התביעה, אינה מאפשרת לנו להגיע למסקנה פוזיטיבית כי פרטי התובענה הוכחו.

ח. על כל אלו מתווספת העבודה מוצג ת/4 לגביה רב הנסתר על הניגלה. נותרה נטולת תשובה ראייתית השאלה אם זו העבודה אותה מסר, שהרי היא לא נושאת שום סימן שיעיד כי נתקבלה אצל גוף כלשהו כמו גם לא עדות לכך שנבדקה על ידי מאן דהוא; נסיבות כריכתה בתוספת שמו של הנאשם נותרו לוטים בערפל בעיקר לנוכח היעדר עדותם של הנאשם ושל מרואן.

9. שאר המוצגים שהוגשו לא העלו ולא החסירו מהמסקנה אליה הגענו.

10. בהיעדר ראיה מספיקה אין הרשעה ולפיכך ראינו לזכות את הנאשם מסעיפי האישום שבכתב התובענה.

ניתן ביום י' בטבת התשס"ה – 22.12.2004, בנוכחות הצדדים.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום קבלת ההחלטה לידיהם.

(-)	(-)	(-)
מ"ר חסון סודקי חבר	גב' חנה שמש חברה	עו"ד צפורה פיגנבויס יו"ר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע נאשמת המועסקת במשרד החינוך כמורה בכירה לאחר הודאתה ובמסגרת הסדר טיעון, בכך שבמהלך לימודיה באוניברסיטת לטביה הוגשו בעבודה ובידיעתה עבודות בשפה העברית ובשפה האנגלית שלא היו מפרי רוחה.

התובע סבר כי הסדר הטיעון מאזן בין תכלית אמצעי המשמעת ובין העבירה ונסיבותיה.

המשרד הצטרף לגופו של הסדר הטיעון שכן מדובר במורה ותיקה ותורמת ללא עבר פלילי או משמעותי.

בית הדין לאחר ששקל את טיעוני הצדדים, תכלית המשמעת והסדר הטיעון, הגיע להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו מידתי, ראוי ומאוזן, הנותן משקל נאות לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים ולאחר שנתן לו תוקף הטיל על הנאשמת:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין ;

הפקעת משכורת קובעת - שתנוכה מהנאשמת ב – 10 תשלומים שווים ורצופים ;

הורדה בשתי דרגות - למשך שנה ;

כמו כן, סוכם בין הצדדים כי הנאשמת תשיב למדינה את פרי מימון לימודיה.

ניתן ביום י"ד בשבט התשס"ה – 24.1.2005.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' יהודית מילגרום – חברה

מר חוסני אבו דאהש - חבר

בדח. 2005-27
בד"מ 91/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית מילגרום
מר חוסני אבו דאהש

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובעת: עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד חזאם חלאילה

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת 1956, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של מורה, לפי דרגת הוראה של מורה בכירה, בעלת וותק של 29 שנים במקצועה החל משנת 1975, הורשעה על-פי הודאתה ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), בכך שבמהלך לימודיה – תחילה במסגרת שלוחת ברלינגטון ואחר כך לנוכח מעברה לשלוחת לטביה – לימודים שמומשו במימון חלקי של מדינת ישראל, הוגשו בעבור הנאשמת ובידיעתה 3 עבודות בשפה העברית ובשפה האנגלית, אשר לא היו מפרי רוחה. ובנוסף הנאשמת נבחנה על עבודה אחרת שהוגשה בשמה ולא על עבודת מחקר אחרת שעל הכנתה היא טרחה.

2. הנאשמת הורשעה כאמור במסגרת הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים.

3. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הצדדים הודיעו לבית הדין במהלך הדיון ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004, כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון בנוגע להליך שבפנינו שעיקרו אם בית הדין יתן תוקף לאותו ההסדר יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת מוסכמים של:

- א. נזיפה חמורה;
- ב. הפקעת משכורת קובעת שתנוכה ב-6 תשלומים שווים ורצופים;
- ג. הורדה בשתי דרגות למשך שנה.

4. כמו כן, סוכם בין הצדדים, כי הנאשמת תשיב למדינה את פרי מימון לימודיה בסך 5,716 ₪.

א. עמדת התביעה

התובע המלומד סבור, כי הסדר הטיעון יש בו את האיזונים הראויים בין תכלית אמצעי המשמעת, תכלית שנועדה להגן על תפקודו של השירות הציבורי והרתעת האחרים, ובין העבירה ונסיבותיה ומן הדין שבית הדין יתן תוקף להסדר.

ב. גישת נציג המשרד

מפיו של נציג המשרד שמענו, כי מדובר במורה ותיקה ותורמת ללא עבר פלילי או משמעותי. והמשרד מצטרף לגופו של ההסדר.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור ביקשנו אף הוא ליתן תוקף להסדר הטיעון כפי שהוצג, ואם ניתן להקל במידת מה ברכיב של ההורדה בדרגה, ראוי שנעשה כן בהתחשב בפרק השעייתה מתאריך 24.8.2004.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת בדבריה לבית הדין מסרה כי הפיקה את הלקח הראוי מהמעשה, אשר גרם לה סבל. כן פרטה את מצבה המשפחתי כאם נשואה ל-6 ילדים. בן זוג מובטל, ומצב כלכלי מכביד.

5. החלטת בית הדין

כידוע לכל, בית הדין אינו קשור להסדר טיעון שנכרת בין הצדדים והוא רשאי לכבדו או לשנותו לפי אומדן שיקול דעתו. לצורך קבלת החלטתו שקלנו שורה של שיקולים:

א. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש).

ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי

המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
 (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04).

ב. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת למדה לימודים שלא מטעם המדינה ואולם לימודים אלה היו קשורים באינטרס של המדינה, שהמורה תרכוש ותאדיר את השכלתה והראיה שהמדינה מימנה לנאשמת את חלקם.

(2) גם אם הלימודים מומשו שלא במסגרת תפקידה או מטעם המדינה כעולה מפסיקתנו, נדרשת התנהגות נורמטיבית מעובד ציבור גם במרקם חייו הלבד ציבוריים, ומי שלומד בדרך שבה למדה הנאשמת, פוגע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, עת הדבר מגיע לידיעת הציבור, כפי שקרה במקרה זה בפרשת רכישת התארים של אותן מכללות.

(3) קיימת ציפייה מכל עובד הלומד, גם אם לא מטעם המדינה. אולם, למדינה יש אינטרס כי, יגדיל את השכלתו שתהא ברת תרומה למילוי תפקידו – כי ילך בדרכים מקובלות וראויות בנתיבי רכישת ההשכלה, ולא יאמץ דרכי מעקף פסולות, גם אם הפתח לכך נפתח על ידי אחרים.

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שבה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקיד כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך עונה כב' השופט זמיר :

"ההתנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד מדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי ההתנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהא בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, קובע כב' השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"החשוב הוא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה, מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

ובפסק דין שניתן לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(5) בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על היחסים שבין הפרט לבין השירות הציבורי.

ובאשר לזאת, אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראייה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86, לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים (טרם פורסם). הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי לבין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכורה. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא.

הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האשם כמלאך...

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מציג לנגד עיניו חברה חולה המדרדרת עצמה לפי תהום. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824 (827).

הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77, חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132) ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" (השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853).

הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל" (בג"צ 7074/93 סוויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

6) אכן יש מקום להבחנה לעניין מידתה של חומרת התייחסות אל עבירה שבוצעה במסגרת תפקיד ובין זו שבוצעה למחוז לאותה המסגרת.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא התנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה לפתחו של בית הדין.

בין השאר, קבע בית הדין :

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכיוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, לנוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה, רצונית ומכוונת".
(בד"מ 2/00, עמ' 9).

לצורך זה גם נפנה לעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף :

"אכן ביצוע העבירה שלא במסגרת מילוי תפקידו של העובד בשירות המדינה יכול ויהיה בגדר הנסיבות השוללות את קיומו של הקלון לצורך דיני המשמעת של שירות המדינה.

עם זאת, כבר נקבע בפסיקתנו שגם אם העבירה בוצעה שלא במסגרת התפקיד יכולה היא להשליך על שירות המדינה ועל כשירות העובד לכהן בשירות וזאת עקב כתם הקלון שדבר בהתנהגותו (עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אשר אלקלעי – טרם פורסם) על אחת כמה וכמה אם נעברה בהיותו עובד מדינה."

ואכן מידת השוני בהתייחסות האמורה קיבלה גם ביטוי בעש"מ 6523/03

בעניין עבד אל קאדר שם נפסק:

"ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד

לבין ההתנהגות מחוצה לו" (פורסם בדינים עליון כרך ס"ה

בעמ' 6).

7) אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל נפסק: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

8) בית הדין מוצא נסיבות הקולא בהתנהגותה של הנאשם בכך, שהנאשמת תמנע מלהגיש בקשה להכיר לה בתואר – בקשה שלא הוגשה עד כה וכי אותם כספים ששולמו לה על ידי המדינה לצורך מימון החלקי של הלימודים יושבו למדינה – כך סוכם בין הצדדים.

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשמת מורה ותיקה שהשלימה 29 שנות עבודה בשירותה של המדינה. שמענו מנציג המשרד שהיא מעורכת כמורה טובה, נטולת עבר משמעתי או פלילי זולת ההליך בפנינו. כבר נפסק בפסיקתנו, כי לתרומתו של עובד מדינה לשירות הציבורי כשמדובר בתרומה ארוכה, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת: -

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."

(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

(ראה גם עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן ב-30.12.2004)

סוף דבר

לאחר ששקלנו את טיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו ואת מכלול השיקולים שהובילנו להחלטה, הגענו להחלטה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר מידתי וראוי ומאוזן הנותן את המשקלים הנאותים לכל אחד מהשיקולים הרלוונטיים, אשר על כן אנו נותנים לו תוקף.

6. בעקבות החלטתנו יוטלו על הנאשמת אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשמת והמצביע, כי נפסל פסול בהתנהגותה בכך שידעה ש-3 עבודות שהוגשו בשמה לא היו פרי יצירת רוחה, ובכך שנבחנה על עבודה שלא עסקה בה כלל, אלא שמישהו אחר הגיש אותה.

ב. הפקעת משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים בשל מרקם חייה הכלכליים.

ג. הורדה בשתי דרגות – למשך שנה.

7. סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

תחילה תרד הנאשמת בדרגותיה למשך שנה. משיתם תוקף הורדתה בדרגות, יחל הניכוי האמור בשכרה.

8. השבה

מתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשמת תשיב לקופת המדינה את הכספים ששולמו לה בעבור מימון לימודיה, על פי חישוב שיעשה על ידי המשרד. כספים אלה יושבו ב-20 תשלומים שווים ורצופים, כשיתם כל ביצועו של פסק דינו.

9. למשכורתה של הנאשמת

לנוכח הנסיבות המשפחתיות שאליהן נחשפנו במהלך הדיון ובקשת התחשבות וההקלה גם לגבי תוכנו המוסכם של הסדר הטיעון, אנו מורים בתוקף סמכותנו לפי סעיף 54 לחוק, כי לנאשמת תשולם משכורת מלאה מיום השעייתה 24.8.04 ועד למועד שובה לעבודה, מכוחו של פסק דינו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ב בכסלו התשס"ה-25.11.2004.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום יד' בשבט התשס"ה – 24.1.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות..

<p>(-)</p> <hr/> <p>מר חוסני אבו דאהש חבר</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>גבי יהודית מילגרום חברה</p>	<p>(-)</p> <hr/> <p>עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר</p>
---	---	---

בד"מ 11/04 – זיוף מסמך והגשתו

תמצית פסק הדין

בית הדין של עובדי המדינה הרשיע בעקבות הודאתו, את הנאשם המועסק בבית ספר באזור הדרום, בעבירות משמעת בכך שזייף פרט בתעודת ההוראה שהכשירה אותו בהוראת גיאוגרפיה והדביק בתעודה הכשרה אחרת.

הרשעתו באה בעקבות הליכים פליליים שנתקיימו בעניינו בבית משפט השלום בקריות, בגין עבירות של זיוף מסמך לפי סעיף 418 לחוק העונשין התשל"ז – 1977, וניסיון לקבל דבר במרמה לפי סעיף 415 ו-25 לחוק האמור.

הנאשם ערער על פסק דינו וערעורו נדחה.

התביעה הצביעה על נסיבות החומרה ובמיוחד יסוד התכנון שאפיינו את מעשיו לנוכח התכלית ההגנתית והמניעתית של אמצעי המשמעת.

משרד החינוך הצטרף לגישת התביעה לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

הסניגור טען כי הזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה ממתן את עוצמת הפגיעה בתדמיתו של שירות המדינה וכי העבירה נעברה לאור לחץ שהופעל על הנאשם על ידי אביו.

הנאשם מסר לבית הדין כי נכשל במעשיו בשל אילוצים משפחתיים וכי הוא מקיים את עצמו ומשפחתו ממלאכת ההוראה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים ושיקולים נוספים: המעילה באמון וההתנהגות שאינה הולמת עובד מדינה בעיני "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר", וסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורים, מול הצורך לבחון כל מקרה לגופו. בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר לנאשם שמעשיו פסולים;

פיטורין - לנוכח הפסול הנורמטיבי שנפל בהתנהגותו;

פסילה לתפקידי הוראה - לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

ניתן ביום י"ד בניסן התשס"ד 3.6.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' יהודית מילגרום – חברה
מר מדחת זחאלקה – חבר

י"ד בסיון התשס"ד
3 ביוני 2004

בדח. 2004-417
בד"מ 11/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' יהודית מילגרום
מר מדחת זחאלקה

- יו"ר
- חבר(ה)
- חבר

התובעת: עו"ד אביתר טסלר

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מוחמד עלי

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1973 המועסק בבית ספר "אל פורעה ראס זוהר" בבאר שבע מספטמבר 1998, לפי דרגה B.A בדירוג ההוראה, הורשע על ידינו ביום ט"ו באייר התשס"ד – 6.5.2004, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ד-1963 (להלן-החוק).

2. הנאשם הורשע כאמור על ידינו בעקבות הליכים פליליים שנתקיימו בעניינו בבית משפט השלום בקריות (ת.פ. 4926/02) בגין עבירות של זיוף מסמך - עבירה לפי סעיף 418 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 וניסיון לקבל דבר במרמה - עבירה לפי סעיף 415 יחד עם סעיף 25 לחוק האמור.

3. הנאשם בעקבות הודאתו בבית המשפט השלום האמור, הורשע בעבירות הפליליות האמורות, ונדון לעונשים של: מאסר על תנאי לפרק זמן של 8 חודשים, קנס בשיעור של 5,000 ₪ וצו לתועלת הציבור בהיקף של 200 שעות של"צ, חתימה על התחייבות על סך 50,000 ₪ בערבות עצמית להימנע מלעבור עבירה מן העבירות שבה הורשע, לפרק זמן של שנתיים. הנאשם ערער על פסק דינו של בית המשפט השלום ובתאריך 11.9.2003 בית המשפט המחוזי בחיפה דחה את הערעור (ע.פ. 3308/03), ערעור שנסב על שאלת הרשעתו

בפלילים, כאשר ההגנה ביקשה להימנע מהרשעתו, גם על בסיס עמדתה של המאשימה, אולם בית המשפט המחוזי בסופו של עיון, הגיע למסקנה שדין הערעור להידחות. הנאשם הגיש בקשה רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי (רע"פ 8277/03), בקשה שנדחתה על ידי בית המשפט העליון בתאריך 12.1.2004.

4. המסד העובדתי ששימש בסיס להרשעתו כאמור של הנאשם, יסודו באירוע שנתרחש בחודש מאי 1999 עת שימש כמורה בבית ספר תיכון. באותה עת הגיש למשרד החינוך בקשה להעניק רישיון הוראה קבוע בתחום השפה והספרות הערבית. לצורך קבלת הרישיון הנאשם זייף את תעודת ההוראה שקיבל מאת אוניברסיטת חיפה – תעודה שהכשירה אותו להוראה במקצוע הגיאוגרפיה. זיוף שנעשה באופן שהודבקו על המילה גיאוגרפיה, המילים "שפה וספרות ערבית".

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם:

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד הפנה את בית הדין לנסיבות החומרה שבהן יש להשקיף על מעשיו של הנאשם, לנוכח תפקידו כמורה ואיש חינוך, כעולה מפסק דינם של בית המשפט השלום והמחוזי ומידת הפגיעה לתדמיתו של שירות המדינה שהסבו מעשיו, ובמיוחד יסוד התכנון, שאפיין את מעשיו.

(2) לנוכח התכלית ההגנתית והמניעתית של אמצעי המשמעת כפי שבאה לידי ביטוי בשורה ארוכה של פסקי דין, והעדיפות שיש ליתן לאינטרס הציבורי לעומת הנסיבות האישיות של הנאשם, כעולה מעש"מ 6470/99 בעניין סיגלית תרשיש, עש"מ 1804/01 בעניין אלקריף ועש"מ 7641/98 בעניין נוימן, ויסוד המעילה באמון שהיה טמון במעשיו, ולרבות דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 978/03 בעניין אביבה בנדקובסקי, עתרה התביעה להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה;

(ב) פיטורין לאלתר;

(ג) פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של 5 שנים.

ב. גישת המשרד

- (1) במשרד החינוך טרם מונה האחראי לתחום המשמעת, וגישת המשרד העוברה לבית הדין באמצעות התובע.
- (2) משרד החינוך מצטרף לגישת התביעה, לעניין מידתם של אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) הסניגור המלומד סבור, כי הזמן שחלף ממועד ביצוע העבירה (שנת 95), ממטן את עוצמת הפגיעה בתדמיתו של שירות המדינה, וכי למעשה הגם שהנאשם פוטר לשעה ממחוז צפון, הוא המשיך לעבוד תוך פרק זמן קצר במחוז דרום, כן שמענו שהנציב החליט עת נדונה לפני מספר חודשים שאלת השעייתו, להמנע מעשות כן.
- (2) ולגבי נסיבות העבירה למדנו מפיו של הסניגור, כי כלפי הנאשם הופעל לחץ מסיבי מצד אביו, הלוקה בנפשו, כי ישאר באיזור מגוריו ושם משרות להוראת השפה וספרות ערבית היו פתוחות בפניו, בעוד שלבעל תעודת הוראה במקצוע הגיאוגרפיה, לא היה כל סיכוי למצוא משרה באיזור מגוריו, אלא רק באיזור הדרום, אליו הועבר.
- (3) עוד שמענו מפיו של הסניגור, כי לנאשם לא צמחה כל טובת הנאה כלכלית בעטיו של מעשה הזיוף ומקורו כאמור בלחץ שהופעל כלפיו על ידי אביו, וזאת בשונה מהנסיבות שנדונה בעש"מ 978/03.
- (4) לגישת ההגנה, לא קיימת הצדקה לפטר את הנאשם.
- (5) שמענו, כי הנאשם זכה לתשבוחות ממנהל בית הספר על אופן תפקידו כמורה, הנאשם השקיע מאמצים גדולים ברכישת השכלה, כיום הינו נשוי ואב לתינוקת.

6) בנעילת סיכומיו, לאחר ששמענו מפיו על התובע כי הנאשם פוטר בזמנו והוחזר לעבודה למחוז הדרום מבלי שהיתה לתביעה ידיעה על כך ובשל כך לא הושעה, כאשר בסמוך להליך שהתנהל בפנינו, עת נתגלה כי לא פוטר ואף לא מומשה כאמור השעייתו של הנאשם. בשל כל אלה עותר הסניגור, כי נמנע מפיטוריו של הנאשם ונסתפק באמצעי משמעת של נזיפה, ואפשר אחרים בעלי נפקות כלכלית.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין מסר, כי נכשל במעשיו בשל אילוצים משפחתיים, והוא מקיים את עצמו ומשפחתו ממלאכת ההוראה.

6. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת, לנוכח המחלוקת לגביהם, שנתגלעה בין הצדדים.

א. על העבירות ונסיבותיהן

1) הנאשם הורשע ונענש בבית המשפט השלום בקריות בעבירות פליליות שדבק בהן קלון מעצם טיבן ומהותן. ניסיונותיו לשנות את פני הרשעתו לא צלחו, לא בבית המשפט המחוזי, וגם לא בבית המשפט העליון.

2) בית משפט השלום בדונו בשאלה אם ראוי להימנע מהרשעתו של הנאשם בפלילים פסק: -

”במקרה שבפני, לא שוכנעתי כי השיקולים שבאינטרס הפרט גוברים על השיקולים שבאינטרס הציבור המצדיקים אי הרשעת הנאשם וקבלת עמדת שירות המבחן אשר מטבע הדברים רואה בראש ובראשונה לנגד עיניו את טובת הנאשם.

הנאשם שבפני, בהיותו איש חינוך, בעל תפקיד ציבורי נכבד אמור לשמש דוגמא ומופת בהתנהגותו, להישמר שבעתיים בהליכותיו ולהקפיד על טוהר מידותיו.

במעשיו נשוא כתב האישום המתוקן הכתים הן את עצמו והן את הגוף שהציבורי אותו ייצג ואת אמינותו.

בנסיבות אלה, הנני סבורה, כי אף אם להרשעתו של הנאשם בדין עשויה להיות השלכה על עתידו המקצועי, הרי שפגיעה אפשרית שכזו, אינה מצדיקה, בנסיבות העניין ונוכח חומרת המעשים, הקלה כה מרחיקת לכת."

(שם בעמ' 3)

(3) בית המשפט המחוזי אימץ את הגישה האמורה ופסק: -
 "קמא סבר, ואנו מסכימים עימו, כי דווקא בהיות המערער איש חינוך האמור לשמש דוגמה בהתנהגותו, מן הדין להחמיר עימו."

(4) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש מסמך מזויף על השכלתו בתחום מגמת ההוראה לממונים עליו, שנתנו בו את מבטחם. ולגבי דפוס התנהגותו - ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נ' טליה בת צ'רלס גניש:
 "כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלא במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין." (פורסם דינים עליון, כרך סא, 204)

(5) בעקבות ההליך הפלילי הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(2),

(3) ו-(4) לחוק:

"(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה או

הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל המוטל עליו

כאמור;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג

התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;
(6) הורשע על עבירה שיש עמה קלון".

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק, אלה כרוכים בהפרתם של היסודות העובדתיים של העבירות לפי סעיפים 418 ו-415 יחד עם סעיף 25 לחוק העונשין, שבהן הורשע הנאשם בהליך הפלילי.

(6) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון". (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד

של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על

תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל". (בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ולאחרונה בעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/02 בענין ג'מאל חלף על תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי - "לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

(7) בעבירות הפליליות שבהן הורשע הנאשם דבק קלון מעצם טיבן ומהותן וכבר נפסק כי:

"הקלון, כביטוי משפטי הוא פועל יוצא של פגם מבחינה מוסרית. אך השאלה היא מה מידת החומרה של הפגם שיש בה כדי לעטות קלון על העבירה. התשובה תלויה במידה רבה, בעיקר במקרי הגבול, בנסיבות המקרה. אפשר שהנסיבות המיוחדות של המקרה יחלישו או אף יסלקו את הקלון.

וכיצד יש להעריך את נסיבות המקרה? במקרים אחדים הפנה בית המשפט לאמת המידה של האדם הסביר... האדם הסביר הוא דמות דמיונית (יש אומרים מיתולוגית) המייצגת את דרכי ההתנהגות וערכי המוסר המקובלים בציבור. בית המשפט משמש פה לאדם הסביר. בשמו של האדם הסביר הוא קובע את דרכי ההתנהגות הראויה ואת ערכי המוסר המחייבים".

(עש"מ 4123/95 יוסף אור, שם 192).

הקלון איפוא, הינו פגם מוסרי הטבוע בעבירה, וכדברי כב' השופט ח.כהן (בג"צ 436/66 מנחם בן אהרון נגד ראש המועצה המקומית פרדסיה, פ"ד כא(1) 561, 564):

המעיד על בעליו שאין הוא ראוי לבוא בקהל ישרים... ו"קלון" זה אמנם שיהא דבק באדם בגלל חטאו, גם לאחר המעשה והעונש."

שיקול נוסף אשר ראוי לבחינה הינו **אם העבירה בוצעה במילוי התפקיד** בשירות או שלא במילוי התפקיד בשירות. על זאת אומר כב' השופט זמיר בעש"מ אור הנ"ל:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראוי במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי.

לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו. עבירה של מרמה, לדוגמה, היא בדרך כלל עבירה שכרוך בה קלון. אך אפשר כי הרשעה של עובד המדינה בעבירה של מרמה בוצעה ללא קשר לתפקידו, אלא במסגרת של יחסים שבין אדם לחברו לא תהיה כרוכה בקלון ככל שהדבר נוגע לדין המשמעותי בשירות המדינה שהרי מכל מקום, גם אם נאמר כי העבירה אינה כרוכה בקלון, עדיין ההרשעה באותה עבירה גוררת עונש, כפי שנובע מחוק העונשין או חוק אחר שקבע את העבירה ואת עונשה בצידה. (שם, בעמ' 191).

טעם נוסף בהרשעתו של הנאשם בעבירה לפי סעיף 17(6) שעניינו הרשעה פלילית בעבירה שיש עימה קלון, נעוץ כאמור במהות משרתו כמורה, לנוכח סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה ומחנך כמבואר לעיל, כאשר בעש"מ 2699/01 ג'מיל חלף נגד מדינת ישראל – נציבות שירות המדינה, קבע בית המשפט העליון:

"בנוסף, מושפעת קביעת הקלון לעניין דיני המשמעת של שירות המדינה ממעמדו ומתפקידו של המערער בתוך שירות המדינה. עבירה שאינה נושאת עמה קלון, כאשר מדובר במשרה אחרת".

נסיבות העבירה כפי שפורטו בפנינו, לפיהן הנאשם לא עמד בלחץ אביו וזייף בשל כך את מגמת ההסמכה שבתעודת ההוראה, אין בהן כדי לשנות

את קביעתנו לעניין יסוד הקלון, והפגם המוסרי שהיה כרוך בכך.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו.

ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו"**.

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין"**.

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03, ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה בעל ותק של 6 שנים. שמענו כי תפקודו בתחום ההוראה הינו תפקוד תקין ותורם.

(2) הנאשם הקים לאחרונה משפחה, מתגורר באיזור הדרום והשקיע מאמצים רבים לרכישת השכלתו.

סוף דבר

7. בסופו של עיון, לנוכח טיעוני הצדדים שבאו בפנינו ומכלול שיקולנו כפי שפורט לעיל, החלטנו להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת כדלהלן:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר מטעמנו המופנה לנאשם, לנוכח המעשה שבגיניו הורשע הנאשם בפלילים, שהינו פסול וצורם משום שהוא יצר מצג שווא בקרב רשויות משרד החינוך, כי מדובר במי שסיים את מגמת הסמכתו כמורה בתחום השפה והספרות הערבית, ולא אלה היו פני הדברים לאשורם.

ב. **פיטורים** – לנוכח הפסול הנורמטיבי המכביד שנפל בהתנהגותו, אין אנו רואים מנוס מפיטוריו. הנאשם יפוטר משירות המדינה החל מתאריך 1.7.2004.

ג. **פסילה לתפקיד הוראה** – הנאשם לאחר פיטוריו, יפסל למלא תפקיד הוראה בשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין, על מנת לפתוח בפניו צוהר של סיכוי לשוב לעולם ההוראה.

גזר הדין ניתן ביום י"ד בסיון התשס"ד – 3.6.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)

מר מדחת זחאלקה
חבר

(-)

גב' יהודית מילגרומ
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
יו"ר

בד"מ 144/03 – הטרדה מינית – מעשים מגונים בקטינות

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע על סמך הודאתו **בהסדר טיעון** את הנאשם – מורה מוסמך הנמצא בשירות המדינה משנת 1993, בעבירות משמעת. כתב התובענה הוגש בעטיים של הליכים פלילים שבמהלכם הורשע הנאשם בבית משפט השלום בחדרה בעבירות של:

א. מעשה מגונה בנסיבות אינוס לילדה בת 9 – שבעטיו לפי סעיף 348 (א) ו- 385 לחוק העונשין, קיבל עונש של מאסר בפועל של 10 חודשי מאסר בפועל ומאסר על תנאי לתקופה של 12 חודשים על תנאי לשלוש שנים וכן פיצוי לנאשמת בסך 10,000 ₪.

ב. מעשה מגונה בקטין לפי סעיף 345 לחוק העונשין בגינו נענש ב-6 חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות וכן מאסר על תנאי ל- 12 חודשים לפרק זמן של שלוש שנים.

נציג המשרד, הביא מכתב הערכה מטעם בית הספר המדבר בשבחו של הנאשם.

בית הדין, שקל את טיעוני הצדדים שבאו לפניו והאם ליתן תוקף להסדר הטיעון כפי שהוגש לעיונו ולאישורו. בית הדין שקל את תכלית הדין המשמעת – שמירה על טוהר המידות בשירות הציבורי ואת תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת אל מול נסיבותיו האישיות של הנאשם – שמילא תפקידו בצורה נאותה. בית הדין שקל בחומרה את מעשיו שמומשו כלפי תלמידות קטינות ובניצול מרותו וסמכותו כלפיהן וקבע כי בכך דבק קלון בנאשם. בית הדין קבע שהתנהגותו אינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, ואשר פוגעת בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה. בית הדין החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון בכפוף לשינוי מסוים לגבי משכה של תקופת הפסילה ועל כן, הטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה;

פיטורין לאלתר;

פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 13 שנה.

ניתן ביום ג' בניסן התשס"ד 25.3.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד – יו"ר
גב' חני לידור – חברה
מר חסון סודקי – חבר

ג' בניסן התשס"ד
25 במרץ 2004

בדח. 2004-248
בד"מ 144/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' חני לידור מר חסון סודקי</p>	<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>
<p>התובע (ת) : עו"ד ג'מאל קדרי</p>	
<p>הנאשם (ת) :</p>	
<p>ב"כ הנאשם : עו"ד יחיא סעיד</p>	
<p>נציג המשרד : מר חגי קוזלוב</p>	

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1967 המועסק כמורה במשרד החינוך לפי דרגה מורה מוסמך והנמצא בשירות המדינה משנת 1993, והמושעה מ-6.10.99, הורשע על ידינו ביום כ"ב באדר התשס"ד – 15.3.2004 על-פי הודאתו ועל בסיס סמכותינו לפי סעיף 61 ג' לחוק, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).

2. כתב התובענה הוגש בעטיים של הליכים פליליים שבהם עמד הנאשם בשני אישומיה של התובענה. באישום הראשון, הנאשם הורשע בתאריך 24.6.2003 (ת.פ. 5134/99) בבית משפט השלום בחדרה בעבירות של מעשה מגונה בנסיבות אינוס עבירה - לפי סעיף 348(א) ובנסיבות המנויות בסעיף 345(א) לחוק העונשין. כבוד בית המשפט, בעקבות משפט הוכחות שנערך בעניינו של הנאשם הרשיעו בעבירות הפליליות האמורות, וגזר עליו בתאריך 16.9.2003 עונש מאסר בפועל של 10 חודשים וכן מאסר על תנאי לתקופה של 12 חודשים, כשתקופת התנאי היא לפרק זמן של 3 שנים, וכן הורה לפצות את המתלוננת בסך של 10,000 ₪.

התשתית העובדתית, שעל בסיסה הורשע הנאשם כאמור, יסודה ביום 4.3.99 בשעה 14:00 לערך, באותה העת, הנאשם ביצע את מעשיו במתלוננת שהיתה בת 10 באותה העת, בכך שצבט אותה בחזה וחיבקה לשם גירוי וסיפוק או ביזוי מיניים, צביטה וחיבוק שחזרו על עצמם, פעם נוספת.

3. האישום השני, שגם על בסיסו הוגשה התובענה שבפנינו, יסודו בהרשעה קודמת של הנאשם מתאריך 3.8.99 (ת.פ. 353/98) של בית המשפט השלום בבאר שבע, שם הנאשם הורשע בעבירה של מעשה מגונה בקטין עבירה – עבירה לפי סעיף 345(ג) לחוק העונשין. כבוד בית המשפט גזר את דינו של הנאשם והטיל עליו 6 חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות וכן מאסר על תנאי ל-12 חודש לפרק זמן של 3 שנים. המעשים שבהם מדובר, התרחשו בשנת 96 במהלכה. הנאשם נישק שלוש ילדות קטינות שהיו בנות 9 באותה העת על פיהן.

4. טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון

הצדדים הודיעו לבית הדין בפתיחתו של הדיון, כי הגיעו להסדר טיעון בנוגע לתובענה שבפנינו, לפיו הנאשם יודה בפרטי התובענה ואישומיה ואם בית הדין יכבד את הסדר הטיעון, יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:
נזיפה חמורה;
פיטורין לאלתר תוך תשלום 65% מפיצוי הפיטורין המגיעים לו – תשלום שיופקד לחשבונה של רעייתו;
הנאשם יפסל לצמיתות מכל תפקיד בשירות המדינה.

א. גישת התביעה

1) שמענו מפיו של התובע, כי הסדר הטיעון יש בו את האיזון ההולם בין העבירות ונסיבותיהן ובין הנסיבות האישיות של הנאשם ותכלית אמצעי המשמעת שנועדו לשמור על טוהר המידות של השירות הציבורי ולהרתיע עובדי ציבור אחרים שבפוטנציה, לעשות מעשים דומים. לדעת התביעה מדובר בשני אישומים שנופך של חומרה דבק בהם. מדובר במעשים שיש בהם קלון, מאחר ומאוויו המיניים של הנאשם מומשו כלפי ילדות צעירות שהיו באותה העת בנות 9 ו-10.

(2) התובע המלומד הפנה את תשומת ליבנו להליכים הפליליים שהתנהלו נגד הנאשם ואופיים, אשר בסופם בתי המשפט הכריעו את הדין והרשיעו את הנאשם וגזרו עליו את עונשו, כפי שפורט לעיל.
בנסיבות אלה כשמדובר בעבירות מין, תוך כדי ניצול מרות וסמכות הנאשם כמורה, לדעת התביעה, נופך של חומרה דבק בעבירות מסוג זה והתובע המלומד הפנה את בית הדין לעניין זה, לעש"מ 1928/00 בעניין ברוכין.

(3) התובע המלומד בעת שהציג את גישתו לאמצעי המשמעת שעליהם סוכם, הגיש לבית הדין מספר פסקי דין, ביניהם את בד"מ 110/02, עש"מ 5104/00, בד"מ 81/93 – שם הוטלו על נאשמים שגם הם הורשעו בעבירות של מעשים מגונים, או עבירות לפי החוק למניעת הטרדה מינית, אמצעי משמעת דומים.

ב. גישת המשרד

(1) נציג המשרד עדכן את בית הדין לגבי מסלול שירותו כמורה של הנאשם, שהתקבל לעבודתו בשנת 93 כמורה לא מוסמך. בשנת 96 קיבל הסמכה והוכר כמורה מוסמך. תחילה נשלח לאיזור הדרום ולאחר מכן שובץ כמורה באיזור הצפון. עד להשעייתו שימש כמורה כולל, עשה חמישה גמולי השתלמות. בתקופה האחרונה שאלה מתייחס האישום הפלילי הראשון, הוא עבד בבית ספר ע"ש "אבן חלדון".

(2) לעניין תפקודו שמענו, כי בידי המשרד מצוי מכתב הערכה מטעם בית הספר ב"אבן חלדון", המדבר בשבחיו של הנאשם.

ג. גישת ההגנה

(1) מפיו של הסניגור המלומד שמענו, כי מדובר בנאשם בן 37 שהודה בפנינו במעשים שביצע בגופן של התלמידות ומביע דברי חרטה על כך. ההגנה שגיבשה עם התביעה את הסדר הטיעון האמור, ביקשה כי נכבדו.

(2) לגבי הנסיבות האישיות שמענו, כי הנאשם נשוי ואב לשני ילדים ואשתו בהריון, שהנאשם עדיין כלוא ואמור לסיים את ריצוי עונשו בעוד שלושה חודשים. מצבו של הנאשם מכביד מבחינה כלכלית, הוא יורחק מעולם

ההוראה, כמסוכס בהסדר, ויצטרך למצוא לעצמו חלופות תעסוקה אחרות.

ד. דבר הנאשם

(1) שמענו מפי הנאשם דברי צער על ההליכים הפליליים שהיו מנת חלקו ועל ההליך שבפנינו, שהוא מקווה שבסופו של דבר הוא יהפוך לאדם חיובי. הנאשם גם הוא הביע תקווה שבית הדין יאמץ את הסדר הטיעון.

(2) עוד שמענו מפי הנאשם שהוא לומד תכנון גנים בבית הסוהר לקראת יציאתו הצפויה מהכלא תוך פרק זמן קצר כאמור.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים שבאו לפניו, האם יש ליתן תוקף להסדר הטיעון כפי שהוגש לעיונו ולאישורו. הצדדים וודאי מודעים לכך, שבית הדין איננו קשור בהסדר הטיעון שנקשר ביניהם ורשאי על-פי פסיקתם של בתי המשפט שלא לכבד הסדר טיעון אם הוא סבור שקיים בו עיוות מסויים והוא סוטה במידה בלתי סבירה ממדיניות הענישה הנהוגה בעבירות מסוג זה. לצורך קבלת החלטתנו שקלנו את השיקולים הבאים:

א. תכלית הדין המשמעת

(1) בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

התכלית האמורה של הדין המשמעת, מקורה בגישה הרואה את עובד מדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

”בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של

הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושת הציבור כי משרתיו אינם אדוניו, כי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2) 222, 266).

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואח', פ"ד מא(1), עמ' 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי ואין האזרח יכול לבחור שירות, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת בשירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן –

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו, יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה, ושיתוף הפעולה בין הציבור לבין השירות, תלויים בכך. האמון ושיתוף הפעולה עלולים להתערער אם יתברר לציבור כי עובד מדינה העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 955).

בפסק דין נוסף הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת

באומרו :

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה..."

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 43).

(4) עקרון זה נקבע בשורה נוספת של פסקי דין, עיין בין השאר בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי לגבי תפקידם המניעתי וההרתעתי של אמצעי המשמעת – וכן בעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש בו נקבע בין השאר :
"נוכח תפקידם המניעתי של אמצעי המשמעת, הרי בקביעת האמצעי המתאים, פוחת המשקל שיש ליחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית והנסיבות האישיות של הנאשם או הנאשמת, וגובר המשקל שיש ליחס למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד".
 (ראו לעניין זה עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, פ"ד נב(5) 87).

(5) פסיקה נוספת הבליטה והדגישה את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת, עם זאת תוך מתן משקל גם לנסיבות האישיות בעש"מ 7111/01 ואח' שניתן בתאריך 21.1.03, בו נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון אך לאחרונה בעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03.

כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד.

ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי, זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ב. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם הורשע בפלילים בעבירות מין חמורות, מאחר ומעשיו הקלוקלים מומשו כלפי תלמידות קטינות שהנאשם היה אחראי עליהן. הוא ניצל את סמכותו ומרותו כלפיהן כדי לממש מאווים מיניים. יסוד החומרה טמון בעצם ניצול המרות והסמכות, וגם לנוכח ההתנהגות הנדרשת ממורה בישראל כלפי תלמידים קטינים שנתונים למרותו.

הנאשם הורשע כאמור בעבירות מין עם נופך של חומרה, שנעשו בגופן של תלמידות קטינות - אלה פורטו ברישת גזר הדין - מעשים שלא היו חד פעמיים. אולם לא נוכל להימנע מלציין, כי בלט בהם יסוד של ניצול מרות של מבוגר, מורה כלפי תלמידות עולות ימים.

בע"פ 1095/94 – לא התערב בית המשפט העליון בחומרת העונש שהוטל

על מעביד מבוגר שהעסיק בחנותו, נערה קטינה ובעלה מספר פעמים, ואשר הורשע בעבירה של בעילה אסורה ונענש ב-4 שנות מאסר בפועל ו-2 שנות מאסר על תנאי, וכך קבע בית משפט העליון:

"ברם, גם אם העונש שנגזר על המערער אינו עונש קל, הרי לנוכח חומרה יתירה המאפיינת ניצול מחפיר של נערה רכה על ידי מעביד מבוגר לסיפוק יצר מיני, אין לומר שעונש זה מופרז לחומרה במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור. גם אם בשלב זה לא נראים לעין סימנים של פגיעה נפשית בנערה, אין ספק שהחוויה המבזה שעברה לא תמחק מזכרונה ותתן אותותיה ביחסיה עם מעבידים בעתיד."

(2) ובמקום אחר:

"ניצול של יחסי מרות לשם השגת טובות הנאה מיניות היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרתה של התופעה בה מנצלים בעלי שררה את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם עמד בית המשפט, בהקשר אחר, באומרו: "אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער נפוצה היא, כי מעבידים ואנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה מעמידה אותם במצוקה אמיתית, ולא אחת ירכיבו ראש ולמורת רוחם ישלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הבטחון שיש דין ויש דיין, ויש מי שממונה על הגנת זכויותיהם כאזרחים."

(ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל תקדים עליון 93(2), 259).

וכן:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שבעצם ההטרדה, יש גם מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית."

(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן-אשר).

"המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (ס' 346(ב) חוק העונשין, תשל"ז-1977; בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או

בשירות).

(בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי-פורסם בדיני עליון, כרך נ"ה בעמ' 973).

(3) **בעש"מ 5104/00** שהוגש על ידי התביעה לבית הדין, בו קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה, והורה על פיטוריה של מורה, אשר הורשעה על ידי בית המשפט בעבירה של מעשה מגונה לפי סעיפים 348(א) יחד עם סעיף 345(א)(3), שנעשה כלפי תלמידה בנסיבות קלות מאלה לעומת עבירותיו של הנאשם, וכן נפסלה אותה מורה לשירות המדינה למשך שנתיים, ולעניין תפקידו של מורה חזר בית המשפט העליון על גישתו שנקבעה בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר:

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה. לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו להפיק מתלמיד, ויהא זה על אף תלמיד בוגר, טובת הנאה מינית או אחרת. לכן גם ברור שהטרדה מינית כלפי תלמיד על ידי מורה שסעיף 17(3) המשמעת חל עליו, היא עבירת משמעת. לדעתי בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי מורה."

(4) **עש"מ 5094/94** בעניין רפי בן חיים, בו קיים עובד הוראה מגע מיני בהסכמה עם תלמידה מנסיבות קלות יותר מהמקרה שלפנינו, הנאשם שלא היה בר גימלה פוטר מעבודתו תוך תשלום פיצויי פיטורין. לעניין גישתו של בית משפט העליון קבע כב' הנאשי שמגר:

"עובד מדינה, כבן 30 בתפקיד הוראה, המקיים בחופשת הקיץ מגע מיני בהסכמה עם תלמידתו שהיא קטינה בת חמש עשרה וחצי, מבצע בכך מעשה עבירה שיש עימו קלון. ההסכמה של הקטינה אין בה כדי להוסיף או לגרוע. המדובר כאמור בקטינה בת חמש עשרה וחצי, שהיא בהכרח בלתי בשלה דיה כדי לשקול מעשיה, והמורה, שגילו כפול מגיל הקטינה,

היה חייב להיות גורם שקול ומרסן העומד בפיתוי, ושומר על הקטינה, הרי חובתו לשקוד על שלומה של הקטינה כפולה ומכופלת: גילו המבוגר יותר, השכלתו וניסיונו מחייבים אותו בתבונה, בריסון ובאיפוק, ומתווסף לכך מעמדו כמורה." (פורסם בדינים עליון כרך לח', בעמ' 379).

(5) בית הדין מבקש לציין, כי בהטרדה מינית, באחד מביטוייה כלולות העבירות שבהן הורשע הנאשם וגם בלבוש שקדם למסגרת המקיפה של החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 טמנה בחובה, קשת רחבה של פגיעה, כפי שהובהר במבוא להצעת החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ז-1997.

"הטרדה מינית היא פגיעה בכבוד האדם, בחירותו, בפרטיותו ובזכותו לשוויון. היא פגיעה בכבודו העצמי ובכבודו החברתי של המוטרד. היא משפילה ומבזה את אנושיותו, בין השאר על ידי התייחסות אל האדם כאל אובייקט מיני לשימוש של המטריד. הטרדה מינית שוללת את האוטונומיה של המוטרד ואת שליטתו בגופו ומנייתו, פוגעת בזכותו להגדרה עצמית ופולשת לפרטיותו, וכן מפלה אותו לרעה לעומת אנשים אחרים. הטרדה מינית כלפי נשים גורמת להשפלתן ביחס למינן או למיניותן ומקשה עליהן להשתלב בחברות שוות בעולם העבודה וביתר תחומי החיים, ובכך היא פוגעת בשוויון."

(6) המדיניות השיפוטית שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים של הטרדה מינית בשירות הציבורי, נדונה בפרשת ברוכין – פסק דין שהובא בטיעוניו של התובע:

"הטרדה מינית, כעבירת משמעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש לה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. (ראו הגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר). לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של ההטרדה המינית באותו מקרה.

בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על

עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה.

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה משירות המדינה."

(עש"מ 1928/00 בעמ' 13, פורסם בפ"ד נד(3) בעמ' 694).

בפסק דין נוסף קבע בית המשפט העליון כי: -

"עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים של עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה ... המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית, מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. כיוון שהטרדה מינית היא תופעה רווחת בשירות הציבורי, על בית המשפט לנקוט אמצעי משמעת חמורים במאבק למיגור התופעה."

(עש"מ 309/01 בעניין אליעזר זרזר, פורסם בפ"ד נה(2) בעמ' 830).

ובהמשך לאותה מדיניות נפסק בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי: -
 "בבואנו לקבוע את אמצעי המשמעת ההולמים עלינו להביא בגדר שיקולנו את המסר הברור לשירות הציבורי שיתרום לעקירת נגע הטרדה המינית, על גילוייה השונים בקרב עובדי המדינה. ביטויים מיניים בוטים הפוגעים בכבודן של נשים, במיוחד כאלו הנאמרים בפני חיילות צעירות המתמודדות עם עולם חדש ועומדות מול כוח וסמכות של היררכיה פיקודית, הם תופעה חמורה. אין להשלים עם מצב בו התנהגות, כפי שנחשפה בעניין שלפנינו, תהיה נורמה מקובלת. תפקידו הניהולי של המערער חייבו לתת דוגמא אישית לעובדים ולחיילות ששרתו בלשכה."

ולאחרונה בפסיקה נוספת שיצאה מבית המשפט העליון, מסתמנת מגמה להחמיר בדינם של עובדי מדינה שהורשעו בעבירות של הטרדה מינית (ראה בעניין זה את גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 11025/02 בעניין אלון אייזנר נגד מדינת ישראל מתאריך 25.6.2003), ופסק דין

שניתן ב-1.5.03 עש"מ 7113/02 בעניין מדינת ישראל נגד שחר לוי, קבע בית המשפט העליון, כי נקיטה בגישה מתונה ומתחשבת כלפי נאשמים כאמור יהיה:

"בכך כדי להחליש את כוחן של עובדות החשות כי הן מוטרדות מינית, ונרתעות מלהתלונן כנגד הממונים עליהן בלא שיופעל עליהן לחץ להימנע מהגשת תלונה, ובלא שתיאלצנה לעזוב את מקום עבודתן כפתרון למצוקה אליו נקלעו. ההגנה על טוהר השירות הציבורי ועל תפקידו של עובד המדינה כנאמן הציבור, מחייבים, איפוא, להוקיע את מעשי המערער ולהטיל עליו אמצעי משמעת שירתיעו עובדים אחרים מלנקוט בשיטות פסולות כלפי הסרים למרותם."

ג. על העבירות המשמעתיות

(1) כאמור, הנאשם הורשע בעבירות לפי סעיפים 17(3) ו-17(6) יחד עם סעיף 14(1) להודעה בדבר החלת החוק על עובדי הוראה. בית הדין סבר, כי דבק קלון בהתנהגותו של הנאשם כפי שעוד יפורט.

(2) ולעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא

תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".
(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה), סעיף 4 לפסק הדין:
"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:
"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון".
(ניתן בתאריך 11.2.2004).

עובד מדינה ובמיוחד עובד הוראה המפר את "אמנת הבסיס" בין מורה ותלמיד ואינו עומד בפיתוי ומבצע עבירות מין כפי שעשה הנאשם, התנהגותו הינה התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, וזו התנהגות אשר פוגעת קשות בשמו הטוב, ובתדמיתו של שירות המדינה.

(3) לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עימה קלון לעניין סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח קלון פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפ"ד מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת, לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו.

4) בית הדין סבור, כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן.

ד. על הנסיבות האישיות

למדנו, כי הנאשם בפרק שירותו האפקטיבי עד להשעייתו, בן 6 השנים בשירות הציבורי מילא תפקידו בצורה נאותה. הנאשם נשוי, אב לשני ילדים והשלישי בדרך. העתיד אינו מזהיר מבחינתו, לנוכח הסדר הטיעון ופני הרשעתו, הגם שהנאשם הודיענו, כי יבקש לבנות דרך חדשה לגבי העתיד המתקרב לפתח שחרורו מבית האסורים.

ה. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים. זולת אם הוא הגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:

"לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון בתיק פלילי, ע"פ 1289/93, 1290 לוי נגד מדינת ישראל פ"ד מח(5), 158).

לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים.

כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

לאחרונה, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון: **"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין אינטרס הציבור, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה, וזאת גם אם מניעה כשרים הם"**.

כך קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי: **"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופוציונליות מהעונש שעליו הסכימו הצדדים"**.

סוף דבר

6. בסופו של עיון, לנוכח טיעוני הצדדים שבאו בפנינו ומכלול שיקולינו כפי שפורט לעיל החלטנו ליתן תוקף להסדר הטיעון, בכפוף לשינוי מסויים שנעשה לגבי משכה של תקופת הפסילה.

7. ואשר על כן יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – זהו מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע, כי נפל פסול מכביד באותה התנהגות פסולה שמומשה כלפי ילדות עולות ימים, כמבואר בפסקי הדין של בתי המשפט שדנו בעניינו, והפסיקה שהובאה על ידינו בסוגיות דומות.

ב. פיטורין לאלתר – הנאשם יפטר משירות המדינה לאלתר תוך תשלום 65% מפיצויי הפיטורין שיגיעו לו בעקבות פיטוריו - אשר יופקדו בחשבונה של רעייתו.

ג. פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 13 שנה – התלבטנו לגבי משכה של הפסילה משירות המדינה שראוי להטיל על הנאשם. בית דין זה אינו סבור שראוי בהטלתו של אמצעי משמעת זה, הגם שמדובר בעבירות חמורות כפי שציינו להימנע מגישה טוטאלית, הואיל והנאשם בן 37 ופסילה לצמיתות משירות המדינה משמעה, שבמשך 30 שנה יחסמו שעריה של מדינת ישראל מפני חזרתו לשירות הציבורי. בית הדין סבור, כי יש ליתן פתח מסוים לשיקומו האישי של הנאשם, שמא בעקבות טיפול הנאשם יחדל מאותה דרך של מימוש מאווים מיניים כלפי ילדות קטינות והזמן כמובן יאמר את דברו – הגם שאין בו יסודות של טוטאליות.

8. בסופו של דבר סברנו, גם לאור פסיקתנו שחלקה גם הוגש לבית דין, כי בנסיבות מקרה זה ניתן להסתפק לפסילתו של הנאשם לפרק זמן של 13 שנים מיום גזר הדין, כגישתנו בבד"מ 110/02 שהוגש לבית הדין ובבד"מ 84/01 בעניין אליעזר גרוס, ששם היה מדובר בנסיבות קלות יותר של בעילה סטוטורית ובנערה שהיתה מבוגרת בהרבה מאותן ילדות. ואשר על כן סברנו, כי פסילה לפרק זמן של 13 שנים משירות המדינה, היא מידתית וראויה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ב באדר התשס"ד – 15.3.2004, גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ג' בניסן התשס"ד – 25.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יומצא באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

מר חסון סודקי
חבר

(-)

גב' חני לידור
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד
יו"ר

בד"מ 15/03 – הטרדה מינית כלפי תלמידה במהלך טיול

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה החליט להרשיע בעקבות הודאתו ובמסגרתו של הסדר טיעון, את הנאשם המועסק במשרד העבודה והרווחה, בתפקיד של מורה מדריך למסגרות ונפחות בבית ספר מפתן, ובעל ותק של כ-6 שנים בשרות המדינה, בעבירות משמעת בכך שבטיוול שנערך בתאריך 22.5.2001, הטרדה מינית נערה בת 16.

בעניינו של הנאשם התנהל משפט הוכחות שלא הגיע לסיומו עקב הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים.

הצדדים טענו את טיעוניהם בפני בית הדין לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

המשרד הצטרף להסדר הטיעון לגבי אמצעי המשמעת שסוכמו בו.

הסנגור עתר לכיבודו של הסדר הטיעון וטען כי בעטיו של ההליך, נפגע הנאשם בהיקף משרתו וזכויותיו וכי קידומו נחסם.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים והאם לכבד את הסדר הטיעון, את דפוס התנהגותו של הנאשם ואת תכלית הדין המשמעתית הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור, את הצורך למגר את תופעת ההטרדה המינית מהשירות הציבורי וכן את הנסיבות האישיות של הנאשם. לבסוף, לאחר שקילת מכלול השיקולים האמורים, החליט בית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון המוסכם, הגם שנוטה הוא לקולא, אך לא במידה שתצריך התערבות בית הדין. ועל כן, הטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה ;

הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה מהנאשם ב - 6 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ח בשבט התשס"ד – 10.2.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – אבה"ד – יו"ר
גב' אדלינה בנדל – חברה
ד"ר אדריאן אלנבוגן – חבר

י"ח בשבט התשס"ד
10 בפברואר 2004

בדח. 2004-113
בד"מ 15/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' אדלינה בנדל
ד"ר אדריאן אלנבוגן
יו"ר
חבר(ה)
חבר

התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : עו"ד דרור לביא אפרת

נציג המשרד : גב' תמר סליימן

גזר - דין

ההליך

2. הנאשם, יליד שנת 1960, המועסק במשרד העבודה והרווחה בתפקיד של מורה מדריך למסגרות-נפחות בבית ספר "מפתן" במגדל העמק, ובעל וותק של כ-6 שנים בשירות המדינה, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 24.2.2003 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-חוק), בגין אירועים שהתרחשו לדעת התביעה בטיול של המפתן שנערך ב-22.5.2001, בינו ובין תלמידה שהשתתפה באותו הטיול, בשל המעשים שבוארו בכתב התובענה המקורי שבו הוא הואשם בעבירות משמעת כאמור, אשר נכללה בהם הפרתו של החוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח-1998.

3. בעניינו של הנאשם התנהל בפנינו משפט הוכחות שלא הגיע לסיומו, שמענו רק חלק מעדי התביעה. במהלך הדיון שבפנינו הודיעו הצדדים לבית הדין, שהגיעו ביניהם להסדר טיעון, במסגרתו התביעה הגישה כתב תובענה מתוקן כנגד הנאשם. הנאשם הודה בפנינו בכתב התובענה המתוקן שהוגש כאמור לבית הדין בתאריך 29.1.2004 שבו הואשם בעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק.

4. בכתב התובענה המתוקן שהוגש כנגד הנאשם שבו הודה בפנינו, נסב על טיול שנערך בתאריך 22.5.2001 בו השתתף הנאשם יחד עם כיתות ט' ו-י' ובמהלך הנסיעה באוטובוס באותו טיול, הנאשם ביקש לשבת ליד נערה שהיתה בת 16 באותה העת, ותוך כדי הישיבה

לידה במקום זה או אחר בכלי התחבורה, הנאשם ביקשה לשבת על רגלו, ומשסירבה משך אותה אליו על מנת שתשב על רגלו ולאחר מכן, משקמה המתלוננת ממקום מושבה, נגע הנאשם באיבר מינו מעל בגדיו תוך כדי אמירה בעלת גוון מיני שכוונה כלפי המתלוננת.

5. בשל מעשיו האמורים, הרשענו את הנאשם על יסוד הודאתו ולאחר שאפשרנו לו לחזור בו מכפירתו, בעבירה לפי סעיף 17 (3) לחוק האמור ביום ו' בשבט התשס"ד – 29.1.2004.

6. טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. טיעוני התביעה

(1) התובע המלומד הודיענו שהסדר הטיעון משקף נכונה את מלוא ההסכמות שאליהם הגיעו הצדדים, יש בו גם ביטוי למה שהתביעה צפתה כקשיים להוכחת כל פרטי התובענה לנוכח העדים והעדויות שעמדו לרשות התביעה.

(2) הסדר הטיעון לגישת התביעה, מאזן בצורה ראויה את מלוא האינטרסים של הצדדים, ויהא בו גם כדי לחסוך את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. עמדת המשרד

שמענו מפיו של התובע, כי המשרד מצטרף להסדר הטיעון אשר לפי אמצעי המשמעת שסוכמו בו, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת מוסכמים של:

- (1) נזיפה חמורה;
- (2) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים;
- (3) הקפאת דרגתו למשך שלוש שנים, מיום גזר הדין.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד עתר בפנינו לכיבודו של הסדר הטיעון. עוד שמענו מפיו, כי הנאשם הינו מדריך לנפחות ומסגרות בבית ספר במגדל העמק. וכי

בעטיו של ההליך הנאשם נפגע בהיקף משרתו ובזכויות הממוניות שיכלו להגיע לו מכח משרתו.

(2) גם למדנו מטיעוניו, שאותו הליך פנימי שנערך במשרד העבודה והרווחה לא קיבל את אישורה של הנציבות. בשל כך גם בשל ההליך שהיה בפנינו, עוכבו זכויותיו הכספיות של הנאשם. הנאשם היה זכאי לגמולים בגין עליה בדרגה בתאריך 1.4.2001 – גמול מדריך מוסמך ובשל החקירה המשטרתית ולאחר מכן החקירה בנציבות גמולים אלה לא מומשו, ולא הושבו לנאשם והוא למעשה נחסם מבחינת קידומו בעטיו של ההליך.

(3) כמו כן סוכם בין הצדדים, שאותה הקפאת דרגה והקפאת גמולים שהוטלו על הנאשם ב-1.4.2001 יבוטלו, ולנאשם יושבו מלוא זכויותיו הממוניות שינבעו מהפשרת ההקפאה.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים שבאו לפניו, האם יש ליתן תוקף להסדר הטיעון כפי שהוגש לעיונו ולאישורו. הצדדים וודאי מודעים לכך, שבית הדין איננו קשור בהסדר הטיעון שנקשר ביניהם ורשאי על-פי פסיקתם של בתי המשפט שלא לכבד הסדר טיעון אם הוא סבור שקיים בו עיוות מסויים והוא סוטה במידה בלתי סבירה ממדיניות הענישה הנהוגה בעבירות מסוג זה. לצורך קבלת החלטתנו שקלנו את השיקולים הבאים:

א. תכלית הדין המשמעתי:

(1) בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה. התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

התכלית האמורה של הדין המשמעתי, מקורה בגישה הרואה את עובד מדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות וכפי שנקבע:

”בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון

הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושת הציבור כי משרתיו אינם אדוניו, כי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".

(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2) 222, 266).

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86, רובין נגד ברגר ואח', פ"ד מא(1), עמ' 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי ואין האזרח יכול לבחור שירות, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת בשירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן –

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו, יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה, ושיתוף הפעולה בין הציבור לבין השירות, תלויים בכך. האמון ושיתוף הפעולה עלולים להתערער אם יתברר לציבור כי עובד מדינה העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 955).

בפסק דין נוסף הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה..."
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 43).

(4) עקרון זה נקבע בשורה נוספת של פסקי דין, עיין בין השאר בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי לגבי תפקידם המניעתי וההרתעתי של אמצעי המשמעת – וכן בעש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש בו נקבע בין השאר: **"נוכח תפקידם המניעתי של אמצעי המשמעת, הרי בקביעת האמצעי המתאים, פוחת המשקל שיש ליחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית והנסיבות האישיות של הנאשם או הנאשמת, וגובר המשקל שיש ליחס למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד"**.
(ראו לעניין זה עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, פ"ד נב(5) 87).

(5) פסיקה נוספת הבליטה והדגישה את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת, עם זאת תוך מתן משקל גם לנסיבות האישיות בעש"מ 7111/01 ואח' שניתן בתאריך 21.1.03, בו נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את

אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית."

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון אך

לאחרונה בעש"מ 7113/02 מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03.

כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי, זו צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ב. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) כפי שעולה מכתב התובענה המתוקן, הנאשם באירוע אחד שהתרחש בתאריך 22.5.2001 שם את עינו בנערה מסויימת שהיתה בת 16 באותה העת, ביקש לשבת לידה ותוך כדי אותה ישיבה משכה לעברו וגם נגע באיבר מינו לאחר מכן והשמיע כלפיה אמירה בעלת אופי מיני.

(2) מעשיו של הנאשם היו בעלי אופי מיני וגם אם הלבוש הפורמלי שהתביעה יחסה למעשים התמצה ביסודות העבירה לפי סעיף 17(3) ולא בהפרתו של החוק למניעת הטרדה מינית התשנ"ח-1998, ואולם את בחינת סבירותו של הסדר הטיעון מן דין לעשות על בסיסה של מדיניות התגובה הראויה, בעבירות מסוג זה.

(3) בית הדין מבקש לציין, כי הטרדה מינית – אף בלבוש שקדם למסגרת המקיפה של החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח – 1998 החל בעניינינו, טמנה בחובה, קשת רחבה של פגיעה, כפי שהובהר במבוא להצעת החוק

למניעת הטרדה מינית, התשנ"ז – 1997 :

"הטרדה מינית היא פגיעה בכבוד האדם, בחירותו בפרטיותו ובזכותו לשוויון. היא פוגעת בכבודו העצמי ובכבודו החברתי של המוטרד. היא משפילה ומבזה את אנושיותו, בין השאר על ידי התייחסות אל האדם כאל אובייקט מיני לשימוש של המטריד. הטרדה מינית שוללת את האוטונומיה של המוטרד ואת שליטתו בגופו ומיניותו, פוגעת בזכותו להגדרה עצמית ופולשת לפרטיותו, וכן מפלה אותו לרעה לעומת אנשים אחרים. הטרדה מינית כלפי נשים גורמת להשפלתן ביחס למינן או למיניותן ומקשה עליהן להשתלב בחברות שוות בעולם העבודה, וביתר תחומי החיים, ובכך היא פוגעת בשוויון".

(4) המדיניות השיפוטית שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים של

הטרדה מינית בשירות הציבורי, נדונה בפרשת ברוכין :

"הטרדה מינית, כעבירת משמעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש לה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת.

(ראו ההגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר. לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של הטרדה המינית באותו מקרה.

בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה.

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה משירות המדינה".

(עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין, בעמ' 13, פורסם בפ"ד נד(3) בעמ' 694).

(5) בפסק דין נוסף קבע בית המשפט העליון כי :

"עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה ... המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית, מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כיוון שהטרדה מינית היא תופעה רווחת בשירות הציבורי, על בית המשפט לנקוט אמצעי משמעת חמורים במאבק למיגור התופעה". (עש"מ 309/01 בעניין אליעזר זרזר פורסם בפ"ד נה(2) בעמ' 830).

ובהמשך לאותה מדיניות נפסק בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי :
 "בבואנו לקבוע את אמצעי המשמעת ההולמים, עלינו להביא בגדר שיקולנו את המסר הברור לשירות הציבורי שיתרום לעקירת נגע ההטרדה המינית, על גילוייה השונים בקרב עובדי המדינה. ביטויים מיניים בוטים הפוגעים בכבודן של נשים, במיוחד כאלו הנאמרים בפני חיילות צעירות המתמודדות עם עולם חדש ועומדות מול כוח וסמכות של היררכיה פיקודית, הם תופעה חמורה. אין להשלים עם מצב בו ההתנהגות, כפי שנחשפה בעניין שלפנינו, תהיה לנורמה מקובלת. תפקידו הניהולי של המערער חייבו לתת דוגמה אישית לעובדים ולחיילות ששרתו בלשכה."

ולאחרונה בפסיקה נוספת שיצאה מבית המשפט העליון, מסתמנת מגמה להחמיר בדינם של עובדי מדינה שהורשעו בעבירות של הטרדה מינית (ראה בעניין זה את גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 11025/02 בעניין אלון אייזנר נגד מדינת ישראל מתאריך 25.6.2003), ופסק דין שניתן ב-1.5.03 עש"מ 7113/02 בעניין מדינת ישראל נגד שחר לוי, קבע בית המשפט העליון, כי נקיטה בגישה מתונה ומתחשבת כלפי נאשמים כאמור יהיה :

"בכך כדי להחליש את כוחן של עובדות החשות כי הן מוטרדות מינית, ונרתעות מלהתלונן כנגד הממונים עליהן בלא שיופעל עליהן לחץ להימנע מהגשת תלונה, ובלא שתיאלצנה לעזוב את מקום עבודתן כפתרון למצוקה אליו נקלעו. ההגנה על טוהר השירות הציבורי ועל תפקידו של

עובד המדינה כנאמן הציבור, מחייבים, איפוא, להוקיע את מעשי המערער ולהטיל עליו אמצעי משמעת שירתיעו עובדים אחרים מלנקוט בשיטות פסולות כלפי הסרים למרותם."

(6) מעשיו של הנאשם פגעו פגיעה של ממש בכבודה של נערה צעירה. מובן שהאמירה כלפי אותה נערה, או המעשה הפיזי של הושבתה על ברכיו, אינה נמצאת במדרג הגבוה של העבירות האפשריות בתחום זה, עם זאת אין להקל עימן ראש, כפי שנקבע לאחרונה בעש"מ בעניין שחר לוי הנ"ל, **"עם זאת הטרדה מילולית עשויה להיות חמורה לא פחות מהטרדה פיזית, בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה"** (שם בעמ' 26 לפסק הדין). וכן יש להוסיף את הנסיבות כאמור לעיל ומעמדו של הנאשם כמורה מדריך במפתן, שבאותה העת היה אחראי על השגחתן של תלמידות בנות 16 בטיול מטעם המוסד.

כבר נפסק גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 650-678 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :
"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ פלוני נגד מדינת ישראל 1730/00, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :
"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל -
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים."

(7) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה (סעיף 4 לפסק הדין) – "התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר.

היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם אינו עובד ותיק בשירות הממשלתי, בו הינו מועסק כ-6 שנים. שמענו כי הנאשם נשוי ואב לארבעה ילדים, רעייתו מועסקת. כמו כן שמענו שההליך עצמו, לנוכח הימשכותו תחילה בחקירת המשטרה ולאחר מכן חקירה בנש"מ ובהליך

שהיה בפנינו, גרמו לנאשם עגמת נפש רבה וגם נזק כלכלי.

ה. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון:

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים. זולת אם הוא הגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות.

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי:
"לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון בתיק פלילי, ע"פ 1289/93, 1290 לוי נגד מדינת ישראל פ"ד מח(5), 158.

לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים, כגון משוא פנים.
 כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

לאחרונה, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:
"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין אינטרס הציבור, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה, וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

כך קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית הנמשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחר, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט

עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופוציונליות מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

סוף דבר

8. לאחר ששקלנו את מכלול השיקולים האמורים, החלטנו ליתן תוקף להסדר הטיעון המוסכם, הגם שנוטה הוא במידה לצד הקולא, ואולם אין הוא בלתי סביר באותה מידה שיצדיק את התערבותנו במידתם של אמצעי המשמעת, אולם התחשבנו לצורך זה גם במידת הפגיעה שבה נפגע הנאשם במישור הכלכלי, בעטיו של ההליך על כל שלביו.

9. אשר על כן, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת מוסכמים של:

א. נזיפה חמורה – מסר נורמטיבי המופנה לנאשם המצביע על הפסול שנפל במעשיו.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת - שתנוכה מהנאשם ב-6 תשלומים שווים ורצופים;

ג. הקפאת דרגה - למשך שלוש שנים מיום גזר הדין.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ו' בשבט התשס"ד – 29.1.2004. גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ח בשבט, התשס"ד – 10.2.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר אדריאן אלנבוגן חבר	גב' אדלינה בנדל חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

תמצית החלטה

המבקש הורשע בשל מעשה של הטרדה מינית לאחר שבית הדין מצא את עדותה של המתלוננת כמהימנה בפניו והעדיפה על פני גרסתו של המבקש.

ב – 6.1.2004, ניתן על ידי כבוד השופטת דורית בייניש, צו לעיכוב ביצוע גזר הדין עד למתן החלטה בבקשה לקיום דיון חוזר – בקשה שנדחתה על ידי אב בית הדין.

בתאריך 13.4.2004, המבקש הגיש בקשה לאפשר לו לסיים את יתרת שנת הלימודים שנותרה בתפקידו כמנכ"ל בית הספר – על ידי דחיית מועד פיטוריו.

בית הדין לאחר שעיין בבקשה, הגיע למסקנה כי אין בסמכותו להיעתר לבקשה זו, ולדחות את ביצועו של גזר הדין.

מכיוון שהחליט לדחות את הבקשה, פג תוקפו של צו הביניים, והפיטורין נכנסו לתוקפם.

ההחלטה ניתנה ביום כ"ב בניסן התשס"ד 15.4.2004 על ידי עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין.

ג' בניסן התשס"ד
25 במרץ 2004

בדח. 2004-300
בד"מ 269/99
ת.ז. : 20869129

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : **אב בית הדין למשמעת**

המבקש :

ב"כ המבקש : עו"ד אמל פלאח

המשיבים : עו"ד ג'פרי ונדל

נציג המשרד : מר חגי קוזלוב

בקשה לעיכוב ביצוע פיטורים

החלטה

ההליכים

1. בעניינו של המבקש ניתנה ביום ה' באב התשס"ד – 14.7.2002, הכרעת דין מפורטת ומנומקת בעקבות משפט הוכחות שקויים בעניינו (בד"מ 269/99), שבה הורשע בשל מעשה של הטרדה מינית בעבירות המשמעת שנבעו ממנה לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק, יחד עם סעיף 4(1) להודעה בדבר החלת החוק על עובדי הוראה, לאחר שבית הדין מצא את עדותה של המתלוננת, הגב' ג.ג., כמהימנה בפניו והעדיפה על פני גירסתו של המבקש. ולאחר הערכת יתר הראיות וניתוחן, כפי שנפרסו בפניו במהלך הדיון בתובענה, ובגזר דין שניתן לגבי המבקש ביום כ"ג בשבט התשס"ג – 26.1.2003, הוטלו בדעת רוב על המבקש אמצעי משמעת שונים, לרבות פיטורים, שיכנסו לתוקפם לאחר הגיעו של הנאשם לגיל 60, ללא כל פגיעה בזכויותיו הכספיות.

2. המבקש ערער על פסק דינו של בית הדין למשמעת, ערעור שנדון בפני כבוד השופטת דורית בייניש (עש"מ 1934/03). בפסק הדין שניתן בתאריך 18.11.2003, נדחה ערעורו של המבקש על הכרעת הדין ובית המשפט העליון קבע, כי השתכנע כי הרשעת המבקש מבוססת על הראיות שבאו בפני בית הדין ומידת האמון שנתן בית הדין בעדותה של המתלוננת ודחיית גרסתו של המבקש ושאר העדויות והמוצגים וניתוחם כפי שבאו בפני בית הדין, ולא מצא יסוד לכל התערבות בה. לעניין גזר הדין, בית המשפט העליון הקל במידת מה באמצעי המשמעת שהוטלו על המבקש בכך שביטל את הורדתו בדרגה, בשל הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה, ועד לסיום ההליכים ועל מנת שלא לפגוע בזכויותיו של המבקש בתקופת פרישתו.

3. ביום יב' בטבת התשס"ד – 6.1.2004, ניתן על ידי כב' השופטת דורית בייניש, צו לעיכוב ביצוע גזר הדין, עד למתן החלטה בבקשה לקיום משפט חוזר (עש"מ א/1934).

4. בתאריך ה-28.12.2003, התקבלה במזכירות של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, בקשתו של המבקש לקיים בעניינו דיון חוזר על פי העילה הקבועה בסעיף 56(2) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) הקובע לאמור:
"נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות העשויות לבדן או ביחד עם החומר שהיה לפני בית הדין בראשונה, לשנות את התוצאות לטובת הנידון, ולא יכלו להיות ידועות לו בשעת הדיון";

5. ביום ג' בניסן התשס"ד – 25.3.2004, החלטתי בהחלטה מפורטת שהועברה לצדדים, לדחות את הבקשה לקיומו של דיון חוזר, מאותם טעמים שפורטו בהחלטתי.

הבקשה

6. בתאריך 13.4.2004, בא כוחו המלומד של המבקש הגיש בקשה לאחר מיצוי מכלול ההליכים המשפטיים בעניינו של המבקש ולנוכח הקושי האישי שבו הוא נתון בכל תוכנו של גזר הדין ואישורו בבית המשפט העליון, לאפשר למבקש לסיים את יתרת שנת הלימודים שנותרה בתפקידו כמנהל בית הספר, כאשר לבקשה זו שותפים לדבריו צוות המורים, ועד ההורים ויהא בכך, גם כדי לשרת את טובתם של התלמידים.

דין הבקשה

7. לאחר שעיינתי בבקשה, הגעתי לכלל מסקנה, עם כל ההבנה שהנני רוכש להיבט האישי והחינוכי שהוצג בבקשה, כי אין בסמכותי, להעתר לבקשה זו ולדחות את ביצועו של גזר הדין עד סיום שנת הלימודים.

8. כבוד ההרכב של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה קבע בגזר דינו ביום כ"ג בשבט תשס"ד – 26.1.2003, כי פיטוריו של המבקש יכנסו לתוקפם לאחר הגיעו לגיל 60. פיטוריו של המבקש לא מומשו לנוכח הערעור שהוגש על ידו על פסק דינו של בית הדין למשמעת – ערעור שנדחה ביום כ"ג בחשון תשס"ד – 18.11.2003, תוך הקלת מה באמצעי המשמעת שהוטלו על ידי בית הדין.

9. לנוכח הבקשה שהיתה תלויה ועומדת בפני לקיומו של דיון חוזר, הוציא כב' בית המשפט העליון בתאריך 6.1.2004 צו לעיכוב ביצוע גזר הדין עד למתן החלטה בבקשה לקיום משפט חוזר. משניתנה על ידי החלטה כאמור, הדוחה את הבקשה, פג תוקפו של צו הביניים, ומיום החלטתי פיטוריו של המבקש נכנסו לתוקפם, ואין בסמכותי כאמור להתערב בהחלטות שיפוטיות אלה.

ההחלטה ניתנה ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 15.4.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם תשלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

יוסף תלרז, עו"ד
אב בית הדין למשמעת

לוט: הבקשה

העתק: עו"ד אריה פטר – משרד המשפטים - פרקליטות המדינה
סמנכ"ל משרד החינוך
חברי ההרכב

בד"מ 36/02 – בקשה לפסילת עדות**תמצית ההחלטה**

כתב תובענה הוגש נגד הנאשמת – גננת בגן טיפולי, אשר מצויים בו ילדים הסובלים מבעיות רפואיות שונות, בכך שהפעילה כלפי אותם ילדים לכאורה דרכי טיפול חריגים ולא הולמים, ופגעה בהם.

נתגלעה מחלוקת על זימונו של אחד העדים, האם מדובר בעד הגנה או עד של בית הדין.

בית הדין סבר כי מדובר בעד מטעמו המוזמן לפי תקנה 16 לתקנות הדיון של בית הדין, ושלא היה עד מומחה. העד נחקר על בסיס זה תחילה על ידי בית הדין ולאחר מכן על ידי הצדדים.

ההגנה בחרה להתייחס לעד כעד מטעמה – התביעה ביקשה לפסול את עדותו או להתייחס אליו כעד הגנה.

בית הדין החליט שלא לפסול את עדותו של העד, אולם בשלב הערכת העדויות ייתן משקל לעדות כעולה מתוכנה וייתייחס אליו כעד מטעם ההגנה – על אף סדרי חקירתו.

ההחלטה ניתנה ביום י"ד בתשרי התשס"ה, 27.9.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר
גב' יהודית מילגרום – חברה
מר ג'מאל זיידאן – חבר

י"ב בתשרי, התשס"ה
27 ספטמבר 2004

בדח. 2003-628
בד"מ 36/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני:

עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין

התובע(ת): עו"ד טלילה שחל-רוזנפלד

הנאשם (ת):

ב"כ הנאשם: עו"ד בני כץ

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

בקשה לפסילת עדות

החלטה

התובענה ותולדותיה

1. נגד הנאשמת שבנדון, הוגש בתאריך 10.3.2002 כתב תובענה שבו יוחסו לה עבירות לכאורה לפי הסעיפים: 17(2), 17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלט החוק על עובדי הוראה, בכך שבהיותה גנת בגן טיפולי בגבעת אולגה, אשר בו מצויים ילדים הסובלים מבעיות רפואיות שונות הפעילה כלפי אותם ילדים דרכי טיפול חריגות ולא הולמות, ופגעה בהם לכאורה בדרכים ובאופנים שתוארו בכתב התובענה.

2. פרשת התביעה בתיק האמור נסתיימה בתאריך 11.8.2003, ופרשת ההגנה נסתיימה בתאריך 2.9.2004, עם אופציה לזימונם של עדי הזמה ע"י התביעה, אם אכן תוגש בקשה זו עד למועד נקבע ותאושר.

3. ביום 2.9.2004 העיד בפנינו הפסיכולוג מר עמנואל יגאל, אשר פרטי עדותו מצויים בעמודים 271-282 לפרוטוקול הדיון.

4. זימונו של העד האמור, מקורו בהחלטתו של בית הדין מתאריך 4.12.2003 לנוכח בקשתה של ההגנה לקבל את תיקי הטיפול הפסיכולוגי של ילדי הגן, כאשר בית הדין בהחלטתו המפורטת קבע – לאחר שעיין בעמדת הצדדים ובעמדתו של משרד החינוך – כי:

“על אף האמור, בית הדין יאפשר להגנה בפרשתה לזמן לעדות מטעמה או על-פי בקשה כעד מטעם בית הדין, פסיכולוג מטעם הרשות המקומית או השירות הפסיכולוגי של משרד החינוך על מנת שדבר תוכנם של התיקים יובא לידיעת בית הדין באותו אופן שלא תגרם פגיעה לא מידתית בפרטיותם של הקטינים, במיוחד בהתחשב בכך שעדי התביעה חשפו בפנינו כבר טפח מגבלותיהם”.

5. לנוכח החלטתנו האמורה, ההגנה הגישה **למזכירות בית הדין** בתאריך 11.3.2004 בקשה לזימון עד מטעם ההגנה את הפסיכולוג מר יגאל עמנואל, אשר העתק מבקשת זימונו צורף לתגובתה המשלימה של התביעה.

הבקשה

6. בתאריך 20.9.2004 הגיעה למזכירות בית הדין בקשתה של התובעת, לפסול את עדותו של הפסיכולוג מיום 2.9.2004 ולהורות על מחיקתה מהפרוטוקול או לחילופין לקבוע כי מדובר בעד הגנה ולא בעד מטעם בית הדין, על מנת שבית הדין יוכל ליתן לה בבוא העת את המשקל הראוי.

7. בטעמיה של הבקשה מצאנו כי היא מבוססת על כך כי בית הדין בסדרי חקירתו התייחס אל העד “כעד מטעם בית הדין” אולם אך לאחרונה נודע לתביעה כי מדובר בעד הגנה. לעד, כפי שעולה מעדותו, לא היה מידע עדכני על תוכנם של תיקי הטיפול, לא הכיר את הילדים הרלבנטיים (את רובם) שפרטיהם מצויים בכתב התובענה – עד שעבד במשך שנים בזיקות גומלין עם הנאשמת.

8. התביעה סבורה, כי מעדותו עולה כי המדובר במעין עד מומחה, הגם שהתביעה לא קבלה מראש את חוות דעתו המקצועית, או נתונים על הכשרתו.

תגובת ההגנה :

9. ההגנה בתגובתה לבקשה מלינה על השיהוי שחל בהגשת הבקשה, ולגישת ההגנה בית הדין קבע, כי העד יוזמן מטעמו, ובנוסף ההגנה דוחה את סברתה של התביעה כי נערכו שיחות מקדימות עם העד, בטענה כי התביעה עצמה לקראת עדותה של עדת מומחית מטעם בית הדין (הגב' בתיה אלוני) שוחחה עם עדת זו, וקיבלה ממנה את פירוט עדותה שהועברה להגנה, ולמיטב ידיעתה של ההגנה התובעת שוחחה גם עם העד יגאל עמנואל.

10. ההגנה סבורה, כי אין בעובדת היכרותו של העד את הנאשמת כדי לפגום במידת האובייקטיביות של העד, כי הרי כל הפסיכולוגים בחדרה עבדו עמה לנוכח ותק העסקתה בגני הילדים. זאת ועוד, התובעת היתה רשאית במהלך עדותו של עד זה להתנגד לתוכן עדותו – דבר שלא נעשה.

11. ההגנה עותרת לדחיית בקשתה של התביעה לפסול את עדותו של העד ומבקשת להותירה על כנה.

תגובה משלימה מטעם התביעה :

12. בתאריך 26.9.2004 נתקבלה במזכירות בית הדין תגובתה המשלימה של התביעה ממנה עלה כי היא לא התנגדה לעדותו של הפסיכולוג מר עמנואל יגאל, מאחר וסברה כי מדובר בעד מטעם בית הדין, אולם לנוכח שמיעת עדותו, ממנה עלה כי אין הוא מודע לתיקיהם האישיים של הילדים, התביעה הביעה תמיהה מדוע זומן דווקא עד זה מכל העדים הפוטנציאליים בשירות הפסיכולוגי בחדרה ומשרד החינוך, ולנוכח תמיהה זו, היא נקטה הליכים לבירור אופן זימונו של עד זה בפני בית הדין. בירורה העלה כי ההגנה הגישה בקשה בתאריך 29.4.2004, (הגם שאותה בקשה הגיעה לבית הדין בתאריך 11.3.2004) לזמן את העד, כעד מטעם ההגנה ובירור זה הביא את התובעת להגשת בקשתה האמורה והדברים נעשו בזריזות הראויה, בהתחשב בחופשתה עוד נטען בפנינו, כי התביעה פעלה כדין על פי הנחייתו של בית הדין, גם לגבי אופן זימונה של העדה הקודמת כעדה מטעם בית הדין. התביעה עותרת כי בית הדין יקבל את החלטתו על פי בקשת התביעה ולא יניח את הסוגייה לפתחה של ערכאת הערעור.

13. בנעילת התגובה משלימה מבקשת התביעה לפסול את עדותו של מר עמנואל או לחילופין לקבוע כי מדובר בעד הגנה, כך שעדותו תקבל את המשקל הראוי לה בעת הערכת העדויות.

דין הבקשה

14. בית הדין עיין בבקשה, בתגובת ההגנה ובתגובה המשלימה של התביעה ובטרם החלטתו לגביה הוא מבקש לציין את המסגרת הנורמטיבית שחלה על נשוא דיונו. תקנה 16 לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין) התשכ"ד – 1963 (להלן- התקנות), קובעת לאמור:

"בית הדין רשאי לבקשת בעל דין להזמין כל אדם להעיד בפניו זולת אם היה סבור שאין בהזמנת אותו אדם להועיל לבירור השאלה הנוגעת לדיון וכן רשאי בית הדין להזמין עדים מטעמו". ויוער כי זימון עדים על ידי בית הדין נעשה על בסיסן של התקנות האמורות ולא יסודו של סעיף 106 לחוק לחסד"פ כסברת הסניגור. תקנה 40' שתוקנה בשנת תשס"ג, דנה במינויו של עד מומחה לפיה:

"(א) בית הדין רשאי מטעמים שירשמו למנות מיוזמתו עד מומחה בעניין הדורש דעה מקצועית, או חישוב לצורך הבהרת חומר הראיות שלפניו.
"(ב) עדותו של עד מומחה תנתן בכתב וכן תינתן הזדמנות לצדדים לחקור אותו חקירה נגדית או להביא ראיות מטעמם".

15. ההגנה על בסיסה של החלטתו מתאריך 4.12.2003 בחרה להזמין את הפסיכולוג מר יגאל עמנואל כעד מטעמה. בקשה זו הועברה לבית הדין וגם לתביעה במועדים שצוינו לעיל. במועד שמיעת עדותו של העד ההגנה לא הביאה לתשומת ליבו של בית הדין, כי עדותו של העד היא עדות של עד הגנה על פי בקשתה ולנוכח חלוף הזמן ממועד בחירתה כאמור של ההגנה ועד לשמיעת עדותו, בית הדין סבר כי מדובר בעד מטעמו, שלא היה עד מומחה כמשמעו בדין וראוי היה אם ההגנה היתה מעמידה את בית הדין על בקשתה ההיסטורית שבנדון. משהיא לא עשתה כן העד נחקר מתוך הנחה, כי מדובר בעד מטעם בית הדין – תחילה על ידי בית הדין ולאחר מכן על ידי הצדדים.

16. אין ספק שבית הדין יהיה מסוגל ליתן את המשקל הראוי לעדותו גם אם סדרי עדותו היו שונים מאלה הנהוגים לגבי עד הגנה. מכל מקום והואיל וההגנה בחרה על פי החלופות שהוצעו לה, בחלופה של מתן עדות על ידי העד, כעד מטעמה, בית הדין סבור שבנסיבות העניין אין הצדקה לפסול את עדותו – עם זאת, בית הדין שוכנע כי קיימת הצדקה לקבוע כי יהיה מקום להעריך בעתיד את עדותו של העד, כעד מטעם ההגנה.

סוף דבר:

17. לנוכח כל המבואר בית הדין לא מוצא הצדקה לפסול את עדותו של העד מר יגאל עמנואל ולמוחקה מהפרוטוקול. עם זאת בשלב הערכת העדויות בית הדין יתן משקל לעדות כעולה מתוכנה וממידת התרשמותו מהעד על פי שיוכו הנבחר כעד מטעם ההגנה – על אף סדר חקירתו.

18. הואיל ולמזכירות בית הדין נמסר מהתביעה כי אין בכוונתה להגיש בקשה לזימונם של עדי הזמה, בנסיבות אלה בית הדין קובע את המועדים להגשתם של הסיכומים בתיק שבנדון:

א. התביעה תגיש את סיכומיה בכתב עד לא יאוחר מתאריך 15.11.2004.

ב. ההגנה תגיש את סיכומיה בכתב עד לא יאוחר מתאריך 1.12.2004.

טיעונים קצרים להבהרת תמצית גישת הצדדים לבית הדין, כפי שרואה כל צד בסיכומיו ישמעו בתאריך 16.12.2004 בשעה 11.00.

ההחלטה ניתנה ביום יב' בתשרי התשס"ה – 27.9.2004, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר ג'מאל זיידאן	גב' יהודית מלגרום	יוסף תלרז, עו"ד
חבר	חברה	אב בית הדין למשמעת
		יו"ר

בד"מ 48/04 – טענת התיישנות**תמצית ההחלטה**

כתב תובענה הוגש נגד הנאשם – מנהל חטיבת הביניים בבית הספר באזור הצפון, בעקבות אירוע שנתרחש בתאריך 31.3.1996, שבו תקף הנאשם במהלך השיעור תלמיד קטין וגרם לו חבלה של ממש. בעקבות המעשה, נערכה חקירה שבעקבותיה הוגש נגד הנאשם כתב אישום לבית משפט השלום בעכו, שבעקבותיו נענש הנאשם וחוייב בביצוע 200 שעות של"צ. הנאשם הגיש ערעור לבית המשפט המחוזי אך הערעור נדחה.

במהלך הדיון ב- 24.6.2004, הועלתה מטעם ההגנה טענת התיישנות בכך שחלפו כ- 5 שנים מעת סיום ההליכים הפלילים ובמיוחד כאשר דו"ח אשמה היה מתאריך 14.4.1996. התביעה טענה, כי דו"ח ההאשמה אינו מהווה "ידיעה מנהלית" מאחר ונעדרת ממנו הודאת הנאשם בעבירות משמעת וכי מרוץ ההתיישנות החל ב- 7.1.2004 ביום שבו נודע לנציבות על הרשעת הנאשם.

בית הדין סקר את המסגרת הנורמטיבית בסוגיית ההתיישנות: את סעיף 64 לחוק שקובע כי לא ינקטו אמצעי משמעת נגד עובד מדינה על עבירות משמעת שנודעו לשר ולשאר המנויים בסעיף האמור, **שנתיים** או יותר לפני הגשת הקובלנה. וכן את הרציונל על-פי פסיקת בית משפט העליון, כי אם הושעתה הקובלנה במשך שנתיים הרי אות וסימן הוא שפגיעתו של עובד המדינה במשמעת לא הייתה רעה כל כך.

בית הדין עיין בכובד ראש בטענות הצדדים וקבע כי דין הטענה להתקבל, שכן בדו"ח האשמה מתאריך 14.4.1996, נמצאים היסודות הדרושים לקיומה של "ידיעה" כמשמעה בדין – זהות ברורה של עושה המעשה ותאור מפורט של המעשה שיסודו בתלונת הקטין והוריו. – וחרף אותה הודעה חלפו יותר משנתיים ממועד גיבושה, גם לאחר שלא נלקחה בחשבון תקופת החקירה והדיון הפלילי עד למועד סיומו. בשולי ההחלטה, בית הדין המליץ לבחון את סדרי העברת המידע על הליכים פליליים של עובדי מדינה.

בסופו של עיון בית הדין ביטל את התובענה שהוגשה על כל אישומיה.

ההחלטה ניתנה ביום ט"ו אלול התשס"ד 1.9.2004.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

גב' חני לידור – חברה

מר חסון סודקי - חבר

ט"ו באלול התשס"ד
1 בספטמבר 2004

בדח. 2004-661
בד"מ 48/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

<p>בפני :</p> <p>עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין גב' חני לידור מר חסון סודקי</p>	<p>יו"ר חבר(ה) חבר</p>
<p>התובע (ת) : עו"ד אביתר טסלר</p>	
<p>הנאשם (ת) : עו"ד נאסר סנעאלה</p>	
<p>ב"כ הנאשם :</p>	

טענת התיישנות

החלטה

התובענה

1. הנאשם יליד שנת 54, המועסק כמנהל חטיבת ביניים בבית ספר מקיף ערבי בעכו, לפי דרגה M.A בהוראה, והנמצא בשירות הציבורי משנת 81, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 13.4.2004 על בסיסה של קובלנה של מנכ"לית משרד החינוך מתאריך 9.3.04, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), 17(2), 17(3), 17(4) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק).
2. כתב התובענה הוגשה בעקבות אירוע שנתרחש בתאריך 31.3.96 – שבו הנאשם תקף תלמיד קטין במהלכו של שיעור וגרם לו לחבלה של ממש. בעקבות המעשה נערכה חקירה ובעקבות החקירה הוגש נגד הנאשם כתב אישום בתאריך 25.5.97 לבית המשפט השלום בעכו, והתנהל בו הליך פלילי בגין תקיפת קטין חסר ישע, בעבירות לפי סעיפים 368 א(1) ו-368 ב(א) (2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. ההליך הפלילי נסתיים בבית משפט השלום ב-12.1.99 והנאשם נענש על ידי חיובו בביצוען של 200 שעות לתועלת הציבור (להלן – צו של"צ). הנאשם הגיש ערעור לבית המשפט המחוזי (ע.פ. 582/99 א') בנקודה אחת הנוגעת לסוגיית הרשעת הנאשם בעבירות הפליליות, כאשר ההגנה סברה שקיימת הצדקה להענישו

אך ללא הרשעה. בית המשפט המחוזי הגיע לכלל מסקנה שלא קיימת הצדקה להימנע מהרשעתו בפלילים, ודחה את הערעור. ההליכים הפליליים נסתיימו ב-15.4.99.

מהלך הדיון וטיעוני הצדדים

3. במהלך הדיון שנערך בפנינו בתאריך 24.6.04, הועלתה על ידי הסניגור טענת התיישנות כמשמעה בסעיף 64 לחוק. בדיון זה הוצג לבית הדין דו"ח על פתיחת חקירה נגד הנאשם מטעם משטרת ישראל מתאריך 14.4.04, אשר הופנה - לנש"מ התובע והחוקר הראשי ירושלים, ובו פרטי הנאשם ותפקידו ותיאור האירוע עצמו, כביטוי הדומה בכתב האישום, ולמרות שההודעה על ההליך היתה בידי הנציבות ומשרד החינוך, הנה חלפו להם כחמש שנים מעת סיום ההליכים הפליליים, נגד הנאשם ועד הגשת הקובלנה.

4. במהלך הדיון בית הדין הורה את התביעה לבצע בירור עם הנוגעים בדבר, לרבות משרד החינוך והמחוז הרלבנטי, ועל מנת לבדוק אם היתה "ידיעה" על עבירות המשמעת בקרב מי ומתי, לצורך בחינת הטענה, ואכן התכבדנו בקבלתם של אותם ממצאים והעמדה המשפטית לגביהם, ולאחר שההגנה הגיבה עליהם - באה העת להכרעתנו.

5. הבירור ועמדת התביעה

א. התובע המלומד מסר, כי בתאריך 7.1.04 נתקבלה בנציבות תלונה ותדפיס מהרישום הפלילי בו תועדו ההליכים הפליליים כמצוין לעיל. הממונה על המשמעת דאז במשרד החינוך מסר לנציבות בתאריך 13.1.04, כי לא היה ברשותו חומר קודם בנוגע להליכים ובדיקתו עם הנהלת המחוז העלתה, כי בתיק האישי בהנהלת המחוז מצוי דו"ח אשמה של משטרת ישראל מתאריך 21.4.96. התובע מסר, כי דו"ח האשמה לא הועבר לנציבות ולמיטב ידיעתו גם לא להנהלת המשרד, ואף לא היה כל מידע על הרשעתו כאמור של הנאשם בפלילים על בסיס התלונה והמידע שנרשם בה לאחר שהגיעה לנציבות בתאריך 7.1.04, התלונה הנ"ל הועברה לבקשתה של התביעה להנהלת המשרד להגשתה של קובלנה, ואכן בתאריך 9.3.04 הוגשה קובלנה נגד הנאשם על ידי מנכ"לית משרד החינוך.

ב. התביעה מציגה בסיכומיה את הוראות הדין וכן פסיקה רלבנטית: את בג"צ 184/65 לגבי היקפה של "הידיעה" ואת תהליך גיבושה, כפי שנפסק בעש"מ

3841/90 בעניין תרזה, ואת שיקול הדעת שנדרש בטרם הגשתה של קובלנה, כפי שנפסק בעש"מ 3871/96 בעניין ברכה רביד, ועמידתה של הידיעה במבחן הראייה המנהלית. וכן את עש"מ 9223/02 בעניין זעורר מוחמד, שבו מובהר הרציונל של סעיף ההתיישנות והשוני שקיים בין הגשת תלונה במשטרה ובין הגשת קובלנה, לרבות הזהירות שכרוכה בהגשתה של קובלנה.

ג. התביעה סבורה, כי מרוץ ההתיישנות החל ביום שבו נודע לנציבות על הרשעת הנאשם ב-7.1.04, שהינו לדעת התביעה יום גיבוש הידיעה, ודו"ח האשמה אינו מהווה ידיעה מנהלית מאחר שנעדרת ממנו הודאת הנאשם – יסוד שהיה בפסיקתנו בבד"מ 137/03, וכי אין כל ראיה, כי מעבר למחוז ידעו אחרים על תוכנו של דו"ח האשמה, או פסקי הדין שניתנו בעניינו של הנאשם. וכי ידיעת המחוז על האשמה, אינה "ידיעה אישית" של אותם בעלי תפקידים שנמנו בסעיף 64, כעולה מעש"מ 3871/96 בעניין ברכה רביד.

ד. התביעה שקלה את נסיבות ביצוע העבירה, אולם סבורה כי לנוכח מהות העבירה ומעמדו של הנאשם, כי עדיין קיימת חשיבות במימוש ההליך.

6. גישתה של ההגנה

א. הסניגור המלומד בטיעונו המשלימים בכתב, מפרט את הליכי החקירה והמשפט שהיו מנת חלקו של הנאשם, ובמיוחד תוכנו של דו"ח אשמה מתאריך 14.4.96, אשר נשלח לנציבות.

ב. הנאשם דוחה מכל וכל את ממצאי הברור שהוצגו בטיעוני התביעה (סעיפים 1–6) ויעמוד על זכותו לחקור את בעלי התפקידים שצוינו באותם הסעיפים.

ג. ב"כ הנאשמת בטיעונו סבור, כי מרוץ ההתיישנות החל ביום 15.4.99, בו נסתיימו הפלילים נגד הנאשם, וכי הידיעה גובשה ביום 14.4.96 באותו דו"ח אשמה אשר הוגש לבית הדין וסומן נ/1, וכי הפרטים אשר מופיעים בדו"ח הנ"ל מהווים את אותה ידיעה כמשמעה בדין, על יסודה של הפסיקה אשר הובאה בטיעונו של התובע, לרבות החלטת בית הדין בבד"מ 137/03, וכי אין בנטען על ידי התביעה, כי המסמך אותר רק במחוז צפון כדי להצביע כי האמור במסמך לא הגיע לאחרים.

ד. בנעילת טיעוניה עותרת ההגנה לקבלתה של הטענה.

המסגרת הנורמטיבית

7. בטרם יידרש בית הדין להכריע בטענת ההתיישנות, בית הדין מוצא לנכון להציג את המסגרת הנורמטיבית אשר חלה על נשוא דיונו.

א. טענת ההתיישנות

(1) סעיף 64 לחוק קובע לאמור:

”לא ינקטו אמצעי משמעת לפי חוק זה, נגד עובד המדינה על עבירות משמעת שנועדו לשר, למנהל הכללי או לסגנו לענייני מינהל, למנהל יחידת הסמך, לנציג השירות או ליועץ המשפטי לממשלה שנתיים או יותר לפני הגשת הקובלנה לתובע או לפני מועד הגשת תלונה לפי סעיף 22; אלא שבחישוב תקופה זו לא יבוא במניין הזמן שבו נמשכו במשטרה או בבית המשפט חקירה או דיון פלילי בשל אותם מעשה או מחדל. לעניין סעיף זה רואים דיון כנגמר, כאשר אין עוד ערעור עליו.”

בית המשפט העליון, מפי השופט זילברג, בבג"צ 184/65 פרקליט המדינה נגד בית הדין המשמעותי של עובדי המדינה (פ"ד י"ט (4), עמ' 221) קובע:

”ציינו לעיל את העובדה כי כותרת השוליים היא ”התיישנות”, לכאורה היה המחוקק מיטיב לעשות אילו קרא לסעיף זה בשם ”שיהוי”; אבל לאמיתו של דבר מותר היה לו לנהוג כפי שנהג, יען כי השיהוי אף הוא מהווה לפעמים עילה להתיישנות... הרציו לגיס של סעיף 64 היא בכך, כי מכיוון שהשר (או האנשים האחרים הנזכרים באותו סעיף) ראו לטוב לפניהם לשהות במשך שנה (כיום במשך זמן של שנתיים) את הקובלנה או התלונה נגד עובד המדינה שחטא בפגיעה משמעתית, אות וסימן הוא כי מעשהו של עובד המדינה פגיעתו לא היתה רעה כל כך, ולא תשמש עוד עילה לפעולה, כנגד העובד.”

(2) ומכאן עולה שאלה אם ידיעת השר ושאר נושאי המשרות הנזכרות סעיף 64 לחוק, תהיה ידיעתם שלהם, או האם אפשר, שהידיעה תהיה נחלתם של נושאי משרה אחרים אשר אינם נזכרים בהוראת החוק, בהיבט זה.

השופט חיים כהן דחה בעש"מ 1/70, שמעון סלומון נגד נציב שירות

המדינה (פ"ד)

כ"ד(1), עמ' 180) כל פירוש המוסיקי בעלי תפקידים שאינם מנויים בחוק כלשונו :

"חוששני, שלשונו של הסעיף אינה סובלת פירוש זה תהא אשר תהא סבירותו העניינית, לא היה דבר קל בשביל המחוקק מלומר, כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום בו נודע לתובע, כמשמעו בסעיף 14 לחוק, או ביום בו נודע לממונים על הנאשם, שנעברה עבירה.

איזכורם במפורש של השר, המנהל הכללי והיועץ המשפטי לממשלה מעיד על כך שאמנם היה בכוונת המחוקק לחסום את הגשת האישום רק במקרה שאחד מבעלי השררה הללו, הם ולא אחרים, ראו לטוב לפניהם להשעות במשך שנה (שנתיים) את הקובלנה או התלונה נגד עובד המדינה שחטא בפגיעה משמעתית..."

(3) ומהו המבחן לעניין ה"ידיעה" הדרושה, על מנת להתחיל את מרוץ ההתיישנות לפי החוק?

בבג"צ 184/65 הנ"ל אומר בית המשפט :

"הידיעה הנזכרת בסעיף 64 חייבת להשתרע לא רק לעצם המעשה אלא גם על זהותו של עושה המעשה, כי בלעדי כך אי אפשר להגיש לא תלונה ולא קובלנה, וממילא אין כל שיהוי. ידיעת הזהות פירושה הוא, פשוטו כמשמעו, חייבת להיות ידיעה ודאית ממש בכל מאת האחוזים. ההגדרה לדעתנו, היא זו: תקופת ההתיישנות של סעיף 64 מתחילה "לרוץ" מן היום שבו היו לשר (או לשאר האנשים המנויים שם), הן בנוגע למעשה והן בנוגע לעושה, ידיעות העשויות לשמש בסיס להגשת הקובלנה או תלונה נגד איש מסוים, בעשיית עבירה משמעתית."

ובעש"מ 3841/90, מדינת ישראל נגד דוד תרזה (פ"ד מה(1), עמ' 56) נקבע :

"במציאות חיינו ישנן תופעות וישנם אירועים שונים אשר ניתן לקבוע בקלות יחסית את העיתוי המדויק להתרחשותם. לא כן הדבר ככל שמדובר בעניין כגון "ידיעה" מן הסוג שעליה מדבר סעיף 64 הנ"ל. כאן עלינו לשאול את עצמנו כשאלה מקדמית, מה טיבם של הפרטים ומה היקף ומהות העובדות אשר בהגיעם לתודעת בעלי התפקיד המנויים בסעיף הנ"ל יתהוו לכלל מודעות, ויהיו בגדר "עבירות משמעת שנודעו..." ומתי ייחשבו הידיעות כחשדות גרידא, שמועות שברכילות, שניתן ואולי צריך לחוקרן, אך אינן יכולות להוות או שמא היפוכו של דבר, נדרשת וודאות גבוהה אצל האנשים המנויים בסעיף באשר

לביצוע העבירות כדי להניעם לפעול.

מובן שהתשובה על כך אינה באחת מהאפשרויות הקיצוניות שמינית, אלא במקום כלשהו בתווך, שהרי מחד גיסא אין המדובר במידת הוודאות הנדרשת לשם הרשעה בעבירות משמעת (שאף לשמה לא נדרשת וודאות מוחלטת), ומאידך גיסא – גם הגשת קובלנה אינה דבר של מה בכך. וודאי שאין לבסס הגשתה על רכילויות או דברים בדומה להן בלבד.

ובעש"מ 3871/96, ברכה רביד נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נ(3), עמ' 272), אומר השופט זמיר:

"לדעתי, ראוי שהידיעה תעמוד, לצורך זה במבחן הראיה המנהלית. מה פירוש? "תשתית העובדות צריכה להיות כזאת, שרשות סבירה היתה מסתמכת עליה לצורך קבלת ההחלטה הנדונה". ראו בג"צ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נגד שרת התקשורת, פ"ד מ"ח (5) 425 412. ראו גם בג"צ 4539/92, קבלרו נגד היועץ המשפטי לממשלה הכיצד לתרגם מבחן זה להקשר הנדון? ניתן לומר כי קיים בסיס להגשת קובלנה על עבירת משמעת כאשר קיימות ידיעות בדבר ביצוע עבירה שיש בהן, בעיניה של רשות סבירה, כדי להוביל את התובע, ללא חקירה נוספת או לאחר חקירה סבירה להגשת תובענה לבית הדין למשמעת. לב המבחן הוא הסבירות לאור נסיבות המקרה."

(4) תקופת החקירה, ההליך המשפטי והשפעתם על מרוץ ההתיישנות

בסיפא של סעיף 64 לחוק נאמר כי, בחישוב תקופת ההתיישנות "לא יבוא בעניין הזמן שבו נמשכו במשטרה או בבית המשפט חקירה או דיון פלילי בשל אותם מעשה או מחדל".

בעש"מ 7/86 איברהים חוסין אסדי נגד שירות המדינה (פ"ד מ(3) 436) קבע בית משפט העליון "הסיפא לסעיף 64 מונה תקופות בלתי נמנות, היינו – תקופות אשר אינן באות בעניין השנה אשר אותה קבע הרישא לסעיף 64". (לפי תוקפו של הסעיף דאז).

ובעש"מ 1/89 זמירה בראונר נגד מדינת ישראל (פ"ד מג(1) 337, 339) קבע בית המשפט העליון:

"מלשון הסעיף ברור, שהמחוקק ביקש לכרוך יחדיו את תקופת החקירה במשטרה ואת תקופת הדיון הפלילי בבית המשפט. הפירוש, המבקש להקנות לכל אחד מאלה קיום עצמאי ונפרד, ללא קשר ביניהם, הוא פירוש בלתי סביר

ובלתי מתקבל על הדעת.

אומנם בבג"צ 6972/96 נפסק כי, התקופה, שבין תום חקירת המשטרה לבין הגשת כתב אישום, אינה נכללת בתקופה המפסיקה את מרוץ ההתיישנות הפלילית. ואולם באשר להלכה זו נקבע בעש"מ 9223/02 בעניין זערור מוחמד נגד נציבות שירות המדינה כי, אין להחיל על ההתיישנות בדין המשמעותי את ההלכה שנקבעה בבג"צ 6972/96 הנ"ל, אשר נקבעה לעניין ההתיישנות בפלילים ועל רקע הרציונל של ההתיישנות בפלילים, להבדיל מההתיישנות המשמעותית.

יתרה מזאת, קיים טעם נוסף לאי החלתה של הפרשנות שנקבעה בבג"צ 6972/96 והוא:

"על פי הפרשנות שמרוץ ההתיישנות נמשך בתקופת הביניים שבין תום חקירת המשטרה לבין תחילת ההליך בבית המשפט (קרי, בשלב שהעניין מצוי בטיפול התביעה), השליטה על השאלה אם תחול ההתיישנות על מקרה מסוים מצויה בידי המופקדים על התביעה הפלילית והשאלה תלויה במהירות טיפולה של התביעה בתיק עד לשלב הגשת כתב האישום. על כן, לגבי הדין הפלילי, יש טעם בכלל האומר שאם התביעה השתהתה בטיפול בתיק יתר על המידה היא תהיה מנועה

מלהעמיד את החשוד לדין. כלל זה, ככל שהוא נוגע להתיישנות הפלילית, אכן עולה בקנה אחד עם הרציונאליים של ההתיישנות הפלילית ונראה כי אף עם הרציונאליים של ההתיישנות המשמעותית.

אולם, כאשר כלל זה מוחל על הדין המשמעותי, השאלה אם תחול ההתיישנות על מקרה מסוים (קרי, אם יחלפו שנתיים בין תום חקירת המשטרה לבין הגשת כתב אישום פלילי) אינה בשליטתם של הגופים המוסמכים להגיש קובלנה משמעותית. אם הרציונאל של ההתיישנות המשמעותית הוא אכן רציונאל השיהוי, הרי שאין לכלול במרוץ ההתיישנות תקופה שאינה בשליטת הגופים המנויים בסעיף 64, שהשתהותם היא אשר יוצרת את ההתיישנות המשמעותית."

זאת ועוד:

"אם מחילים את הפרשנות, שמרוץ ההתיישנות נמשך בתקופת הביניים שבין תום חקירת המשטרה לבין תחילת ההליך בבית המשפט, על הדין המשמעותי, הרי שכדי למנוע את ההתיישנות המשמעותית במקרים שבהם התביעה הפלילית משתהה בהגשת כתב אישום, על הגורמים המנויים בסעיף 64 להגיש קובלנה עוד בטרם נפתח ההליך הפלילי בבית המשפט. מצב זה אינו רצוי ועומד בסתירה

לכלל המנחה בדין המשמעותי שלפיו אין לקיים בדרך כלל הליכים משמעותיים עד לגמר ההליכים הפליליים בגין אותו מעשה או מחדל. כלל זה, אשר זכה לעיגון בסעיף 61 א לחוק.

ועוד נקבע בעש"מ הנ"ל לגבי סדר הדברים הרגיל, לפיו קודם ההליך הפלילי להליך המשמעותי (ראה גם סעיף 61 א' לחוק), כי –

"סדר עניינים זה מאפשר לעובד להתמודד עם הסיכונים הצפויים לו בהליך הפלילי ולנהל את הגנתו במלואה מבלי שנחשפה תחילה בהליך משמעותי. מה גם שלממצאים של הליך פלילי מרשיע יש משקל מכריע בהליך המשמעותי, ובנסיבות מסוימות ההרשעה עצמה היא העילה להליך המשמעותי, כמו בנסיבות של עבירה לפי סעיף 17(6) לחוק המשמעות.

אשר על כן הוציא המחוקק ממרוץ ההתיישנות את פרק הזמן, שבו תלויים ועומדים ההליכים הפליליים החל מפתיחת החקירה ועד לסיום המשפט הפלילי."

8. דין הטענה

בית הדין עיין בכובד ראש בטיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו לגבי טענת ההתיישנות, והגיע לכלל מסקנה על בסיסה של המסגרת הנורמטיבית שהוצגה על ידינו לעיל, וטעמים נוספים כפי שפורטו להלן, כי **דין הטענה להתקבל**:

א. לאחר שעיינו בדו"ח האשמה שהוצא על ידי משטרת ישראל בתאריך 14.4.96, מצאנו בו את היסודות הדרושים לקיומה של "**ידיעה**" כמשמעה בדין - זהות ברורה של עושה המעשה, ותיאור מפורט של המעשה שיסודו ככל הנראה בתלונת הקטין והוריו בעקבות תקיפתו.

ב. בית הדין אינו מקבל את עמדת התביעה לגבי תכונותיו החסרות של הדו"ח לעניין גיבוש ה"ידיעה", בכך שחסרה בו הודית החשוד, הודיה שהיתה מצויה בדו"ח האשמה בבד"מ 137/03 בעניין שמחי, ואולם הוא אינו חיוני כאמור לקיומה של ידיעה, אשר מצויים בה היסודות הדרושים לקביעה, כי נעברה עבירת משמעת על ידי הנאשם.

ג. הידיעה האמורה שמגעת לשנת 96, שבעקבותיה נפתחה חקירה פלילית, הפסיקה על פי הקבוע בסעיף 64 סיפא, את מרוץ ההתיישנות עד 15.4.2001 – מועד שבו נסתיימו ההליכים המשפטיים. גם אם יטען הטיעון, כי עם סיום ההליכים

הפליליים בעניינו של הנאשם, נוצרה אותה ידיעה דרושה ואין זו עמדתו של בית הדין. על פי סד הזמנים שנקבע בדין, על בסיסה ניתן היה להגיש קובלנה לתובע עד 15.4.2003 ואולם כאמור ברישת החלטה זו, הקובלנה הוגשה רק ב-9.3.04.

ד. בית הדין אינו יכול לקבל את גישת התביעה, כי נ/1 לא אותר על ידה בנציבות אליה מוען כעולה מחזותו, הגם שאותר במחוז צפון של משרד החינוך. העובדה שדו"ח האשמה שדינו על סמך פסיקתנו כאמור הינו בגדר ידיעה, שאותר בתיקו של הנאשם במחוז הצפון מצביע, כי הדו"ח הופץ ונשלח בזמנו על ידי המשטרה בסמוך לאחר הוצאתו. בית הדין אינו סבור כלל, כי ניתן להטיל על הנאשם את הנטל להוכיח את דבר קבלתו של מסמך הידיעה בשנת 96 בנציבות, לנוכח היקפם של המסמכים אשר מצטברים במינהל במהלכם של כ-8 שנים, יחד עם שגרת ביעורם או העברתם לארכיון המדינה, וגם לנוכח החזקה הקבועה בסעיף 57 ג לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981 לעניין המצאת מסמך על ידי הדואר:

"(1) אם דוור מכתב המכיל את המסמך והמען על המכתב היה כשורה ודמי המשלוח שולמו מראש או שהמכתב היה פטור מתשלום דמי דואר או נושא עליו סימן המעיד כי הוא נשלח בשירות המדינה;
(2) במועד שבו היה המכתב מגיע לתעודתו בדרך הרגילה של הדואר, אם לא הוכח היפוכו של דבר."

והתביעה לא הוכיחה בפנינו, כי המסמך לא נתקבל.

ה. לנוכח האמור בית הדין קובע בזה, כי נ/1 הגיע לנש"מ בסמוך למועד שליחת המסמך על ידי המשטרה ויש לראותו כמי שהגיע לנציב השירות בסמוך לשליחתו, כאשר "התובע והחוקר הראשי" שמצוין במסמך, אינו אלא זרועו הארוכה של הנציב לעניין סעיף 64 לחוק.

ו. בהליך שבפנינו, עובד מדינה החשוד בפלילים, אשר דו"ח אשמה מופץ לגביו בראשית שנת 96, בחשד לעבירות פליליות בגין תקיפת חסר ישע, מסמך שאותר פיזית במחוז צפון והנה נוכחנו לדעת, כי לא התנהל לכאורה כל מעקב במחוז או בנציבות אחר הליכיה של החקירה המשטרתית ותוצריה, שהבשילה עד כדי הגשתו של כתב אישום ונוהל הליך פלילי, בעוד שהמשרד או הנציבות אינם יודעים לכאורה דבר על תוצאותיו של ההליך השיפוטי על שתי ערכאותיו, אלא **כחמש שנים** לאחר סיומו **וכשמונה שנים** לאחר המעשה, הגם שבעניינו של הנאשם התנהלו הליכים פומביים לאור השמש, מצב דברים כאמור חותר תחת בסיס הטעם של קיום הליך משמעותי נגד הנאשם ברוח פסיקתו של בית המשפט:

המשמעת נשכרת בדרך כלל מצעדים הננקטים תוך זמן קצר יחסית אחרי אירוע עבירת המשמעת ועם חלוף הזמן מעבר למידה הראוייה, הופכת התגובה המשמעית למעשה מיותר או, לעיתים, אף לבעלת תוצאות הפוכות מאלו אשר להן מקווים." (עש"מ 5/85 מדינת ישראל נגד ג'ון מגדלני, פורסם בכרך לט(3) בעמ' 334).

גישה זו באה לידי ביטוי בפסק דין מאוחר יותר בעש"מ 173/02 בעניין ד"ר פשין: "ככלל, מבחינה מהותית קיימת בעייתיות רבה בהגשת תובענה זמן רב לאחר ביצוע עבירות משמעת שנעשו בחלקן לפי למעלה מעשר שנים. ראוי כי הליכים המשמעת יתקיימו במהירות וביעילות וככל הניתן בסמוך למועד ביצוע העבירה. המחוקק נתן לכך ביטוי בקיצור תקופת ההתיישנות שמירוצה מתחיל עם קבלת הידיעה על עבירת המשמעת. דא עקא, שלא ראה להגביל את המועד מאז ביצוע המעשה ועד לקבלת הידיעה על ביצוע העבירה על ידי הגורם המוסמך, ותוצאה זו יוצרת מצב שהריחוק בין המועד ההליך למועד העבירה עלול להיות רבה מאוד. ראוי היה כי בעת ההחלטה על העמדת עובדי המדינה לדין משמעתי, יתנו גורמי התביעה דעתם לחלוף הזמן מאז ביצוע עבירות המשמעת ועד לקבלת הידיעה על ביצועה, ולאפקטיביות המועטה של העמדה לדין בגין מעשים שבוצעו שנים רבות קודם לכן." (פורסם פד"י מ(2) בעמ' 825).

9. סוף דבר

לנוכח המסקנה שאליה הגענו וטעמיה, ובתוקף סמכותנו לפי תקנה 22 לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין), התשכ"ד-1963, בית הדין מבטל את התובענה שהוגשה על כל אישומיה.

10. המלצה

בהליך שהיה בפנינו הוגשה תובענה נגד הנאשם חמש שנים לאחר שנסתיים כל הליך פלילי בעניינו. מצב דברים זה מבליט את הצורך לבחון פעם נוספת, האם הנהלים בדבר העברת מידע לגבי עובדי מדינה על פתיחת תיקי חקירה פליליים, קיום הליך פלילי לאחר החקירה ותוצאותיו, אכן מבטיחים שהמידע בין המשטרה, המשרד, והנציבות מועבר תוך זמן קצר ככל הניתן, לרבות קיומה של שגרת ושיטת מעקב ממוכנת בנציבות אחר הליכי החקירה והמשפט, ובכלל זה יצירת נהלים וגיבוש נהלי תיאום עם הנהלת בתי המשפט בעניין העברתו של כל פסק דין או החלטה בהליך שאינו אזרחי, הנוגעים לעובדי מדינה, לידי יחידת התביעה בנציבות. המלצה דומה הועברה על ידינו בבד"מ 137/03.

11. החלטה זו תופץ על ידי המזכירות לנציב שירות המדינה, ולסגן הנציב למשמעת ולסמנכ"ל משרד החינוך.

ההחלטה ניתנה ביום ט"ו באלול התשס"ד – 1.9.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חסון סודקי	גב' חני לידור	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד
חבר	חברה	יו"ר

בד"מ 137/03 – טענת התיישנות

תמצית ההחלטה

כתב תובענה הוגש נגד הנאשם – מנהל בית ספר באזור הצפון, בכך שבתאריך 12.10.2000, תקף תלמיד בן 13 במשכו לעבר חדר ההלבשה שבאולם הספורט של בית הספר וסטר לו על פניו וכן יוחסו לנאשם עבירות משמעת.

בית הדין ביקש לבחון אם לא חלה התיישנות לגבי התובענה לנוכח פרק הזמן שחלף כשלוש שנים ממועד האירוע וחקירתו על ידי משטרת ישראל עד הגשת התובענה.

בית הדין בחן את המסגרת הנורמטיבית וכן השאלה מהו המבחן, לפי החוק, לעניין ה"ידיעה" הדרושה כדי להתחיל את מרוץ ההתיישנות. כמו כן, סקר בית הדין את מידת "הוודאות" הנדרשת לעניין זה – "כזאת שרשות סבירה הייתה מסתמכת עליה לצורך קבלת ההחלטה הנדונה".

בית הדין בחן את עמדת התביעה והגיע למסקנה, כי בדו"ח האשמה מתאריך 26.10.2000, נמצאו היסודות הדרושים לקיומה של "ידיעה" כמשמעה בדין: זהות ברורה של עושה המעשה ותאור מפורט של המעשה שיסודו בתלונת הקטין.

הידיעה גובשה בתאריך 27.11.2000 לנוכח תכנו של דו"ח האשמה והיה סיפק להגיש קובלנה נגד הנאשם עד תאריך 27.11.2002 וזו הוגשה במועד מאוחר יותר ועל כן ביטל בית הדין את התובענה שהוגשה על כל אישומיה והמליץ לשכלל את סדרי העברת המידע בין הרשויות, גם אם תיק המשטרה נסגר מחוסר עניין לציבור.

ההחלטה ניתנה ביום י"ח באייר 2004.9.5.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז – יו"ר

ד"ר עינת ברגר – חברה

מר חיגי'אזי מחמוד – חבר

י"ח באייר התשס"ד
9 במאי 2004

בדח. 2004-351
בד"מ 137/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
ד"ר עינת ברגר
מר חיגי'אזי מחמוד

יו"ר חבר(ה) חבר

התובע (ת) : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם (ת) :
ב"כ הנאשם : אינו מיוצג

טענת התיישנות

החלטה

התובענה ותולדותיה

1. הנאשם, יליד שנת 1948, המועסק כמנהל בית ספר רמב"ם בבית שאן, והנמצא בשירות משנת 1973, הואשם בכתב תובענה שהוגש נגדו בתאריך 7.12.03, על בסיס קובלנה של מנכ"לית משרד החינוך מיום 11.11.03 – לנאשם יוחסו עבירות לכאורה, לפי סעיפים 17(1), 17(2) ו-17(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בדבר החלת החוק על עובדי הוראה בכך, שבתאריך 12.10.00 תקף תלמיד שהיה בן 13 באותה העת בתחומי בית הספר, באופן שמשכו לעבר חדר ההלבשה שבאולם הספורט של בית הספר וסטר לו על פניו וכתוצאה מכך נפלו משקפיו של התלמיד על הרצפה ונשברו.

2. במהלך הדיון שנערך בפנינו בתאריך 15.3.04, שבו הנאשם לא היה מיוצג על-פי בחירתו, בית הדין ביקש לבחון אם לא חלה התיישנות לגבי התובענה, לנוכח פרק הזמן שחלף ממועד האירוע וחקירתו ועד הגשת הקובלנה, ולאחר שעודכן על ידי הנאשם והתובע כי נגד הנאשם נוהלה חקירה פלילית על ידי משטרת ישראל, והתיק המשטרתי נסגר בשל חוסר עניין לציבור, ואולם הוחלט לאחר סגירת התיק המשטרתי לממש הליך משמעתי נגד הנאשם.

3. בית הדין הורה במהלך הדיון, כי התביעה תעיין במסמכים הרלבנטיים הנוגעים לשינוי הנתב למסלול המשמעתי, ותעביר לבית הדין עמדתה בסוגיה, לאחר שהתובע יוועץ בנדון

עם הממונים עליו.

4. תמצית עובדות רלבנטיות ועמדת התביעה

א. העובדות

- (1) במהלך הדיון בפנינו הגיש הנאשם מסמך מתאריך 26.10.00 **"דוח על אשמה נגד עובד מדינה"** מטעם אח"ק של מטה מרחב עמקים, אשר הופץ בין היתר לתביעה ולסמנכ"ל משרד החינוך ומצויים בו פרטיו האישיים של הנאשם, מקום עבודתו, תפקידו, תיק פ"א ובו פרטי האשמה כמפורט בכתב התובענה, וסעיפי האישום לפי חוק העונשין.
- (2) בתאריך 8.1.2001, ביקש הממונה על יח' התביעה והמשמעת עו"ד יגאל חיות ממר חגי קוזלוב הממונה על המשמעת במשרד החינוך, לעקוב אחר מהלכה של החקירה.
- (3) בתאריך 27.11.00 הודע לנאשם על סגירת התיק מחוסר עניין לציבור, ובתאריך 11.12.00 הודע למשרדו של מר קוזלוב על-ידי משטרת ישראל על סגירתו כאמור של התיק.
- (4) במהלך התקופה שבין ספטמבר 2000 ועד מאי 2002, היתה בתוקף הנחיה של פרקליטות המדינה לפיה יש להימנע מלממש הליך משמעת נגד נאשם על בסיסו של תיק משטרה שנסגר, עד למתן הנחיות בנדון על ידי לשכת היועץ המשפטי לממשלה.
- (5) בתאריך 25.8.02 התביעה ביקשה ממשטרת ישראל את תיק החקירה, חומר הראיות נבחן ביח' התביעה, וביוני 2003 הוחלט בה, כי יש בו ראיות מספיקות לשם העמדתו של הנאשם לדין ובחודש יולי 2003 וכן ב- 30.10.03 ביקש הממונה על התביעה ממשרד החינוך להגיש קובלנה, וזו נחתמה על ידי מנכ"לית משרד החינוך כאמור בתאריך 11.11.03.

ב. הטיעון המשפטי

(1) התובע המלומד טען בפנינו, כי בחודש יולי 2003 מועד שבו הומלץ על ידי התביעה להגיש קובלנה נגד הנאשם - על בסיסה של אותה פניה נולדה "הידיעה" הדרושה לצורך הגשת הקובלנה.

(2) התביעה מציגה בסיכומיה את המסגרת הנורמטיבית שחלה על נשוא דיונו, את הוראותיו של סעיף 64 לחוק, את בג"צ 184/65 לגבי היקפה של "הידיעה" ואת תהליך גיבושה כפי שנפסק בעש"מ 3841/90 בעניין תרזה ואת שיקול הדעת שנדרש בטרם הגשתה של קובלנה כפי שנפסק בעש"מ 3871/96 בעניין ברכה רביד, ועמידתה של הידיעה במבחן הראיה המנהלית. לגישת התביעה, עצם הידיעה כי נפתחה חקירה משטרתית, אין בה כדי להוות "ידיעה" לעניינו של סעיף 64 לחוק.

(3) בנעילת סיכומיה התביעה גורסת שהואיל והקובלנה הוגשה על ידי מנכ"לית משרד החינוך כ-4 חודשים בתום הפניה אליה על ידי יח' התביעה, אין כל בסיס לטענת התיישנות ודינה להדחות.

המסגרת הנורמטיבית

5. בטרם יידרש בית הדין להכריע בטענת ההתיישנות, בית הדין מוצא לנכון להציג את המסגרת הנורמטיבית אשר חלה על נשוא דיונו.

ב. לטענת ההתיישנות

(1) סעיף 64 לחוק קובע לאמור:

"לא ינקטו אמצעי משמעת לפי חוק זה, נגד עובד המדינה על עבירות משמעת שנודעו לשר, למנהל הכללי או לסגנו לענייני מינהל, למנהל יחידת הסמך, לנציג השירות או ליועץ המשפטי לממשלה שנתיים או יותר לפני הגשת הקובלנה לתובע או לפני מועד הגשת תלונה לפי סעיף 22; אלא שבחישוב תקופה זו לא יבוא במניין הזמן שבו נמשכו במשטרה או בבית המשפט חקירה או דיון פלילי בשל אותם מעשה או מחדל. לעניין סעיף זה רואים דיון כנגמר, כאשר אין עוד ערעור עליו."

בית המשפט העליון, מפי השופט זילברג, בבג"צ 184/65 פרקליט המדינה נגד בית הדין המשמעותי של עובדי המדינה (פ"ד י"ט (4), עמ' 221) קובע:

"ציינו לעיל את העובדה כי כותרת השוליים היא "התיישנות", לכאורה היה המחוקק מיטיב לעשות אילו קרא לסעיף זה בשם "שיהוי"; אבל לאמיתו של דבר מותר היה לו לנהוג כפי שנהג, יען כי השיהוי אף הוא מהווה לפעמים עילה להתיישנות... הרציו לגיס של סעיף 64 היא בכך, כי מכיוון שהשר (או האנשים האחרים הנזכרים באותו סעיף) ראו לטוב לפניהם לשהות במשך שנה (כיום במשך זמן של שנתיים) את הקובלנה או התלונה נגד עובד המדינה שחטא בפגיעה משמעותית, אות וסימן הוא כי מעשהו של עובד המדינה פגיעתו לא היתה רעה כל כך, ולא תשמש עוד עילה לפעולה, כנגד העובד."

(2) ומכאן עולה שאלה אם ידיעת השר ושאר נושאי המשרות הנזכרות סעיף 64 לחוק, תהיה ידיעתם שלהם, או האם אפשר, שהידיעה תהיה נחלתם של נושאי משרה אחרים אשר אינם נזכרים בהוראת החוק, בהיבט זה.

השופט חיים כהן דחה בעש"מ 1/70, שמעון סלומון נגד נציב שירות המדינה (פ"ד כ"ד(1), עמ' 180) כל פירוש המוסיף בעלי תפקידים שאינם מנויים בחוק כלשונו:

"חוששני, שלשונו של הסעיף אינה סובלת פירוש זה תהא אשר תהא סבירותו העניינית, לא היה דבר קל בשביל המחוקק מלומר, כי תקופת ההתיישנות מתחילה ביום בו נודע לתובע, כמשמעו בסעיף 14 לחוק, או ביום בו נודע לממונים על הנאשם, שנעברה עבירה.

איזכורם במפורש של השר, המנהל הכללי והיועץ המשפטי לממשלה מעיד על כך שאמנם היה בכוונת המחוקק לחסום את הגשת האישום רק במקרה שאחד מבעלי השררה הללו, הם ולא אחרים, ראו לטוב לפניהם להשעות במשך שנה (שנתיים) את הקובלנה או התלונה נגד עובד המדינה שחטא בפגיעה משמעותית..."

(3) ומהו המבחן לעניין ה"ידיעה" הדרושה, על מנת להתחיל את מרוץ ההתיישנות לפי החוק?

בבג"צ 184/65 הנ"ל אומר בית המשפט:

"הידיעה הנזכרת בסעיף 64 חייבת להשתרע לא רק לעצם המעשה אלא גם על זהותו של עושה המעשה, כי בלעדי כך אי אפשר להגיש לא תלונה ולא קובלנה,

וממילא אין כל שיהוי. ידיעת הזהות פירושה הוא, פשוטו כמשמעו, חייבת להיות ידיעה ודאית ממש בכל מאת האחוזים. ההגדרה לדעתנו, היא זו: תקופת ההתיישנות של סעיף 64 מתחילה "לרוץ" מן היום שבו היו לשר (או לשאר האנשים המנויים שם), הן בנוגע למעשה והן בנוגע לעושה, ידיעות העשויות לשמש בסיס להגשת הקובלנה או תלונה נגד איש מסוים, בעשיית עבירה משמעתית."

ובעש"מ 3841/90, מדינת ישראל נגד דוד תרזה (פ"ד מה(1), עמ' 56) נקבע:

"במציאות חיינו ישנן תופעות וישנם אירועים שונים אשר ניתן לקבוע בקלות יחסית את העיתוי המדויק להתרחשותם. לא כן הדבר ככל שמדובר בעניין כגון "ידיעה" מן הסוג שעליה מדבר סעיף 64 הנ"ל. כאן עלינו לשאול את עצמנו כשאלה מקדמית, מה טיבם של הפרטים ומה היקף ומהות העובדות אשר בהגיעם לתודעת בעלי התפקיד המנויים בסעיף הנ"ל יתהוו לכלל מודעות, ויהיו בגדר "עבירות משמעת שנודעו..." ומתי ייחשבו הידיעות כחשדות גרידא, שמועות שברכילות, שניתן ואולי צריך לחוקרן, אך אינן יכולות להוות או שמא היפוכו של דבר, נדרשת וודאות גבוהה אצל האנשים המנויים בסעיף באשר לביצוע העבירות כדי להניעם לפעול.

מובן שהתשובה על כך אינה באחת מהאפשרויות הקיצוניות שמינית, אלא במקום כלשהו בתווך, שהרי מחד גיסא אין המדובר במידת הוודאות הנדרשת לשם הרשעה בעבירות משמעת (שאף לשמה לא נדרשת וודאות מוחלטת), ומאידך גיסא – גם הגשת קובלנה אינה דבר של מה בכך. וודאי שאין לבסס הגשתה על רכילויות או דברים בדומה להן בלבד."

ובעש"מ 3871/96, ברכה רביד נגד נציב שירות המדינה (פ"ד נ(3), עמ' 272), אומר השופט זמיר:

"לדעתי, ראוי שהידיעה תעמוד, לצורך זה במבחן הראיה המנהלית. מה פירוש? "תשתית העובדות צריכה להיות כזאת, שרשות סבירה היתה מסתמכת עליה לצורך קבלת ההחלטה הנדונה". ראו בג"צ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נגד שרת התקשורת, פ"ד מ"ח (5) 425 412. ראו גם בג"צ 4539/92, קבלרו נגד היועץ המשפטי לממשלה הכיצד לתרגם מבחן זה להקשר הנדון? ניתן לומר כי קיים בסיס להגשת קובלנה על עבירת משמעת כאשר קיימות ידיעות בדבר ביצוע עבירה שיש בהן, בעיניה של רשות סבירה, כדי להוביל את התובע, ללא חקירה נוספת או לאחר חקירה סבירה להגשת תובענה לבית הדין למשמעת. לב

המבחן הוא הסבירות לאור נסיבות המקרה."

(4) חישוב תקופת החקירה, הכנת המשפט ודיון פלילי והשפעתה על מרוץ

ההתיישנות

בסיפא של סעיף 64 לחוק נאמר כי, בחישוב תקופת ההתיישנות "לא יבוא בעניין הזמן שבו נמשכו במשטרה או בבית המשפט חקירה או דיון פלילי בשל אותם מעשה או מחדל".

בעש"מ 7/86 איברהים חוסין אסרי נגד שירות המדינה (פ"ד מ(3) 436) קבע בית משפט העליון "הסיפא לסעיף 64 מונה תקופות בלתי נמנות, היינו – תקופות אשר אינן באות בעניין השנה אשר אותה קבע הרישא לסעיף 64". (לפי תוקפו של הסעיף דאז).

ובעש"מ 1/89 זמירה בראונר נגד מדינת ישראל (פ"ד מג(1) 337, 339) קבע בית המשפט העליון:

"מלשון הסעיף ברור, שהמחוקק ביקש לכרוך יחדיו את תקופת החקירה במשטרה ואת תקופת הדיון הפלילי בבית המשפט. הפירוש, המבקש להקנות לכל אחד מאלה קיום עצמאי ונפרד, ללא קשר ביניהם, הוא פירוש בלתי סביר ובלתי מתקבל על הדעת."

אומנם בבג"צ 6972/96 נפסק כי, התקופה, שבין תום חקירת המשטרה לבין הגשת כתב אישום, אינה נכללת בתקופה המפסיקה את מרוץ ההתיישנות הפלילית.

ואולם באשר להלכה זו נקבע בעש"מ 9223/02 בעניין זערור מוחמד נגד נציבות שירות המדינה (טרם פורסם) כי, אין להחיל על ההתיישנות בדיון המשמעתי את ההלכה שנקבעה בבג"צ 6972/96 הנ"ל, אשר נקבעה לעניין ההתיישנות בפלילים ועל רקע הרציונל של ההתיישנות בפלילים, להבדיל מההתיישנות המשמעטית.

יתרה מזאת, קיים טעם נוסף לאי החלתה של הפרשנות שנקבעה בבג"צ 6972/96 והוא:

"על פי הפרשנות שמרוץ ההתיישנות נמשך בתקופת הביניים שבין תום חקירת המשטרה לבין תחילת ההליך בבית המשפט (קרי, בשלב שהעניין מצוי בטיפול התביעה), השליטה על השאלה אם תחול ההתיישנות על מקרה מסוים מצויה בידי המופקדים על התביעה הפלילית והשאלה תלויה במהירות טיפולה של התביעה בתיק עד לשלב הגשת כתב האישום. על כן, לגבי הדיון הפלילי, יש טעם

בכלל האומר שאם התביעה השתתתה בטיפול בתיק יתר על המידה היא תהיה מנועה מלהעמיד את החשוד לדין. כלל זה, ככל שהוא נוגע להתיישנות הפלילית, אכן עולה בקנה אחד עם הרציונאליים של ההתיישנות הפלילית ונראה כי אף עם הרציונאליים של ההתיישנות המשמעתית.

אולם, כאשר כלל זה מוחל על הדין המשמעותי, השאלה אם תחול התיישנות על מקרה מסוים (קרי, אם יחלפו שנתיים בין תום חקירת המשטרה לבין הגשת כתב אישום פלילי) אינה בשליטתם של הגופים המוסמכים להגיש קובלנה משמעתית. אם הרציונאל של ההתיישנות המשמעתית הוא אכן רציונאל השיהוי, הרי שאין לכלול במרוץ ההתיישנות תקופה שאינה בשליטת הגופים המנויים בסעיף 64, שהשתהותם היא אשר יוצרת את ההתיישנות המשמעתית.

זאת ועוד :

"אם מחילים את הפרשנות, שמרוץ ההתיישנות נמשך בתקופת הביניים שבין תום חקירת המשטרה לבין תחילת ההליך בבית המשפט, על הדין המשמעותי, הרי שכדי למנוע את ההתיישנות המשמעתית במקרים שבהם התביעה הפלילית משתתה בהגשת כתב אישום, על הגורמים המנויים בסעיף 64 להגיש קובלנה עוד בטרם נפתח ההליך הפלילי בבית המשפט. מצב זה אינו רצוי ועומד בסתירה לכלל המנחה בדין המשמעותי שלפיו אין לקיים בדרך כלל הליכים משמעותיים עד לגמר ההליכים הפליליים בגין אותו מעשה או מחדל. כלל זה, אשר זכה לעיגון בסעיף 61 א לחוק."

ועוד נקבע בעש"מ הנ"ל לגבי סדר הדברים הרגיל, לפיו קודם ההליך הפלילי להליך המשמעותי (ראה גם סעיף 61 א' לחוק), כי –

"סדר עניינים זה מאפשר לעובד להתמודד עם הסיכונים הצפויים לו בהליך הפלילי ולנהל את הגנתו במלואה מבלי שנחשפה תחילה בהליך משמעותי. מה גם שלממצאים של הליך פלילי מרשיע יש משקל מכריע בהליך המשמעותי, ובנסיבות מסוימות ההרשעה עצמה היא העילה להליך המשמעותי, כמו בנסיבות של עבירה לפי סעיף 17(6) לחוק המשמעות. אשר על כן הוציא המחוקק ממרוץ ההתיישנות את פרק הזמן, שבו תלויים ועומדים ההליכים הפליליים החל מפתיחת החקירה ועד לסיום המשפט הפלילי."

6. דין הטענה

א. בית הדין בחן בכובד ראש את עמדת התביעה, לנוכח המסגרת המשפטית שהוצגה לעיל, והגיע למסקנות אלה:

(1) לאחר שעיינו בדו"ח האשמה שהוצא על ידי משטרת ישראל, מטה מרחב העמקים בתאריך 26.10.00, מצאנו בו, את היסודות הדרושות לקיומה של "ידיעה" כמשמעה בדין, זהות ברורה של עושה המעשה, ותיאור מפורט של המעשה שיסודו ככל הנראה בתלונת הקטין והוריו בעקבות תקיפתו ושבירת משקפיו במשטרת בית שאן – דו"ח אשמה, שבו הודה הנאשם בתקיפה ובהיזק, למסמך זה יש את כל יסודות הידיעה והוא הופץ בתאריך 26.10.00, לאחד מבעלי התפקידים שבמועד ידיעתם מתחיל מרוץ ההתיישנות – סמנכ"ל המשרד, ואולם גם יטען הטוען, כי ללא הליך של חקירה לא ניתן לראות באותו מסמך "ידיעה" המגבשת את אותה ראייה מנהלית, כמשמעה בעש"מ 3871/96 בעניין רביד, והינה נתקיימה לה חקירה משטרתית, שבה נאספו ראיות שלאחריה הנציבות לא נדרשה להשלמת חקירה, שבה הוחלט על סגירתו של התיק, בשל חוסר עניין לציבור בתאריך 27.11.00.

(2) ולממונה על המשמעת במשרד החינוך נודע על כך בתאריך 11.12.00, הגם שהתובע לא ציין בפנינו אם הממונה על המשמעת במשרד החינוך, עדכן בנדון את הסמנכ"ל שלו הועבר דו"ח האשמה בחזקת התקינות. בהקשר זה מאפשרת לקבוע כי אלו פני הדברים, אשר לא נסתרו על ידי התובע.

ב. והנה למדנו מתגובת התביעה, כי תיק החקירה המשטרתית הסגור כאמור, היה מונח לו ללא כל טיפול במשטרת ישראל, כמעט שנתיים ממועד סגירתו, עד אשר הממונה על התביעה דרש לקבלו לעיונו, ככל הנראה על בסיסה או רקעה של מדיניות פרקליטות המדינה, להימנע מלממש הליך משמעותי על בסיסם של תיקים פליליים שנסגרו, ואולם לגישתנו, מדיניות זו שנמשכה כאמור, בתגובת התובע, מספטמבר 2000 עד מאי 2002, אין בה על-פי ההלכה שנקבעה בעש"מ 9222/02 בעניין זעורר שהובא לעיל, דבר לעניין הפסקת מרוץ ההתיישנות, מאחר ובתקופה זו לא היתה בעיון כל החלטה בפרקליטות, לגבי התיק הפלילי של הנאשם.

ג. לנוכח קביעתנו, כי **"הידיעה"** גובשה בתאריך 27.11.00, לנוכח תוכנו של דו"ח האשמה, היה סיפק להגיש קובלנה נגד הנאשם עד תאריך 27.11.02 או לפי גישה נוספת עד 10.12.02. העובדה, כי התביעה החליטה לאחר עיונה בתיק החקירה ובחינת הראיות שבו, ולפנות ביולי 2003 ו-31.10.03 למנכ"ל משרד החינוך לשם הגשת קובלנה, כאשר לגישת התביעה רק ביולי 2003 נוצרה הידיעה, אין בה כדי להועיל, וזאת מאחר שלעניינו של סעיף 64 לחוק, די אם **אחד** מבעלי התפקידים שמנויים בו היה **"בעל הידיעה"**, לעניינו סמנכ"ל משרד החינוך, ואין נפקא מינא שהקובלנה שהוגשה לפי הוראותיו של סעיף 32 לחוק, נחתמה והוגשה על ידי מנכ"ל משרד החינוך.

ד. לא מן הנמנע ונשאר זאת כצורך עיון, כי אפשר שגישת בית הדין היתה שונה אם עילת סגירתו של התיק היתה בשל חוסר ראיות והיתה נדרשת לגביו השלמת חקירה, לשם ביסוס דבר קיומה של ידיעה – לעניינו של סעיף 64 לחוק.

סוף דבר

7. לנוכח המסקנות שאליהם הגענו, ובתוקף סמכותנו לפי תקנה 22 לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין), התשכ"ד-1963, בית הדין **מבטל** את התובענה שהוגשה על כל אישומיה.

המלצה

8. בהליך שהיה בפנינו, הוגשה תובענה נגד הנאשם למעלה משלוש שנים לאחר סגירתו של התיק המשטרתי, בעילה של חוסר עניין לציבור, מבלי שנדרשה לגביו כל השלמת חקירה שנש"מ, וגם עד להעברתו לנציבות, נדרשו כמעט שנתיים, לאחר סגירתו.

9. בית הדין סבור, כי כל עוד לא ישונו הוראותיו של סעיף 64 לחוק, לנוכח קדימותו של ההליך הפלילי למשמעתי כמצוותו של סעיף 61 לחוק, והמציאות שקיימת לפיה מתממש הליך משמעתי בעקבות סגירת תיקי חקירה משטרתיים בעילות שונות, או על-פי הסדר טיעון שעל פיו נתממש הליך משמעתי כתחליף להליך פלילי, ראוי לבחון אם הנוהלים הקיימים בדבר העברת מידע לגבי עובדי מדינה על פתיחת תיק חקירה פלילית וסגירתו, או קיום הליך פלילי לאחר החקירה ותוצאותיו, אכן מבטיחים שהמידע בין המשטרה, המשרד והנציבות מועבר, תוך זמן קצר ככל הניתן.

10. החלטה זו תופץ על ידי המזכירות לנציב שירות המדינה, ולסגן הנציב למשמעת ולסמנכ"ל משרד החינוך.

ההחלטה ניתנה ביום י"ח באייר התשס"ד – 9.5.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
מר חיגי'אזי מחמוד חבר	ד"ר עינת ברגר חברה	עו"ד יוסף תלרז-אבה"ד יו"ר

בד"מ 269/99 – בקשה לקיום דיון חוזר

תמצית ההחלטה

בהחלטה זו נדונה בקשתו של המבקש לקיים בעינינו דיון חוזר על יסוד עובדות חדשות, ראיות חדשות שנתגלו ואשר עשויות לשנות את התוצאות לטובת הנידון, ואשר לא היו ידועות לו בשעת הדיון.

הנאשם הורשע בעבירות משמעת בשל מעשה של הטרדה מינית. המבקש ערער לבית משפט העליון על פסק דינו של בית הדין וערעורו נדחה למעט הקלה מסויימת באמצעי המשמעת שהוטלו עליו, בכך שביטל את הורדתו בדרגה בשל הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה.

המבקש סמך את בקשתו לדיון חוזר על קיומה של "ראיה חדשה" שלדעת המבקש יש בה כדי לפגוע ממשית באמינות גרסתה ומהימנותה של המתלוננת.

היועץ המשפטי לממשלה, לאחר שבחן את הבקשה והתצהיר שצורף אליה, הגיע לכלל עמדה כי אין יסוד לבקשה לקיומו של דיון נוסף. – לעמדתו הצטרף סגן הנציב למשמעת.

היועץ המשפטי לממשלה, ציין כי אמות המידה לקיומה של ראיה חדשה, חייבות להיות מאופיינות בתכונה של "ראיה מהותית" שיש בה השפעה פוטנציאלית לשינוי תוצאות ההליך לטובת המבקש – בראיה החדשה לא היו אותן תכונות דרושות.

הבקשה לקיום דיון חוזר נדחתה על ידי אב בית הדין.

ההחלטה ניתנה ביום ג' בניסן התשס"ד 25.3.2004, על ידי אב בית הדין - עו"ד יוסף תלרז.

ג' בניסן התשס"ד
25 במרץ 2004

בדח. 2004-257
בד"מ 269/99

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בחיפה

בפני : **אב בית הדין למשמעת**

המבקש :

ב"כ המבקש : עו"ד אמל פלאח

המשיבים : היועץ המשפטי לממשלה
סגן הנציב למשמעת

נציג המשרד : מר חגי קוזלוב

בקשה לקיום דיון חוזר

לפי סעיף 56 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963

החלטה

הבקשה וטעמיה

1. בתאריך ה-28.12.2003, התקבלה במזכירות של בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, בקשתו של המבקש לקיים בעניינו דיון חוזר על פי העילה הקבועה בסעיף 56(2) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן-החוק) הקובע לאמור:

"נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות העשויות לבדן או ביחד עם החומר שהיה לפני בית הדין בראשונה, לשנות את התוצאות לטובת הנידון, ולא יכלו להיות ידועות לו בשעת הדיון;"

2. המבקש מפרט בבקשתו את התשתית המשפטית שקיימת בדיון, לקיומו של דיון חוזר, הוא סומך את בקשתו על קיומה של **ראיה חדשה**, המגולמת בתצהירו של אדם בשם זאהי נאסר שעדותו או תצהירו לא היו בהישג ידו של המבקש בזמן המשפט, כאשר לדעת המבקש יש באותה ראיה חדשה כדי לפגום ממשית באמינות גרסתה ובמהימנותה של המתלוננת כפי שנקבעו על ידי בית הדין, ולהשמיט את הבסיס העיקרי להרשעתו של הנאשם בבית הדין ובקביעות השיפוטיות של כבוד בית המשפט העליון, כפי שיפורטו בהמשך. כפי שעולה

מהבקשה ומתצהירו של אותו אדם המתגורר בכפרו של הנאשם – כפר סמיע, המצהיר הכירו בתקופה שבה שימש המצהיר כמורה בבית ספרו של הנאשם בטרם פרש מעולם ההוראה ולדבריו, נוכח שמועה שהגיעה לאוזניו, כי מנהל בית ספרו פורש מקרוב, הוא החליט לבררה מקרוב, ופנה למבקש אשר פרס בפניו את נסיבות פרישתו לנוכח ההליכים המשפטיים שהיו מנת חלקו שתוצאתם פיטוריו הנכפים ומשעלה שמה של המתלוננת הגב' ג.נ, שאותה הצהיר כמפורט תצהירו מכיר ומפרט, כי שבועות מספר לפני שהפסיקה אותה מתלוננת להדריך בבית הספר היה אירוע שבו נטל חלק המצהיר, לפיו המתלוננת נכנסה לחדר המורים שבו נכח, בהיותם לבדם השמיעה בפניו בנימה של כעס כי המבקש מסר לה שהוא "איש כבוד", צעק עליה, וכי היא השיבה למבקש "שתראה לו ותדאג להעניף אותו מבית הספר - על בסיס הקשרים הטובים שיש לה במשרד החינוך".

3. לגישת המבקש אותו תצהיר שהוגש על ידו כיתד תומך לבקשתו, מצביע כי אכן גרסתו כי נרקמה נגדו עלילה בדין יסודה ויש באותה ראייה חדשה כדי להביא לתיקונו של העיוות והעוול שנעשה לו.

4. בעניינו של המבקש ניתנה ביום ה' באב התשס"ד – 14.7.2002, הכרעת דין מפורטת ומנומקת בעקבות משפט הוכחות שקויים בעניינו (בד"מ 269/99), שבה הורשע בשל מעשה של הטרדה מינית בעבירות המשמעת שנבעו ממנה לפי סעיפים 17(2) ו-3 לחוק, יחד עם סעיף 4(1) להודעה בדבר החלת החוק על עובדי הוראה, לאחר שבית הדין מצא את עדותה של המתלוננת, הגב' ג.נ, כמהימנה בפניו והעדיפה על פני גירסתו של המבקש. ולאחר הערכת יתר הראיות וניתוחן, כפי שנפרסו בפניו במהלך הדיון בתובענה, ובגזר דין שניתן לגבי המבקש ביום כ"ג בשבט התשס"ג – 26.1.2003, הוטלו בדעת רוב על המבקש אמצעי משמעת שונים, לרבות פיטורים, שיכנסו לתוקפם לאחר הגיעו של הנאשם לגיל 60, ללא כל פגיעה בזכויותיו הכספיות.

5. התשתית העובדתית שעל בסיסה הורשע הנאשם, נוגעת למתלוננת, גב' ג.נ, שעבדה כמדריכה מטעם המחלקה לתוכניות ושיטות עבודה במחוז הצפון של משרד החינוך. ביום 18.12.97, בסיום עבודתה, נכנסה המתלוננת לחדר המנהל (להלן-המבקש) לשיחת סיכום. המתלוננת והמנהל היו לבד בחדר וגם בבית הספר כבר לא היו מורים, כאשר לקראת סוף הפגישה ניגש הנאשם אל המתלוננת החזיק אותה ביד אחת ומשך אותה אליו, ואת ידו השניה דחף בין רגליה והחזיק בה בחוזקה וכל זאת ללא הסכמתה ובניגוד לרצונה. המתלוננת צרחה לעברו שיפסיק, הדפה אותו ופתחה במנוסה לרכבה. תוך כדי נסיעה ובריחה מהמקום, ניסתה להשיג את בעלה ואת הממונה עליה במשרד החינוך בטלפון, ולדווח להם על האירוע. (להלן- המעשה)

6. המבקש ערער על פסק דינו של בית הדין למשמעת, ערעור שנדון בפני כבוד השופטת דורית בייניש (עש"מ 1934/03). בפסק הדין שניתן בתאריך 18.11.2003, נדחה ערעורו של המבקש על הכרעת הדין ובית המשפט העליון קבע, כי השתכנע כי הרשעת המבקש מבוססת על הראיות שבאו בפני בית הדין ומידת האמון שנתן בית הדין בעדותה של המתלוננת ודחיית גרסתו של המבקש ושאר העדויות והמוצגים וניתוחם כפי שבאו בפני בית הדין, ולא מצא יסוד לכל התערבות בה. לעניין גזר הדין, בית המשפט העליון הקל במידת מה באמצעי המשמעת שהוטלו על המבקש בכך שביטל את הורדתו בדרגה, בשל הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה, ועד לסיום ההליכים ועל מנת שלא לפגוע בזכויותיו של המבקש בתקופת פרישתו.

בקשה לחוות דעת וצו ביניים

7. לצורך הדיון בבקשה ובהתאם לתקנות 68 עד 78 לתקנות שירות המדינה (משמעת), (סדרי הדין של בית הדין) התשכ"ד-1963, (להן-התקנות), נתבקשה חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה ושל סגן הנציב למשמעת, אשר הועברה בתאריך 10.3.04 ללשכתי על בסיס החלטתי מתאריך 29.1.04 לדחות את הגשתה בשל חילופי היועמ"ש.

8. ביום יב' בטבת התשס"ד – 6.1.2004, ניתן על ידי כב' השופטת דורית בייניש, צו לעיכוב ביצוע גזר הדין, עד למתן החלטה בבקשה לקיום משפט חוזר (עש"מ א/1934).

חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה

9. עו"ד אריה פטר סגן בכיר א' לפרקליטת המדינה, הגיש בתאריך 10.3.2004 את חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, על-פי התקנות;-

א. בחוות הדעת נפרס הרקע העובדתי של פני התובענה, ההליכים שהיו בבית הדין ובבית המשפט העליון ונימוקיהן של אותן ערכאות שיפוטיות שהרשיעו את הנאשם או אישרו את הרשעתו, לאחר בחינת הראיות, ניתוחן והסקת המסקנות כפי שהדבר נעשה על ידי בית הדין ובית המשפט העליון, בהם הודגש רכיב המהימנות שניתן לגרסתה של המתלוננת ודחיית גרסתו של הנאשם - ובנוסף נכתב בחוות הדעת, כי לעדותה של המתלוננת היו ראיות תמך נוספות, כפי שפורטו בפסק דינו של בית המשפט העליון שקטעים ממנו הובאו באותה חוות הדעת.

ב. היועץ המשפטי לאחר שבחן את הבקשה והתצהיר שצורף אליה, אשר לדעת המבקש מחזק גרסתו, כי עלילה נרקמה נגדו, הגיע לכלל עמדה, כי אין יסוד לבקשה לקיומו של דיון נוסף, כי לא נתקיימה אף אחת מן העילות לקיומו, כמבואר בסעיף 56 לחוק.

ג. היועץ המשפטי ציין בחוות דעתו, כי אמות המידה לקיומה של ראייה חדשה חייבות להיות מאופיינות, בתכונה של "ראייה מהותית" ולא טכנית, שיש בה אמינות והשפעה פוטנציאלית לשינוי תוצאות ההליך לטובת הנידון. דרישה זו מוצבת לנוכח השלכותיה והשפעתה, על **ביטול ההליך שנסתיים** והחזרת הגלגל לאחור כפי שנפסק במ"ח 6/84 רפאל מאמא נגד מדינת ישראל (פ"ד לח(3) עמ' 498) וראוי לגישתו, כי מבחן זה יחול גם על הליכים משמעותיים.

ד. היועץ המשפטי מפרט בחוות דעתו את גישתו, כי אין לראות באותו תצהיר שצורף לבקשה, את אותה ראייה חדשה כמשמעה בדין, כן משום שלא ניתן ליתן אמון רב באמור בתצהיר לגבי תוכנו המתייחס, לכך שהמצהיר המתגורר בכפרו של המבקש ואשר לימד בבית ספרו, שמע על קיום ההליך שהתנהל בפני בית הדין פרק זמן לא קצר, אך לאחרונה. כן תמוה הדבר, מדוע המבקש לא הצליח להביא את המצהיר לעדות בתקופת משפטו, למרות שעלה בידו לזמן לפרשת ההגנה מורים רבים אחרים מבית ספרו. והואיל ואין חולק כי גב' נ.ג. עזבה את בית הספר מיד לאחר המעשה, ואולם שהאירוע המתואר בתצהיר נרחש כנטען שלושה שבועות לפני עזיבתה. אין בבקשה ובתצהיר הסבר מדוע איומיה, והנטען לגבי התלונה השקרית כמבואר בתצהיר, לא יצאו לפועל מיד לאחר אותו מפגש עם המצהיר בבית הספר. כמו כן אין לדעת היועץ המשפטי באותו התצהיר, דבר שיצביע על קיומו של מניע לנוכח תוכנה של השיחה, בין המתלוננת והמצהיר, אשר יצדיק את מימושה של התלונה והעלילה.

זאת ועוד הראיות שבאו בפני בית הדין אך אינן מצביעות כי למתלוננת היו קשרים במשרד החינוך, אלא דווקא ההיפך, קשרים אלה היו מנת חלקו של הנאשם (עמ' 6 לחוות הדעת).

ה. בנעילת חוות דעתו היועץ המשפטי סבור, כי התצהיר אינו יכול להוות את אותה ראייה בעלת המשקל המיוחד, שתהווה פוטנציאל לשינוי תוצאותיו של המשפט, כפי שנפסק במ"ח 7095/73 אלדד נגד מדינת ישראל ומ"ח 2051/02 בן עמי נגד מדינת ישראל ואין באותו התצהיר כדי להעמיד בספק ולו קל, את קביעותיו של בית הדין שהיו מבוססות על תשתית ראייתית מוצקה.

ואשר על כן, דעתו של היועץ המשפטי של הממשלה הינה, כי המבקש לא הצליח להקים עילה לקיומו של דיון חוזר לפי סעיף 56 לחוק ודינה של הבקשה להידחות.

חוות דעתו של סגן הנציב למשמעת

10. סגן הנציב למשמעת עו"ד צלקובניק, הודיע בהודעתו בכתב למזכירות בית הדין, כי הוא מצטרף לעמדתו ונימוקיו של היועץ המשפטי, וסבור כי יש לדחות את הבקשה לקיומו של דיון חוזר.

דין הבקשה

11. לצורך קבלת החלטתי, עיינתי כמצוותה של תקנה 75 לתקנות, בבקשה על צירופיה בפסק דינו של בית הדין, בפסק דינו של בית המשפט העליון ובחוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה וסגן הנציב למשמעת, ובסופו של עיון הגעתי לכלל מסקנה, כי לא נתקיימה העילה לקיומו של דיון חוזר על פי היסודות הקבועים לה בסעיף 56(2) לחוק;

א. מתוכנו של התצהיר, לאחר עיון מדוקדק בו, עולה תמיהה על מידת האמון שניתן לייחס לו, לאור אותו מידע חדש שהגיע לאוזניו של שכנו לכפר ועמיתו לבית הספר על סיום עבודתו ופרישתו, אין בו כדי לשמש את אותה ראייה מהותית בעלת ההשפעה וההשלכה על תוצאותיו של הדיון המשפטי שנערך בעניינו של המבקש, וזאת על פי המסגרת הנורמטיבית בנדון, שנקבעה על ידי בית המשפט העליון בדונו בבקשות לקיומו של משפט חוזר, ובהתחשב בדיון ובאיכותן של הראיות שבאו בפני בית הדין בהליך המשמעת, שנתקיים בעניינו של המבקש, שבו נפרסה כמעט כל ראייה אפשרית הקשורה לעניין מטעם התביעה וההגנה. בית הדין בחן וניתח את הראיות שבאו בפניו, מהם התרשם באופן בלתי אמצעי והחליט ליתן אמון בגרסתה של המתלוננת הגב' נ.ג. והעדיפה על פני גרסת הנאשם ועדיו. ויוער, כי הסקת המסקנות על ידי בית הדין עברה את שבט ביקורתו של בית המשפט העליון אשר במהלך הערעור של המבקש בחן ובדק אם נפל פגם בדרך הסקת המסקנות על ידי בית הדין, ולא שינה את התוצאה השיפוטית.

ב. התוצאה השיפוטית שאליה הגיעו הערכאות שדנו בעניינו של המבקש, אינה יכולה להשתנות - לגישתי - על בסיסו של אותו תצהיר שבו מובעים בו על פי האמור בו, דברי כעס על הנאשם, חלקם אף לא ברורים ("איש כבוד") ורצון מוצהר להביא לסילוקו של המבקש מבית הספר בשל קשריה עם בכירי משרד החינוך, קשרים

שנקבע שהנאשם דווקא נהנה מהם.

אותו מטען של כעס מצידה של המתלוננת כביטוי בתצהיר, חסר את אותו משקל להיותו ראיה מהותית שיהא בה כדי לקעקע את ממצאי המהימנות שאליהם הגיע בית הדין, על פי הראיות שהצדדים הביאו בפניו.

ג. הנני סבור, כי יש מקום בבקשות לפי סעיף 56 לאמץ את אמות המידה השיפוטיות שנקבעו בפסיקתו של בית המשפט העליון בבקשות לקיומו של משפט חוזר, הגם שלא מצאנו כי סעיף 56 זכה לפרשנותו של בית המשפט העליון. ואולם, לא אחת בית המשפט העליון ובית הדין נעזר במבחנים ובהלכה שנקבעו בסוגיות שונות במשפט הפלילי, לצרכיו של הדין המשמעותי (ראה בין השאר את עש"מ 7858/02 בעניין ירדן יופה שדן בסמכותו של בית הדין להעדיף עדות של עד בחקירתו על פני עדותו בפני בית הדין מתאריך 10.2.2004) וכן ראה את עש"מ 85/01 בעניין יריב יפת בעניין אמות המידה לפסיקת הוצאות הגנה מתאריך 2.9.2002 ואת עש"מ 3725/91 בעניין ראובן בכרך לגבי רמת ההוכחה הנדרשת בהליכים משמעותיים, וכן ראה את בד"מ 37/03 בעניין טענות של הגנה מן צדק וזוטי דברים שהוחלו בהליכים משמעותיים).

סוף דבר:

12. לנוכח כל המבואר, החלטתי לדחות את הבקשה לקיומו של דיון חוזר.

ההחלטה ניתנה ביום ג' בניסן התשס"ד – 25.3.2004, שלא בנוכחות הצדדים להם תשלח באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

יוסף תלרז, עו"ד
אב בית הדין למשמעת

העתק: חברי ההרכב